

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת יתרו

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:48	16:59	17:10	16:58	16:52	17:07	16:59	17:10	17:08	16:52	כניסת שבת
18:06	18:03	18:07	18:05	18:04	18:07	18:05	18:05	18:06	18:04	יציאת שבת
18:41	18:42	18:45	18:40	18:44	18:42	18:42	18:43	18:42	18:44	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבתי דרשו

דף היומי: בבא בתרא כא - כו | משנ"ב: מטימון ר' סעף ב' עד אמצע סעף ד' ואם שתאו' | מוסף: אהבת חסד חלק ג' ואמרו חז"ל על הפסוק: עד פרק ד' ועתה נבאר' | קנין חכמה: תומר דבורה מידה ז' עד סוף פרק א'

יום המישי כ' שבט תשע"ז | פניני פרשת יתרו | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד, שנפשו חשקה בתורה, רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב

הרבנית ר. צביון בסיפורים מופלאים על סבה הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל, מרן הסטייפלר

מצוקתו של הרב שך

רבי ישראל יפת זוכר סיפור מעניין אחר שלימד אותו עד היכן מגעת דבקותו בתורה. כשנולד אחי הצעיר רבי יצחק שאול, ביקש אבא מהרב שך שישמש כסנדק בבריתו. ביום הברית ביקש אבא מישראל כי יביא את הרב שך במונית אל ביתו של סבא, שם עתידה השמחה להיערך. הרב שך מיאן לנסוע במונית, והלך עם ישראל ברגל לביתו של סבא. (רבי ישראל העיד כיצד יצא סבא הסטייפלר לקראת הרב שך, וקיבל את פניו כשהוא 'מכריח' אותו להיכנס ראשון...)

מאחר שהקדים להגיע, ישב הרב שך ושוחח עם סבא בדברי תורה. הוא סיפר לסבא כי כבר מספר שבועות הוא טרוד בקושיה עצומה, ומפני כך הוא מתקשה במסירת השיעורים בישיבה. ישראל הבין כי זוהי קושיה במסכת הנלמדת בישיבה, אולם כשהציג הרב שך את הקושיה בפני סבא, התברר לישראל כי הקושיה היא במסכת שונה לגמרי, ואין כל קשר בינה לבין השיעורים הנמסרים בישיבה. כל טרדתו של הרב שך נבעה מדבקותו בתורה, והיא זו שהפריעה לו להתרכז בעניינים אחרים...

סופו של מעשה, שסבא הראה לרב שך כי החזון איש כבר עוסק בקושיה זו ומיישב אותה. הרב שך שמח מאד והודה לסבא מעומק לבו על שסייע לו במצוקתו והחזיר אותו לשלוותו! אגב, בהמשך שלח הרב שך בידיו של ישראל את ספרי היאבי עזרי, דורון לאבא, וביקשו לומר לו כי הוא חפץ לקבל את הערותיו על הספר.

תורה ורק תורה

בכל עת ובכל שעה ראינו את סבא לומד - זה מה שעשה בכל שעות היממה. לפעמים עסק בתורה מתוך ייסורים גדולים. גם כשהיה חולה וגופו להט מחום, לא פסק מלימודיו. "אמנם קשה לי ללמוד", אמר, "אך קשה לי יותר שלא ללמוד... לו הייתי לומד רק כשנוח לי, הייתי נותר עם הארץ גמור". פעם אף התבטא: "העינוי הגדול ביותר שיש לי בתשעה באב הוא שלא ללמוד..."

סבא הסטייפלר היה חרד מביטול תורה ולו לרגע קט. גם בלילות שבת, כששרר חושך בבית, היה יושב ומשנן משניות בעל-פה. מימי המשך בעמוד הבא <<<

"כל אשר דבר ה' נעשה" (שמות י"ט, ח')

ידידיו הקרובים של אבא. הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, או אלו שלמדו עמו בחברותא היו מוכרים לסבא הסטייפלר, וזכו להתקרב אליו בעקבות הקשר ההדוק שהיה בין אבא לסבא. אחד מהם הוא רבי ישראל יפת. הוא היה בחור צעיר בישיבת פוניבז', כשדפק ביום בהיר אחד על דלת ביתנו, ואמר לאמא בפשטות: "נפשי חשקה בתורה, רוצה אני ללמוד עם הרב בחברותא". אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד, שנפשו חשקה בתורה, רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב. מאז למדו יום - יום, במשך כשמונה שנים רצופות... (שנים רבות לאחר מכן, כשהייתה רעייתו מבקרת אצל אמא, בקשה אמא ליהנות אותה, ועל כן הייתה קוראת לעומתה, כמשחזרת את הפגישה הראשונה: 'נפשו חשקה בתורה... נפשו חשקה בתורה...')

בסיום הלימוד היומי המשותף, היה אבא יוצא אל הכולל. בדרך היה נכנס לבקר את סבא רבי יעקב ישראל, כשהבחור ישראל יפת מתלווה אליו. כך זכה ישראל לחיבה מיוחדת מצד סבא. פעם ביקש חברו של ישראל יפת לרכוש את כל ספרי 'קהילות יעקב' שחיבר סבא. סבא היה נמנע מלמכור סטים שלמים, כדי שלא ישכבו הספרים בארון, אלא היה מוכר רק את הכרך על המסכת בה עסק הקונה באותו זמן. אותו חבר ביקש מישראל שיפעיל בעבורו 'פרוטקציה' אצל סבא כדי שימכור לו סט שלם. ואכן הדבר עלה בידו...

באותה שעה לא היה הסכום הדרוש בידיו של הבחור, וישראל יפת כתב בעבורו שטר ערבות לפירעון החוב ומסרו לסבא. אחר כחודשיים הגיע הבחור ושילם את חובו, אולם סבא שכח להחזיר את השטר, ולישראל לא היה נעים לבקש...

כעבור מספר ימים, בשעה שאבא וישראל למדו את לימודם הקבוע, נשמעו לפתע נקישות מקלו של סבא, המטפס בכבדות במעלה המדרגות לביתנו. הוא התנשם והתנשף עקב מאמץ ההליכה, הושיט לישראל את השטר ושח לו בצער רב: "אוי ואבוי! הלא אסור להשהות שטר פרוע בבית! אוי לי שעברתי על איסור זה!"

איך שיכנע הרבי מגור את החפץ חיים לקבל כבוד ואפילו אם יפסיד חלק מהעולם הבא

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל עם סיפור אישי על הרבי מקרלין וכן סיפור מיוחד על בעל ה'אמרי אמת' מגור וה'חפץ חיים'

תיזכר לטובה צדקתה של אמי, הרבנית גרוסמן ע"ה, ששמעה על העניין, והציעה ללא היסוס להעביר את הישיבה לחדר האורחים בביתנו. באותו זמן היה אבי ז"ל בחוץ לארץ, וכך משך תקופה ארוכה, למדו הבחורים בביתנו, ואמי ע"ה דאגה לרווחתם ולצורכם. באחד הימים, זכינו לביקורו של הרבי, שהגיע לשמוע את שיעורו של המג"ש הגאון רבי שלמה אטיק זצ"ל, מגדולי גאוני ירושלים. הרבי ישב שעה ארוכה והשתתף בשיעור, תוך שהוא מעיר הערות בסוגיה הנלמדת.

והנה, בהשגחה פרטית, כשישב הרבי בביתנו – הגיע מכתב מארה"ב, מאבי ז"ל. במכתב הוא מספר, שבתקופה האחרונה הוא נתקף בכאבים עזים בבטנו, והלך להיבדק אצל רופא. הרופא הורה לאשפזו בבית החולים, שם עבר סדרת בדיקות, והוחלט על דעת צוות רופאים מומחים שעליו לעבור ניתוח. אבי ביקש במכתבו: "היות והרבי נמצא כעת בארץ ישראל, מבקש אני להזכירני לרפואה שלמה בפניו".

אמא ע"ה ביקשה ממני להראות את המכתב לרבי. הרבי העיף מבט במכתב, שהיה כתוב על פני ארבעה עמודים, במהירות עבר על כל דפי המכתב, ומיד נענה ואמה: "סאיז גאר נישט... אין מקום לדאגה, הרופאים האמריקאים אוהבים לנתח באופן שיטתי", הוא ברך את אבי ברפואה שלמה.

אח"כ התיישבה אמי ע"ה בדעתה, אולי מן הראוי היה לשלוח מברק דחוף לארה"ב, ולהודיע לאבי על התנגדות הרבי לניתוח? בין מנחה למעריב נכנסתי לרבי ושאלתי לדעתו, אם כדאי לשלוח טלגרמה. הרבי הרהר קמעא ואמה: "אין צורך... הם בעצמם כבר יגיעו למסקנה שכדאי לוותר על הניתוח!"

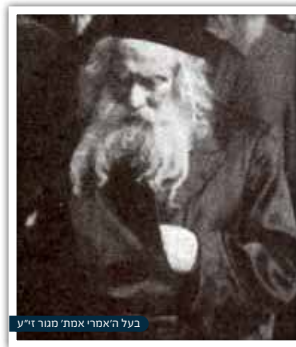
כעבור מספר שבועות הגיע מכתב מאבי, ובו סופרה כל השתלשלות העניינים, איך שבתחילה המליצו לו לעבור ניתוח, ולבסוף, בהתייעצות נוספת ושמיעת חוות דעת של מומחים – הוחלט שאין צורך כלל בניתוח, והסתפקו בהמלצה לקחת תרופות, וב"ה חל שיפור ניכר. (מתוך 'לב ישראל' - רבי ישראל גרוסמן זצ"ל)

"כִּי יבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֲלַיְכֶם" (שמות י"ח, ט"ו)

מספרים על האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת' זי"ע שנסע עם מרן החפץ חיים זי"ע בצוותא חזא ברכבת. בכל תחנה בה עצרה הרכבת – המתינו ברציף מאות ואפלי יהודים, שבאו לחזות ולקבל את פניהם של שני צדיקי הדור, שכל העולם חרד לקראתם. הרבי מגור נעמד בחלון, הושיט את ידו וברך לשלום את כל קהל ההמונים, ואילו החפץ חיים נשאר יושב על מקומו, וסירב לקום ולהביט על הקהל הגדול שבא לכבודו.

פנה הרבי מגור לחפץ חיים ושאלו: "הלא הציבור הגדול שהתאסף כאן, לא בא רק לכבודי, הם באו גם לכבודכם. ומדוע לא תעמדו, כדי שיזכו לראות את זיו פניכם ולהתברך מפניכם?" השיב החפץ חיים: "כתוב בירושלמי במסכת פאה, שבשמים מנכים לאדם מזכויותיו, על הכבוד ודברי השבח שקיבל בחייו. אינני רוצה שיגרעו משכרי בעולם הבא".

ענה ה'אמרי אמת' מגור ואמה: "כדי לשמח יהודים ולגרום להם הנאה, כדאי להפסיד גם חלק מהעולם הבא". הסכים החפץ חיים לדברי הרבי מגור, ותוך כדי דיבור קם מלוא קומתו ואמה: "מצוה לשמוע לדברי חכמים". נעמד ליד אדן החלון, דאג שכל הקהל יוכל לראותו, והאציל מברכותיו על הקהל.

בעל ה'אמרי אמת' מגור זי"ע

הרבי מקרלין הודיע בארץ, שהרופאים בארצות הברית יוותרו על הניתוח

כשהגיע האדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקרלין הי"ד זי"ע לארץ ישראל, ביקשו מנהלי

ישיבת קרלין מקום חילופי זמני עבור תלמידי הישיבה, שיוכלו להמשיך את סדרי הישיבה כרגיל. מקומה הקבוע של הישיבה היה בבית הכנסת המרכזי בשכונת בית ישראל, אך כיון שהגבאים הועידו את עזרת הנשים, למקום מושבו של הרבי, שם יקבל את הקהל לעצה ולברכה – חששו מההמולה בהמתנת האנשים עד הכנסה, ולכן חיפשו לתלמידי הישיבה מקום לימוד זמני.

<< המשך מעמוד קודם

המעלות של העוסק בתורה לשמה. לנערי בר-מצוה שבאו להתברך מפיו היה עורך חישוב, כי יכולים הם להתמיד וללמוד מדי יום במשך שנים עשרה שעות (שמונה שעות לשינה, שעתיים לתפילה, שעתיים לאכילה ולשאר צרכים, והיתר ללימוד). הוא אף נהג להזהיר את בני התשחורת, כי אם ילמדו רק שמונה שעות ביממה, ויבטלו ארבע שעות, או-אז תגרום הבטלה להפסד של כל תורתם, חלילה, בבחינת 'אם תעזבני יום - יומיים אעזבך'.

עם זאת, הסביר פעם לאחר משואליו, כי על ידי לימוד יומי בן 12 שעות יכול אדם להיחשב 'תלמיד חכם', אך ודאי שאין די בזה כדי להיות 'גדול' באמת... אכן, מי כסבא יכול לומר כן!

(מתוך הספר 'בית אמי')

בחרותו ועד סוף ימיו לא היתה שנתו מסודרת – הוא היה לומד ולומד, עד שנפל בעייפותו על מיטתו או על הסטנדה. מחזה שכח היה לראותו מתנמנם על כסאו כשפיו ממלמל משניות. לעיתים היו מוצאים אותו בבוקר השכם, כשהוא עדיין שקוע בתלמודו; הוא למד ולמד עד אשר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית... כבר בשנות בחרותו בנובהרדוק יצא שמו בכל עולם הישיבות כמי שלומד בהתמדה סדרים של שלושים שעות רצופות!

בספרו 'תולדות יעקב' מצטט אחי רבי אברהם ישעיהו את סבא: "יש הסוברים שאפשר להשיג השגות גבוהות בכל מיני אמצעים ודרכים, ואינם יודעים כי עיקר גדלותו ורוממותו של האדם בא לו אך ורק על ידי לימוד התורה".

אכן, על ידי לימוד התורה בעמל ובמסירות נפש מוחלטת בכל מצב וללא כל תנאי, התעלה סבא התגדל והתרומם, וזכה לכל

"רבונו של עולם, אם יפול רסים ויפגע באצבעי ולא אוכל יותר לירות ברובה על האויבים, ולא אהרוג ולא אהרג, בכך אדע כי אתה קיים בעולם"

הרב ישראל ליוש

"וַיִּתְיַצְבוּ בַתְּחִיתֵי הָהָר" (שמות י"ט, י"ז)

הגמרא במסכת שבת (פח א) אומרת: א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. מוסר השכל נפלא למד הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מהמילים 'שם תהא קבורתכם', כי הרי הם עמדו בתחתית ההר, ומן הראוי היה שיאמר להם 'כאן תהא קבורתכם', מהו א"כ הלשון 'שם תהא קבורתכם'?

אלא אמר הגר"ח יש כאן רמז ליסוד גדול וחשוב בעבודת האדם את בוראו, שהרי דרך בני האדם שגם כאשר יתעוררו לדבר חיזוק או דבר מצוה, בעקבות מאורע שקרה להם או איזה אמרה מחזקת שהם שמעו, הם ידחו את התחזקותם ויאמרו לעצמם: 'שם', כאשר נגיע ל'שם' אזי המצב יתאפשר ואז נתחזק, בשלב זה ההתחזקות הזו קשה ואינה נוחה עבורנו, ה'שם' הזה הוא בבחינת 'קבורתכם', כי בזאת הוא קובר את ההתעוררות הגדולה שהיתה לו, בדחיה הזו הוא מכבה את הניצוץ שנדלק, ומי יודע מתי ידלק שוב.

• • •

משפחת אויערבך, ההורים של הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, עקרו מדיירתם לדירה אחרת, הדירה החדשה היתה מחולקת לשתי יחידות, הם גרו באחת היחידות, ואילו ביחידה האחרת גרה משפחה שאיננה שומרת תורה ומצוות, חוזה השכירות שלהם אמור היה להיגמר רק שבועיים לאחר כניסת משפחת אויערבך.

כאשר הגיעה השבת הראשונה, קשה היה להבנת אויערבך להעלות על דעתה שבשכונתה יחללו שבת בפרהסיה, היא לא תצליח להתמודד עם מראות שכאלו, ולכן, עשתה מעשה, היא פנתה אל דירת השכנים וביקשה מהם באדיבות ובנעימות האופיינית לה, כי יואילו בטובם לשמור את השבת ולא לחללה בפרהסיה, ובכך ימנעו ממנה וממשפחתה סב רב.

השכן שמע את בקשתה, והרגיע אותה: "אל דאגה, הרבנית, אני אשתדל לשמור את השבת ולא אגרום לכם צער".

השבת נכנסה, ואכן היה נראה כי השכן עומד בהבטחתו ולא נשמע מכיוונום כל רעש של חילול שבת, אלא שבצהרי היום, יצאה הרבנית אל החצר, והנה לתדהמתה היא רואה שהשכן יושב עם עט בידו וכותב. היא לא יכלה לשאת זאת, לראות כך מקרוב כל כך יהודי מחלל שבת. הרבנית נסערה מאוד, היא לא רצתה להגיב לשכן ברגשות עיזם כל כך, ולכן היא שלחה את בנה הגדול רבי שלמה זלמן שיעשה כחכמתו, למנוע את חילול השבת של השכן. רבי שלמה זלמן הלך במצוות אמו אל השכן, ואחר שפתח בברכות, בשאלת שלום והבדברי נימוסין, גולל את השיחה עד לנושא החשוב שלשמו הוא בא, והעמיד את השכן על כך שאינו עומד בדיבורו והוא כותב בשבת בפרהסיה.

השכן נבהל, הניח את העט מידו והתנצל: "באמת לא חשבתי שגם זה מפריע לכם, חלילה לא התכוונתי להפר את הבטחתי, פשוט לא עלה בדעתי שאמך התכוונה גם לכתיבה, הייתי בטוח כי בכוונתה רק לרעש והמולה מחילולי שבת, אל דאגה, מעתה אמנע גם מכתביה".

רבי שלמה זלמן, כדרכו לא יצא מיד מבית השכן והמשיך לשוחח איתו על הא ועל דא, ואז פנה השכן לרבי שלמה זלמן ואמר לו: "דע לך, שאני מאמין בדיוק כמוך, ואם תשאל אותי אם כן מדוע אני מחלל שבת, אספר לך קצת מקורות חיי".

וכך גולל בפני רבי שלמה זלמן את סיפורו: "נולדתי ברוסיה לאבי ואמי שלא שמרו תורה ומצוות, סבתא עוד הדליקה נרות שבת, אבל חוץ מזה לא היה לי כל ידע על יהדות מהי, מלבד צחקוקם של בני כיתתי הגויים שקראו לעברי קריאות גנאי של 'ג'יד', לא הרגשתי יהודי, ספור חיי" - המשיך השכן - "מתחיל כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, הייתי אז בחור צעיר בגיל גיוס, כמובן שלא רציתי להתגייס, וכי מה לי ולכך שהמלך רוצה לצאת למלחמה, וכי אני צריך למות בשבילו! אבל לא היתה לי ברירה, התגייסתי למורת רוחי. ככל שהמלחמה התגברה, כך גברה גם הסכנה".

"התקדמנו כל העת לקו האש, ומטחי ירי של כדורים ופגזים שרקו מעל ראשי, הפחד מהמוות היה תמידי, והקושי הגדול היה ההרגשה כי את כל זאת אני עושה בעל כורחי, ללא בחירה או רצון, וללא כל מטרה, הכל למען מלחמה שאין לי מושג לשם מה היא נזקקת". "מסביבי שרתו עוד חיילים יהודים ששמרו תורה ומצוות, ובאחת ההפוגות הבחנתי כי הם מוציאים מכיסם ספר - שרק לימים הבנתי שהוא ספר תהילים - וקוראים בו, ואני רואה - משתף השכן את רבי שלמה זלמן בתחושותיו - "כי אחר התפילה הם הרבה יותר רגועים ממני, הם מחזוקים יותר, ורק אני מהלך בחוסר נוחות ובפחד מוות גדול כל כך, הבנתי שהיהדות היא זו שנותנת להם את הרוגע והשלווה הזו, והבנתי גם שזה מה שחסר לי".

"קשה לתאר את תחושת הריקנות שחשתי באותם רגעים, בליבי אף כעסתי על הורי שלא לימדוני מהי יהדות. ותוך כדי ההורים פניתי לקב"ה ואמרתי לו: 'יודע אתה כי אין לי אפשרות לדעת שאתה קיים, לא לימדו אותי. לכן, אם אתה קיים תן לי סימן', והוספתי לבקש, 'רבונו של עולם, אם יפול רסים ויפגע באצבע שלי ולא אוכל יותר לירות ברובה על האויבים, ולא אהרוג ולא אהרג, בכך אדע כי אתה קיים בעולם'".

"אין לי מושג למה התניתי כך, אבל מיד אחר שגמרתי כביכול את ההתניה עם הקב"ה, לפתע עף פגז. מעוצמת הנפילה עפתי אחורה, התמוטטתי, פיננו אותי לבית החולים, ובבדיקות מצאו שלא נפגעתי כלל, מלבד פגיעה באצבע", והשכן הראה לרבי שלמה זלמן את האצבע המשותקת שלו.

"בוודאי תמה אתה" - המשיך השכן - "מדוע אני נראה כך ואינני שומר תורה ומצוות אחר הסימן המובהק שמסר לי בורא העולם, שהוא נמצא איתי יחד בחזית המלחמה. אענה לך, בתחילה דחיתי את הכל לאחרי המלחמה. הייתי מתרץ לעצמי שכאן בחזית אין מי שילמד אותי מהי יהדות, כשאצא מהתופת - אמרתי - אלמד ואחזור לצור מחצבתי, אך גם אז דחיתי ופניתי ללימודי מקצוע. בסיום הלימודים, כאשר כבר הגעתי לבית הכנסת, ליבי כבר לא היה איתי, הוא התקרה, השכל לא אמנם הבין, אבל הלב כבר לא הרגיש, הוא התקשה, ולכן" סיים השכן את סיפורו - "אני נראה כפי שאני נראה, ואינני שומר תורה ומצוות".

רבי שלמה זלמן סיים את שיחתו עם השכן ושב לביתו. אמו עמדה שם בצפייה ורבי שלמה זלמן סיפר לה את סיפור השכן בבכי ובהתרגשות...

סיפור זה סיפר גיסו של רבי שלמה זלמן, הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל והוסיף שבזאת מובנים דברי המשנה: 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה', חז"ל ריחמו עלינו ואמרו 'שמא', כי האמת שאדם שדוחה את ההתעוררות, הוא ודאי לא יפנה, אלא שחז"ל התחסדו איתנו וקבעו 'שמא לא תפנה'. אם נותנים לאדם הזדמנות, חבל להפסיד אותה ולדחות 'לכשאפנה'.

באחת הפעמים שהזדמנתי לבית מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, ראיתי מסתובב אנה ואנה, פניו אדומות, והיה נראה עליו כמי שאבדה לו מזוודה המכילה שטרות בעלות ערך של מיליון דולר לפחות...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כבוד התורה והשבת של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

יהלוק, אם סימן אחד בשו"ת מהרשד"ם יעלם לרגע מזיכרונו?
מדוע מאדימות פניו כל כך?
אלא שבעבור מו"ח, התורה הינה הרכוש היחיד עלי אדמות,
הרכוש האמיתי. אם נעלם מזיכרונו לרגע מקומו של סימן בשו"ת
מהרשד"ם, הוא חש כמי שאיבד רכוש יקר אשר לא יסולא בפז...

כבוד התורה חשוב מלימוד התורה

לשיטת רבינו: כבוד התורה חשוב אף יותר מלימוד התורה (עייני
מגילה דף ג' ע"ב).

זאת למדנו מיחסו לכבוד השבת.

לפני שנים רבות, נפוצה פירצה גדולה בחומת השבת בעיר
פתח תקווה. פושע ישראל שכיהן בראשות העיר
החליט לפתוח "קולנוע" בשבת, על אפס וחמתם
של שומרי השבת די בכל אתר ואתר. כיון שפרץ
פושע זה את הפירצה - החלה חומת השבת להסדק
אף בערים אחרות.

הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל, שכיהן כמרא
דאתרא, פתח בסדרת הפגנות סוערות שנמשכו תקופה
ארוכה. שומרי התורה באותה עיר הפגינו מידי שבת
בשבתו על הפירצה הנוראה בחומת השבת, גווס
נתנו למכים, ולחיייהם למורטים. המאבק הקשה נתן
אותותיו במהלכי הארץ הקדושה כולה.

רבינו נקט צעד נדיר באותה תקופה: הוא יצא בעצמו
לשבות שבתו בעיר פתח תקווה... השתתף בהפגנה
- דבר שמעולם לא עשה במשך כל ימי חייו עד אז.
השתתפותו של רבינו באותה הפגנה עוררה הד

עצום בעולם כולו, והזרימה כוחות מחודשים במאבק הקשה.
היו גדולי תורה שכלל לא הסכימו עם קיום ההפגנות. סבורים
היו, שאין בכך שום דין של מחאה על פי הלכה. משום כך נשאלה
השאלה קמיה רבינו: "הלמאי יצא מגדרו עד כדי כך? הלא יש גדולי
תורה שסוברים כי אין בזה דין מחאה על פי ההלכה".

נענה רבינו ואמה: "אכן אין כאן דין של מחאה, ואם הייתי מתייחס
לזה כך לא הייתי יוצא למחות, אולם קיים כאן דבר שונה, יש כאן
עקירת "כבוד השבת", ועל כבוד השבת צריך להילחם בכל הכוחות".
(מתוך ' גדולה שימושה')

"ויחיד כל העם אשר במהנה" (שמות י"ט, ט"א)

המהרי"ט במסכת קידושין, מאריך לפרט בדיני הקניינים. לאחר
מכן הוא מוסיף עוד כמה מילים: "ובהאי שמעתא דצבורים היו לי
דברים, ושכחתים".

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, חתנו של מרן הגאון רבי
יוסף שלום אלישיב זצוק"ל, מספה: שאלתי את פי רבינו, מדוע היה
נצרך המהרי"ט לציין זאת, שהיו לו עוד עניינים לפרט ושכחם. מה
יש בכך נפקא מינה בעבור הלומדים?

השיב לי רבינו: "המהרי"ט כתב את הדברים כדי שיתפללו עליו...
הוא חש בערכו העצום, שלא יסולא בפז, של כל חידוש שנשכח
ממנו, וכאשר הפיץ בזמנו את ספרו ברבים, רצה לנצל את ההזדמנות
כדי לבקש מהקונים את הספר שיתפללו
עליו, שיחזור לזכור את החידושים, וכמו
שמובא בגמרא (שבת ס"ז ע"א). באילן
המשיר פירות, יצבענו בצבע אדום, כדי
שיראוהו רבים ויבקשו עליו רחמים.
כך הוא גם בעניינינו. המהרי"ט כתב את
המשפט הנ"ל כדי שיבקשו עליו רחמים
ויתפללו להקב"ה שישב לו אבידתו".

האבידה הגדולה

ממשיך חתן רבינו, הגאון רבי יצחק
זילברשטיין שליט"א ומספה: באחת הפעמים
שהזדמנתי לבית מורי חמי, ראיתי מסתובב
אנה ואנה, כשפניו אדומות והיה נראה עליו,
כמי שאבדה לו מזוודה המכילה שטרות

בעלות ערך של מיליון דולר לפחות. ריכוזו התגבר, והוא ניסה בכל
כוחו להיזכר. מאמצי חיפוש האבידה היו מופלאים.

תהיתי לפשר האבידה...

עד שנודע לי, שמו"ח מנסה להיזכר בסימן מסויים מתוך שו"ת
מהרשד"ם!

הלא כל התורה פרושה לפניו כשמלה, והוא מסוגל לצטט את
ספרי רבותינו הראשונים והאחרונים כלשונם. כל שאלה שנשאלת
לפניו, נענית כהרף עין כשכל דברי הגמרא, הראשונים והאחרונים
ניצבים לנגד עיניו כאילו למד את דבריהם זה עתה. מה ממנו

מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

המוקד לבני הישיבות מיסודו של אגודת 'אדוני
הישיבה'

מיד לאחר סיום התפילה, מיהר הבחור לחדר הפנימי, בו קיבל הרב את אורחיו, והשתחל בזריזות חתולית אל מתחת למיטה, כשהוא ממתין במתח לבאות...

על מנהגו של רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, לשמוע סיפורים על מרנא החפץ חיים זצ"ל, זקן הדור, כשהיה פוגש את תלמידי ישיבת ראדין

הרב ישראל מאיר שושן

מצויים אנו בעיצומם של ימי השובבי"ם. בפרשת יתרו נכתבת תכלית כל יציאת מצרים. כפי שכתוב בפרשת שמות (ג, יב): "אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרָיִם", וכל זה עבור מה? עבור "תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַהוּא" תכלית יציאת מצרים היא מתן תורה. עם ישראל יצא מזוכך ממצרים, כעת הם ראויים לקבל את התורה.

ממשיכה התורה ומספרת: "וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים מִן הַמִּחְנֶה וַיְהִי צָבוֹתָחַתִּית הָהָר". אומרים חז"ל: מלמד שכפה עליהם את ההר כגייט, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם". (שבת פח.)

שואל התוספות על המדרש הזה, הרי עמ"י אמרו "נעשה ונשמע", קיבלו עליהם במסירות נפש מיוחדת את כל דברי ה'; מדוע, אם כן, יש צורך בכפייה? אם הם מוכנים לקיים את המצוות מרצונם החופשי – למה מגיע האיום?

ומסביר, שאמנם קיבלו עליהם בתחילה מרצון, אך היה חשש שעם כל הקולות, הברקים, הענן הכבד וקול השופר – יבהלו עמ"י ויסוגו אחור, עולים הם להתחרט למול הרעש ויציאת נשמתם, לכן היה משה חייב לכפות עליהם הר כגייט. אין נסיגה, אין דרך חזרה.

ממשיך ושואל על כך הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, ראש ישיבת פוניבז': מדוע היה צורך לקבל את התורה ברעש ובאש, ולכפות עליהם הר כגייט? שמה עדיף היה לתת אותה בנחת, ולהסתמך על קבלתם את התורה מרצון?

אלא, מוכח מכאן, עונה רבי שמואל, שתורה ומצוות בלי אש – זה לא תורה. אופן קיום התורה והמצוות, כמו שבת, תפילין ותפילה חייבים להיות רק מתוך התלהבות (וביידיש – ברען)! ללא החום היהודי הלוהט – זו לא אותה תורה.

החפץ חיים היה אומר על כך, שאת התורה צריך ללמוד עם כל האכפתיות, עם כל החום, עם כל הלב! חלילה לא לקיים אותה כמצות אנשים מלומדה.

מספר רבי שלום שבדרון זצ"ל על רבי לייב גרוסנס, גאב"ד לונדון, שהיה תלמידם של החפץ חיים בראדין, ושל רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ. ערב אחד, בהיות רבי לייב בחור צעיר בישיבת קמניץ, הגיע אורח לישיבה, יהודי הדור פנים בעל זקן לבן. היה זה רבי שלום אייזשוק, שהיה מגדולי תלמידיו של החפץ חיים. רבי שלום שהזדמן לאזור, נכנס להתפלל מעריב בהיכל הישיבה. מנהג היה לו לרבי ברוך בער ליבוביץ, ראש הישיבה, שכאשר היה פוגש בתלמיד מישיבת ראדין היה מבקש לשמוע ממנו סיפור על

מרנא החפץ חיים זצ"ל

מרנא החפץ חיים, זקן הדור.

ידע רבי לייב, שודאי יזמין ראש הישיבה את ר' שלום לאחר ערבית לארוחת ערב, ויבקש לשמוע ממנו סיפורים על הכהן הגדול מראדין. הבחור לייב, השתוקק לשמוע את שיחת הזקנים, שתורה היא ולימוד היא צריכה, אך ידע גם ידע, שלמרות שבת ראש הישיבה פתוח לבחורים בכל שעות היממה, בכל אופן, כאשר מגיע אורח חשוב לשוחח עם הרב, נועלת הרבנית את הדלת ולא מניחה לאף בחור להכנס פנימה.

מה עשה הבחור הצעיר? מיד לאחר סיום התפילה, מיהר ואץ לביתו של הרב, בסלון ישבו כ-15 בחורי חמד והתפללו בריתחא דאורייתא, בגמרות פתוחות. הוא מיהר בחפזו לחדר הפנימי, בו קיבל הרב את אורחיו, והשתחל בזריזות חתולית מתחת למיטה, כשהוא ממתין במתח לבאות.

כעבור עשר דקות, שמע הבחור את שני הרבנים הזקנים צועדים לכיוון החדר. הבחורים שלמדו בסלון, מיהרו לפנות את הבית, והדלת נסגרה מאחוריהם. פחד מילא את ליבו של רבי לייב, הנה תיכף ימצאוהו שוכב מתחת למיטה, ויגרשוהו בבושת פנים. אך מאום לא קרה, אף אחד לא שת ליבו לאורח הלא קרוא, והשיחה קלחה לה בין שני הגדולים. "נו, ר' שלום", פונה אליו ר' ברוך בער בנעימות, "א מעשה פון החפץ חיים..."

"הייתי נער בן 15, כשלמדתי בראדין אצל החפץ חיים", מספר רב שלום אייזשוק. "החפץ חיים עוד היה צעיר, והיה לו מנהג לאסוף את הבחורים בכל יום ישישי ולעשות הכנה לשבת. מה היתה ההכנה? הם סיפרו סיפורי צדיקים. זוכר אני היטב, סיפור אחד שסיפר לנו ראש הישיבה. רבו של החפץ חיים היה השרף רבי נחומק'ה מהורודנא הקדוש הנורא. תלמידו הענק כתב עליו פעם: "כשאני רוצה להתחזק ביראת שמים, מוציא אני מן המגירה את התמונה של דמות דיוקנו של ר' נחומק'ה, ואז מתעורר אני ליראת שמים".

סיפר החפץ חיים לבחורים: "כשהייתי נער בישיבה קטנה, אצל ר' נחומק'ה, גילינו שהרבי נעלם מידי לילה בחצות. לא ידענו לאן הוא הולך. לילה אחד החלטתי לעקוב אחריו, ולגלות מעט מסודותיו בקודש. ראיתי אותו הולך בסמטאות עד שהגיע לבית הכנסת של החייטים, שנקרא 'שניידר שול'. הרביה הקדוש פתח את דלת בית הכנסת, ונעל את עצמו בתוכו.

למחרת, הלכתי להתפלל ערבית בבית הכנסת של החייטים. לאחר התפילה, עליתי לעזרת הנשים, נשכבתי מתחת לאחד הספסלים והמתנתתי. לאחר שעזבו אחרוני המתפללים, כיבה הגבאי את כל הנרות, נעל את הדלת, ואני נותרתי לבדי בבית הכנסת כששיני נוקשות מאימה. מעט אחר חצות, נשמע קול רשרוש המפתחות, והרבי הקדוש פסע פנימה. ממקום עומדי בפני עזרת הנשים, ראיתי אותו פונה לעבר הבימה, פותח ספר, ושוקע בלימוד. לפתע ראיתי אש! --- אש בוערת! מקיפה את ר' נחומק'ה השקוע

המשך בעמוד 14 <<<

המשגיח רבי שרגא גרוסברד זצ"ל מסר שיחה: "כולכם בודאי יודעים שרבי שמחה קסלה, עבר ניתוח. שלושה שבועות אח"כ בא ר' שמחה לביקורת אצל הפרופסור ושאל אותו: 'אני כבר יכול לומר שיעור בישיבה?'"

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מדבר על אש התורה שמלהטת את האדם

אם הרב לא טעה והפרופסור לא טעה, היכן כאן הטעות?
[אתם בודאי מכירים את הסיפור: שנים באו לרב לדין תורה. אחד
אמר - "הוא עשה לי כך וכך ומגיע שישלם לי". אומר הרב: "אתה
צודק". בעל הדין השני אומר - "אבל הוא לקח לי, ואדרבה, לא אני
חייב לו אלא הוא חייב לי"... אומר הרב: "גם אתה צודק". הרבנית
שמעה זאת ושאלה את הרב: "כיצד יתכן שגם הראשון צודק וגם
השני צודק?" אמר לה הרב: "גם את צודקת"....]

נו, אז מי צודק ומי טועה?
"התשובה פשוטה מאוד" - אמר המשגיח. "לא הרב טועה ולא
הפרופסור טועה. השאלה היא מה נקרא "שיעור" אצל הפרופסור,
הוא למד באוניברסיטה, שם הוא שמע שיעורים
מהמרצה, מהפרופסור, שישב
ולימד עם "פיפי" (מקטרת)
גדול. המרצה אומר משפט
אחד בשקט מילה במילה,
לאט לאט (אפשר ללכת
ארבע אמות באמצע),
מסיים את המשפט, עושה
הפסקה קצרה ובינתיים
כל הסטודנטים כותבים.
אחרי זה עוד משפט
בנחת, בשקט, בקושי
שומעים אותו, חלילה

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

שלא יתאמץ... זה נקרא שיעור אצל הפרופסור. שיעור אחר הוא לא
מכיר, ואכן, שיעור כזה באמת אפשר לומר גם שבוע אחר ניתוח..."
הייתי רוצה שהפרופסור הזה יבוא ויראה כיצד ר' שמחה קסלה
אומר שיעור, ונראה האם גם אז עדיין היה אוהז בדעתו שמותר
לו לומר שיעור.

הוא לא יודע מהו לימוד התורה. התורה הקדושה אינה סתם
חכמה כשאר החכמות. שאר החכמות הן ידע בלבד. ידע אפשר
להעביר גם בנחת וברוגע, משפט אחרי משפט. התורה הקדושה
היא "כל עצמותי תאמרנה", אש! תלמידי חכמים כל גופם אש,
אם יש קושיה - זו קושיה!"

הילדים של ר' שמחה, סיפרו דבר מבהיל: אחרי כל שיעור, כשבא
הביתה, היה חייב להחליף את כל הבגדים העליונים שלו. הם היו
פשוט רטובים מזיעה ולא היה שייך ללבוש אותם. כה גדול היה
המאמץ שלו במסירת השיעור. כך לומדים ומלמדים תורה.
(מתוך 'יחי ראובן' - יתרו)

"יְהִי סֵינִי עֵשֶׂן פְּלֹוּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרָד עָלָיו ה' פְּאֵשׁ" (שמות י"ט, י"ח)
התורה נמשלה לאש. אש בוערת אינה עומדת על מקום אחד, היא
מתנדנדת ונעה מכאן לשם ומשם לכאן. כאשר התורה הקדושה
נכנסת באדם הוא מתלהט, נהיה אש, ממילא הוא מתנדנד.
כדאי לכם לשמוע את המעשה הבא:

בצעירותי למדתי בישיבת פוניבז' הקטנה. אחד ממגידי השיעורים
שלנו היה הגאון הצדיק רבי שמחה קסלה זצ"ל (שבאחרית ימיו
שימש כרב העיר קרית ספר). הוא היה אדם חשוב מאוד, היתה לו
הסברה נפלאה כזו, שכל אחד יכול היה להבין את השיעור.
המשגיח של הישיבה היה רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, תלמיד
של רבי שמעון שקופ. בהמשך הוא התמנה להיות מנכ"ל החינוך
העצמאי, אבל קודם לכן היה משגיח לעילא ולעילא!

פעם נחלה רבי שמחה זצ"ל והוצרך לעבור ניתוח. אנו, התלמידים,
באנו לבקר בבית החולים "אסותא" בתל אביב. עברו כמה שבועות
מהניתוח, והמשגיח מסר לנו שמועס, שיחה, ובה סיפר לנו כך: "כולם
בודאי יודעים שאחד הר"מים, רבי שמחה, היה חולה ועבר ניתוח.
ובכן, שלושה שבועות אחרי הניתוח בא ר' שמחה לביקורת אצל
הפרופסור המנתח ושאל אותו: "אני כבר יכול לומר שיעור בישיבה?"
"כן" - אמר הפרופסור - "נו פרובלם, אין בעיות, למה לא?"
אבל ר' שמחה לא היה רגוע, הוא הרגיש בעצמו, שאינו מסוגל
עדיין לומר שיעור, קשה לו מאוד, על כן שאל פעם נוספת: "בטוח?"
"ודאי" - ענה הפרופסור - "אין שאלה בכלל, הלא חלפו כבר
שלושה שבועות מהניתוח".

ר' שמחה בא הביתה. הוא פחד לומר את השיעור, הרגיש שזה ממש
לא שייך, החליט: אני לא אבוא לישיבה לומר שיעור, כי אז, באמצע
השיעור אאלץ להפסיק כי אראה שאיני יכול להמשיך, מה יעשו?
יחפשו מגיד שיעור אחר באמצע? אמר - אעשה קודם נסיון בבית.
קרא לכמה תלמידים והתחיל לומר להם שיעור. לא עוברות
חמש דקות והוא מרגיש שהוא נקרע לשניים, לא שייך שימשיך.
סגר את הגמרא, ואמר לבחורים: "לכו לישיבה, אני לא יכול, אני
פשוט נחתך לשניים!"

"ואני שואל אתכם", פנה אלינו רבי שרגא גרוסברד זצ"ל בשיחה,
"מי טעה פה? הלא הפרופסור אמר שהוא יכול לומר שיעור, והרב
סבר שאינו יכול לומר - מי מביניהם טעה?"

"הבה נתבונן", המשיך המשגיח, "הרב ודאי לא טעה, הרי הוא
עשה נסיון, והוכח בברור שאינו יכול. אז מה, הפרופסור טעה? לא
מסתבר. לפרופסור יש נסיון רב ופרקטיקה, הוא עשה הרבה ניתוחים,
וחולים רבים עברו אצלו, אם הוא אמר שהרב יכול להגיד שיעור
- כנראה שלא טעה באבחנתו.

ה"שווער" של משה רבנו, יתרו, מגיע למדבר ומתחיל להביע "דעות", ומשה? משה מכבד אותו בכבוד מלכים

יחס ההלכה לכבודם של החותן והחותנת שלנו, מתי להעדיפם, אימתי ההורים שלנו קודמים להם ומתי עלינו להציב את החם והחמות בראש סולם העדיפויות • ביקורים בשבת אצל ההורים, קריאת שם לתינוק, "אבי מורי" ו"מורי חמי", הכל במאמר אחד, המאמר על ה"שווער" וה"שוויגער"

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

מי מפקח מהשוויגער?

משום מה, כל מי ששאל אותי על מה אכתוב בס"ד השבוע ושמע את התשובה, על ה"שווער" הראשון - יתרו חותן משה, צחק. הקשר שבין החתן להורי אשתו ובין הכלה להורי בעלה, חייב בדיקה מקיפה. מה יש לשוויגער הזאת, שלמרות שהיא אשה כה נפלאה ומיוחדת, שכמעט כל הכלות בעולם נרתעות ממנה: מדוע כל הכלות חשות אי נעימות מאמא של הבעל שלהן? אין ספור בדיחות, חידודי לשון ואמרות כנה, נאמרו ונכתבו על השוויגער, למרות שמדובר בדרך כלל באשה מקסימה, שבנותיה אוהבות אותה בתור "אמא", אך אצל הכלה - היא תמיד תהיה "שוויגער". מדוע? מה רוצים ממנה, מאותה שוויגער עולמית? רבי נחום דיאמנט שליט"א מסביר בספרו "זכו", את הבסיס לבעיה. לדבריו, החמות חושבת לעצמה בתת ההכרה שהאשה ולפעמים הצעירה והחדשה הזאת, שהגיעה אך זה מכבר לפתע פתאום, לוקחת את בנה, ולפעמים גם משנה אותו ואת הרגליו. הרב דיאמנט מצביע על כך שלעיתים האשה "החדשה" גם משנה, ממש, את אורח חייו של הבן - הבעל, למול עיניה הקמות והנדהמות של האמא, שהשקיעה 22 שנה בחינוכו והרגליו של בנה.

ברגע שזוג מתחתן, כותב הרב דיאמנט, מרחפת בחלל האוויר תחרות סמויה בין הכלה לחמותה, מי יזכה באהבתו ובהערצתו של הבן - הבעל. לאמא ישנה תחושה ש"גנבו" לה את הבן, אותו טיפחה שנים רבות. והכלה, מאידך, סוברת שבעלה "שייך" לה, והנה - יש גם את האמא... וכאן מתחילים הקונפליקטים, הבעיות והסיבוכים.

לא ננסה אפילו לפתור את השאלות, התחושות והדילמות הקשורות ליחסי חתן וחותן, כלה וחמותה. רק נכתוב את עמדת ההלכה בעניין. מה דורשים מאיתנו בנוגע לחותן ולחמות שלנו?

כבוד גדול - אך לא כמו להורים

שאלו המלך רודף בחורמה אחר דוד, ודוד משתמש במילים "אבי ראה גם ראה". שאלו רוצה להורגו, לרוצחו נפש, אך דוד, חותנו של שאלו, מכתיר את ה"שווער" שלו בתואר "אבי". מדברי דוד המלך,

שקרא לחמיו בשם "אבי", פסק הטור להלכה שחייב אדם בכבוד חמיו. ואולם הב"ח מצטט את דברי מדרש "שוחר טוב", בו מצינו מחלוקת בין רבי יהודה לחכמים, האם המילים "אבי ראה" נאמרו על שאול, כסברת רבי יהודה, או על אבנה, כדברי רבנן. הב"ח כותב, שגם הטור ידע את דברי המדרש, אך הטור סבר שלמרות שלא נפסק כרבי יהודה, שצריך לכבד את החותן כפי שמכבדים אבא, מכל מקום כולם, גם רבנן וגם רבי יהודה, סוברים שעלינו לכבד את חמיו כמו זקנים חשובים, בקימה ובהידור.

הגאון החיד"א, בספרו "ברכי יוסף", כותב שלמרות שהטור ידע שדעת חכמים הוא שהמילים "אבי ראה" נאמרו על אבנו ולא על שאול, אך הטור ידע גם מדרש אחר, מדרש המובא בפרשתנו פרשת יתרו. וכך נאמר במכילתא: "וישתחו וישק לו" - איני יודע מי השתחוה למי או מי נשק למי. כשהוא אומר "וישאלו איש לרעהו" - מי הקרוי "איש"? זה משה! הוא אומר לא השתחוה ולא נשק אלא משה לחמיו. מכאן אמרו שיהא אדם מוכן לכבוד חמיו". אז הנה לנו מקור נאמן, בו נאמר שעלינו לכבד את חמיו, אב האשה, לפחות כמו שאנו צריכים לכבד "זקנים חשובים". וכך פוסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד רמ, כד): "חייב אדם לכבד חמיו". ה"ש"ך מצטט במקום את דברי הב"ח, ש"חייב לכבדו כמו שאר זקנים חשובים", ואילו ה"באר היטב" מצטט חלק נוסף מדברי הב"ח, שכתב שצריך לכבד במידה זו גם את חמותו, "וסמכו במקצת לכיבוד אב ואם". ה"ברכי יוסף" כותב שפשוט הוא שכשם שעל הבעל לכבד את הורי רעייתו, כך גם על אשתו מוטל לכבד את הוריו שלו, כיון שאיש ואשה שווים הם בחיוביהם, ו"גדל חיוב האשה שהיא חייבת יותר בכבוד בעלה, וזהו כבודו".

אז מה למדנו עד כה? 1. שאת הורינו שלנו, שילדו אותנו, אנו צריכים לכבד הרבה יותר, ממצות כיבוד אב ואם, ואילו את חמיו וחמותנו אנו צריכים לכבדם. 2. כשם שאנו צריכים לכבד את ה"שווער" (=החותן), כך אנו צריכים לכבד את ה"שוויגער" (=החותנת). 3. על האשה מוטל לכבד יותר את הורי בעלה, מכפי שחייב הבעל לכבד את הורי רעייתו, מכיון שכבודם של הוריו הם כבודו שלו, ועל האשה לכבד את בעלה יותר ממה שהבעל חייב לכבד אותה.

לעומת פסק ההלכה הזה, ממנו נראה שחיוב כיבוד חמיו וחמותו הוא דין מדרבנן ולא חיוב מהתורה כמו כיבוד אב ואם, הרי שבעל ספר ה"חרדים" כותב שכבודם הוא מצוה מהתורה, וכשם שצריכים לכבד את הורינו שלנו, כך עלינו לכבד את הורי בן אב ות הזוג שלנו. לדבריו, מכיון שאיש ואשה שנישאו, נחשבים הם לגוף אחד,

ליחידה אחת וללב אחד, לכן גם ההורים של שניהם נחשבים להורים של שניהם.
לפי ההלכה הפסוקה, על הבעל לכבד קודם כל את הוריו שלו, שהוא חייב מן התורה, ולהעדיף על פני כבודם של חמיו וחמותו. לפיכך כאשר ההורים משני הצדדים מזמינים אותנו לשבת (ולבני הזוג אין בעיות ביניהם של "שלוש בית" ושלוות המשפחה, שזהו נושא שאיננו נכנס אליו, כמובן...), על הבעל להעדיף את הזמנת הוריו שלו. ומה תעשה אשתו? אשתו הרי חייבת יותר בכבודו של בעלה, וכשכבוד בעלה מתנגש עם כבוד הוריה - עליה להעדיף את כבוד בעלה על פני כבוד הוריה, נקודה.

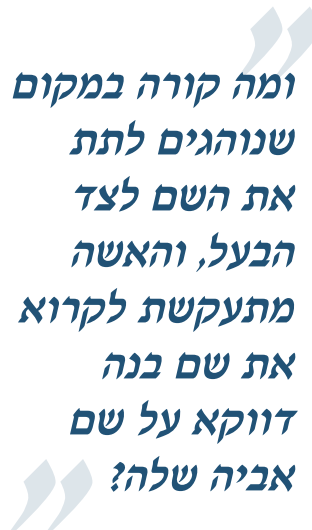
על שם סבא של אבא או סבא של אמא?

נולד בן בשעה טובה ומוצלחת, והנה - שוד ושר, מתחילים המריבות. צד הבעל רוצה שיקראו לקטנצ'יק על שם סבא שלהם שנפטר ואילו צד האשה רוצה את השם דווקא על שם סבא שלהם שנפטר מה עושים?

מנהג האשכנזים הוא שהשם של הילד הראשון שנולד, שייך לאם ואילו השם השני שייך לאב. בשו"ת כתר אפרים מסביר את המנהג בכך שהאשה עוזבת עם חתונתה את בית אביה ואמה ומתנתקת מחברותיה וסביבתה, ובכדי לשמר את הקשר בינה ובין הוריה - ניתנה לה האפשרות לבחור את שם ילדה הראשון. ב"אוצרות ירושלים" מוסבר שמכיון ואבי האשה מעניק מזונות ומחיה לבני הזוג בשנותיהם הראשונות, יותר מצד החתן, לכן מכירים טובה להורי האשה וקוראים לילד על שם משפחתם שלהם. לעומת זאת, נוהגים הספרדים שהשם הראשון שייך לצד הבעל ואילו השם השני שייך לאשה.

ומה קורה במקום שנוהגים לתת את השם לצד הבעל, והאשה מתעקשת לקרוא את שם בנה דווקא על שם אביה שלה? העיקרי הד"ט מביא בשם שו"ת שדה הארץ ש"אין ביד האדם לשנות, שיגיע מזה מיעוט כבוד לאביו". ואם היא מתעקשת, אזי מציע הוא לקרוא לילד בשני השמות, גם בשם אבי הבעל וגם בשם אבי האשה, אך שהשם הראשון של הילד יהיה על שם אביו ולא על שם חמיו.

העיקרי הד"ט מאריך בעניין ומצהיר בבירור שאין כל ספק שלמרות שהאדם צריך לכבד את ה"שווער" שלו, מכל מקום חייב הוא לכבד יותר את אביו. ובפרט שבמצוות מורא, חייב האדם לירא מאביו, אך לא מחמיו. וכמובן, גם בנושא זה, שהוא לכאורה נושא הקשור להלכה וגם למנהג, צריך לעסוק בנחת רוח, בכפפות של משי ובהבנה, אהבה ואחוה, שלום ורעות. בספר "אוצר הברית" מביא המוהל הנודע ר' יוסלה וייסברג ז"ל בשם האדמו"ר מפשעוורסק, שאמר שהאדמו"ר רבי חונה מקאלשאיץ זצ"ל הביע התנגדות נמרצת לאברכים שבחרו לקרוא בשמות בניהם, מבלי לקבל אישור מפורש מנשותיהם, באומרו: "הנשים סובלות את חבלי הלידה, והבעל הולך לו ובוחר שמות...".

[וכן, לא תאמינו. בעבר התקשר אלי יהודי תלמיד חכם מבני ברק לדון ולשוחח בעניין זוג שהתלבטו ביניהם האם לקרוא לבתם בשם נעמה או נועה. הבעל רצה את השם נועה, ואילו האשה - את השם נעמה. החליטו בני הזוג להמתין עד לאחר שבת ולחשוב עוד ביניהם, להתייעץ ולהחליט. אך הבעל עלה לתורה בשבת וכשהגבאי הכריז ב"מי שברך" "ויקרא שמה בישראל", אמר הבעל... "נועה". הבעל שב הביתה, וכשרעייתו כמעט התעלפה, הסביר הבעל ש"התבלבלתי"... אותו תלמיד חכם שאלני מהי דעת הגר"ח קנייבסקי על שמות אלו, נועה ונעמה, ומהי דעתו לגבי הוספת שם לאחר שהבעל "התבלבל" וקרא שם, מבלי שאשתו אישרה אותו...]

מנהג הספרדים הוא שקוראים לתינוק על שם הסבא, גם כשהסבא חי עדיין. למנהג הספרדים, כפי שכבר הזכרנו, קוראים לבן הראשון על שם האבא של הבעל ורק לבן השני קוראים על שם האבא של האשה. מנהג הספרדים יסודו בהררי קודשם, כפי שכתבו בעיקרי הד"ט ובבן איש חי (ח"ב שנה שניה שופטים) בשם המדרש, שאהרון הכהן קרא לבנו הראשון בשם נדב, על שם אבי אשתו שנקרא עמינדב, ואילו לבנו השני קרא אביהו, על שם אביו ("אבי- הוא"), ומסיבה זו הוא נענש ובניו נפטרו בחייו, רחמנא ליצלן. הרי לנו מקור ברור ונפלא מדברי חז"ל למנהג בני עדות המזרח, להעדיף את כבוד האבא בקריאת שם, על פני כבודו של החותן.

החתן לומד והשווער והשווער עולים

אליהו הנביא בכבודו ובעצמו מזהיר ("ב"תנא דבי אליהו") בדברים חמורים ביותר נשים שאינן מכבדות את הורי בעליהן. ה"חרדים" כותב שעל האשה לכבד את חמיה וחמותה כאילו הם הוריה ושעל הבעל לכבד את הורי זוגתו כאילו הם הוריו שלו. השל"ה הקדוש כותב: "האשה תכבד את אביו ומשפחתו של בעלה, ואפילו הם בזויים". גם הגאון מוילנא זי"ע באגרתו הנודעת כותב: "וגם באתי לבקש מאשתי

שתכבד את אמי, כמו שכתוב בתורה, ובפרט לאלמנה שוון פלילי מאד לצערה אפילו בתנועה קלה", ולבנו כותב הגר"א: "ותכבד לחמותך, ולחמותך הזקנה תכבד מאד!".

הזוהר הקדוש כותב שכאשר החתן עוסק בתורה הקדושה, עולים חותנו וחמותו בשמי שמים במדרגות רמות. ככל שהחתן עמל יותר בתורה - כך מתעלים הורי אשתו בשמים מעלה מעלה וזוכים להשגות גבוהות ולהצלחה רבה.

ולסיום, אני מקדיש את המאמר הזה, אותו קראתם כעת, למורי חמי ולחמותי שיחיו. ומדוע עלי לכבדם, לרוממם ולהדרם? ראשית, הם בגלל שהם אנשים נהדרים, נפלאים ויקרים במאד מאד. ושנית, הם אלו האנשים הקרובים ביותר לעזרת. הם האנשים שילדו, גידלו אותה וטיפחו אותה מיום הוולדה. הם קמו בלילה, חיפשו מוצאים בכל רחבי הבית, נתנו "אקמול" בכל שעה מהיממה, האכילו ורחצו, השקו וטיפחו, קנו בגדים וממתקים, לימדו וחינכו, שמעו והקשיבו, גערו ויישרו דרך, רצו לרופאי ילדים ועוד פעם רצו לבית מרקחת, הפסידו ימי עבודה, כלכלוהו ופרנסוהו שנים על גבי שנים.

קנו ועשו והתפללו ועמלו ויגעו וטרחו, וניגבו את הדמעות, וצחקו יחד ושילמו על אלפי דברים נחוצים יותר ונחוצים פחות (ונחוצים מאד פחות...), ושלחו למוסדות החינוך הטובים ביותר והסיעו ורכשו, וחיפשו חתן, ואחר כך גם שילמו ממון לדירה ולחתונה ולרהיטים ועזרו ועזרים גם לגידול הנכדים... בקיצור, ה"שווער" וה"שווער" של כולנו, של כל קוראי המאמר הזה, הם, בעצם, אבא ואמא של בן/בת הזוג שלנו, הסבא והסבתא של ילדינו והסבא - רבא וסבתא - רבא של נכדינו. אז לא מגיע להם לפחות קצת כבוד?!

עז היה רצוני להכיר את רבי חיים עוזר, ידעתי שהורי לא יתנו לי לנסוע. כרטיסים לרכבת הוצעו למכירה במחיר מוזל, אי לכך קניתי כרטיס והטמנתי אותו בנעלי

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, בשיחה עם האדמו"ר מבוהוש, על היכרותו את גדולי עולם

החפץ חיים לא נתן לרבי חיים עוזר להתחמק, הפציר בו מאד ולא נתן לו מנוח. לחץ שלא יסרב, אלא יקום ויסע לארצות הברית למען הצלת מוסדות התורה. אחר דין ודברים הפטיר ר' חיים עוזר ואמה: "יאמין לי, כבוד החפץ חיים, כי פשוט מטעמי בריאות, אינני מסוגל לקחת על עצמי את העול, לעזוב את הבית ולנסוע למרחקים". ברגע ששמע מרן החפץ חיים את הדברים, הכריז ואמה: "ווילנער רב, בריאותך חשובה בעיני יותר מכל צרכי עמך בית ישראל, והנני חוזר בי מהפצרותי". דברים אלו יצאו מפיו של אדם קדוש ששמר על פיו ולשונו ומדד כל מילה! סיפור זה שמעתי מהחזן אי"ש שהיה שם בוילנא בשעת מעשה.

"אית לי רב בבבל איזיל איהויה"

עז היה רצוני להכיר את רבי חיים עוזר. והנה נקרתה לפני הזדמנות. בפולין כיהן ראש ממשלה בשם פילסוצקי, שהיה אוהב ישראל (אחרי מותו התחילו האנטישמים להרים ראש). בתאריך בו חל יום מותו, בשנה הראשונה, הוצעו למכירה כרטיסים לרכבת במחיר מוזל, כדי שיוכלו לפקוד את קברו ולחלוק לו את הכבוד הראוי לו. ידעתי שהורי לא יתנו לי לנסוע. אי לכך, קניתי

כרטיס והטמנתי אותו בנעלי.

סיפרתי לאבי שאני נוסע לקרעניץ. קרעניץ היה מקום נופש, והרבה גדולי עולם נסעו לשם, רבי שמעון שקאפ, הבריסקר רב, רבי ברוך בער ליבוביץ, ורבי יצחק הלוי שוסטה, שכונה הסקולוקער רב, והיה יודע בבלי ירושלמי בע"פ.

בקראק פגשתי את הרב שוסטר ושוחחני בלימוד. השתעשענו בדברי תורה. תוך כדי שיחה גיליתי לו את סודי, שאני בדרכי לווילנא במטרה להכיר את רבי חיים עוזר. כנראה הדבר לא מצא חן בעיניו, וכאשר פגש את אבי - גילה לו שכונתי לנסוע לווילנא. אמי הזדעזעה, ובלילה כאשר הגעתי לרכבת, ראיתי את אמי שהגיעה לקראתי כדי להניאני מלממש את מבוקשי. בבכי נסער ונרגש התחננה וביקשה ממני שלא אסע לווילנא, בהוסיפה גם טעם לדבריה, כי שמוע שמעה אשר בוילנא יושבים בשבת ליד הגמרא עם סיגריה בפה. (באותם ימים, לא הכירו את יושבי הערים הסמוכות והרחוקות, מפאת ריחוק המקום, וניזונו כולם משמועות שונות ומשונות. רבינו הוסיף, שהיום כל העולם כן מכירים זה את זה, אך גם זה חסרון). אמא פחדה שאתקלקל.

נו, מה אפשר לעשות כשאמא בוכה? חזרתי על עקבותי ונסעתי הביתה. אך עדיין לא התייאשתי. הפצרתי באבי שיתן לי רשות לנסוע, הבהרתי לו שאין לי שום מטרה אחרת, חלילה, אלא אך ורק להכיר את רבי חיים עוזר. אחרי הפצרות חוזרות ונשנות, ניאות אבי לתת לי רשות ונסעתי לווילנא.

"אנשי חיל יראי אלקים" (שמות י"ח, כ"א)

זכיתי להכיר גדולי עולם רבים, מספר רבה של אנטוורפן, הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, וביניהם את רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל, גדול הדור.

כשהחפץ חיים הלך לעולמו, הייתי בחור צעיר. זוכר אני את זקניו שהיה עשיר גדול (ממשפחת אמון). בביתו היתה גינה גדולה. אני לא הכרתי אותו בתור עשיר במהלך חייו איבד את נכסיו, אבל הגינה נשארה. אני זוכר שנשכבתי בגינה, ובכיתי שלא זכיתי להכיר את החפץ חיים, על אף שהייתי באותו דור.

קיבלתי על עצמי שאת רבי חיים עוזר אני חייב להכיר.

החפץ חיים העריך מאד את רבי חיים עוזר. ואספר לכם מעשה נורא:

הרי ידוע שהחפץ חיים היה איש שמר פיו ולשונו, הרי חיבר ספר על שמירת הלשון. ומעשה שהיה כך היה: רבי חיים עוזר כיהן כיושב ראש ועד הישיבות בליטא, וביום מן הימים הדרדר המצב הכלכלי כל כך, עד שהישיבות בליטא עמדו על סף קריסה והתמוטטות ל"ע.

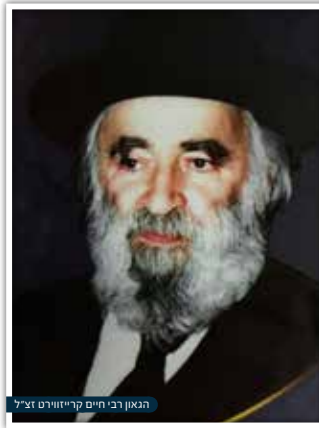
כבר לא היה לאן לפנות, והגיעו למצב אשר אין הקומץ משיב את הארי, ואין הבור מתמלא מחולייתו.

מתוקף תפקידו כנשיא, ראש וראשון לכל בני הישיבות, היה עליו לדאוג לרווחתם הגשמית והרוחנית כאחת. בראותו שאין עצה ואין תבונה, פנה רבי חיים עוזר בלית ברירה למרן החפץ חיים זצ"ל, וביקש ממנו שיואל בטובו לקחת על עצמו נסיעה ארוכה ומפרכת ליבשת אמריקה, ולנסות לגייס כספים למען הציל את בני הישיבות מחרפת רעב.

החפץ חיים זצ"ל דחה את הבקשה, הצטדק והסביר שאינו מסוגל לקחת על עצמו את המשימה החשובה, בטענה שלא יצליח כי אין לו השפעה. "אני יהודי זקן, נמוך קומה, מי מכירני? בסך הכל מחבר של ספר קטן ובעילום שם, מי ישעה לדברי ומי יתייחס לבקשותי ופניותי?...? תהה.

"אך מאידך, כבודו, הרב מוילנא", פנה לרבי חיים עוזר, "לו נאה ולו יאה להירתם למשימה, הרי הינו איש מפורסם מאד, ובודאי יצליח ביותר להלהיב את ליבות אחינו בית ישראל הנמצאים בארצות הרווחה, לחלץ חושים ולתרום למען הישיבות הקדושות". הוא המשיך לטוות את קו מחשבתו והסביר: "הרי לשם מה יש בו מן התועלת להיות מפורסם, אם לא בשביל לעזור ולפעול למען היהודים וכלל ישראל".

(דברים כדברנות שבודאי טמנו בחובם מסר חשוב שנקלט במוחו ותודעתו של רבינו זצ"ל עד סוף ימיו).

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל

הוא שמע מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה הכין גדול לדור הבא, את האברך הצעיר, רבי חיים פנחס שיינברג. אביו התמלא ברגש רב, ויצא בריקוד של שמחה בתוך חנותו

קשרי הידידות וההערכה בין הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל לגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

הגדולה. וכשנערכה מסיבת פרידה בטרם עלה רבינו ארצה, נשא רבי משה דברים נרגשים, והתבטא שארה"ב מפסידה אדם גדול שהיא כל כך צריכה לו, עד שבלכתו יווצר חלל בעולמה של יהדות ארה"ב. גם בשבתו של רבינו בארץ ישראל, התייעץ עמו הגר"מ כמה פעמים בענייני הלכה, ולא אחת הורה להמתין כדיני תורה עד ימי הפסח, בהם רבינו יבוא לאמריקה ונשמע דעתו בעניין.

פעם אף הזמינו במיוחד לבוא לארה"ב, מיד לאחר שחזר להתערב באיזה סכסוך בהנהלת ישיבה אחת, ואכן רבינו הגיע, אולם חזר מיד כשראה שאין לו מה לנסות להתערב.

הגר"מ פיינשטיין: "הקב"ה הכין גדול לדור הבא"

עד כמה העריך רבי משה את רבינו כבר באותם שנים, סיפרה אחייניתו של רבינו הגב' אסתר רייזל נובל, שגדלה בבית הוריו מזיכרונה: ערב אחד נכנס אביו של רבינו לבית מסחרו בסערת רגשות. הוא סיפר לרעייתו, שפגש עכשיו ברחוב את הגאון רבי אפרים אשרי זצ"ל, (רב מפורסם משרידי ליטא, שהתפרסם בספרו, 'שו"ת ממעמקים', שאלות שנשאל בימי השואה), ובתוך הדברים סיפר לו הרב אשרי, שמעו זה עתה מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה הכין "גדול" לדור הבא. הוא נקב בשמו של האברך הצעיר, רבי חיים פנחס שיינברג. רבי יעקב יצחק, אביו של רבינו, התמלא ברגש רב, ויצא בריקוד של שמחה בתוך חנותו, יחד הודו שניהם להשי"ת בהתרגשות למשמע בשורה זו.

(מתוך 'מגדלתו ומרוממתו')

"יהודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו" (שמות י"ח, ט"ז)

הקשר בין שני גדולי העולם, רבי משה פיינשטיין זצוק"ל ורבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל, החל, כאשר הגיע רבי חיים פנחס להתגורר בשכונת האיסט סייד של ניו יורק, שם התגוררו בשכנות, והיו מרבים לשוחח בלימוד. תקופה מסוימת היתה להם קביעות של הליכה משותפת מטעמי בריאות, כאשר בדרך היו משוחחים ביניהם בלימוד.

השכנים באזו, זוכרים בעיקר את הקשר המיוחד שהיה ביניהם בימי חג הסוכות, אז היו השכנים יושבים בסוכה משותפת, שכן, באותם ימים לא היו באיסט סייד סוכות פרטיות בבתים, והתושבים היו מקימים סוכות גדולות בין הבניינים.

שכונת האיסט סייד של אותה תקופה היתה משופעת בגדולי תורה והלכה, שהגיעו מארצות אירופה לאחר המלחמה. בסוכות המשותפות היו מתנהלות פגישות ושיחות מעניינות. שיחות ממושכות התנהלו גם אצל רבינו עם הגאון רבי משה פיינשטיין, בליבון משותף של ענייני הלכה, תוך מתן כבוד רב זה לזה.

לאחר פטירתו של הרב פיינשטיין, נשא רבינו דברי מספד בישיבת מיר בארה"ב, ובתוך הדברים אמר שהעולם מתפעל מספרו של רבי משה, ה"אגרות משה", אך באמת יש להתפעל מה"דברות משה", ספרו על מסכתות הש"ס, שם רואים אפילו יותר את יוקף העושר העצום, ועיון התורה המעמיק של רבי משה.

רבי משה עצמו החשיב מאד את דעתו, וכמה פעמים ליבן עם רבינו עניינים בהלכה. פעם כשנצרך לבי"ד חשוב בעניין סבוך, אמר לאחד מראשי המוסדות, שבחודש אדר כאשר יגיע הגר"פ שיינברג, נערוך ב"ד לעניין המדובר. כמו כן, בתקופות שגררו בשכנות ארע, שכאשר הגיעו שאלות בענייני חושן משפט - הפנה את השואלים לרבינו, באמרו שהוא מומחה גדול בזה.

כאשר עזב רבינו את ארה"ב, הצטער מאוד רבי משה. בעיני רוחו ראה את רבינו כמי שעתידי לשאת עמו את עול ההוראה בארה"ב

<< המשך מעמוד קודם

"כל אחד ואחד נדמה לו פאמטו"

רבי חיים עוזר התייחס לכל יהודי כאל בן יחיד, כאילו היה זה מכרו היחיד! בהיכרותי עם רבי חיים עוזר, אמרתי לעצמי, שרבי חיים עוזר חושב רק עלי, וכשידברתי עם אנשים אחרים, סיפרו לי על אותה תחושה - לגביהם.

הרי זה דבר מפליא ומעורר התפעלות, להרעיף הרגשה אבהית על כל אחד ואחד, עד שנדמה לו לכל אחד ואחד שהרב חושב רק עליו. (מתוך 'מ"ם חיים')

פעמיים הייתי בוילנא. פעם ראשונה היתה עוד לפני המלחמה, וזכיתי להיות שם כמה שבועות. והתאכסנתי אצל בעל המרחשת: כאשר הגעתי בפעם השניה לוילנא, היה הבית מלא באנשים שבאו אל הרב. ביקשתי להכנס לרבי חיים עוזר ולהשתעשע עמו בדברי תורה, אך רבי חיים עוזר דחה אותי בהתנצלות, שהיום הוא מתעסק בהצלת ישראל, והוי בגדר "עת לעשות לה' הפרו תורתך". הוא הסביר שזה הזמן שהוא מחויב להקדיש את מלוא תשומת הלב לכל יהודי ויהודי, הפונה אליו מתוך מועקה.

הרב וואזנר עטף את העוף והשליך אותו לפח האשפה, פתח את המקרר הקטן שלו, לקח עוף אחר, הגיש אותו לשליח: "תאמר למשגיח בשמי, שכמרא דאתרא אני אומר לו שחזרתי בי, ומותר לו לאכול את העוף בשלווה ושמחת החג..."

מרן בעל 'שבט הלוי' זיע"א עם השאלה שהתעוררה בבית מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זיע"א

אבל חובה עליי לדעת מניין לו שאדם גדול אני, אם מפי השמועה וכדו', נפשי יודעת מאד שחדל-אישים אנוכי, חרפת אדם ובזוי עם. ואם כך, הבשר כשר גם עבורי. אבל אם יש לו ידיעה אמיתית על גדלותי, שאני לא יודע עליה, אני סומך עליו בזה להטריף את הבשר. חזרתי לבית הרב וואזנר. הוא הסתכל אליי שעה ארוכה בכאב. השפיל את ראשו, ולחש לעצמו את המימרא: 'אוי לו לדור שאתה... שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים... הכאב שלו היה מוחשי. כאב על כבוד התורה הנרמס. על עניות המנוולת את בתיכם של תלמידי חכמים, שאינה מניחה למשגיח מפוניבז' תכיתך עוף משלו לחג....

הוא ניגש בשקט ללא אומר ודברים למטבח. הצצתי מהצד... הרב וואזנר עטף את העוף המסופק והשליך אותו לפח האשפה, פתח את המקרר הקטן, החורק שלו, חיפש שעה ארוכה עד שמצא עוף אחר, הגיש לי אותו בחרדת קודש ואמר: 'תאמר למשגיח בשמי, שכמרא דאתרא אני אומר לו שחזרתי בי, ומותר לו לאכול את העוף בשלווה ושמחת החג...'

המום לקחתי את העוף המוחלף, ויצאתי מהחדר. עוד מהשביל שמעתי את קולו של הרב וואזנר הומה לעצמו, וייסוריו נספגו בוורידים דמו: 'אוי לו לדור שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים - - - צערן של תלמידי חכמים - - -'
"ואילו היית יודע", אמר אחר כך השליח בהתפעלות, "אילו היית יודע איך עשה עוף עלוב אחד, שני גדולי עולם לאנשים מאושרים! הרב וואזנר היה מאושר שהאכיל מפתו את עמוד העבודה שבדור, והמשגיח מפוניבז' ששמחת החג שלו היתה שלמה, שהמרא דאתרא הכריע הלכה למעשה, שלא אדם גדול הוא! - - -"
(מתוך 'זילא שבט הלוי בלבד')

"כִּי יבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֲלֵיכֶם" (שמות י"ח, ט"ו)

הנה סיפור מרטיט לב, על ה"להורות נתן בלבנו" של רבינו. ליל פסח תשי"ח במעונו של מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל. 'תקופת הצנע' ששררה בתקופה היא, מיררה את חיי התושבים בארץ, והעצימה את העוני המחפיר שהטיל בלאו הכי את חיתתו בסמטאות בני ברק. פניא דמעלי פסחא השיגה הרבנית, רעיית המשגיח מרן רבי יחזקאל לוינשטיין, עוף אחד, שהיה אמור לפרנס את משפחתה למשך כל שבוע החג.

כשעסקה הרבנית במלאכת בישול העוף, התעוררה בו 'שאלה': לא היתה זו 'שאלה' הלכתית גרידא, אלא שאלה של - האם יפלוש הרעב בחרבו השלופה למעונו של השרף. 'התארחתי בליל החג ההוא במעונו של המשגיח', סיפר תלמיד ישיבת פוניבז', שהיה קרוב גם לרב וואזנר, "כששמע המשגיח שהתעוררה 'שאלה' בעוף, סירב לקבל אחריות, וביקש ממני ללכת עם העוף למעונו של מרן הגר"ש וואזנר, שיכריע בעניין.

נכנסתי למעונו של הרב וואזנר. הוא כבר החל בהכנות לסדר. כששמע ששליח המשגיח אני, זינק ממקומו בחרדת קודש, וליווה אותי לחדר אחר, נטל את העוף, וזכוכית מגדלת, וניגש לסוגיה כאל שאלת חיים.

מסתבר שהשאלה' שהתעוררה היתה אחוזה בסבך דעות הפוסקים. הרב וואזנר הניח את העוף המבוש בקרן זוית, וקרא לעזרתו עשרות ספרי שו"ת ואחרונים, שהחלו להיערם על שולחנו. בני הבית ממתניים שעה ארוכה להתחלת הסדר, והרב וואזנר מפלס את דרכו בעב-הענן של שאלת הכשרות."

"ואז", סיפר השליח, "הרים הרב וואזנר את עיניו, ולחש לי בחרדה גדולה: 'זהו מן הסתם מזונו היחיד של המשגיח לאורך כל ימי החג, אה?'

'מזונו היחיד', אישרתי בשקט.

הרב וואזנר נאנח אנהא מרה, ולחש כשהכאב הציף את עיניו: 'תלמידי חכמים שרויים בצנע, רחמנא ליצלן... והרי יום טוב היום! הוא פתח שוב ספרי פוסקים, ושוב דפדף, ושוב נאנח. ואז אמר כך: 'תגיד לרבינו המשגיח, שהעוף כשר לאכילה. אבל, נו, יש בו 'שאלות' שנאלצתי להתיר... תגיד לו כך בדיוק: העוף כשר לאכילה לכל אדם, אבל אדם גדול כמו המשגיח, ראוי שימנע מאכילתו. חזרתי לבית המשגיח ואמרת לי דברים כהויתן. הוא הרהר מעט, וביקש את עזרתי בשנית.

'אם לא קשה לך', אמר לי המשגיח בתחנונים, 'חזור לביתו של המרא דאתרא, ושאל אותו מניין לו שאדם גדול אני...'

השתוממתי מאד, ועזות-נעורים שבי הביאה אותי לשאול את מרן המשגיח: 'למאי נפקא מינא מניין יודע הרב וואזנר על גדלותו?... 'בני הבית רעבים', אמר לי בפשטות, 'חובת אכילת בשר ביום טוב חלה גם עלי... אני סומך על הרב וואזנר כעל אורים ותומים...'

רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, שאל את רבי חיים סרנא זצ"ל, כמה חובות יש לישיבה, רבי חיים נקב בסכום של 100,000 ₪. רבינו יצא מהחדר, ושב כשבידו 60,000 ₪, כשהוא מתנצל שכרעג יש לו רק סכום זה, והוא ישתדל להשיג את השאר...

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל דואג ונושא בעול מקומות תורה רבים

שהחזיקו את ישיבתו שלו. פעמים רבות, אמר שיאמרו לגבירים של הישיבה שיתקשרו אליו, והוא מוכן להמליץ שיתנו לישיבות נוספות. אחד מראשי הישיבות סיפר, שרבינו קרא לאחד מתומכי הישיבה שסר למשמעתו, שביקר באותם ימים בארץ, וביקש ממנו שיעזור לישיבה פלונית. הוא הוסיף לבקש שלא ישוב חזרה לחוץ לארץ עד שיעזור לאותה ישיבה.

יהודי נכנס למעונו של רבינו. הלה החזיק כמה מוסדות תורה ונקלע למצוקה. רבינו הפנה אותו להרב יוסף שטרן שליט"א (מגדולי תומכי הישיבה, ומי שהקים את בנין ישיבת 'מיר ברכפלד' ואת בנין 'בית ישעיה' בירושלים), ואמר שיבקש ממנו שיעזור למוסדותיו. רבי יוסף בירר את הסכום לו זקוק אותו יהודי, והתברר שמדובר בסכום עצום, שלא יוכל לעמוד בו. רבינו לא וויתה, הוא ביקש משניהם לנסוע לבני ברק, להיכנס לביתו של שר התורה, הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שינסו שם להגיע לאיזו הסכמה.

רבי יוסף הוסיף, שאמנם יש לו בפועל את הסכום, אלא שהוא מיועד עבור הקמת ישיבת מיר ברכפלד, שנבנתה באותם ימים במודיעין עילית. הגר"ח פסק שאם כך המצב, הוא פטור מלעזור לאותו ראש ישיבה. כשנודע הדבר לרבינו, אמר לרב שטרן שהוא מוותר על זכותו, ומבקש ממנו שיפריש מהסכום שרצה לתת לישיבת מיר ברכפלד את הסכום שצריכים אותם מוסדות.

אהבה מקלקלת את השורה

השמועה שרבינו באהבת תורתו המופלגת, מטה שכמו לשאת בעולה של תורה בכל עולם הישיבות, פשטה מפה לאוזן בלחישה. מפעם לפעם הגיעו ראשי ישיבות וכוללים, שנקלעו למצבים כלכליים קשים לתנות את מצבם, וכשרבינו יכול היה, השיג עבורם תרומות בסכומים גדולים, כאשר חלק מאותם ראשי ישיבות - אפילו לא הכיר גם בתקופות שישבת מיר עצמה היתה בקשיים כלכליים, שאז מטבע הדברים היה רבינו מנוע מלסייע למוסדות אחרים, קלקלה האהבה את השורה, והוא נתן מכיסו הפרטי.

ראש ישיבה אחד בא לפעמים ותינה את צערו, על מצבה הקשה של ישיבתו. רבינו נתן לו סכום עצום. כאשר יצא הלה מביתו שאלוהו מקורביו: "היתכן, הלא ישיבת מיר במצב כל כך דחוק?" ענה רבינו, שהבחין מדבריו של אותו ראש ישיבה, שהוא עומד על סף יאוש שעלול להביא אותו לסגירת הישיבה, ולכן נתן ממכספו הפרטי, מבלי שהלה ידע זאת.

מספר הג"ר בן ציון גוטפרב, ראש ישיבת תורת ה', שהיתה תקופה שישבת "המתמידים" היתה במצב קשה והוא נכנס לרבינו עם ראש הישיבה הג"ר לייב מינצברג שליט"א, לבקש אם יוכל לסייע לישיבה בשעתה הקשה, הם הקדימו ואמרו, שידוע להם היטב העול הכבד שמונח על כתפיו, אולם היות וידוע שראש הישיבה הקודם הגאון רבי אליעזר יהודה היה מסייע לישיבות אחרות, לכן הם מהינים לבקש, אולי יש ביכולת הישיבה לסייע. חייך רבינו ואמר

ממשך בעמוד הבא <<<

"וְהִיָּתָם לִי סֶגְלָה מִקֵּץ הַעֲמִים" (שמות י"ט, ה')
לשאת בעול מקומות התורה

לא אחת, כששמע הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיה, על ישיבה שמתקשה להתמודד עם מצבה הכלכלי, היה שולח סכומי כסף נכבדים לראשי הישיבה, כדי לשאת איתם בעול הכבד. היו ישיבות שכששמעו על מצבם הקשה, אף שלא התבקש לסייע, קרא לראשי הישיבה, והשיא להם עצות כיצד לחלץ אותם ממצבם. לא אחת סייע לישיבה, ומימן את אחזקתה במשך תקופה, עד שראשיה העמידוהו על רגליה.

סיפור מופלא, סיפר הג"ר אלחנן שוימה:

פעם, באחד מימי בין הזמנים, הלך רבי אלחנן עם הגאון רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון, בשכונת בית ישראל. כשחלפו ליד ביתו של רבינו, אמר רבי חיים למלווהו, אולי כדאי להיכנס ולבקר את ראש הישיבה. הרב סרנא סבר שאם ההשגחה העליונה זימנה אותו לכאן - עליו להיכנס.

כשנכנס, התעניין רבינו, הרב פינקל, במצב הישיבה, ובמצב בריאותו של רבי חיים. היה זה תקופה קצרה לאחר שהגר"ח עבר ניתוח והוא סיפר על כך, והזכיר בתוך דבריו את העול הכבד שמוטל עליו באחזקת הישיבה. רבינו התעניין, ושאל כמה חובות יש לישיבה, רבי חיים נקב בסכום של כמאה אלף שקל. רבינו יצא מהחדר, ושב כעבור כמה דקות כשבידו כשישים אלף שקל. הוא הושיטו לרב סרנא והתנצל בפניו שכרעג יש לו רק סכום זה, ובימים הקרובים הוא ישתדל להשיג את השאר.

ראש ישיבה בא לרבינו בערב ראש חודש, וסיפר לו שחסר לו סכום כסף גדול כדי לשלם את המשכורות בישיבתו. הוא ביקש שרבינו ילוה לו לכל הפחות סכום של ששת אלפים שקל לתקופה מסוימת. רבינו הפנה אותו לרבנית שתתן לו את מבוקשו. עודם סופרים את הכסף, נכנס רבינו בהתלהבות ונתן לו כהלואה ששת אלפים דולה. התברר שמישהו נכנס, ונתן לראש הישיבה ששת אלפים דולה. רבינו הזדרז לתת לראש הישיבה שהיה אצלו סכום זה, שהיה גדול פי ארבע ממה שביקש.

אחד מראשי הישיבות הגדולות פגשו, וסיפר לו על מצבה הכלכלי הקשה של ישיבתו. רבינו הגיב בפשטות: "שבוע הבא אני נוסע לאנגליה, בעז"ה אשתדל לפעול גם עבור ישיבתך".

"צדק מושלך ותן לו"

לפעמים היה שולח ראשי ישיבות לאותם 'תמכין דאורייתא';

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

כשיהודים שנפצעו באורח אנוש, והסיכוי להמשך חייהם היה אפסי, היה הרבי מתיישב לכתוב תשובה על בהמה שנפצעה באופן דומה, והיפש בכל כוחו להוכיח שאינה 'טריפה' ויש לה יכולת לחיות... תשובות אלה, הביאו מזור לאותם יהודים

הגה"צ רבי אליהו שמואל שמרלר שליט"א, ראש ישיבת צאנז, חושף טפח משעות ההוד בכתבית התשובות ההלכתיות של כ"ק מרן האדמו"ר ה'שפע חיים' מצאנז זי"ע

...

ראש הישיבה שליט"א מוסיף ומספר על גודל תשוקתו השמימית של הרבי לגדל דור של 'יודעי ש"ס', כפי אשר זכה אכן להקים ברשת 'מפעל הש"ס' ו'כוללי הש"ס', כאשר אלפי אברכים מכל שכבות הציבור נבחרים מדי חודש בחודשו על עשרות דפי גפ"ת: "לפני כארבעים שנה, פרסם הרבי זי"ע מודעה בעיתונות החרדית, בה הודיע שכל איש אשר יזבנו לבו ללמוד את כל התלמוד בבלי, ויגיע אליו להיבחן על הש"ס, יקבל מעמו על אתר מענק גדול של 25.000 דולר, סכום עתק, בפרט באותם ימים... היה מי שהעיר לרבי באותו מעמד, שאפשר ומאות יבואו, מה שיגרם לרבי לשלם כספים גדולים, למעלה מכפי יכולתו. הרבי חיך, ואמר באהבת התורה כי רבה: 'אוי... כמה מתאוה אני שיעשוני ל'פושט רגל', על ידי אותם מבחנים על כל מסכתות הש"ס."

"מקרה דומה אירע, כאשר ייסד הרבי צוק"ל את 'מפעל הש"ס', וקבוצת עסקנים נכנסו אל הקודש פנימה, שם הביעו את שאלתם, אמאי מפזר הרבי מעות רבות כל כך עבור אותם אברכים, אותם כלל אינו מכיר, בעוד שהמוסדות הקדושים שהקים הרבי לאנשי שלומם, זקוקים אף הם לתקציב מכובד.

תשובתו של הרבי זי"ע היתה נחרצת: 'אין אני צריך לחסידים ולאנשי שלומם! דבר אחד רוצה אני - אברכים השוקדים על תלמודם, ונבחרים על עשרות ומאות דפי גפ"ת! זוהי תקוותי ושאיפתי, ועל כך אתן מכספי לאותם אברכים, גם אם אינם נמנים על אנשי שלומי כלל ועיקר!'

תשובה להכשיר

על מרנא ה'חתם סופר' זי"ע, מספר ראש הישיבה שליט"א, שישב פעם זמן ארוך בפלפול ובסברא, כדי להכשיר שאלה מסוימת בבהמה שהובאה אל שולחנו. כאשר אחד התלמידים שנכח במקום ניסה להקשות על מהלך ההכשר, נזקק ה'חתם סופר' ברעז: 'חדל, זו סכנת נפשות! כי אותו צדיק בתשובותיו ההלכתיות אותן כתב, כיוון לפעול רפואה וישועה אצל יהודים.

המשך בעמוד הבא >>>

'והודיעתם להם את הדרך ילכו בה' (שמות י"ח, כ')

"עבודת הקודש בכתבית התשובות, היתה מסכת בפני עצמה. שעות רבות זכיתי לעסוק במחיצת הקודש, בעת הכנת וכתבית התשובות. היו תשובות שזמן כתיבתם מאסוקי שמעתתא עד לאלבא דהלכתא, אך משך כמה שבועות..."

רבי אליהו שמרלר שליט"א, ראש ישיבת צאנז,

מגולל בפנינו את סיפורו של שאלה סבוכה שהגיעה לשולחנו של הרבי. השאלה היתה על מטחנת חיטה, שבלא יודעין נטחנו בה חיטים של שנת השמיטה. משך שלושה שבועות התייגע הרבי, בהיעזרו במאות ספרי שו"ת, עד שמצא פתח להתיר את השגגה, כאשר במרבית מהזמן זכה ראש הישיבה שליט"א, להיות לעזר בהכנת הדברים ובהעלאת הדברים על גבי הכתב.

"היה זה בליל שבת קודש, לאחר מציאת ההיתה, כשעם סיום שולחנו הטהור, אותו ערך הרבי בהתלהבות עצומה שסחטה

ממנו את לשד עצמותיו, זימן אותי הרבי לעלות

עמו לביתו, שם המשיך וישב עד השעה ארבע לפנות בוקר ועסק עמי בצדדי היתור המורכבים. מששם הרבי לב לשעה המאוחרת, שלח אותי לנוח מעט. פניתי אל ביתי ועליתי על יצועי, אך לא לזמן רב. בשעה שש, כבר נקש משמשו של הרב על דלת ביתי, והבהיל אותי אל בית הרבי, על פי בקשתו האישית.

בהגיעי אל ביתו, נאוה קודש, ראיתיו יושב לצד השולחן ועליו ערימות ספרים מוגבהות. כאשר רק הבחין בי, הוא אמר לי, כשברק בעיניו הטהורות: 'אתה יודע מדוע קראתי לך הנה בדחיפות? מאחר וכעת מצאתי 'ירושלמי', בו יש ראייה למהלך שכתבתי בערב שבת קודש. חששתי שמא עד למוצאי מנוחה אשכח את פרטיה של ראייה זו, לכן זימנתי אותך הנה בבהילות, בכדי שתוכל לסייע בידי עם צאת השבת!'

<<< המשך בעמוד קודם

לאחר כמה ימים נסע רבינו לארה"ב, היו אלו ימי המיתון בארה"ב, והמגבית לא הצליחה. רבינו חזר ארצה עם פחות כסף ממה שציפה, והרבה פחות ממה שהישיבה נצרכה לו. מיד לאחר שרבינו שב, הגיע אותו ראש ישיבה לגבות את "שלו". רבינו כלל לא דאג לספר לו על כשלונו של המגבית ונתן לו סכום של כמה אלפי דולרים מכיסו, אותו נאלץ ל"גלגל" ולפרוע במשך תקופה.

(מתוך 'ובכל נפשך')

שכרע המצב בישיבה שאין כסף בקופת הישיבה בכלל, ומידי חודש חושבים איך לפרוע את חובותיה של הישיבה בחודש זה. הוסיף רבינו וסיפר, שהיה אצלו בימים האחרונים ראש ישיבה אחד, וביקש את עזרתו וענה לו את אותה תשובה, שכרע המצב הוא, שאין הקומוץ משיביע את הארי. הגיב אותו ראש ישיבה ואמר לרבינו: "ראש ישיבת מיר! הלא כשהינכם יוצאים לחוץ לארץ, כל העולם מציפים אתכם בכסף וזהב, ואין לי ספק שגם ישיבתנו תוכל ליהנות מאותם אוצרות, בטוחני שתוכלו לדאוג גם לה!"

שש-עשרה שעות(!) בהם הפסיק הרבי, רק כאשר היה עלינו לצאת ולהתפלל. הרבי ישב עמי ללבן את כל פרטי ההלכה בשאלה קשה זו. כעבור שש-עשרה שעות, סיים הרבי להכין את התשובה, המנמקת את כשרות העופות.

היתה זו שעת עלות השחר. הרבי פנה ואמר לי: 'עוד כמה שעות ייכנס חג הסוכות, וההכנות מרובות הן, שוב נא לביתך!' פרשתי לישון מעט, ובטוח הייתי שאף הרבי סר לנוח מעט לאחר יגיעה קשה זו, ללא אכילה וללא תנומה קלה.

למחרת שאלתי את הבחור המשמש, מה אירע לאחר שעזבתי את בית הרבי. השתוממתי לשמוע שהרבי לא פרש כלל למנוחה, אלא, על אתר שלח לקרוא לאברך שיקליד במכונת כתיבה את התשובה הערוכה והארוכה. משסיים האברך את ההקלדה - הזמין הרבי מונית, ושלח את התשובה בידי שליח לידי השואלים בירושלים.

מיהרתי ונכנסתי אל חדרו של הרבי. הבחנתי בו כשהוא עומד ובידיו העוף הירושלמי המייצג את כשרות העופות כולם, ועדיין הוא ממשמש בריאות ומעיין באיברים. משהבחין בי, הפטיר בחיוך: 'סוכה אין לי, ואף אם אבנה מהר, לא יהיה לי נוי סוכה, מה יהיה? אלא זאת שהצלתי יהודים מהפסד מרובה, זה יהיה הנוי סוכה שלי...' (חלקים מראיון המבשר, פרשת מקץ תשעז)

בדומה לכך, מספר לנו ראש הישיבה שליט"א, על כמה תשובות הלכתיות, אותם רשם כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז זצוק"ל, במטרה לפעול רפואה שלמה ליהודי שנחלה. היו אלה מקרים בהם הודיעו לרבי על יהודים שנפצעו באורח אנוש, כך שעל פי דרכי הרפואה - גופם נהרס עד היסוד, וכל סיכוי להמשך חייהם הינו אפסי למדי. הרבי היה מתיישב לכתוב תשובה על בהמה, שנפצעה באופן דומה לפציעה, שדבריה הובאו לפניו, וחיפש בכל כוחו דרך להתייר ולהכשירה ולהוכיח שאינה 'טרופה', אלא שיש לה יכולת להמשיך לחיות... תשובות אלו, שנכתבו אגב טבילות ארוכות במקווה הטהרה, הביאו מזור לאותם יהודים, שנפסק בהם על פי גדרי ההלכה, מוגדרים המה כמי שיש להם עוד את היכולת לחיות. והדברים נפלאים ונעלמים.

"נוהג אני לספר", ממשיך ראש הישיבה שליט"א במתק שיחו, "על שנה אחת, בימים שבין יום הכיפורים לסוכות. באותו זמן הגיעה לרבי שאלה קשה, על כמות גדולה של עופות שנשחטו בעיה"ק ירושלים. היו רבנים שהטריפו את כל כמות העופות הגדולה, והיו רבנים כמו הגאון רבי מאיר ברנדסדורפר זצוק"ל ועוד, שלא רצו להכריע, אלא לשמוע את חוות דעת קודשו של הרבי. היה זה יום קודם חג הסוכות. הרבי זי"ע קרא לי, יחד ישבנו

**”ריבוננו של עולם,
אני מבטיח לך, לא
אצא מפה כל עוד
לא תתמלא בקשתי!”
והוא פרץ בבכי
כשדמעות רותחות
זולגות מעיניו.**

עולם, אני מבטיח לך, לא אצא מפה כל עוד לא תתמלא בקשתי!" והוא פרץ בבכי כשדמעות רותחות זולגות מעיניו. לאחר כמה דקות, השתנה סבר פניו. הוא פצח בריקוד של שמחה ושב אל העיירה. אם הרביה יצא מן העיגול, אות וסימן הוא כי נתמלאה בקשתו... סיים התלמיד. הבחורים חייכו והחפץ חייך אף הוא. לא הודה אך גם לא הכחיש. שתיקה כהודאה. הבה נתחזק, לגשת לכל מצוה וברכה בהרגשת זכות. זכינו לברך ברכה. מוטב לנו לעבור ייסורים, לעבור את כל החיים בעולם הזה, בשביל לזכות לקיים מצוה ולו פעם אחת בחיים. על אחת כמה וכמה, משניתנה לנו הזכות העצומה הזו בכל תפילת שמונה עשרה, בכל ברכת המזון, כמה עלינו לברך בשמחה, עם כל הלב, בלהט של אש... "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום!"

בספר ואת הבימה. עמדת רועד כולי, בהביטי במחזה הנורא, כמוהו לא ראיתי מעולם, ולא יכולתי להוציא הגה מפי. שעה שלמה נמשך המחזה המופלא, עד שסגר ר' נחומק'ה את ספרו, ולאט לאט הלכה האש ודעכה. הרבי החזיר את הספר לארגז הספרים ויצא בלאט, ואילו אני נותרתי נעול בבית הכנסת כשכולי נפעם ממראה עיני. לפנות בוקר שב הגבאי, הדליק את האח, חימם את המים, ואילו אני חמקתי ומיהרתי חזרה אל הישיבה." כך סיפר החפץ חיים לתלמידיו על רבו הגדול, שכאשר למד, היו אצלו הדברים שמחים כנתינתם בסיני, ואף האש ירדה ממרומים כבמעמד הר סיני. ר' ברוך בער שמע את הסיפור ופניו אורו. "אמור לי", פנה לר' שלום, "על מי היה הסיפור הגדול שסיפרת?" "מה השאלה?" תמה ר' שלום, "על רבי נחומק'ה מהורודנא, האם כבודו לא שמע את דברי?" "סיפור אחר אני שומע ממך", ענה ר' ברוך בער, "העובדה שהאש ירדה מן השמים, והקיפה את השרף המקובל האלוף, רבינו נחומק'ה מהורודנא, זו בכלל לא שאלה, מילתא דפשיטא... אך נדהם אני מרבינו בעל החפץ חיים, נער צעיר לימים שראה במו עיניו הרכות את אש התורה. על כך אני מתפלל. אות וסימן הוא, כי כבר מגיל רך שמר על עיניו, על דיבורו ועל מחשבתו, כי תורה שהיא אש, היורדת מן השמים - לא כל אחד זוכה לראות..." במעמד הר סיני התעלו עמ"י לדרגות כה גבוהות, שזכו לראות את האש השמימית הזו יורדת מן השמים, וקיבלו את התורה במכוות אש. עד היום נותרה לנו התורה חמה כאש יוקדת, ועלינו לקיימה במסירות ועם כל הלהט. המשך ר' שלום שבדרון לספר, על הלהט דקדושה של מרנא החפץ חיים: באותו ערב שבת, בו ישבו הבחורים עם רבם החפץ חיים, סח אחד התלמידים "שמענו שרבינו עקב אחר הרביה שלו, אף אני עקבתי יום אחד אחרי ראש הישיבה, וראיתי יוצא מן העיירה ומקל בידו. מיהרתי בעקבותיו, וצפיתי בו מרחוק. הרביה נעמד במגרש שמם, וסימן במקלו עיגול בחול, נכנס לתוך העיגול והתחיל לדבר עם הקב"ה, כדבר בן אל אביו: 'ריבוננו של

"הקצין איים לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפציו, הוא נא לבדוק אם הכל בסדר!"

הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצוק"ל ויתר על כל רכושו למען שמירת שבת

הרב אהרן כהן

"זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ" (שמות כ', ז')

במסכת שבת (ל"ג:) מביאה הגמרא את סיפורו של ר' שמעון בן יוחאי שהיה במערה יחד עם בנו ר' אלעזר שנים עשרה שנה. כשיצאו מהמערה ראו שני הצדיקים אנשים זורעים וחורשים בשדה, ואמרו "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חזרו למערכתכם" וכו'.

שנים עשרה חודש אחרי שחזרו למערה אמרה להם בת קול שיכולים הם לצאת. כשיצאו בשנית ראו אדם שהיה אוזח שתי חבילות של הדסים וכששאלוהו מדוע מחזיק שתי חבילות, אמר להם אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמו, אמר ר' שמעון לבנו "כמה חביבין מצוות על ישראל" ונחה דעתו.

רשב"י הקדוש לא התפעל מיהודי המניח תפילין או לובש ציצית וכד', מה שגרם לו להתפעלות יתירה היה יהודי המחבב את השבת, כה גדולה היתה הזכות הזו בעיניו עד שנחה דעתו.

בספר "הכל לאדון הכל" מספרת הרבנית רוחמה שיין ע"ה על אביה הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, מחלוצי עולם התורה בארצות הברית. דבקוהו בקיום המצוות בכלל ובשמירת השבת בפרט, היו לשם דבר. קיום רצון ה' היה אצלו בראש משאת נפשו מעבר לכל רצון גשמי. וכך מספרת בתו:

"אבא ואמא יצאו למסעם לארץ ישראל בקיץ תרצ"ט, הם היו אמורים לעגון בנמל חיפה ביום רביעי. נעשו סידורים עבורם לשהות מספר ימים בביתם של הרב אלפא ורעייתו, בחיפה. בהיותם בלב ים קיבל רב החובל הוראה להפליג בנתיב עוקף, מחשש שמא הטילו מוקשים במימי הים התיכון, מפאת המלחמה העומדת בפתח. במקום להגיע ביום רביעי, כמתוכנן, עגנה האונייה בנמל חיפה ביום שישי, שעה אחת לפני השקיעה. שעות אחדות קודם לכן, פרצה מלחמת העולם השנייה, עם פלישת גרמניה לפולין.

מגבירי קול האיצו בנוסעים לעזוב מיד את האוניה, ולפרק את כל המזוודות על הרציף, כשהנוסעים אחראים לפנותם במהירות האפשרית. מהומה שלטה בכל! אבא ואמא היו מודאגים ביותר, איך יוכלו לטפל במטענם, כשעליהם לעזוב מיד את הנמל, וכמוכן להגיע לביתו של הרב אלפא מבעוד מועד, לפני כניסת השבת?? אבא חיפש את המזוודה שהכילה את ספר התורה, הטלית והתפילין שלו, ואמא לקחה רק את תיק היד, הם פילסו את דרכם ברציף, וביקשו לראות את הקצין האחראי.

הקצין האנגלי, אדם גבה קומה, האזין להסברו של אבא: "מעולם לא חיללתי שבת! להגיע לארץ הקודש ולחלל את השבת כאן - לא בא בחשבון!" דמעות שטפו את לחייו של אבא. הקצין ענה: "רבי, פרצה מלחמה, אנו מפנים את האוניה ומשאירים את החבילות על הרציף, כשעוזבת האוניה - חייב גם הרציף להיות מפונה!"

"לא אכפת לי מחפצינו", ענה אבא, "רק החתם את דרכונינו, כדי שנוכל לעזוב!"

הקצין הסתכל באבא במבט מוזר: "כמה מזוודות יש לך?" "ששה עשר ארגזים בתא המטען, ותשע מזוודות בתאנו", היתה התשובה.

"האם אתה מבין שברגע שאתה עוזב, יישאר מטענך על הרציף מבלי שמישהו יהיה אחראי עליו? עד מחר בערב לא יישאר זכר לחפציו, הערבים ישדדו את הכל!" אמר הקצין בהדגשה. "אין לי כל ברירה, השבת כמעט נכנסת. עלינו להגיע העירה בזמן. אנא, רק החתם את דרכונינו, והנח לנו ללכת!" קולו של אבא עלה נואשות.

מתוך השתאות, קרא הקצין לקצין אנגלי אחר: "החתם את דרכוניכם, והרשה להם ללכת. הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו, ובלבד שיגיע העירה לפני כניסת השבת שלהם..."

הקצין השני הביט באבא בתדהמה, כשהחתים את דרכוניכם ואישר את ניירותיהם.

אבא, אוזח במזוודה שהכילה את ספר התורה, ואמא, מחזיקה בתיקה, השיגו מונית והגיעו לבית הרב אלפא בדיוק בזמן, כדי

להדליק נרות שבת. במשך כל השבת היתה רוחו של אבא מרוממת, שוב ושוב הוא אמר לאמא: "ה' עושה כל דבר למעני, מה אוכל אני אי פעם לעשות עבורו? סוף סוף נפלה לידי הזכות לקיים את מצות "ובכל מאודך", בכל ממנוך, ולקדש את שמו!"

הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצוק"ל

לאמא היה קשה להשתתף בהתרוממות רוח זו במלואה, היא היתה תשושה ובודדה נפשית, הגעגועים אל ילדיה הנשואים שנותרו בחו"ל העיקו עליה, ואובדן כל רכושה בנוסף

לכך, היו גלולה קשה לבליעה, אך היא לא התלוננה. במוצאי שבת, עם תום שבעים ושנים דקות לאחר השקיעה, ולאחר שאבא הבדיל, אמר לו הרב אלפא: "הבה נלך לנמל, יתכן שעדיין נמצא שם כמה מארגיזך..." אבא ואמא לא היו שותפים לאופטימיות שלו, אך הצטרפו אליו. משקרבו לאזור המואר, הצטלצל קול במבטא אנגלי: "מי הולך שם?" אבא קרא: "מישהו מנוסעי האוניה שעגנה אתמול בשעות אחר הצהרים המאוחרות."

השומר האנגלי קרב אליהם: "מה שמך?" שאל קצרות. "יעקב יוסף הרמן", ענה אבא. "אכן, אכן, הגיע הזמן שתופיע כאן! הובטח לי, שתבוא ברגע שתשקע השמש, אחרת בכמה שעות: המפקד שלי הקצין איים לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפציו, הוא נא לבדוק אם הכל בסדר, וחתום על ניירות אלו. בבקשה, סלק הכל מכאן במהירות האפשרית, אני תשוש לגמרי..."

הרב הרמן הצדיק כיבד את השבת בכל נפשו ובכל כספו, באמת ובתמים, מבלי נגיעות אישיות כלל, כשכל העת עומד מול עיניו רצון הבורא בלבד, הוא ואין בלתו! זכה, ומן השמים דאגו לו לשומר שיגן על חפציו.

15

מדוע התחיל מחבר ה"לכה דודי" ב"שמור וזכור בדבור אחד", הרי בהז"ל אמרינן "זכור ושמור בדיבור אחד" כסדר הכתוב?

שהיה אומר "שבת קודש זכור ושמור בדיבור אחד". ועל כן כותב שיש טעם הגון וראוי לקבוע "שמור" קודם "זכור", והוא ע"פ מה שהביא הרמב"ן כאן ממדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר אות קפב) "שהזכירו עוד סוד גדול ב"זכור ושמור", ועל הכלל תהיה הזכירה ביום והשמירה בלילה, וזהו מאמר החכמים (ב"ק לב:), שאומרים בערב שבת "בואי כלה בואי כלה", באו ונצא לקראת שבת מלכתא, ויקראו לברכת היום קדושה רבא (פסחים קו) שהוא הקדוש הגדול, ותבין זה, ע"כ.

וא"כ עפ"ז נראה שכיון שהוקבע פזמון זה לאומרו בכניסת ליל שבת, לכן הוא מסודר "שמור" שהוא בלילה, ואח"כ "זכור" שהוא ביום. [וכן יישב בשו"ת יחוה דעת ח"ה סי' ל', ובשו"ת קרית חנה דוד ח"ב ליקוטים אות כב]

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' לה) מביא מחכם אחד ליישב שלפי ש"זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" א"כ שניהם שוים ואין כאן אחד קודם לחברו ובא זה המחבר לרמז בהתחילו ב"שמור", ועיי"ש מה שיישב עוד ע"פ הקבלה. [ועיי' בפ"י נחלת יעקב על "לכה דודי" (להרב יעקב מפוזנא זצ"ל שנתחבר כשישים שנה אחר פטירת רבי שלמה אלקבץ זצ"ל - נדמ"ח בס' לקראת כלה עמ' קיח, וכן בפ"י חמדת ימים (שי"א שחיברו רבי בנימין הלוי זצ"ל תלמיד רבי חיים ויטאל, נדמ"ח שם עמ' קל) שביארו שינוי זה].

"זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ', ז')

בלוחות הראשונות כתוב "זכור את יום השבת", ובלוחות השניות בפרשת ואתחנן (דברים ה', יב) כתיב "שמור את יום השבת", וכתב רש"י מהמכילתא (פרשה ז), וכן הוא בראש השנה (כז). ש"זכור ושמור" בדבור אחד נאמרו.

בפיוט "לכה דודי" (לרבי שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל מצפת, נפטר ה' אלפים של"ו - 1577) מתחיל הבית הראשון "שמור וזכור בדבור אחד, השמיענו א-ל המיוחד". וצריך להבין מדוע המחבר הפך הסדר והקדים שמור לזכור, הלא בלוחות הראשונות נאמר זכור, וא"כ היה לו לכתוב "זכור ושמור בדבור אחד", כסדר הכתוב. ובאמת שבספר "סדר היום" (לרבי משה מכיר זצ"ל ריש מתיבתא בעין זיתים ע"י צפת, סדר ערב שבת, נדפס לראשונה ב- 1599, 20 שנה אחר פטירת בעל ה"לכה דודי"), מביא את הנוסח ב"לכה דודי" - "זכור ושמור בדיבור אחד"^א.

ובליקוטי מהרי"ח כתב שרצון המחבר לציין את שמו בראשי החרוזים הוא

שהביאו להפך את הסדר ולהציב בראש החרוז הראשון את תיבת "שמור" המתחת באות "ש" משמו (וכ"כ בפרדס יוסף (ואתחנן אות קכז) משו"ת תירוש ויצה, והביא שבברכת שמעון כ' ע"ז ביאור מהמהר"ם שפירא זצ"ל) ובספר 'ברוך שאמר' (פי' על התפילה לבעל התורה תמימה) תמה על תירוץ זה, דלשם ענין ציון שמו בראשי תיבות, היה יכול לפתוח את הפיוט באופן שיתקיימו ב' הענינים,

אמצעית של מוסף שבת, "למשה צוית על הר סיני מצות שמור וזכור וכו צויתנו ה' אלקינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי", חזינן שכבר הרמב"ם הקדים "שמור לזכור", ועיי"ש מה שיישב.

^אוכן מובא בפסיקתא וטרטא (לקח טוב - ואתחנן) "שמור וזכור בדבור אחד", וכן בזוהר (ח"ג קפ): "ועל דא שמור וזכור כחדא מחברין". וב"משנה הלכות" (ח"ד סי' לה), העיר שכבר ברמב"ם (סדר תפילות - בנוסח תפילת מוסף) כתב, "ברכה

האם על פי ההלכה מותר לעלות לירח?

אולם נראה שאולי גם בזה הכוונה 'איני יכול לנגוע בך' - לית לך רשות, ונצא לדון האם יש איסור לעלות לירח. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' רנט), כתב שאסור לעלות לבלבנה מחמת שהוא מקום סכנה ואסור להכניס עצמו

למקום סכנה, ועצם העלייה לשם הוא סכנה, וכיון שאין שם אויר, השהיה שם אסורה דסכנה הוא.

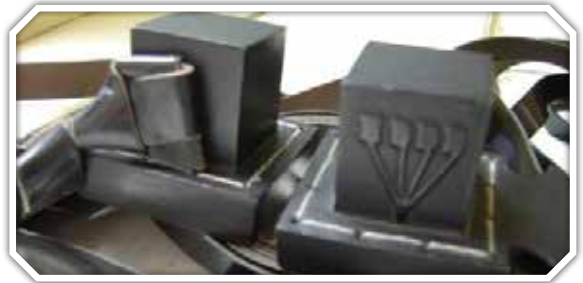
הנה בנוסח קידוש לבנה אומרים: 'כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך', והווי שרצו לשנות את הנוסח בעת שעלו לירח, שהרי כבר יכולים לנגוע בך;

והאמת שהנוסח הזה נמצא במסכת סופרים (כ, ב) ושם כתוב (ע"פ גירסת הגר"א) 'ואיני נוגע בך', ובמעשה רב (אות קס) מובא, שכך גירסת הגר"א בקידוש לבנה שאומר רק 'ואיני נוגע בך'. ונשאל מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (דרך שיחה עמ' תרכט), בביאור מה שאומרים 'איני יכול', ואמר כפשוטו: א. שאי אפשר לנגוע בכל הלבנה. ב. שהכוונה, שכעת שעומד כאן אינו יכול לנגוע בלבנה, ע"כ.

האם מותר לכסות בסודר את התפילין של ראש בשעה שלוש, ומה הקשר ל"וכל העם רואים את הקולות"?

בשורת תשב"ץ (ח"א סי' ל) כתב שאפשר לכסות את התפילין, ואפי' שכתוב "וראו כל עמי הארץ" - אפשר לבאר זאת, שכשהתפילין מונחים במקום הראוי ע"י זה "וראו (וישמעו) כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". ומוכיח כן, שהרי אין הקב"ה מבטיח לישראל שיבואו האומות בארצם לראות תפילין שעל ראשם, אלא הכוונה שהאומות ישמעו, והביאור ב"וראו כל עמי הארץ" - הוא "ושמעו", כמו "וכל העם רואים את הקולות".

ובשערי תשובה (סי' כז סק"ח) מביא את התשב"ץ ומוסיף לבאר, שאפי' שיש איזה דרשה בהא ד"וכל העם רואים" שמדובר על המלאכים שנבראו מכל דיבור, (וכן מש"כ רש"י רואים את הנשמע), מכל מקום פשוט הפסוק נאמר על שמיעה, רק שהוציא הכתוב זאת בלשון ראייה לדרשה, וכן כאן בפסוק ד"וראו כל עמי הארץ" - הכוונה שיהיה השמיעה ברור אצלם כאילו ראו בעיניהם ממש. [ועי' שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' טז) שמבאר מה ענין "רואין את הנשמע", וכ' שניתן כח הראיה לאוזן והכי דייק "מה ראתה אוזן אוזן ששמעה" (רש"י ריש משפטים), ואל תתמה, שמי שאמר לעין שתשמע יאמר לאוזן שתראה שהחושים מוצאים ממקום אחד, גם אמרו רואין את הנשמע והיה יכול לומר שומעין את הנראה"].

"וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ', י"ד)

בבית יוסף (או"ח סוף סי' כז) הביא מהאחרונים חיים (הל' תפילין סי' יז), שכתב שתפילין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים דכתיב (דברים כח, י'), "וראו כל עמי הארץ" ואמר רבי אליעזר אלו תפילין של ראש (ברכות ו) עכ"ל. וכ"כ בשו"ע (שם סעי' יא) שתפילין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים. (ועי' שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ב) שדן לגבי התעטפות בטלית על התפילין של ראש, ומש"כ בדעת האריז"ל)

האם מותר לקבוע מזוזה בתוך נרתיק מברזל? והאם יש עניין לא לכתוב חידושי תורה בעט מברזל?

בערוך השולחן (יו"ד סי' רע"א סעי' ל"ח) כתב ב' טעמים, מדוע אין לכתוב ספר תורה בנוצת ברזל: א. דנוק את הקלף, ב. משום שהתורה מאריכה ימים, והברזל מקצר, וכתב שם, שמאותו הטעם נכון שלא לכתוב אף חידושי תורה בקנה של ברזל.

"ואם מן זבח אבנים... כי תרבה הנפת עליה ותחללה" (שמות כ', כ"ב)

וברש"י מביא (מפ"ג דמידות) ותחללה - הא למדת שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך. ע"פ דין זה, מבאר הדעת קדושים (יו"ד סי' רפ"ט, א) מה ששמע בשם הבעש"ט, שנכון שלא לקבוע מזוזה בתיק של ברזל, כי המזוזה מאריכה את ימי האדם שנא': "למען ירבו ימיכם וכו'", והברזל מקצר ואינו בדין שיונף המקצר על המאריך, אבל בשאר מיני מתכות אין נוהגים ליהזר כי רק בברזל שייך מקצר. וכתב למעשה שאין קפיידא כ"כ בתיק מברזל. (ועי' מש"כ ע"ז בשו"ת אפרסקתא דעניא ח"א סי' צ"ט). ובספר תולדות יעקב (תולדות חיייו של מרן הסטייפלר זצוק"ל, עמ' ש"ג), מובא בשמו, שהאינדא כיון דדשו בה רבים שומר פתאים ה', ושבביתו של החזו"א היתה מזוזה בתוך תיק מברזל.

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' והדף היומי בהלכה'

02-560-9000 חייג עכשיו:

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסיגמון

תקציר הפרקים הקודמים:

הכהן מגיש את הבקשה כדת וכדין, וכעבור חודשים אחדים מתפרסמת הודעה בעיתון, לפיה הוקצו 25 אלף רובלים לטובת תושבי העיירה. שנה אחרי השריפה הגדולה, שוב פורצת אש מביתו של אחד הערלים, וגזיר עץ בוער באש מתעופף ברוח וגורם לשרפה נוספת שכליתה את כל 26 הבתים ששרדו את השרפה הקודמת, בהם גם ביתו של מרנא החפץ חיים זיע"א.

כמעט כל בתי העיירה ראדין עלו באש, מלבד ביתם של החפץ חיים, בני משפחתו ועוד 22 בתי יהודים אחרים. החפץ חיים יצא לגייס תרומות במשך עשרה שבועות. זמן קצר לאחר שובו נפטרה רעייתו הרבנית. מכתב מגיע מעורך דין יהודי מוילנא, המציין כי על פי החוק בממלכת רוסיה, תושבי עיירה שנשרפה באש יכולים לבקש סיוע כספי מקרן ממשלתית שהוקמה במיוחד לשם כך, רבי אריה לייב

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זיע"א
הבערה בעיירה

פרק י"א // ביקור המושל

אינם זכאים לקבל פיצויים מהתקציב הממשלתי, ובמיוחד שרוב רובם לא ביטחו את בתיהם כמו בתי משפחתו של החפץ חיים שכן היו מבוססים בחברת הביטוח, הוא מבקש ממשלתפי האסיפה שיסכימו לתת כל אחד מעשר מכספי הפיצויים שיקבלו מהממשלה, לטובת בעלי הדירות שבתיהם נשרפו באחרונה. תושבי העיירה הסכימו פה אחד עם ההצעה, ומרנא החפץ חיים התרגש מאוד מההיענות הנרחבת של כל יהודי ראדין: "כמה גבוהה ונעלית היא נפש היהודי", אמר החפץ חיים בקול נרגש.

הדיבורים אודות עלייה לארץ הקודש נותרו לעת עתה תלויים באוויר. מרנא החפץ חיים לא העלה על דעתו לעזוב את העיירה ראדין לפני שיקומה המלא. קול הלמות הפטישים המשיך להדהד בחללה של העיירה עוד זמן רב, טרם נשלמה בנייתם המחודשת של הבתים שנשרפו בשנה שעברה, ואילו הבתים שנשרפו בדלקה השניה, עדיין עמדו שרופים והרוסים עד היסוד. פועלים נוספים נשכרו כדי לפנות את האודים העשנים והמפוחמים, הדיירים שנותרו מחוסרי קורת גג ובשנה שעברה דחסו אל בתיהם את אלו שבתיהם נשרפו, זכו עתה לגמול דומה מאת חבריהם שכבר הספיקו לבנות מחדש את בתיהם, גם אם באופן חלקי בלבד. מרנא החפץ חיים שח באותה עת לבנו רבי אריה לייב, שנראה כי נגזרה על העיירה כולה גזרת כליה, ומן השמים חסו על דייריה והגזרה התבצעה בשתי הזדמנויות, כך שכשרוב בתי העיירה נשרפו נותרו על תילם 26 בתים, ורק לאחר שאלו החלו לשקם את בתיהם, נשרפו גם הבתים הנוותרים. בהקשר זה הזכיר מרנא החפץ חיים גם את מה שאמר דניאל לנבוכדנצר "וחטאיך בצדקה פרוק", ואכן הועילה הצדקה לנבוכדנצר שהתאחר עונשו בשנים עשר חודשים. "זה בדיוק מה שקרה לנו", אמר החפץ חיים לבנו, "שריפת בתינו התארכה בשנים עשר חודשים כדי שנוכל לסייע לתושבי העירה שבתיהם נשרפו בשנה שעברה, ואלמלא היו בתינו ניצולים מהשרפה הקודמת, מי יודע אם היינו יכולים לסייע ולעזור לתושבי העיירה האחרים".

חודש סיוון הגיע, ותושבי העיירה התברשו כי הגרף הפולני שיהן כמושל המחוז מגיע לביקור בראדין, ומביא עמו את כספי הסיוע שהוקצו לטובת שיקומה של העיירה. כל בני העיר התכנסו לטקס ממלכתי של קבלת פנים לכבוד המושל, כלי זמר נשלפו מפה ומשם, ומיטיבי הנגן הנעימו בניגונים מרשימים. המעמד המרכזי לכבודו של המושל התקיים בבית המדרש הגדול של ראדין, ששרד את שתי השריפות יחד עם הישיבה הקדושה. המושל התכבד לעלות על הבימה, שם נשא דברים בשפה הרוסית. הוא גם שוחח מעט עם מרנא החפץ חיים, ואף ביקש לדעת אם הוא אחד מאותם 'רבינרים' מפורסמים שהעמידה ישיבת ולאז'ין. המושל ניצל את ההזדמנות וביקש מהנוכחים שיאמרו פרקי תהילים ויתפללו להצלחתה של הממלכה הרוסית במלחמה שהתנהלה באותם ימים בינה ובין יפן. הקהל אכן אמר מספר פרקי תהילים, בעוד המושל מעיין בספר תהילים מתורגם לרוסית שהגיש לפניו רבי אריה לייב הכהן, והמושל בעצמו מורה ליהודים אילו פרקים לומר למען הצלחתו של הצאר ניקולאי אלכסנדרוביץ רומנוב. המימון הממשלתי אומנם הגיע, אך ידו של ראש האצילים בלידא היתה במעל, וחלוקת הכספים נעשתה באופן לא הוגן ולא שוויוני, כשיהודי העיירה מופלים לרעה לעומת שכניהם הערלים.

משפחתו של החפץ חיים התפזרה בין בתי העיירה שכבר היו בנויים בחלקם, התנאים לא היו נאותים אך קורת גג היתה, וכך גם רצפת עץ כדי לפרוש עליה שק מלא בתבן ששימש כמיטה באותם לילות אביביים. באותם ימים כינס החפץ חיים אספה רבת, בה נטלו חלק כל אותם יהודים שבתיהם נשרפו בפעם הקודמת. החפץ חיים תיאר באוזניהם את מצוקתם של בעלי 26 הבתים שנשרפו בדלקה השניה, והללו ידעו מקרוב עם אלו קשיים נאלצים אחיהם להתמודד. במהלך דבריו הציע החפץ חיים שמאחר והבתים שנשרפו באחרונה

המשך יבוא בעז"ה.

משכפול וצריבת דיסקים ועד מכירת תלושי קניה במזומן

כל הזכויות שמורות © | תמצית יסודות ההלכה, וכמה פרטי דינים היוצאים למעשה

בדברים (א' ט"ז) "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו", ודורשים 'גרו' - מלשון שגר אתו, אלא שמסרן הכתוב לחכמים לקבוע תיקון המדינה, בתנאים המבוארים בסוגיא אם הוא מהמבוי או מהעיר ואם משלם מס. וראו חכמים שיש תיקון המדינה להתיר לתלמידי חכמים שכל ישראל מחויבים להחזיקו, וזה ישוב המדינה שלא להתבטל מתורה, וירבו חכמים בישראל, ושוב הוא בכלל דין תורה, ממילא יפה חייב הרמ"א את הגוי כיון שהוא דין תורה, ויפה כתב הבית יוסף שהוא מדרבנן כיון שמסרן הכתוב לחכמים, ויפה פסק 'המשאת בנימין' (סי' כ"ז בדין הרביעי) שהוא גזל גמור ויוצא בדיינים, עכ"ד החת"ס הנפלאים.

עוד כתב החת"ס שע"פ דברי הרמ"א האלו - הנהיגו גדולי הדורות לגזור בהסכמותיהם להוצאת ספרים שלא ידפיס איש זר את הספר תוך עשר שנים או יותר כל פעם לפי ענינו.

דברי הקה"י ובנו שיבלח"ט הגרו"ק שליט"א כאשר הרב שבתאי פרנקל זצ"ל, הוציא את הרמב"ם במהדורה מוגהת עם ספר המפתח, כתב לו מרן הקהילות יעקב זצוק"ל הסכמה וכתב ע"פ דברי הרמ"א לאסור להדפיס את הספרים. הוא כתב שזה יותר חמור להדפיס את ההוספות שחידש הרב הנ"ל שזה נחלת ראשון, והוסיף לאסור על הקונים, לקנות ממי שיעז להדפיס ולהסיג את גבולו של הרב שבתאי פרנקל זצ"ל, כשם שאסר הרמ"א על הקונים.

ובנו שיבדלח"ט מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב הסכמה לש"ס רוא דשבתאי עם ספר המפתח, והוסיף לאסור איסור להדפיס והעתיק דברי אביו הגאון זצ"ל, וכתב שכל מי שיעתיק מעבודת מהר"ש הנ"ל אסור לקנות הספרים האלה.

קצת נבאר כמה חילוקי דינים בה:

א. להדפיס ספר שהדפיסו כבר - מי שהדפיס ספר קדום, נהגו גדולי הפוסקים לגזור בהסכמותיהם לאסור על אחרים לשוב להדפיס עד משך עשר שנים מיום ההדפסה כדי שלא להפסיד את המדפיס הראשון, וכתב החת"ס בחו"מ סי' ע"ט שדינו כמו חרם הקדמונים לאסור איסור בזה.

ב. כל הזכויות שמורות - כאשר אדם מחדש ספר שלו או מוסיף הוספות בזה אסרו הפוסקים להדפיס בלי רשותו או רשות יורשיו לאחר מותו, וכתב השו"מ (מהדורה א' ח"א סי' מ"ד) שיש לו זכות בזה לעולם ואינו מוגבל למספר שנים, והדבר נהוג לסמן כל הזכויות שמורות בסימון ©.

מורי ורבי הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א מציין בספריו שמותר להעתיק ולצלם לצורך לימוד ולא לצורך מסחר.

ג. אין לצלם מספרים באופן שע"ז ימנעו מלקנותם, ללא רשות המחבר, אך כיום שהרבה חיבורים התפרסמו "באוצר החכמה", עם אפשרות סריקה שלא לצורך מסחר, כל ספר שפורסם שם ברי הוא בחזקת שהחבר מסכים שיעתיקו את ספרו.

ד. העתקת דיסקים - דעת רבים מפוסקי זמננו שאסור להעתיק דיסקים ותוכנות לעצמו באופן שע"ז נמנע מלקנותם, וגם אם

סוגייתנו עוסקת בעניין האיסור לרדת לאומנות חברו ולהסיג גבולו בפרנסה, והנה בדבר זה הרבה גופי תורה תלויים בו, במה שנפוץ לכתוב "כל הזכויות שמורות" בהפצת ספרים, ודיסקים ותוכנות מחשב, נשתדל לבאר בתמצית את יסודות ההלכה, וכמה פרטי דינים היוצאים למעשה.

תשובת הרמ"א בהדפסת הרמב"ם שע"י המהר"ם פאדווה

בתקופת הרמ"א הדפיס המהר"ם פאדווה את ספרי הרמב"ם בהגהה מדוקדקת [הגהותיו וחיידושו מודפסים ברמב"ם פרנקל], וההוצאה עלתה ממון רב. לשם כך נתקשר עם סוחר מדפיס ספרים, בתקוה שיכסה את ההוצאות מדמי המכירות, וקם סוחר ספרים גוי והדפיס לבד את הרמב"ם. הגוי פרסם שהוא מוכר בזול, בזהוב אחד פחות מהמהר"ם פאדווה. וכל זה עשה כדי לגרום הפסד לגאון על שלא נשתתף אתו.

הרמ"א כתב תשובה, ובה הוא גוזר על כל היהודים שלא יקנו מהגוי, מד' טעמים:

- שאר רב הונא, שבן מבוי אחד שעוסק בריחים אסור לחברו לעסוק לידו, ואף שאין הלכה כמותו, אבל כתב המרדכי שבאופן שהנזק של השני הראשון הוא ברור, רשאי הראשון למחות בידו, ובהדפסת הרמב"ם כיון שהגוי הוא עשיר מוזיל כל כך, זה נזק ברור לגאון הנ"ל ומן הדין רשאי למחות בידו.
- שמבואר בדף כ"ב שתלמיד

חכם - נותנים לו למכור את סחורתו ראשון, לכן ודאי שיש להקדים את הגאון הנ"ל.

- שיש הלכה להקדים לקנות מיהודי לפני גוי.
- שיש איסור להשהות בביתו ספר שאינו מוגה, לכן יש לקנות את הרמב"ם שבהוצאות המהר"ם מפאדווה שמוגה מכל טעות. מארבע טעמים אלו גזר בגזרת נידוי חרם ושמתא, לבל יהיו שום יהודי לקנות מהגוי רק מהמהר"ם פאדווה.

האם לרדת לאומנות חברו - אסור מן התורה?

החת"ס בשו"ת (חו"מ סי' ע"ט), האריך והרחיב בדיני יורד לאמנות חברו, וכתב שמתוך דברי הרמ"א, בטעם ראשון מוכח, שיש איסור תורה וגזל בירוד לאומנות חברו, עד כדי שהיה פשוט לרמ"א שגם גוי מצווה בזה, שאם היה רק תקנה מדרבנן לא נתחייבו בזה בני נח, והביא שהבית יוסף סי' קנ"ו הקשה על מה שרבה התיר לרב יאשיהו רב עובדיה, לקבוע מכירת סחורתם לפנים משורת הדין כיון שהיו תלמידי חכמים, הרי יש איסור בזה, ויש אומרים שכיון שזה מדרבנן, מפני תקון העולם, בתלמידי חכמים התירו לפנים משורת הדין, כדי שלא יפסקו מלימודם, הרי שלדעת הבית יוסף הוא רק מדרבנן.

וכתב החת"ס שנראה לו שהוא מן התורה, ונלמד מן הפסוק

המפציר במחותנו שיגדיל את סכום הנדוניה האם עובר על 'לא תחמוד'?

כיצד יתכן איסור 'לא תחמוד' בחפץ העומד למכירה? והאם מותר לעני להפציר שיתנו לו צדקה?

הרב יעקב ברגמן

ויש שכתבו שכל אדם לא יבקש מחברו כלל למכור (או לתת) לו חפץ מחפציו, מחשש לאיסור 'לא תחמוד'.
חפץ העומד למכירה - אין כל איסור להתאוות אליו ולחומדו, ואף להפציר במוכר למוכרו לו. אולם, אם מפציר בו למכור במחיר נמוך, או בשעה שאינו מעונין למכור - יתכן שעובר ב'לא תחמוד'.
וכן בשעת עריכת הסכם ממוני בין שותפים, מחותנים וכדומה - אין איסור בהפצרת צד אחד בצד שכנגדו למכור או לתת סכום גדול יותר, וכדומה; אך לאחר חתימת ההסכם וקיום השידוך או השתפות, יש בכך איסור.
עני המפציר שיתנו לו צדקה - אם מפציר באדם שחייב לתת לו צדקה על פי הכללים שבהלכות צדקה, אין העני עובר כל איסור בהפצרתו, אך אם מדובר באדם שאינו חייב לתת לו

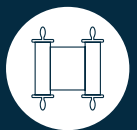

צדקה, והפציר בו ונתן לו, הרי זה עובר ב'לא תחמוד'.
ואיסור 'לא תתאוה', אמור דווקא בהתאוות לחפץ המסוים שביד חברו, אך המתאוה שיהיה לו חפץ דומה לזה שביד חברו, אינו עובר כל איסור, אלא שצריך כמובן להזהר מהמידות הרעות של קנאה ועין רעה.
[שו"ע חו"מ שנט, י ריב, סמ"ע יז, וערוה"ש ח ריג; שערי תשובה לר"י ג, מג; שמי"ה ב חתימה ז; סה"מ הקצר ל"ת מ; ועוד]

בפרשת השבוע מופיעות עשרת הדברות, שאחת מהן: "לא תתאוה פית רעה... וכל אשר לרעה". בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן מופיעה דברה זו בנוסח שונה מעט: "ולא תתאוה בית רעך... וכל אשר לרעך".
ופירושו רבותינו ז"ל, שהאיסור 'לא תתאוה' מתייחס לתאוה שבלב בלבד. החושב בלבו כיצד יגרום לחברו למכור או להעניק לו חפץ מסוים שברשותו, עובר על 'לא תתאוה'.
וראו להתאמץ שלא להתאוות כלל לחפץ של חברו, דהיינו אף ללא מחשבה כיצד יעבור החפץ מרשות חברו לרשותו.
המתאוה לחפץ של חברו, וגורם בידעין לכך שחברו ימכור לו את החפץ או יעניקהו לו במתנה - כגון שמפציר בו שוב ושוב עד שנאות לכך, או ששולח אנשים נכבדים לבקש זאת ממנו - עובר באיסור 'לא תחמוד'; אך כל עוד לא נכנס החפץ לרשותו, אינו עובר ב'לא תחמוד'.
ואם בסופו של דבר מתרצה חברו לכך בלב שלם ובנפש חפצה - נחלקו הפוסקים אם עובר ב'לא תחמוד'.
שני איסורים אלו אינם מתייחסים לחפץ העומד למכירה, ומותר אף לברר אצל בעלי החפץ אם החפץ עומד למכירה. ויש שכתבו עוד, שמותר אף לבקש מבעלי החפץ פעם ופעמיים למכור את החפץ, ואין זה בכלל ההפצרה האסורה.
אולם, אם המבקש הוא אדם שיש לבעלי החפץ תחושת מחויבות למלא את בקשותיו, כגון רב המבקש מתלמידו, או בעל מפעל המבקש מאחד מעובדיו - אסור לו לבקש אפילו פעם אחת, כיון שבעצם הבקשה הוא כופה, כביכול, את מילוי הבקשה, אלא אם כן ידוע לו שימלאו את בקשתו בלב שלם.

- מה חידש יתרו בעצתו, הנראית כפשוטה ומתבקשת מאלוהים?
- מדוע בהרבצת התורה לעם לא נזקק משה רבינו לסיוע?
- במה זוכה המלמד תורה לרבים?
- מהי הדרך לזכות ולהרגיש מתיקות התורה?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

<<< המשך מעמוד קודם

מלא, ונותן תמורתו מחיר הנחה, לכן אין לעשות כן בתוך החנות רק לפני שהלקוח החליט להכנס לחנות. כך אמר לי מורי חמי הגאון ר' יואל פרידמן שליט"א רב שכונת חזו"א אלעד, וכן שמעתי מדיינים מומחים, ואף שפעמים הקופאים מאירים פנים ומסייעים בעד הלקוחות בהחלפה אין מזה ראייה שהדבר בהסכמת החברה.

מעתיק חלק מהשירים, מצוי שיש שירים עיקריים והשאר טפלים להם, אך אם קנה דיסק לעצמו מותר לו להעתיקו למחשב, כיון שאינו נמנע בזה מלקנות.
ה. מכירת תלושים בתוך החנות - הלכה נוספת בדין יורד לאומנות חברו יש לציין כי רבה היא, כאשר אדם מקבל הרבה תווי זיכוי בצרכניה או זיכוי בחנות שאינו מעונין לקנות בה, ורוצה לעמוד ליד הקופה ולמכור את התוויים לאדם שמתכוון לשלם במזומן, יש בזה איסור שנתבאר בגמ' שמרחיקין מצודת דג מן הדייג, שכידוע תווי זיכוי נמכרים ע"י החברה בפחות ממחירם, נמצא שכאשר יש לקוח שמשלם במזומן, והוא מבקש ממנו שיתן לו את המזומן ייתן לחנות את התלושים הרי מבריה לקוח שעמד לשלם מחיר

כשרות המאכלים

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

דם בביצים

כיצד עלינו לנהוג כאשר מוצאים כתם אדום או חום בביצה - האם הביצה כולה נאסרה? והאם הדבר אוסר את המחבת שלתוכו שברנו את הביצה?

ישנם שני סוגי ביצים: ביצים שנוצרו ע"י התרנגולות, בלול שיש בו גם תרנגולים, וביצים שנוצרו ע"י תרנגולות בלול שאין בו תרנגולים ואינם יכולים לגדל אפרוחים. כיום, רובן המוחלט של הביצים נוצרו ע"י תרנגולות הנמצאות בלולים שאין בהם תרנגולים כלל, והביצים מתגלגלות מיד בסיום ההטלה למתקן נפרד מכלוב התרנגולות.

(לעומת הביצים שנוצרו ע"י תרנגולים ותרנגולות, שמועברות למדגרות נפרדות על מנת לגדל מהן אפרוחים).

דם הנמצא: אם הביצה נוצרה בלול שיש בו תרנגולים ותרנגולות - יש לאסור את כולה, ואף בני ספרד נהגו להחמיר, ראה שו"ע (יו"ד סימן סו ס"ג) ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סימן פ).

אם טיגן את הביצה שנמצא בה דם - המחבת נאסרה וצריכה הכשרה [למעט מחבת טפלון]. אך אם בישל ג' ביצים יחד בכלי, ומצא דם בביצה אחת - אין הכלי ושאר הביצים נאסרים.

אם נמצא דם בביצה שהוטלה בלול שיש בו רק תרנגולות - מעיקר הדין זורק את הדם בלבד, ושאר הביצה מותרת. למעשה, בביצים המצויות שלנו, אף שכמעט כולן מלולים שיש בהם רק תרנגולות, אם מצא דם בביצה - יש להחמיר ולזרוק את כולה. ויש מקילים. אולם לכל הדעות, אם טיגן או בישל ביצה כזאת במחבת - אין המחבת נאסרת ואינה צריכה הכשרה. אולם לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, יש להמתין 24 שעות לפני השימוש בה.

צבע הדם - ביצה שיש בה כתם אדום או שחור - יש לזרוקה. כתם חום או אפור מותרים ואינם נחשבים דם. כן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

באיזה אופן אסור 'להטמין' סיר אף בערב שבת?

האם 'הטמנה במקצת' מותרת? ואיזה חלק מהסיר צריך לגלות כדי שתהיה זו 'הטמנה במקצת'?

הרב משה גרין

חכמינו ז"ל אסרו להטמין תבשיל בדבר המוסיף הבל - כלומה, בדבר המוסיף חום לתבשיל - אפילו מערב שבת, מחשש שמא יטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה בהם בשבת. כמו כן, אסרו חז"ל להטמין תבשיל בשבת עצמה אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל - ואינו אלא שומר את חומו - מחשש שבעת שיבוא להטמין את התבשיל ימצא שהצטנן וירתיחנן. הטמנה בעיקרה היא עטיפת כל התבשיל, או הסיר שבה התבשיל ואילו בנוגע ל'הטמנה במקצת', דהיינו שלא עטף את כל התבשיל אלא רק את מקצתו, נחלקו הפוסקים: לדעת השולחן ערוך הטמנה זו אסורה; ומדברי המשנה ברורה נראה שהשו"ע אוסר זאת אף בדבר שאינו מוסיף הבל; אך יש שכתב שאף לדעת השו"ע אינה נחשבת הטמנה אלא בדבר המוסיף הבל.

ולדעת הרמ"א הטמנה במקצת אינה הטמנה ומותרת, וכן פסק במשנה ברורה. והחזון איש פסק שהטמנה במקצת דינה כהטמנה מלאה לכל דבר, ונחלקו הפוסקים בנוגע לאופן בו נחשבת ההטמנה כהטמנה במקצת, כלומר מהו שיעור החלק המגולה הנדרש לשם כך:

א. אם החלק המגולה הוא בגובה הסיר - יש אומרים שצריך לגלות לפחות מחצית מגובהו, ויש אומרים כי די בכך שהסיר מגולה באופן המפחית משמעותית את חומו.

ב. אם החלק המגולה הוא בהיקף הסיר - יש אומרים שצריך לגלות את רוב ההיקף; ויש אומרים כי די בקרוב לשליש מההיקף.

ג. אם החלק המגולה הוא במקום שאין כנגדו תבשיל בתוך הסיר - נחלקו הפוסקים אם ההטמנה נחשבת להטמנה במקצת.

ד. הנחת הסיר על גבי פח או פלטה: בשולחן ערוך כתב שסיר המונח על גבי גחלים נחשב כמוטמן במקצת, וכתבו הפוסקים שדין זה הוא רק בגחלים, שהיו רגילים להטמין בהם, וגם דרכם להתפשט לצדי הסיר, אבל הנחת הסיר על הפח שעל הכיריים, או על הפלטה, אינה נחשבת כהטמנה כלל.

[שו"ע רג, א, ומשנ"ב מו רסו; ביאורים ומוספים 'דרשו', 49, 50, 52, 81 ור"ב]

50000

ההגרלה הגדולה של ארגון 'אחינו'

50.000 ש"ח ומתנה מיידית בשווי 1.700 ש"ח

מקבלים

מתנה בשווי 508 ש"ח
מחלק 2

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
ספר 'חפץ חיים'
הספר החדש 'מועד לרוד'
סנין מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח
מחלק 1

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 12X חודשים
סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
בהוצאת 'דרשו'
כרטיס להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח
מחלק 10

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 24X חודשים
סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
'חמשה חומשי תורה'
ספר 'חפץ חיים'
'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
בבצי יוקרתי מכסף
כף הגשה לעונג מכסף
15 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח
מחלק 9

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
'חמשה חומשי תורה'
ספר 'חפץ חיים'
'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
10 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח
מחלק 8

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
'חמשה חומשי תורה'
ספר 'חפץ חיים'
ספר 'דרש דוד מונעדים'-95-ספס
קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
10 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
מחלק 7

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
'חמשה חומשי תורה'
ספר 'חפץ חיים'
הספר החדש 'מועד לרוד'
בבצי יוקרתי מכסף
כף הגשה לעונג מכסף
סנין מכסף
7 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
מחלק 6

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
בבצי יוקרתי מכסף
כף הגשה לעונג מכסף
4 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח
מחלק 5

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

'חמשה חומשי תורה'
בבצי יוקרתי מכסף
כף הגשה לעונג מכסף
סנין מכסף
5 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח
מחלק 4

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 414 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
'חמשה חומשי תורה'
הספר החדש 'מועד לרוד'
כף הגשה לעונג מהודרת מכסף
5 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
מחלק 3

בתרומה כ"ט ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

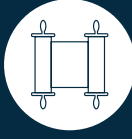
סט 'משנה ברורה' מהודר
ספר 'חפץ חיים'
'דרש דוד מונעדים' 2 כרכים
סנין מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח

להשתתפות בהגרלה מוקד 'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

איזה ילד ניתן לצרף ל'זימון' לדעת השולחן ערוך? האם צריך לעמוד בשעת אמירת "אלקינו" בזימון? ומדוע ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון?

זימון עם אנשים מסוגים שונים

- נהגו לצרף ל'זימון' כל אדם, ואף 'עם הארץ', שאינו יודע מאומה בתורה; וזאת כדי שלא להרחיק את פשוטי העם, ובכך לגרום להם שיפרשו מדרך התורה לגמרי.
- העובר עבירה המפורסמת בישראל לאיסור, כגון אכילת בשר טרף, בפומבי ובזדון, אפילו פעם אחת - אין לצרפו לזימון. ויתכן שמותר לצרפו לזימון של עשרה על מנת לזמן בְּשֵׁם.
- מלצר ששימש שני אנשים בסעודתם, ואכל אף הוא, אך לא ישב עמהם יחד, אלא אכל בעמידה ויצא אל המטבח ונכנס מספר פעמים - נחלקו הפוסקים אם מצטרף לסועדים לזימון.
- אדם שלא אכל ונמצא במקום שאחרים 'מזמנים' - כשעונים 'ברוך שאכלנו...', יענה עמהם: "ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד".

נשים בזימון

- שלוש נשים ויותר האוכלות יחד ללא אנשים - פטורות מזימון, אך רשאיות לזמן. ויש אומרים שהן חייבות בזימון. והמנהג שאינן מזמנות בפני עצמן אפילו בתורת רשות.
- אשה האוכלת יחד עם שלושה אנשים ויותר - חייבת בזימון, אך אסור לאשה לזמן עבור האנשים, אלא אחד האנשים יזמן עבור האנשים והנשים יחד.
- עשרה אנשים האוכלים יחד, 'מזמנים' בְּשֵׁם, ואומרים: "נברך אלקינו", "ברוך אלקינו"; ונחלקו הפוסקים אם צריך לומר ברכת זימון זו בעמידה.

צירוף ילדים ונערים לזימון

- לדעת השולחן ערוך, שנים האוכלים יחד, יכולים לצרף לזימון קטן בן תשע או עשר ומעלה, המבין שמברכים לה; וקטן ששכלו חרף - אף מבן שש ומעלה.
- לדעת הרמ"א, אין לצרף קטן לזימון. ולדעת הסוברים שמצות הזימון היא מדאורייתא, אין לצרפו לזימון עד שיוודאו כי הוא נחשב לגדול מדאורייתא.
- במצוות רבות התלויות באמירה, חובה לכתחילה על האומר להשמיע לאוזניו את הנאמר. ואדם שאינו שומע, לכתחילה לא יוציא אחרים ידי חובתם באמירות אלו מדין 'שומע כעונה'.

זימון באמצע הסעודה

- חיוב זימון חל על שלושה אנשים האוכלים יחד מיד כשהחלו לאכול יחד, ואף שלא סיימו יחד; ולפיכך, אין אחד מהם רשאי לסיים את סעודתו ולברך ללא זימון.
- שלושה שהחלו לאכול יחד, ושניים מהם סיימו את סעודתם וחפצים לזמן ולברך ברכת המזון - חייב השלישי להפסיק את סעודתו ולענות לברכת הזימון.
- שלושה שהחלו לאכול יחד, ואחד מהם סיים את סעודתו וחפץ לזמן ולברך ברכת המזון - אין השניים האחרים חייבים להפסיק את סעודתם ולענות לברכת הזימון.

השתיה בסעודת פת

- לדעת רבי אליעזר ממיא, בעל ה'ראים', מי שאכל ותאב לשתות, מתחייב בברכת המזון מדאורייתא רק לאחר השתייה. ורוב הפוסקים חולקים על כך, ועיקר ההלכה כדעתם.
- לכתחילה יש לחשוש לדעת ה'ראים' הנ"ל, ולכן ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון, כדי לקיים את מצות ברכת המזון מדאורייתא אף לדעתו.

האם מותר לרסק גלולת תרופה בשבת? וממה צריך להזהר כאשר בוץ נדבק למגפיים?

על כך ועוד בפרק שלישי זה ובו טוחן בדבר שאינו גידולי קרקע והיתר טוחן אחר טוחן.

הרב יצחק פוליטנסקי

גידולי קרקע

האיסור של מלאכת טוחן שכולל ריסוק, טחינה או חיתוך לחתיכות דקות, קיים רק בדבר שהוא מגידולי קרקע או שבא מן הקרקע, כגון בפירות וירקות, ניסור עצים לנסורת, או ריסוק גוש אדמה, אך בסוגי אוכל שאינם מגידולי קרקע ואינם באים מן הקרקע כגון בשר, ביצה או גבינה קשה, עליהם לא נאמר האיסור ומותר לרסקם או לטוחנם. היתר זה הוא אפילו כשעושה כן שלא בסמוך לאכילה.

ריסוק גבינה קשה, ביצה, בשר או דגים מבושלים

מותר לרסק או לפורר לחתיכות קטנות גבינה קשה, ביצה או בשר ודגים מבושלים וכד' ואפילו לא בסמוך לסעודה כיוון שאינם גידולי קרקע ואין בהם איסור טוחן, אך יש שאסרו לפוררם בדרגת קמח ממש.

טוחן בכלי

היתר זה לא נאמר כאשר משתמש לצורך זה בכלי המיועד לכך כגון: פומפיה (מגרדת) וכד'. כיוון שנחשב ל"עובדין דחול" והדבר אסור גם בסמוך לסעודה, אך מותר להשתמש בכלי המיועד לפריסת ביצה קשה שבו מספר להבים החותכים את הביצה לפרוסות כשמניחה שם, כיוון שאינו נחשב כלי המיועד לטחון בו אלא הוא כמו כל כלי הסעודה כגון סכינים וכד'.

טוחן בפטריות

מאחר וישנו ספק האם פטריות הגדרתם גידולי קרקע או לא, ויש ראשונים המחשיבים אותם לגידולי קרקע, לכן הורו הפוסקים להחמיר בהם ככל דיני טוחן בגידולי קרקע.

ריסוק לוקנים או קטנים

ההיתר לרסק בדבר שאינו מגידולי קרקע נאמר אפילו בזקן או קטן שאינם יכולים לאכול אוכל זה ללא הריסוק ואין איסור בכך שמכשיר הדבר לאכילה, משום שרוב בני האדם אוכלים זאת גם ללא הריסוק ולכן הדבר מותר.

הסרת בוץ מהנעליים

אסור לגרד ולהסיר בוץ שהתייבש מהנעליים או מכל בגד אחר כיוון שנחשב לטוחן בדבר הבא מהקרקע. (ובבגדים ישנם איסורים נוספים).

ריסוק עבור בעלי חיים

כאשר מגיש לפני עופות שמזונותיהם עליו, אוכל שאינו מגידולי

קרקע שלא נאכל על ידם כמות שהוא אלא אם ירסק או יטחון אותם לפניהם, הדבר יהיה אסור.

היתר טוחן אחר טוחן

האיסור של מלאכת טוחן נאמר רק בדבר שהיה מעיקרו גוש שמעולם לא הופרד ונטחן וכעת הוא מפרידו, אבל בדבר שכבר הופרד לחלקים ונטחן ואח"כ חובר שוב ע"י אדם, לא שייך בו כבר איסור טוחן, היתר זה נקרא "אין טוחן אחר טוחן" והטעם הוא כיוון שהחיבור הנעשה ע"י האדם, אין בכוחו לבטל את הטחינה/ההפרדה הקודמת, אך ישנם מקרים מסויימים שבהם לא נאמר היתר זה כגון: כשטוחן יותר דק ממה שהיה טחון בתחילה או כאשר החיבור החדש מבטל לגמרי את הטחינה הקודמת כדוגמת מתכת שהולחמה שבכך חוזרת להיות כגוש שלם, ועל מקרים אלו חלים כל דיני איסור טוחן.

טוחן אחר טוחן בכלי

כל ההיתר בטוחן אחר טוחן נאמר רק כשעושה זאת עם כלי האוכל הרגילים אך בכלי המיוחד לכך אסור משום "עובדין דחול".

חיתוך וריסוק תרופה

חולה המותר לו לקחת תרופה רשאי לחתוך אותה לשתיים ואף לפוררה מאחר ונחשב ונחשב לטוחן אחר טוחן כיוון שתרופה זו הייתה מתחילה אבקה שחברה ע"י אדם. כאשר יש כיתוב על התרופה עצמה, נחלקו הפוסקים האם נחשב הדבר למוחק או לא.

זהירות לכתחילה בחיבור הזק

כאשר מדובר בדבר שהתקשה שוב בחזקה יש פוסקים שהורו שמלכתחילה יעשה זאת רק ע"י שינוי ולא בדרך הרגילה.

לפורר לחם, עוגיות או מצות

מותר לפורר בידי או בסכין וכד', לחם, עוגיות או מצות לפירורים כדי לאוכלם בשבת ואין בכך איסור טוחן אפילו כשעושה זאת עבור סעודה אחרת משום שאין טוחן אחר טוחן.

סוכר שנהפך לגוש

מותר לפורר סוכר או מלח שנהפכו לגוש מחמת רטיבות וכד', וכן מותר לפורר קוביית סוכר לפירורים, אך בכולם יזהר שלא לפוררם לדוגת אבקה כיוון שבתחילתם היו רק גרגירים ולא אבקה. (התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

גליון רמ"ה
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטין על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

מעשה היה ברבי עקיבא, שקראו החזן ברבים לקרות בספר התורה בציבור ולא רצה לעלות. אמרו לו תלמידיו רבנו לא כך לימדתנו כי היא חייך ואורך ימיך, ולמה נמנעת מלעלות? אמר להם העבודה (לשון שבועה) לא נמנעתי לקרות אלא על שלא סידרתי אותה פרשה שתיים שלוש פעמים, שאין אדם רשאי לומר דברי תורה לפני הציבור עד שיפשוט אותם שתיים שלוש פעמים בינו לבין עצמו, שכן מצינו הקדוש ברוך הוא שהוא נותן מענה לשון לכל הבריות והתורה גלויה לפניו, וכשבא ליתן אותה לישראל כתוב בו "אז ראה וספרה הכינה וגם חקרה" (איוב כ"ח כ"ז) ואחרי כן "ויאמר לאדם" וכן כתיב "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה" בינו לבין עצמו, ואחרי כן לאמר.

(תנחומא יתרו ס"ו)

פרשת השבוע

הקודש צריכים הכנה, וגם הכנה להכנה, וכן מצינו אצל השי"ת כביכול, שבשעת מתן תורה כתוב "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר", ולכאורה תיבת "לאמר" מיותרת, אך הכוונה, שכל הדברים שבאו בתורה מפרשת "בראשית" ועד עתה היו הכנה למתן תורה, וזהו שאמר הכתוב "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה - לאמר" בשביל שיוכל לאמור "אנוכי ה' אלקיך".

ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב (י"ח - י"ג)

שאלו פעם את רבה של ירושלים הגה"ק רבי שמואל סלנט זיע"א, למה הוא לא קובע לעצמו שעות קבלה קבועות, שבהן יענה לפונים אליו? אמר להם הצדיק: יהודי צריך לדבוק במידותיו של הקב"ה, בברכת המזון אנו אומרים "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה" בלי שעות קבלה.

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי וגו' (כ' - א' - ב')

מסופר: פעם אחת בשבת שובה לא ישב הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א עם החסידים אל השולחן כמנהגו בכל סעודת שבת. בשעת סעודה שלישית נדחקו כמה אנשים לחדרו, ואמרו לו כי החסידים שרויים בעגמת נפש, כמה אנשים טרחו והוציאו כספים כדי להיטב עם הצדיק בסעודת שבת, ולבסוף לא זכו לכך. השיב להם רבי דוד משה: באמת היה ברצוני ללכת אל השולחן וליטב עמכם כדרכי תמיד, אלא שהשמים התקשרו בעבים וחשבתי שיעצרוני הגשם, והסחתי את דעתי, ולכן אף על פי שחלפו העננים והיה אפשר ללכת אל השולחן, אך מחמת שלא היתה לי הכנה חדשה, כי כבר הסחתי דעתי מהכנה הראשונה, לא הלכתי עוד. שכן לכל עבודת

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 6:05 ת"א: 6:07 ר"ת: 6:45

פרשת יתרו

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:52 ת"א: 5:06

אמר בוא בני שב ותאכל עמנו סעודת שחרית, מבוכתו של הצעיר גברה, הלה לא הבין מה פשר הכיבודים שחולקים לו, וזאת לאחר שהוא בודון לב התנכל לרב ולבני חברתו. דקות ארוכות חלפו עד שהצעיר הרהיב עוז בנפשו ושאל את הרב אם לאחר הסעודה שיאכל פה ישוב אופנועו לנסוע כבתחילה, בודאי, השיבו הצדיק, העיקר שתשב פה עמנו. כאחד שכפאו השד היסב הבחור לשולחן הרב, שמע את קידושו וסעד עמו סעודת שבת. בתום הסעודה רצה לפנות לדרכו, אולם הצדיק עיכב בעדו באומרו מה החיפזון הזה, השאר עמנו עוד מעט יגיע זמן מנחה, הבחור נרגז קמעא ואמר לצדיק מנחה מה לי מנחה? הרב שרעבי שלא נרגש מדבוריו הזועמים של הצעיר, הכביר עליו מילין ושדלו שיתפלל עמהם ויסעד סעודה שלישית, ובהצהרה גלויה הבטיחו שהאופנוע שלו ימשיך לפעול רק בתנאי שהבחור ישאר פה. בלית ברירה נשאר הלה לשהות בבית הרב עד לצאת השבת, אז אמר לו הצדיק עתה הנך רשאי ללכת לאן שתחפוץ, שוב למקום בו השארת את האופנוע וראה שמאומה לא חסר בו, אך תדע לך נאמנה שמשבת זו והלאה אופנועך ישובת בשבת, שבוע טוב.

כחץ מקשת נשא הצעיר רגליו ורץ אל אופנועו, הוא ניסה להתניעו וראה שאכן הוא פועל כהלכה, אבן נגולה מעל לבו ובשמחה רבה התיישב עליו ונסע לדרכו, ומאז בכל ימות השבוע פעל האופנוע כתיקונו אולם ביום שישי לעת ערב כששבת המלכה פרשה כנפיה על היקום, נדם המנוע. הצעיר ניסה מספר פעמים להתניעו אך ללא הצלחה, בדק פה ושם, ושוב ללא תועלת הדבר, היה מוזר בעיניו עד שחבר בקורות אותו בשבת שחלפה, והחליט בדעתו ללכת לרבי מרדכי שרעבי, שאלו מה לעשות, ובקור רוח נענה לו הצדיק ואמר הרי אמרתי לך כבר בשבוע שעבר שאופנועך שומר שבת ולכן ביום המנוחה עליו לנוח וממילא הוא לא יסע לעולם בשבת. הצעיר עמד משתאה ומחריש למשמע אוניו, ואז פנה אליו הרב בחיבה ואמר לו: בני, דע לך כי נשמה גבוהה שוכנת בקרבך, חדל לך מפשע ורשע, שב נא פה עמנו וחזור בתשובה. דבריו הנוקבים של הצדיק ירדו לחדרי בטנו של הצעיר, שראה לפניו אישיות נאצלת מרוממת מעם המבליגה על מעשי התנכלות ורשע כלפיה, ובאהבת ישראל הלוהטת בקרבה משפיעה ומקרינה אור יקרות סביבו. הרהורי תשובה הציפו את לבו והחליט לחזור בתשובה. אט אט התקרב הצעיר לצדיק, וזח את דרך חייו, עד אשר החל לנהל אורח חיים חרדי.

שמור את יום השבת לקדשו- האופנוע ששמר שבת מסופר על הגאון המקובל רבי מרדכי שרעבי זיע"א, שבאחת השבתות יצא בלווית קהל חסידיו מבית הכנסת לכיוון ביתו כשמצנפת מבריקה לראשו, גלימת משי עוטפת את גופו וכולו אומר הוד והדר. אט אט פסעה החבורה במורד הרחוב לביתו של הצדיק, לפתע הגיח מן הסמטה הסמוכה רוכב אופנוע פזיז ויהיר, הלה היה צעיר חילוני המרוקן מכל תוכן ומערכים יהודים, ובראותו את החבורה שבמרכזה צעד איש שיבה ונשוא פנים, החליט להתנכל להם ולהפריעם בדרכם. תחילה הפעיל את הצופר אשר הרעים בקולו, ולאחר מכן התניע את אופנועו בקול רעש גדול ונסע בראוותנות בין המתפללים שפנו מיד לצדדים. תלמידיו של רבי מרדכי שרעבי מעיהם חמרמרו לנוכח התנהגותו הפרועה של הצעיר, וזעקת חמס פרצה מפיהם למה תשבית לנו את קדושת השבת, מדוע תתנכל לנו? והרב שרעבי הגם שראה את התנהגותו המחפירה של הצעיר שרמס בריש גלי את השבת, מכל מקום דן אותו לכף זכות, והרגיע את תלמידיו שהצטופפו זועמים ונכאבים סביבו, באומרו הניחו לו הוא לא אשם האופנוע שלו אשם, הניחו לו. בטרם עכלו התלמידים את הדברים ששמעו מפי הצדיק, וכבר ראוהו פונה וממשיך בדרכו, בלא אומר ודברים הצטרפו אליו עד הגיעם לביתו, שם נפרדו ממנו בברכת שבת שלום.

אחד המלווים שחזר לביתו דרך בית הכנסת, ראה את אותו צעיר עומד באמצע הכביש רכון על אופנועו ומנסה להפעילו, הצעיר ניסה שוב ושוב להתניע את האופנוע אך לשווא, המנוע דמם לחלוטין. הבין המלווה שידו של הצדיק בענין, פנה לצעיר ואמר לו לשווא תתייגע להפעיל את האופנוע, הוא לא יסע, אתה פגעת בכבוד הרב מרדכי שרעבי בכך שנסעת בינינו, והוא אמר עליך שאינך אשם רק אופנועך אשם, ועליך לבקש ממנו מחילה וסליחה. הבחור ניסה להתניע את אופנועו שוב אך נכשל, ואז החליט לחלות את פני הצדיק.

בבושת פנים הלך הלה לבית הרב, ובאמצעות הרבנית התנצל על התנהגותו הפראית וביקש את סליחת הצדיק, וברכתו לאופנוע הדומם. רבנו שחק לשמע משאלתו המשונה של הצעיר, וציוה להכניסו לחדרו, באהבת ישראל שפעמה בקרבו קירב הרב את הצעיר אליו במאור פנים,

צדק ונמשל

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

נראה להסביר, כי הנה שבח האדם שבחר בו השם יתברך יותר מן המלאך הוא, מפני שהמלאך אין חידוש ופלא בקדושתו כי הוא רוחני ומובדל מן החומר, ולכן אין סיבה שלא יהיה קדוש, אך האדם שיש לו גוף חומר עכור, ועם כל זה הוא קדוש, זה באמת פלא. והענין יובן בדרך זו.

משל לאדם אחד שהלך לשוק, ומצא בחנות אחת צורת עוף עשוי מעץ ואבן, אך היה עשוי בחכמה שנראה לעיני כל שהוא עוף הפורח ממש בלי שום הפרש כלל. ואותו אדם התאוה לקנותו ושאל את בעל החנות בכמה תמכור עוף זה? אמר לו, בעשרה זהובים. התפלא הלה ושאל אותו, הרי עוף הפורח כזה נמכר בעשר פרוטות, ואיך תרצה עבור זה עשרה זהובים? השיב לו המוכר, עוף הפורח הוא מעשה שמים, ויש כמוהו אלפים ורבות, ולכן נמכר בזול כי מצוי הרבה. אבל זה עשוי מחכמת אדם, מעץ ואבן שהתחכם האומן לעשות מהעץ עוף ממש, והוא דבר פלא שלא מצוי, ולכן מחירו יקר.

והנמשל המלאך אין לו חומר ולכן אין פלא שהוא קדוש, ויש אלפים ורבות מלאכים שהם כולם קדושים, אך האדם שהוא בעל גוף חומרי, אם הוא יהיה קדוש ודומה למלאך, הרי זה פלא וחידוש שאינו מצוי, ולכן הוא חביב לפני השם יתברך ביותר. וזהו שאמר הכתוב "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" ולא מלאכי מרום, אף על פי שהם קדושים יותר מכם, כיון שנמצא בכם חידוש גדול, שאתם בעלי גוף חומרי ועם כל זה אתם קדושים, לכן נבחרתם אצלי.

(בן איש חי דרשות)

חלומי של הרה"ק רבי דוד ממוקאלייב

מסופר על תלמידו של הבעש"ט הקדוש זיע"א הרה"ק רבי דוד ממוקאלייב זיע"א (יומא דהילולא כ"ה שבט). שפעם בא אל רבו הבעש"ט הק' בערב שבת קודש. ולא יכול היה ליטול שלום מאחר והבעש"ט נח, והיות ורבי דוד גם היה עייף ויגע מטרדת הדרך, הלך גם הוא לנוח, ויחלום כי יצא מביתו ללכת למעזיבו, וזה שמונה ימים שתועה ביער ולא בא אוכל לפיו. פתאום ראה לפניו אדם הולך ביער, ונבהל מאד. לאחר כמה רגעים חשב לעצמו, הרי בין כה חיינו בסכנה, על כן עדיף שיתקרב אליו אולי יש בידו להחיות נפשו. בפגשם סיפר הלה שהוא איש לעמבערג, והיה מלמד דרדקי, ואבי הילדים גירשו עקב סכסוך שהיה ביניהם. וזה שמונה ימים שתועה ביער ולא בא אוכל לפיו. ואז סיפר לו רבי דוד שכן הדבר גם אצלו וילכו שניהם יחדיו לחפש מוצא. בדרכם פגשו רועי צאן ושאלו אותם את הדרך למעזיבו וללעמבערג. והשיבו אין כאן לא מעזיבו ולא לעמבערג, והציעו להם לעלות להר ששם גן עדן התחתון. לא נענו רבי דוד והמלמד להצעתם, והמשיכו ללכת. בהמשך דרכם שוב פגשו רועי צאן שגם כן הציעו להם לעלות ההרה. ואכן עלו ומצאו זקנים יושבים ועותקים בתורה. שאלו אותם את הדרך למעזיבו וללעמבערג. אמרו להם הזקנים מה לכם בעולם התחתון? תשארו כאן ותהנו מזיו השכינה. המלמד נעתר להם מיד. אך רבי דוד התגעגע לרבו הבעש"ט, והובילוהו למעזיבו. ואז התעורר משנתו ומצא את עצמו בביתו של הבעש"ט על המטה. נטל ידיו והלך ליטול שלום מרבו. איך שראה אותו הבעש"ט, שאל אותו: ואיה המלמד דרדקי מלעמבערג? והמשיך הבעש"ט ואמר: לא סתם חלום ראית אלא מראה נבואה. רועי צאן אלו רועים נשמות שמלאך מיכאל מקריבים לפני כסא הכבוד, הם רצו אותך בגן עדן "רעותיה דקודשא בריך הוא לארחא בתפוחא דא" עשיתי לך טובה ופעלתי שיחזירו אותך לעולם הזה. המלמד שראית היה אחד מן ל"ו הצדיקים שבדור. ואכן נשאר שם ואיתקטר בחד קטירא בחיי החיים. כעבור ימים אחדים הקול נשמע שמלמד מלעמבערג נעלם ועקבותיו לא נדעו.

צ'ין אדם לחברו

איזה גן עדן זה אם יהודי אחר
נמצא בגיהנום?

מסופר: הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א אמר, כי לאחר מאה ועשרים, אם ישלחו אותו לגן עדן, כל זמן שיהיה אפילו יהודי אחד בגהינם לא ילך לגן עדן, האיך יכול להיקרא אצל יהודי גן עדן בזמן שידוע שיש יהודי בגהינם. עוד אמר כי אמרו חז"ל שהרשעים יהיו עפר תחת כפות רגליהם של צדיקים, אני רציתי לראות אלו צדיקים שידרכו על הרשעים (איך וואלט געוואלט זען די צדיקים'לאך)

אוהב ישראל באמת

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלינסק זיע"א היה נוהג לחתום את שמו בצירוף התואר "אוהב ישראל", פעם כשהגיע לחתום נפל העט מידו, הרימו וביקש לחתום, ואירע לו מכשול אחר, אז הבין כי לא דבר ריק הוא, ומן השמים רומזים לו שיפשפש במעשיו. התחיל לבכות, ואמר: מידה טובה אחת היתה בי - מידת אהבת ישראל, ואף זו ניטלה ממני, פשפש במעשיו ולא מצא שהכעיס או פגע באדם מישראל, קרא לבני ביתו ושאל אותם שמה העליבו מישהו, והתברר שבאותו יום הגיע לביתם אדם פשוט ומגושם, לבוש כאחד הריקים, וביקש להיכנס אל הרבי, ובני

הבית מנעו זאת ממנו.

מיד הורה רבי מנחם מענדיל שילכו לחפש אחריו ויביאו אותו אליו, ומצאוהו שהלך למקום שאינו הגון, הלכו והביאוהו לפני הרבי וסיפרו היכן מצאוהו, אבל הוא לא שת לבו לכך, וקיבלו בספר פנים יפות, וביקש את סליחתו על שדחו אותו בבוקר, ונהג בו כבוד גדול וציוה להביא לו כיבוד, אותו אדם בראותו את החרדה שהרבי חרד לכבודו, אחזתו בוושה וכלימה, הרהר בתשובה ושב מדרכו הרעה. לאחר שאותו אדם הלך לדרכו, ראה רבי מנחם מענדיל שבני ביתו תמהים על הכבוד הרב שחלק לאדם זה. אמר להם, הן ישעיהו הנביא התנבא על ימות המשיח (ישעיהו ס"ו - כ') "והביאו את כל אחיכם מכל הגויים מנחה לה' בטוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי ירושלים", ולכאורה, את מי יביאו, איזה יהודי אשר ישמע את קול שופרו של משיח ולא ימהר ללכת אחריו? אלא שאין הכתוב מדבר אלא בבעלי עבירה המשוקעים בין הגויים ומבוססים בטומאתם, ועליהם אומר הכתוב שהם ראויים להיות מנחה לה', ומנחה כוונת העלבות. ועתה שבאה לידי לא אכבדנה?

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ב שבט

הרה"ק רבי יעקב שמעון סופר מקראקא (תלמיד ה"חווה" - תקצ"ח)
הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק ב"ר לייביש (תר"ט)

הרה"ק רבי יצחק מנעשכין ב"ר מרדכי (תרכ"ח)
הרה"ק רבי יהודה לייב ב"ר שלמה אייגער מלובלין (תורת אמת - תרמ"ח)

יום ראשון כ"ג שבט

הרה"ק רבי יהושע ב"ר שלום מבעלזא (תרנ"ד)

יום שני כ"ד שבט

הרה"ק רבי שמואל מרגליות מועלישטשיק (תלמיד הבעש"ט הק' זיע"א) ב"ר יצחק דב (תקס"ה)

הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר שרגא יאיר (תרע"ט)

יום שלישי כ"ה שבט

הה"צ רבי שבתי (אבי המגיד מקאזניץ - תקכ"א)
הרה"ק רבי דוד ממיקאלאייב (תלמיד הבעש"ט הק' זיע"א (תק"ס)

הגה"ק רבי ישראל מסלנט ב"ר זאב וואלף (תרמ"ג)

יום רביעי כ"ו שבט

רבי דוד ב"ר שמואל הלוי (הט"ז - תכ"ז)
הגה"ק רבי שאול בראך ב"ר אלעזר (גאב"ד קאשוי - ת"ש)

יום חמישי כ"ז שבט

רבי אלכסנדר סנדר ב"ר אפרים זלמן שור (תבואות שור - תצ"ז)

הרה"ק רבי עמנואל ב"ר ישעי' מפשדבורז (תרכ"ד)

יום שישי כ"ח שבט

הרה"ק רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא ב"ר יוחנן (תרצ"ו)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

גמילות חסד עם האשה

לאחר נישואיו של הגה"ק רבי נפתלי אמסטרדם זיע"א שאלו רבו הגה"ק רבי ישראל סלאנטער זיע"א (יומא דהילולא כ"ה שבט האם הוא עוסק במצות גמילות חסדים? השיב רבי נפתלי: אין לי במה לעסוק, מחוסר כסף אני ואין ביכולתי לנהל קופת גמ"ח. אמר לו רבי ישראל: לא לכך התכוונתי, בבית אפשר לגמול כל כך המון חסד עם האשה.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יח, א) - תבואת
אלו הן נוסטריקון: וידע יתרו שישפאל
מקבלים עליהם יחד תורה ראיה וקדושה,
פלה היא נאה, מוציאה דברים ישרים נעימים,
חכמים ונבונים תורה נובעים, מרבים שלום
המה, ומפני זה בא למשה. (מחמדי שמים)

במדרש דרשו ואמרו **כבוד חכמים ינחלו זה**
יתרו, ולכאורה תמונה מדוע נאמר **חכמים**
בלשון רבים ולא חכם? אלא שתבת **חכמים**
נוטריקון יתרו פהו מדין חתן משה. (רשפי אש)

את כלי אשר עשה אלקים (יח, א) - מפרש
רש"י, בירידת המן, ובבאר ועמלק. **עשה**
נוטריקון עמלק, של מרים, המן. (מגדנות)

במדרש הבאור מובא, שגם פרטי נעשה
למשה ונרפא מעלגות לשונו, וזה הנס אשר
שמע יתרו ובה אליו, ורמז לזה בתבואת הפסוק
אשר עשה אלקים למשה, שהן בגימטריה **אז**
נרפא מעלגות לשונו **ובה אליו**. (שם)

אלימשה (יח, ה) - מפרש רש"י בשבחו של יתרו
דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם
ונדבו לבו לצאת אליהמדרב מקום תהו
ולשמע דברייתורה, ורמז לזה בתבואת
אלימשה שהן נוסטריקון אתא לשבחו, שבא
מכבוד עולם, אל מקום שמע התורה. (שם)

ויאמר אלימשה אני חתנה יתרו בא אלי (יח, ו) -
בגימטריה קשר לו אגרת בחץ ואז זרקו פנימה,
כפי שמוכא במדרש תנחומא. (שם)

אני חתנה יתרו בא אלי (שם) - בגימטריה בא
להתגיר ולהיות בעם, כדברי רש"י. (שם)

ויחרישם ישראל נגד החר (יט, ב) - נגד החר
בגימטריה זה מזרה, כדברי חז"ל. (שם)

ובקסו שמלתם (יט, י) - שמלה נוסטריקון מזמור
שיר ליום השבת, פי על-ידי זמירות השבת
אפשר לכבס את הנשמה ולנקותה. (אמרי חיים)

וידבר אלקים את כלי-הדברים האלה לאמר (כ, א)
ז' תבואת וכ"ח אותיות בפסוק, וכן בפסוק
הראשון שבתורה, וכן יהא שמה רבא מברך
לעלם ולעלמי עלמאי. כדברי חז"ל, שהעונה
אמן בקל-כחו באלו נעשה שתף לקב"ה
במעשה בראשית ובמתן תורה. (בעלי התוספות)

ספורים בפרשה

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יח, א)

רבי יחזקאל שרגא משינובה היה רגיל מנעוריו לשחר את פני צדיקי דורו,
עד שאמרו עליו ששמתו היא מהאותיות 'בנסע הארץ', ולכן נוסע תדיר
לצדיקים. פעם תמהו בפניו על-כף, שהרי מעולם לא מש מאהלה של
תורה, ומה ראה לכתת רגליו למרחקים ולא הסתפק בשיבה באהלו על
דלתי התורה, והשיבו: "חז"ל דרשו על-הפסוק 'וישמע יתרו' - מה שמועה
שמע ובא? קריעת ים-סוף ומלחמת עמלק, ולכאורה תמונה, מדוע המתין
יתרו עד אחר מלחמת עמלק, וכי קריעת הים לבדה אינה מרעישה דיה
כדי להתעורר ולבוא? ומדוע כלל היה צריך לבוא למשה, וכי לא היה יכול
לקבל על-עצמו על מלכות שמים בהיותו במדין? אלא ששתי השאלות
מתרצות זו בזו. באשר יתרו שמע על קריעת ים-סוף התעורר באמת לקבל
על מלכות שמים בעודו במדין, ולא בא למשה, משום שסבר שדי בקבלת
העל במקומו. אולם באשר שמע על מלחמת עמלק, הבין מכה ששמיעה
לבדה אין בכחה להשפיע, שהרי עמלק בודאי גם הוא שמע על קריעת
ים-סוף לישראל, ולמרות זאת בא להלחם אתם. ומפאן למד, ששמיעה
לבדה אינה מספקת, וכדי לקבל על מלכות שמים צריך להסתופף בצלו
של-הצדיק ולראות את-הנהגתו, כפי הכלל שאינה דומה שמיעה לראיה".

בדומה לכך, התבטא פעם הרב מבריסק בשם הרבי מקוצק. היה זה, באשר
תהו באזניו על עסקן מסים, שברב שנותיו לחם נגד מרשיעי ברות, ולעת
זקנותו שנה את-טעמו. וכדי להסביר את-הדבר, הזכיר את דבריו של רבי
מנחם מנדל מקוצק, שתמה איזה ענין מצא יתרו בנסים אלו של קריעת
ים-סוף ומלחמת עמלק? ואמר, שבאמת צריך לתמה להפך, מה הביא את
יתרו אל המדבר? והלא יכול היה לדבק באמנת ישראל גם בהשאר
בביתו?! אלא שיתרו הבין, שלמרות גלוי השכינה והנס הגדול שבקריעת
ים-סוף, עדין צריך לבוא ולקבל מרבי, והא ראה שעמלק שמע, ולמרות
זאת ההין בנפשו להלחם בישראל, וזו השמועה ששמע יתרו ובא. "אף
באותו עסקן כף הוא", סים הרב מבריסק, "כי לפנים, היה רגיל לשמע את
דברי גדולי הדור הקודם, אבי רבי חיים, ה"חפץ חיים" ועוד, אולם אותי
הכיר באותן שנים כאברך צעיר וכך נותרתי חקוק בזכרוננו עד-היום.
ממילא אין לו עוד רבי ומורה-דרך, ואין פלא שבה עלתה לו בזקנותו".

זכור את-יום השבת לקדשו (ח, כ)

בשבת-קדש, "א בטבת תרי"ט, נפטר רבי אלכסנדר ספרין, על-פני אביו
רבי יצחק איזיק מקומרנא בעל "היכל הברכה". באותה שעה, בא צפור
אחד והקיש במקורו על חלונו של-הרבי, והוא נענה ואמר בכאב: "מדוע
באת לצערני ולבשרני על פטירת הנו, כדי לבטל ממני ענג שבת"? ומספר,
שבמוצאי אותה שבת, התגלה המנוח בחלום לרבי יצחק אהרן איטינגא,
רבה של-לבוב, ובקש ממנו לנסע לאביו כדי שיעשה לו טובה בעולם
העליון, מפני שאין לו רשות להתגלות לפניו. ביום ראשון, כשהגיע רבה
של-לבוב אל הרבי מקומרנא, נענה ואמר לו עוד בטרם פתח את-פיו:
"ידעתי, וכבר עשיתי לו טובה". השתומם הרב מראיתו הזפה של הרבי,
ומיד מסר לו פתקה עם פדיון-נפש, כדי להזכר בדבר ישועה ורחמים.

היה היה

זכור את יום השבת לקדשו

אחד מגדולי רבני מרוקו היה רבי שלום בוזגלו בעל "מקדש מלך", שנודע בגאונותו בתורת הנגלה והנסתר. במשך מספר שנים ישב על-מדין במקדש, ובעקבות הרדיפות של מלך מרוקו, עבר אל העיר לונדון, שם חבר את ספריו. בשנת תר"ץ, בקרר ה"מנחת אלעזר" ממקדש בארץ הקדש, וכאשר שהה בצפת, ספר מעשה נפלא אודותיו כפי ששמע מזקנו ה"שם שלמה", ששמעו מהותנו רבי שמלקא מסטוב שקבלה מאחד מיקני צפת, שראה את המעשה בכתב-ידו של ה'מקדש מלך'.

היה זה בגסיעתו של רבי שלום, מלונדון הביירה לעיר הקדש צפת. הנסיעה בים נמשכה ימים רבים בתנאי הימים ההם, וביום ששי אחד עגנה הספינה לעצירת-בינים באי בודד. גם רבי שלום ירד עם שאר הנוסעים, ואולם פיון שהתעמק בשו"ע פיו בעת שהותו באי, לא שם לבו אל הצפירה הרמה שבשורה על יציאת הספינה לדרך, וכאשר בקש לשוב על-עקבותיו, גלה לצערו כי הספינה כבר הפליגה לדרך והותירה אותו לאנחות. חיל ורעדה אחזו אותו, כאשר הבין כי נותר לבדו בשממה שמסביב, ולאחר שהתעשת מעט והבין כי עוד מעט תשקע השמש והשבת תפרש את-פניה, החל לתור אחר מקום כלשהו בו יוכל לנוח בשבת. הביט בה וכה, ולפתע הבחין מרחוק במבנה כלשהו, שהיה נראה כבנין גבוה וחומה מקיפה אותו מסביב. תחלה חשש להתקרב אל המקום, מחשש שמא מקום משכן הוא לשוודים וגו' ונלכד, אך מחסר בררה החליט לנסות את-מזלו ולעשות את דרכו אל-הבית, אולם היאוש החל להזדחל אל-לבו כאשר הבין כי הדרך ארבה מאד, והשעה קצרה מדי על-מנת להספיק להגיע אל הבית הרחוק עוד בטרם יפנה היום. ובעוד חוכך פדעתו מה לעשות, צלל נשר גדול ובעל-כנפים בסמוך לו, והמתין עד אשר יתישב רבי שלום על-צוארו, והוא ישארו על-אברתו אל מחוז הפצו. כבש רבי שלום את פליאתו בקרבו, ועד מהרה מצא את-עצמו עומד ליד ארמון מפאר ורחבי-ידיים שהיה ריק מאדם. הבין רבי שלום כי מר-השמים זמנו לו מקום נאה להתארח בו בשבת, והחל לתור אחר מקנה טהרה כדי להטהר לכבוד השבת. על-נקלה מצא באחד החדרים מקנה פשר, ולאחר שירד וטבל, עלה ונסתפג. מצא לפניו בגדי לבן מוכנים ומזמנים, פדרבו להתעטף בהם לכבוד השבת. בחוץ מצא לפניו מסכת שבת בה היה נוהג ללמד בפניו דמעלי שבתא, ואף מצא מאכלים שונים לקיים בה 'טועמיה חיים זכו', ומנוחה ערוכה להדליק נרות שבת.

מהחדר הסמוך עלה קול שאון של מהפללים, אך כשגלה כי הדלת ביניהם נעולה, הצטרף עמו לתפלתם מבחוץ, והתפלה הייתה מעין עולם הבא. בסיום התפלה מצא לפניו שלחן ערוך לסעודה עם כל מאכלי השבת, וצדיק אוכל לשבע נפשו, ולאחר מכן ערבה עליו שנתו במטה מצעת. בבקר יום השבת ירד שוב וטבל, ושמע שוב כי בחדר הסמוך מתפנטים לתפלה, ואף הוא הצטרף עמו בגנימה. בשעת קריאת התורה חרד לבו לשמע, כי העולים לתורה הם שבעת הרועים הקדושים, ויגב לבו. לאחר התפלה שוב מצא לפניו שלחן ערוך לסעודת יום השבת, ולאחר מכן קרא לשבת ענג ונח על-מטתו. בתפלת המנחה שבו הדברים על-עצמם והוא הצטרף אל המתפללים הנסתרים, ולאחר מכן סעד את הסעודה השלישית, אלא שלפתע חש כי תרדמה עזה נופלת עליו, על-אף שישן די צרכו כליל השבת וביום. מחשש שמא ירדם בתוך הסעודה, מהר לברך ברכת-המזון, ומיד נפלה עליו תרדמה גדולה בעודו יושב על-השלחן. ובחלום ראה את-עצמו עומד בפני בית-דין שלי-מעלה, וכמנהג מדי מוצאי מנוחה, דנים באותה שעה את הנשמות של הנפטרים בשבוע שעבר. והנה הוא רואה אדם זקן אחד כבן שמונים, שהתגורר בסמוך לעיר צפת, ובכל-ימיו התנהג בדרך הישר והטוב. כמעט שפקר את-דינו לזכות, אלא שלפתע בא מלאך מקטרג אחד והזכיר עון שיש בידו, לאחר שפעם בשבת-קדש בא אליו ערבי אחד ודרש לרפש ממנו משקה מסוים, ואים עליו שאם לא יתנהג לו יבהו נפש. ומפיון שנתן בידו את המשקה, אף שהיה הדבר בחזקת סנהד, הרי שלאדם חשוב פמותו יש בכך משום פגם ונגוד עברה דרבנו, ולכן יצא הפסק שנשמתו תהיה נעה ונדה במשך שבע שנים, ולאחר מכן תכנס למקומה בגרעון. כששמע רבי שלום את-הדבר, לא הצליח לכבש את פליאתו, שהרי אפלו משפט הרשעים אינו אלא י"ב חדש, ולכן הציע לפני הדינים שהוא מסכים לסבל שבע שנים של נדודים כדי לכפר על אותו זמן. הצעתו התקבלה והזמן הודף לו על הטובה שעשה עמו, ויצא הקול שדי יהיה לו לסבל שבעה ימים במקום שבע שנים, וישהה באותם שבעה ימים בביתם של שבעת בניו של הזקן, ויחשב לו כנדודים של שבע שנים.

באן התעורר רבי שלום, ומצא את-עצמו בשדה שומם, כאשר ארמון הפלאים נגזר ונעלם. והנה הוא רואה אנשים רבים הולכים עם עששיות בידיהם, וכאשר חקר אצלם גלה כי הוא שוהה בצפת והם שבים עתה מקבורת איש זקן אחד שהתגורר בסמוך. רעדה אחזה אותו כשראה שחלמו היה חלום אמתי, וכאשר החלו שבעת בניו של המנוח להתרפח ביניהם אצל מי ילון האורח הנכבד, נחמם בכך שיםלא את רצונו פלם, ושהה אצלם שבעה ימים כפי שנגזר עליו מר-השמים. כשפיים ה"מנחת אלעזר" את ספרו הנפלא, הוסיף ואמר כי ה"מקדש מלך" התגורר עד סוף ימיו בצפת ושם מנוחתו כבוד, אך קברו נעלם ברבות הימים. אולם לדעת אחרים, נותר לגור בלונדון ושם נטמן בפטירתו בשנת תק"מ, וכאשר חפרו השלטונות האנגליים את בית הקברות העתיק, נצל קברו בדרך גס.

מאורות

רבי יהודה לייב איג'ר מפלין
ליום ההלולא כ"ב בשבט תרמ"ח

נכד גאון ישראל רבי עקיבא איג'ר, ברבנו רבי שלמה. השפע מה'חושבי הרי"מ", והצטרף להסידות. מספר, ששקדו מקוצק, אמר לאביו שלמד שם שהאדם אמנם אינו מלאך אך יכול להגיע יותר ממלאך, ואם הקב"ה ברא בראשית הרי שאת השאר הותר לאדם. לאחר נשואיו בבלין, הסתופף בצל ה'חזוה' ואחריו בצל רבי מגדל מקוצק, ומשם לאיז'ביצא. אחר פטירת רבו מלא מקומו בהנהגת העדה, והתבלט באצילות נפשו. מעולם לא נטל פדיונות משוחררי פניו, וחי בדחק. נפטר ביום פטירת רבו מקוצק, ותורתו בספרים 'נורת אמת' ואמרי אמת'. נודע בעבודתו הנלהבת, ובהכנותיו למצוה שנמשכו שעות ארוכות. עד שהיה מסים בשבת לפנות ערב את תפלת השחר, ורק אז ישב לסעד. היו גאונים שתקמו על הנהגתו זו, אולם צדיקי דורו ענו אחריו מקדש. האבני נזר' הפליג בטוב-לבו, ואמר שחלק את כל כספו לעניים. עד שבצעירותו כשעמד בקוצק בתפלה, ובא עני לבוש קרעים, פשט את בגדו בשבילו. מספר כי בערב יום הכפורים שנת תרכ"ו, אמר כי ראשי התבות וסופיהן של הפסוק "כייביום הזה יכפר עליכם", הם בגימטריה תרכ"ו, וראה בכך גבוהה קודרת על פטירת צדיקי הדור באותה שנה. וכדבריו כן היה, ונפטרו אז ה'חושבי הרי"מ", ה'תפארת שלמה' מרדומסקי, וה'צמח צדק' מליובאוויטש. מראהו היה כמלאך ה', ומעולם לא נגע בוקנו הארץ שירד על-פי מדותיו, ואף בשעת אכילתו היה כמסה את הדיקנא קדישא.

יוסיף דעת

רבי מגדולי ישראל בדורות העבר, התנגד שיצירו או יצלמו את תואר פניהם. מחשש האיטור המוכר בעשרת הדבירות "לא-תעשה לך פסל וקל-תמונה", אולם היו שהתירו את הדבר, ובזמנו כבר התמש המנהג להיתר. מבין התמונות הרבות שהשתמרו מדורות העבר, ישנן 3 תמונות של גאונים, אשר צולמו לפי המסורת לאחר פטירתם. הראשון והמפורסם בבהם, הוא רבי יהודה אסאד מגדולי רבני הונגריה, שהתנגד להצלם בחייו. תואר פניו היה הדור ביותר, עד שכאשר השתתף במשלחת גדולי הדור בפגישתם עם הקיסר פראנץ יוזף, כדי לבטל את השפעת המשכילים על היהדות הצרופה בהונגריה, ראה את דמותו משתקפת במראות שבאולם הסרקלין, והיה בטוח כי מלאך ה' מתלווה אליהם. מיד עם פטירתו בכ"ג בסיון תרכ"ו, הושיבוו כמה מראשי קהילות על כיסא, לאחר שהלבישוו בגדי נהגו ונתנו בידיו את ספרו, וכך צילמוו. מטרתם הייתה למכור את הדפסי התמונה ולגייס כסף לנישואי בנותיו, אך על-פי המסופר לא השלימו אותם אנשים את שנתם בגלל שפגעו בכבודו של הצדיק. על ה'טייפול' מסופר, שפעם סיפרו לו דבר זה, ולאחר שהביט בתמונה אמר, שכן נראה הדבר. בעקבות המאורע נוצר פולמוס הלכתי אם מותר לצלם אדם לאחר פטירתו, והדבר נדון בקובץ 'וילקט יוסף'. על רבי אריה לוי מסופר, שבעת המאורעות בשנת תש"ח, והתרוצץ לחפש צלם כדי לצלם את ההרונים, כדי להיתר את נשותיהם העונות, והדבר נפסק להלכה בדורנו להיתר במקרה של זיהוי פלילי וכדומה. קדם לכך ה"טאגא אריה", שצולם לאחר פטירתו בט"ו בתמונתו, כיוון שהתנגד לכך בחייו. ואף שנראה בתמונה כשן, מאירים פניו באור יקרות ומצוה החיב בולט נראה. השלישי שעליו מסופר כי צולם לאחר פטירתו, הוא רבי שלמה דאגה מייסד ישיבת "הברת התלמוד" בתוניס ומראשי הלוחמים בהשכלה, שנפטר בכ"ג בסיון תרע"ג, ובתמונה שצולמה לאחר פטירתו, עיניו עצומות למחצה.

כבוד את־אביך ואת־אמך

אחד מגדולי התורה של גרמניה היהודית שפיון שתי מלחמות העולם, היה רבי יחיאל יעקב ווינברג בעל "שרידי אש", שהיה מגדולי תלמידי "הסבא" מסלבודקא ורבי נפתלי אמשטרדם, ומגן את תורת המוסר עם הלך רוחה של יהדות גרמניה, אנשי תורה עם דרך־ארץ. תקופת רבנותו בגרמניה היתה תקופה קשה לישראל, כאשר הצורר הנאצי החל להרים ראשו, והוא פעל נמרצות כדי למצא פתרונות הלכתיים לבעיית השחיטה שהתעוררה, וחזק ברבים פושלות באמונה תמימה.

מורשת רוחנית גדולה הותיר אחריו רבי יחיאל יעקב, בהם תשובות הלכתיות ומאמרי הגות ומחשבה. אחד מתלמידיו הוא רבי אברהם־אבא וינגרט משוויץ, שהתגדל ביתו מאביו על־ברכיו של רבי יחיאל יעקב, שנצל מהשוואה האימה והשתקע בשוויץ, והוא שערך את כתבי רבו והוציאם לאור־עולם בהודו רב. במשך השנים, עוסק רבי אברהם־אבא בהנחלת מורשתו של רבו לדורות, ובגאומיו הוא מעביר לשומעיו לקחו מדברי בעל "שרידי אש" ומנעם הליכותיו. לפני שנים מספר, הזמן הרב וינגרט לשאת דברים בפני תושבי העיר מודיעין, והחליט ליחד את הדברים אודות מצות כבוד הורים. במהלך הדברים, ספר מארע מפליא שארע עם רבו ה"שרידי אש" בשהותו בגרמניה, תקופה קצרה לאחר מלחמת העולם הראשונה, ספור העוסק במצות כבוד הורים וחיבתוה.

היה זה בבית־הכנסת המרפזי שבעיר ברלין, פתח הרב וינגרט וספר, כאשר יהודי העיר התכנסו ברבים לתפלות יום־הכפורים. רבים מהמתפללים התרחקו מדרך התורה והמצות למרבה הצער, בהשפעת התקופה ההיא בה עשתה ההשפלה שמות בקרב יהודי גרמניה ורבים מהם הפנו ערף למסרת אבותיהם, אולם ביום הקדוש נעור בהם הניצוץ היהודי הקבוי, ואף הם באו להשתתף בתפלות היום וענו בצום נפשם. בכתל המזרח עמד רבי יחיאל יעקב וינברג שהגיע לגרמניה באותן שנים, וכבר עם בואו התבלט בשעור קומתו עד שכלם חלקו לו כבוד רב. התפלה נמשכה כסדרה, ולאחר שסימו את תפלת שחרית וקריאת התורה, פנו לאמירת "זכור" כמנהג בני אשכנז, בו מזכירים את נשמות המנוחים ששבקו חיים, ונודרים צדקה לעלוי נשמתם. כפי המנהג המקביל, יצאו אלו שהזריהם בחיים מהיכל בית־הכנסת, והמתינו בחוץ עד שתתנת האות לתחלת תפלת המוסף.

ובעודם ממתינים בחוץ, השתוממו לפתע לראות מכונית שגד מפארת מתקרבת לעבר בית־הכנסת. המכונית היתה מלווה מלפניה ומאחריה ברכבים של משטרת גרמניה, ולמרבה הפליאה עצרה השיירה בסמוך לפתח בית־הכנסת. ובעוד המתפללים שעומדים בחוץ משתאים לפשר הדבר, ומנסים לשער בנפשם מי הוא האורח הנכבד שמגיע בעצומו של יום־הכפורים לבית־הכנסת היהודי המרפזי, פתח שוטר צבאי את דלת המכונית, וממנה יצא שר החוץ הגרמני כבבודו ובעצמו. היה זה ולטר רתנאו, שר החוץ היהודי היחיד בתולדות גרמניה, שהתמנה לתפקיד שר השקום במקשלת גרמניה לאחר מלחמת העולם הראשונה, ולאחר מכן התמנה לשר החוץ. הופעתו בעצומו של היום הקדוש בפתח בית־כנסת יהודי, היתה לצנינים בעיני הנאצים היהודים, שכן הלה הפנה זמון ערף לעם היהודי והסכים להתמנות לשר במקשלת גרמניה, אלא שלאמתו של־דבר נותר בו זיק בושר של נשמה יהודית, והוא סרב להתנתק מהקשר עם־עמו, ולו קשר קלוש.

השר המתבולל התעלם מהמבטים היוקדים של הסובבים אותו, פנה בצעדים מהירים אל בית־הכנסת ונכנס פנימה. נהרה השתפכה על־פניו כאשר גלה כי הגיע בדיק בזמן הנכון, בעת אמירת "זכור". ללא אמר ודברים נעמד השר בירפתי בית־המדרש, נטל סדור לידו וקרא בלחש את גסח התפלה לעלוי נשמת יקריו, ולאחר שסיים, יצא פלעמת שבא והפליג לדרך במכונית שהמתין לו. הבקור החפז והחריג עורר רעש גדול בבית־הכנסת, ובעוד המתפללים מתבוננים להתחיל בתפלת המוסף, נוצר ופוח בין המתפללים ביצד עליהם להתניחם להופעתו הפתאומית של השר המתבולל. אחדים טענו, כי יש בכך משום בזיון בית־הכנסת, כאשר הלה חלל בריש־גלי את קדשת יום־הכפורים בנסיעתו מתוך מטרך לקים את מנהג אמירת "זכור", אולם לפתע פסע רבי יחיאל יעקב וינברג ממקומו, עלה על בימת בית־הכנסת, ובקש את רשות הדבור. הס השלך בקהל, והרב החל בדבריו: "ביצד עלה בדתכם לבזו ליהודי האב לבית־הכנסת מתוך פונה תמימה וטהורה לכבד את זכרון הוריו? אמנם רחוק הוא למרבה הצער מהתורה והמצות, כיון שלא זכה להתחנך על־ברכיה, אולם אין לנו להשליך אבן אחר הנופל אלא עלינו לאמצו ולחזקו ולא לבזותו". ומבטח אני, הקשיח ה"שרידי אש" וקרא בהתלהבות, "כי אדם כזה, אשר שומר על קשר פלשה עם הוריו המנוחים, מחזק הוא בכך את הקשר שלו אל עם ישראל ולששלת אבותיו עד אברהם אבינו, ואין ספק בלבי כי עוד יזכה שצאצאיו ישובו אל חיק העם היהודי ויחזרו לחסות תחת כנפי השכינה". הדברים הותירו רשם עז בקרב המתפללים, והם נעמדו להתפלל תפלת מוסף בהתלהבות ודבקות.

כאשר סים הרב וינגרט את־ספורו הנפלא בפני צבור שומעיו, קם לפתע אחד השומעים, ובעוד דמעות זולגות על־לחייו קרא: "כמה צדקו דבריו של רבך בעל 'שרידי אש', כי אני נינו של השר המתבולל רתנאו שהזכרת, ששמש בכהנתו רק תקופה קצרה, ושלשה פורעים גרמנים התנקשו בו בגלל מוצאו היהודי. אבי כבר זכה לחזר בתשובה שלמה ואני בעקבותיו, כי לא ידח ממנו נדח." ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ויסעו מרפדים (ט. א.) - אכן פונת הכתוב הוא להקדים ג' ענינים הם עקרי ההנהגה התורה המצוות שבאמצעותם נהרצה ה' להחזיקם נחלת שלום, היא התורה הנעימה: הא' הוא התפלות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השנתה, וקזה המצא כי כל מקום שיוכרעה ה' לתורה, ודקדק לומר לשון חזק ואמץ עד גדר שמיית עצמו עליה, דכתיב זאת התורה אדם כי ימות וגו' ודרשו ז"ל וכו', כמו כן רבותינו ז"ל ודקדקו בהזכרתה לומר עסק התורה השתדלות התורה וימים כמוהו. וכנגד זו אמר הכתוב ויסעו מרפדים, לא בא להודיע מקום שממנו נסעו, שאם־כן היה לו להקדימו קדם תחנונתם, אלא נתבון לומר שנסעו מבחינת רפיון ידים וכו', וענין ב' הוא השפלות והענוה כי אין דברי תורה מתקיימו אלא במי שמשפיל עצמו ומשע עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר ויחזו כמדבר פרוש לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכים עליו: וענין ג' הוא בחינת יעוד חכמים בהתחברות כלב שלם ותמים, לא שיהיו בדבבד וכו', אלא יתעודו יחד ויחדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחריש ישראל לשון יחיד שנגעשו כל יחד כאיש אחד, והו עתה הם ראוים לקבלת התורה: **אתם ראתם (ט. ד.)** - גם יש בנשמע מאמר אשר עשיתי דאת הרוממות ככל הנפלאות והאותות והמופתיים אשר עשה למצרים. גם קזה הראה בחינת האהבה והחבה שכל־זה עשה בשבילנו, הרעיש כל־הבירה ואבד אמה אחת בשבילנו, ולצד זה תלהב אדם בחבת הבורא אשר הפליא חסדו להם, ותנה היא בחינת האהבה לה' אלמניו, והם ב' דברים הרמוזים באמרו **האמר לבית יעקב שלא תספיק הדין וצריך גם האהבה ותניד לבני ישראל שלא תספיק בחינת האהבה וצריך גם הדין:**

דברי הימים

יום כ"ב בשבט, היה יום פורים של קהילת ליוורנו שבאיטליה, לאחר הנס הגדול שאירע להם, כאשר רעידת אדמה קשה פגעה בעיר ובית־הכנסת הישן התמוטט באופן חלקי, אלא שבאותה שעה היה ריק ממתפללים בדרך נס. זכור להצלה, קבע רבה של העיר, רבי מלאכי הכהן בעל "יד מלאכי", סדר מיוחד ליום זה, והיום נקבע לדורות כתענית ציבור עם קריאת ויחל ואמרת סליחות ופזמונים מתוך סידור מיוחד, ובמוצאי היום ערכו סעודה גדולה לזכר הנס.

כ"ג בשבט תרצ"ג, שיגר ה"חפץ חיים" מכתב נלהב התומך ברעיון הקמת 'בית יעקב' לבנות, מיסודה של מרת שרה שנירר, על־שם הפסוק שבפרשתנו "פה האמר לבית יעקב" - אלו הנשים: "ללמוד בו תורה יראת שמים, מידות ודרך ארץ או תורה לילדות אחב", אמרתי לפעלם הטוב ישר ה' חילם ומעשה ידיהם יכונן. כי עניין גדול ונחוץ הוא בימינו אלה, אשר זרם הכפירה ר"ל שורר בכל תקפו, והחופשיים מכל המינים אורבים וצודים לנפשות אחב", וכל מי שנגעה יראת ה' בלבבו, המצווה ליתן את בתו ללמוד בבית־ספר זה, וכל החששים והפקפקים מאיסור ללמד את בתו תורה, אין שום בית מיוחד לה בימינו אלה, כי לא כדורות הראשונים דורותינו, אשר בדורות הקודמים היה לכל בית ישראל מסורת אבות ואמהות לילך בדרך התורה והדת, ולקרות בספר צאינה וראינה בכל ש"ק, ממה שאין כן בעונותינו הרבים בדורותינו אלה, ועליכך בכל עוז רוחנו ונפשנו, עלינו להשתדל להרבות בתי־ספר כאלו, ולהציל כל מה שיש בידנו ואפשרותנו להציל". הבטיחה ההלכתית יחד עם תמיכת גדולי הדור, בהם האדמו"רים מגור ובעלזא, נתנו לתנועה משקל חשוב והרעיון הטה הגלים, עד שבפרוץ השואה עמדו כשלוש מאות בתי־ספר בפולין וליטא.

משפח

רבי יחיאל שפיגא, אביו של רבי איזל קרויף, היה מחסידיו של בעל התניא ושל תלמידו רבי אהרן מסטרשלה. אולם רבי איזל עצמו לא נטה אחר החסידות משחר נעוריו, והתפלל בנפש הנג' א קסבו. אך למרות שונני המנהגים, כבד מאד את אביו, העריץ את תורתו ומדותיו, את יראתו הגדולה והאבת-האמת שלו, וראה בו את רבו. פעם, שאלוהו תלמידיו האם לא פגע באביו בכך שלא הלך בעקבותיו, והשיב בחריפות ובצחחות לשון כדבריו: "דוקא בכך ששניתי מדרכי אבי, קמתי מצות כבוד אב, שהרי אבא נעשה חסיד ושנה מדרכי אביו שהתנגד לחסידות. ואלו הייתי קובע למעשה שאין לשנות מדרכי האב, כי אז הייתי מטיל על אבי אשמת שנוי מדרכי אביו, ואולם עכשו ששניתי מדרכי אבי, הוכחתי שאין בשנוי כזה משום פגיעה בכבוד אב..."

רבי דוד בהרן שהיה מגדולי ירושלים וצדיקיה, היה נזהר כלימיו בכבוד אמו שהתאלמנה בצעירותה מבעלה המקבל רבי נחום משאדיק, ומדי בקר היה הולך לבקרה אחר התפלה פותקיו, שואב מים. רוחץ את כלי החרס וממלא את הפדים במים די צרפה. פעם, כאשר אמו שוחקה עם רעינתו והוא בקש לעבר, לא רצה להטריחם לזיו הצדה, וכיון שלא רצה לעבר בין שתי נשים פדרי הגמרא, התבופף תחת המטה ועבר תחתיה. גם בני למדו ממנו מצות כבוד הורים מהי, עד שבנו רבי זלמן ויספיש, חשש שמא לא יצא ידי חובת כבוד הוריו על אף גדל זיירותו, ולכן בקש מהם רשות לשהות כל ימות השבוע בעיר העתיקה, ורק לשבת היה חוזר.

רבי חיים יעקב הלפרין היה תר כלימיו אחר מצות אבודות, וביחוד מצות אב, אותה לא זכה לקיים לאחר שהיתים מאביו בעודו ילד כבן שש. פעם פגש אדם אחד שהתאונו לפניו על מצבו הרעוע, ועל הוריו שעלו זה עתה מרוסיה ואין בידו לפרנסם. בקש ממנו רבי יעקב לערוך חשבון כמה עולה פלפלת הוריו לחדש, והביע הסכמה לשלם לו מדי חדש את-הסכום, ובלבד שיהיה שתף בשכר המצוה של כבוד אב. הלך האיש לשאל בעצת ה"חזון אי"ש" והוא אמר לו: "מה לא עושים בשביל הורים? פדאי לך אפלו להפסיד את כל שכר המצוה, ובלבד שתוכל לכבדם..."

כלימיהם עמדה לפני האחים הקדושים רבי אהרן מבלז ורבי מרדכי מבילגור, דמותו של אביהם רבי יששכר דב, ונשא את שמו בסלודין. בעת שנולד בנו יחידו של רבי מרדכי, הוא האדמו"ר מבלז שליט"א, הזמן ה"אמרי חיים" מוידניץ להשתתף במעמד הברית שהתקיימה בתל-אביב, ורבי אהרן כבוד באמירת הנרכות. וכאשר אמר "ויקרא שמו בישראל", נחו אל אבי הנון כדי לשמע את השם, אך הוא אמר בקצרה "כשם אבי", ונמנע להזכיר במקור את שם אביו.

אחד מתלמידיו ישיבת מיר ספר פעם, כי בצעירותו השתתף בלי-הסדר יחד עם שאר תלמידי הישיבה, בשלחנו של רבי אליעזר והודה פינקל ראש ישיבת מיר, לאחר שהגיע ארצה כאחד מצל מאש מהשואה האומה. "מה שהפליא אותי מאד", ספר התלמיד, "היתה התנהגותו של בנו רבי בנימין ביינוש, שלימים מלא את-מקום אביו בראשות הישיבה, ובאותה שעה כבר היה אדם מבג, כיצד ישב בכל הסדר כמו ילד צעיר ולא פצה את-פיו מתוך כבוד ומורא מאביו. הדבר הפליאני מאד והותר בו חותם בל-מחזה לכל ימי חיי, כאשר למדתי מצות כבוד אב מהי..."

אחד מחסידיו של האדמו"ר מ"תולדת אהרן" בעל דברי אמונה, בא פעם להזמינו לשמש כסנדק בביתו של בנו הנולד לו. "האם כבר כפרת פעם את אבדי לשמש כסנדק לאחד מבניך?" שאלו הרבי, וכאשר הלה השיב בשלילה, טרב הרבי לקבל את-הכבוד, וצוה על האברך לכבד את אביו בכך. וגם כאשר הלה נסה לטעון ולומר, שפאשר יגדל בנו לא ימחל לו על שלא זכה אותו בכך שהרבי ישמש כסנדק בביתו וישפיע עליו מקדשותו, המשיך הרבי לעמד על-דעתו וטען שמצות כבוד אב כוללת גם כבוד זה. ולטענת האברך שהוא רוצה להחפד בבקור רבו, שאינו נוהג להשתתף בבית אלא כאשר הוא משמש כסנדק, הבטיחו הרבי להשתתף אצלו, וכן עשה.

ספר גבאי הצדקה הנודע רבי דוד-ליב שוויץ, כי פעם שמע ביצד יהודי אחד פונה אל ה"אמרי חיים" מוידניץ ומבקש ממנו ברכה לעשירות, מתוך נמוק "שגם פלוני העשיר, זכה לעשירות מברכתו של הרבי". לשמע שמו של אותו אדם, נענה הרבי ואמר: "ביצד משהו אתה את עצמך לפלוני? הלא הוא זכה לעשירותו בזכות מצות כבוד אב ואם". רבי דוד-ליב הכיר את האיש, וכאשר ספר את-הספור, הוסיף ובאר את דברי הרבי: "אביו של יהודי עשיר זה, עבד לפרנסתו במלאכה שאינה לפי כבודו, אך טרב לעזבה על-אף חסר הכבוד שבדבר, ועל-אף שהשתפר כסום נמוך מאד. בנו המדבר, היה אז איש אמיד ומבסס, והיה מוסר בחשאי ובדרך כבוד סכום נכבד למעטקיו של אביו, כדי שישלמו לו בסוף החדש את משכורתו בערי-יפה, ומעולם לא ידע האב כי בנו דואג לשכרו. שנים ארבות התגורר הבן ליד הוריו וכבדם מאד, ולאחר פטירת האב, נותר לגור ליד בית אמו בדירה קטנה וירודה, כדי שיוכל לכבדה ולסעדה. בה עברו עליו שנים נוספות, במהלכן נעשה עשיר מפלג, אולם טרב לעבר לדירה אחרת כדי שיוכל להמשיך לעמד לימין אמו, ורק לאחר פטירתה בנה לעצמו דירה מרוחת פראוי לו. ואין פלא אפוא, שזכה לעשירות..."

מטעם

אנשי-חיל יראי אלקים (יח, כא)

אנשי-חיל באולא גרש, שפניו הפוכים כי יכולים לסבב פניהם ולא לפחד מאדם, ושם הטעם מורה עליהם שיכולים לגרש מהם כלי-אחד. (דברי יחיאל)

התבות יראי אלקים בדרגא תביר, כי כן דרך יראי ה' להיות לבבם נשבר לפני ה' יתברך, כשמתבונן ביראת ה', וזוהי דרגתם שהם שבורים. (ידות אברהם)

ויהי קולת וברקים (יט, טו)

ויהי לשון צער, שנצטוו להתרחק מבימתם, ובקבלת התורה הלך הצער ונכנסה שמחה בלבם, ולכן מטעמת תבת ויהי בתלשא, והתבות קולת וברקים באולא גרש, שנתלש צערם וזול. (מגדנות לחזקיהו)

ויצא משה את-העם (יח, יח)

בטעמי קדמא דרגא תביר, כדי לרמו לאדם שצריך תחלה לפשט מעצמו את הארציות והחמירות, ולשבר את תאויות הרעות, ואז משיח עליעצמו קדשה ויצא לקראת האלקים. (מיוזי מורה ישראל)

ויחד ה' על-הר סיני (יט, כ)

בטעמי דרגא תביר, לרמו לדברי חז"ל ביבמות נחית דרגא ונסיב אתתא, כי בשעת מתן-תורה, שהיתה בבחינת נשואין של הבורא עם בני ישראל, צמצם הקב"ה את-עצמו בבחינת ירידה בדרגה, כדי להתראות עם ישראל פנים אל-פנים. (באר משה)

מדגש

הערפל היתה אחת משלש המחצות שמששה עבר בהן מקבלת התורה, השך מכווץ, ענו מבפנים, וערפל לפני-זולתים. הערפל מזכיר גם באיוב במשמעות של דבר בלתי ברור, ושרשו ער"ף שמשמעו זיילה והודדה, כמו 'ערפודטל' ובהלוח 'ערפודטל' במשלי, ויש אומרים ששרשו עפל, והר"י נוספה לתפארת הלשון כמו 'ערסכתם' תחת 'עפותיכם', וכן 'דרמסק' במקום 'דמשק'. הראשונים נחלקו כאן בבאר הערפל. האברבנאל מפרש שערפל הוא שם נרדף לשמים, והרלב"ג מבאר שהוא העולם השפל לרב החשך וההפסד שבו. הרש"ר הירש מבאר שהוא דבר מבסס ובלתי שקוף, והוא העב השחור הנטוי כלפי מטה ושנון מ'גשמים'. אולם מענו שרבונו בחיי מסביר להפך, ומבאר שהערפל הוא אור צח ובהיר, ובאר המלה ערפל היא ערוי אפל, כלומר שהאפל נעדר משם.

ממלה

ישב פעם רבי משה מקבריו עם תלמידיו, ועסקו בביאת יתרו למשה אלי-המדבר ופרשת 'אתה תהיה' להעמיד אנשי-חיל לשרים עלי-ישראל, עד שהגיעו לסוף הפרשה בפסוק 'וישלח משה את-חנתנו וילך לו אלי-ארצו'. "יודעים אתם מדוע שלח משה את חנתנו מיד לאחר שבא אליו, עוד בטרם קבלו ישראל את התורה החדשה?" שאל הרבי והשיב בעצמו בדרך צחות: "מפני שפאשר ראה משה שיתרו מתחיל להקשות קשיות, ומחפש לתקן תמונים ושנויים בעם ישראל, מהר לשלחו טרם מתרועה, כדי שלא ידעו גם לעשות שנויים ותמונים בתורה עצמה..."

"ויחרישם ישראל נגד החר" - דרשו חז"ל, מדוע נאמר 'ויחרי' לשון יחיד? מפני שבני ישראל חנו כלם באיש אחד בלב אחד. ומה מצער הדבר, שאותה אהדות היתה רק בטרם קבלו ישראל את-התורה, ומאז נפרדו הלבבות זה מזה, וככל-אחד בטיח כי רק דרכו היא דרך התורה הנכונה... (רבי נפתלי מרובשיץ)

פְּרָשַׁת יִתְרוֹ | תִּשְׁעִיז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרָשַׁת עֵינֵי חַמְדָּה

יִצְחָק לֵאמֹר ע"י בֵּית פִּיכְסַת שְׁכוֹנַת ע"ין חַמְדָּה - אֲבִשְׁרַת צִיּוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוֹתֵי, פְּדִילָה דְלִיה בַּת עֲזוֹ ע"ה

הַעֲלוֹן מְקֻדָּשׁ לַהֲצַלַחַת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה -
ליאור יושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.ש. כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב
רעיה בת אסתר

פְּרָשַׁת יִתְרוֹ – הַלּוּמֵד מְכַל אָדָם

"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר" (שמות יח, כד)

יאמר ליתרו חותנו: "עם כל הכבוד לחותני היקר, חרף כל הערכתי הגדולה אליך, דומה כי לא אתה הוא המתאים לייעץ אודות האופן, שבו נכון וראוי להנהיג את כלל בני ישראל! ככלות הכל, הרי זה עתה הגעת מרחוק.

זה עתה הצטרפת אל עם ישראל, בקושי אתה יודע מהו יהודי, וכבר אתה מבקש לייעץ עצות? ועוד לא פחות מאשר עצות למשה רבינו, המנהיג הדגול המדבר עם הבורא פנים אל פנים?

אולם משה רבינו, אינו אומר מאומה. הוא אינו מעלה אפילו אחת מהטענות המנויות למעלה.

ההיפך הוא הנכון: הוא מקבל את העצה, מיישם אותה למעשה, כאשר הוא מצייט באופן מדויק להוראותיו של חותנו- בתחום בו הוכיח הבנה ישרה!

משה רבינו, בענוותנותו - מלמד אותנו פרק בהלכות (מסכת אבות פרק ד' פס' א): "אִיזְהוּ חָכָם? – הַלּוּמֵד מְכַל אָדָם. שְׁנֵאמַר: "מְכַל מְלַמְדֵי הַשְּׂכָלְתִי (תהלים קיט, צט)."

משה רבינו מלמד אותנו, כי גם אם מי שפחות חכם או מבין מאתנו, מייעץ עצה נכונה בתחום מסוים בו הבנתו עדיפה על שלנו - מן הראוי ללמוד מחכמתו, ולנצל את עצתו המחכימה!

כאשר אנו לומדים על האופן, שבו קיבל משה רבינו את עצתו של יתרו חותנו, ונהג על פיה- עולה השאלה מאליה: **וכי לא יכול היה משה רבינו בעצמו לחשוב על הרעיון הנפלא הזה?**

האם משה רבינו בעצמו לא הבין, שהרבה יותר הגיוני ומתבקש למנות ממונים תחתיו, אשר יישאו עמו בעול הנהגת העדה?

הרי עצה זו מתבקשת מאליה, שכן טענתו של יתרו כלפי משה הייתה: "מָה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה לְעַם. מְדוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן בְּקָר עַד עֶרֶב (שמות יח, יד)". **וכי משה רבינו לא ראה זאת בשופטו את העם?**

ובכלל צריך להבין, אם הרעיון הוא כל כך טוב, מוצלח, מהותי, מבורך ומתבקש ליישום, עלינו לתמוה: **מדוע הקב"ה לא ציווה את משה מלכתחילה לייסד באופן זה את מנהיגותו?**

ונראה לומר, שבכוונה תחילה תכנן הקב"ה את הדברים כך, **שדווקא יתרו חותנו הוא זה שייעץ למשה את עצתו המפורסמת, ומשה יקבל את עצתו וינהג על פיה.**

וכל זאת בכדי ללמדנו פרק ומושג במנהיג הגדול - **אודות ענוותנותו המופלגת של משה רבינו!**

הרי לכאורה, אך מתבקש היה, שמשה

זִיווּג הַגּוֹן וְכֹשֶׁר בַּמְהֵרָה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זֶרַע קוֹדֵשׁ בֵּר קֵימָא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רְפוּאָה שְׁלֵמָה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה ניזרי בת סטה-
מרדכי ניזרי בן פרחה-
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל -
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה-
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין
תמר פורטונו בת מיסה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחיתה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זרהה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון

בברכת שבת שלום
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ויליד אלחנן רפאל בן איריס ויליד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	--

18/02/2017		כ"ב שבט תשע"ז	
פרשת יתרו			
הפטרה: "בשנת מות" - ישעיהו ו'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:42	18:05	16:53	
18:39	18:02	17:10	ת"א
18:39	18:03	17:10	חיפה
18:42	18:05	17:12	ב"ש

שואל ומשיב בהלכה – פת עכו"ם - חלק ד'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אלו מלאכות מתירות את פת עכו"ם?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: !

כאשר ישראל עשה אחת מהמלאכות להיכר שהפת שלהם יהיה מותר, ואלו הם:
א. הדלקת התנור.

- ב. אפיית הפת דהיינו, הכנסת הפת לתנור. **הערה:** וכן במאפיות, שהפת נכנסת לתנור על ידי מסוע מיוחד, אם ישראל הפעיל את המסוע נחשב כהכניס את הפת לתנור. אולם אם לאחר הפעלת המסוע, עדיין צריכים להניח עליו את הפת, צריך ישראל גם להניח את הפת. לכן במקום שיש חשש, שהפעלים הגויים יתנו הפת על המסוע לא יסמכו על הדלקת ישראל את המסוע, אלא צריך להדליק ממש את התנור.
- ג. חיתוי בגחלים. ובימינו, ינמיך את החום בתנור ויגביה שוב. ודי בסגירת דלת התנור בלבד.
- ד. השלכת קיסם דהיינו, היכר שיהודי היה מעורב באפיית הפת. ודבר זה מועיל בין פת בעל הבית גוי, בין פת פלטר.
- מקורות:** שו"ע (שם ס"ט). פרי חדש (אות א), הרחיד"א בברכי יוסף (אות יח). וכתב השדי חמד (אס"ד סימן א אות ג) עדיף לאכול פת בעל הבית שיהודי השליך לו קיסם, מאשר פת פלטר ללא השלכת קיסם.

אָרִיכוֹת יָמִים

במה יוכל האדם לזכות לאריכות ימים ושנים? להלן סיפור מופלא המעובד מתוך 'מעשה אי"ש' אותו סיפר כ"ק האדמו"ר מטולנא שליט"א: סח לי יהודי ישיש מעשה, שאירע עמו לפני יותר מחמישים שנה. אותו אדם זה תקופה ארוכה אינו חש בטוב. והנה ביום מן הימים לאחר בדיקות גילו הרופאים, כי מיועדנו חלה במחלה קשה ל"ע. הבהילוהו הרופאים באומרם, שהמחלה בה חלה עלולה לקצר את ימיו.

לקח היהודי את הדברים לליבו ולא ידע מנוחה לנפשו והחליט לנסוע לבני ברק לבית החזון אי"ש ולבקש ממנו עצה ותושיה. עברו ימים אחדים, עד שהצליח לגייס את סכום הנסיעה (באותם זמנים הכסף לא היה בנמצא) ונכנס לביתו של החזון אי"ש. שמע הצדיק את דברי היהודי, שהיה שבור מאד בנפשו וברוחו, ואז שאלו הרב: "האם יש לך אב או אם?". הנהן הלה בראשו לחיוב. הוסיף ושאלו: "כמה עלתה לך הנסיעה לבוא הנה מירושלים?". נקב הלה בסכום המדויק. נענה החזון"א ואמר: "אולי תוכל להסביר לעצמך, הרי כתוב בתורה 'כַּפֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ (שמות כ, יא)'. אימתי הוצאת לאחרונה על הוריק חמישית מהסכום, שהוצאת עבור נסיעתך לכאן?"

הביט בו הצדיק, המשיך ואמר: "במקום לתת את הכסף למצווה מובטחת זו, נסעת למקום, שפעמים פתוח ופעמים סגור ואף שפתוח אין זה מובטח, שאם אברכך כי יעזור הדבר. העיד אותו יהודי: 'הפשטות והישרות, שבהם נאמרו הדברים מפי הצדיק זעזעוני! מאותו יום ואילך שמתני מצווה זו של כיבוד אב ואם בראש מעיניי וב"ה זכיתי לאריכות ימים!"

כְּבוֹד הוֹרִים

עד כמה רבותינו כיבדו את הוריהם, זאת ניתן ללמוד מהמעשה המופלא הבא שהתרחש בבית המשפחה המפוארת, הרבנית והנכבדת, נכדיו של הגה"ק רבי שלמה זלמן אונסדארפר זצוק"ל, שזקנם הרש"ז היה מגיד מישרים בפרשבורג, וכל ימיו השתוקק בכל מאודו לעלות לארץ ישראל בהשתוקקות עזה. באותם הימים הדרך ארכה הלך וחזור כחמישה חדשים!, אלא שמאחר והפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו, נשאר הדבר רק בגדר חלום, והיו כל יודעיו ומכיריו מכירים בצמאונם העז...

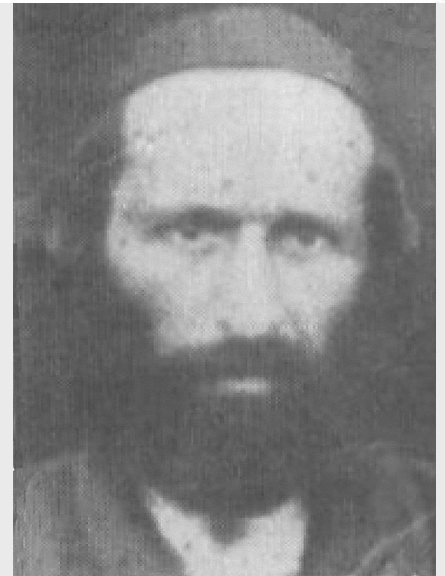
שנה אחת בעצם יום הפורים ניגש אליו יהודי מעשירי העיר, ונתן לו במתנה כרטיס נסיעה לארץ הקודש, והיה אותו היום 'יום טוב' אצל ר' שלמה זלמן. מיד החל בהכנותיו לקראת הנסיעה הגדולה, בהתקרב מועד נסיעתו נסע רבינו לבית הוריו שדרו בעיר אחרת לקבל מהם את 'ברכת הדרך' טרם צאתו...

בעודו מדבר עם אמו אמרה לו האם: "טובה אחת קטנה אבקשך. מיד בהגיעך לארה"ק בתום ב' חודשים ומחצה, שלח נא אליי מברק המודיע לי על בואך בשלום לארה"ק וכך אוכל לישן ברגיעות יותר... מיד כשומעו דיבורים אלו הבין הצדיק, שבמשך כל ימי הנסיעה לא תישן אמו ברוגע.

נענה ואמר: "אם כן, אבטל את נסיעתי", אמרה לו אמו: "חס-ושלום וודאי שעליך ליסע אלא שתודיעני בהגיעך". אך רש"ז שהבין לעומקן של דברים מסר נפשו וביטל מיד את כל הנסיעה – עם כל השתוקקותו העזה ונפשו הצמאה לנסיעה זאת. מכאן נלמד עד היכן כיבוד אב ואם... (מעובד מתוך באר הפרשה)

מְנוּיִים	הַקְדָּשֵׁת הָעֵלוֹן	לְשִׁאלוֹת בְּהִלְכָה
לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, וזוג הגון, חֲזָרָה בְּתִשׁוּבָה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
2/4	פניני עין חמד פרשת יתרו כ"ב שבט תשע"ז גיליון 625	

הרב חיים חייקל זאב מילצקי זצ"ל - נולד בסלובודקה שבליטא בשנת ה'תרנ"ח (1898). בצעירותו למד בישיבת סטוצ'ין ולאחר מכן היה מהתלמידים הראשונים של ישיבת סלובודקה שהוקמה מחדש. **נודע כעילוי**. נשלח לעיר קרמנצ'וק שברוסיה לייסד ישיבה ולאחר מכן ייסד ישיבה נוספת בלובנה פלד פולטבה. אגדות רבות התהלכו מסביב לאישיותו ובייחוד מסביב לגבורתו. היה ידוע כבעל כוח גופני יוצא מגדר הרגיל. בשנות שהותו ברוסיה נידון למוות אבל ניצל בחסדי שמים מספר פעמים.

בשנת ה'תרפ"ה (1925) עלה לארץ ישראל. מיד עם בואו נתמנה כר"מ בישיבת 'תפארת ישראל' בחיפה, עבר לירושלים ושימש כראש ישיבה בישיבת 'עץ חיים'. במשך 25 שנה כיהן כראש ישיבת 'חיי עולם'. העמיד מאות תלמידים. האדמו"ר מגור זצ"ל לקח אותו בשעתו כמלמד פרטי לבן זקוניו. לפני מספר שנים נאלצו לקטוע לו רגל, ומאז ישב בביתו שבשכונת 'כנסת'. ביתו היה בית ועד לתלמידי חכמים. בעל חסד. ענוותן מופלא. נפטר בליל ש"ק פרשת משפטים, כ"ה שבט ה'תשכ"ד (1963). חי כ-65 שנים. ציונו בהר-המנוחות שבירושלים. על פי בקשתו על ציונו לא כתוב שום תואר ובנוסף ביקש להוסיף, 'שסבל רוב ימיו יסורים ובעולם הזה לא הגיע למדרגה, שהיה יכול להגיע'

אביו: ר' ראובן. **מרבתינו:** ר' לייב חסמן, ר' אלתר שמולביץ. **מילדינו:** 4 בנים ובת. ביניהם: ר' משה יוסף (מזקני דיינים בירושלים), ר' אהרן נחום, ר' שמעון אליעזר. **מתלמידינו:** ר' שלמה אייזנברך (ממקימי ארגון זק"א).

בשכנותו של הצדיק רבי חייקל מילצקי זצ"ל מצדיקי ירושלים, התגורר חלבן, שהיה נושא כדי חלב כבדים ומכנת את רגליו העייפות ברחובות העיר לחלוקת החלב. ראה ר' חייקל את טרחתו, ובמשך תקופה ארוכה נהג לעצרו מדי יום בדרכו ולבקש ממנו להצית בעבורו גפרור. החלבן היה נענה לבקשת הצדיק במאור פנים, פורק מעליו את כד החלב הכבד, מיישר את גבו הכפוף ונאנח בהקלה, ולאחר מכן היה מבצע את מבוקשו.

פעם תמה בנו של הצדיק על מעשה אביו ושאל: "וכי אין אתה יכול לרכוש קופסת גפרורים לעצמך, ומדוע צריך אתה להטריח את החלבן מדי יום?". את תשובתו של רבינו יש לחרוט על לוח לבנו. "ומדוע לא תבין את מעשיו? רואה אני את החלבן ואת טרחתו הגדולה בנשיאת כד החלב הכבד, ומבקש אני ממנו את בקשתו באמתלה כדי לגרים לו לפרוק את הכד הכבד ולנוח מעט מעמלו. אלו הייתי פונה אליו ומבקש ממנו לנוח ודאי היה מסרב, כדי

שלא לעכב את חלוקת החלב לילדי ישראל, אך בשביל לעשות חסד, ודאי לא יסרב, ולכן עורך אני תחבולה זו כדי לגרום לו לעצור ולהחליף כוח".

מידי יום חמישי נהגו חמשת הבחורים, מבחירי תלמידי ישיבת סלובודקה, להתבודד בבית הכנסת שבקצה העיירה. הם חיפשו מקום שקט ללמוד בו בהתמדה כל הלילה, ובית הכנסת הזה ענה על הצורך. שבוע אחד ישבו החמישה ולמדו, כשמלבדם ישן שם בפינה ליד התנור יצחק, שהיה שיכור באופן קבוע, ומוכר בעיירה בשם 'יצחק השיכור'. כעבור שעה ארוכה של לימוד, נפתחה הדלת, ואל בית הכנסת נכנס עגלון רועד מקור ורטוב מכף רגל ועד ראש. הוא פנה לבחורים וביקש בתחנונים, שייצאו לעזור לו, **שכן סוסו שקע בשלג העמוק, ואם לא יצילו אותו בהקדם, הסוס יקפא למות.**

הבחורים התחילו לדון בינם לבין עצמם, האם מוטלת עליהם החובה לצאת ולעזור ליהודי האומלל, שהרי כעת הם לומדים, **והדבר כרוך בביטול תורה, וכן ישנו חשש, שכתוצאה מהקור הנורא השורר בחוץ עלולים הם לחלות.** לאחר שהעלו עוד טיעונים נוספים בעד ונגד, הכריעו שלא לצאת לעזור. העגלון נאנח ויצא לבדו לנסות שוב לחלץ את סוסו.

בתוך בית הכנסת נשמע לפתע קולו של 'יצחק השיכור': "**בחרתם שלא ללכת לעשות חסד?! אז דעו לכם, שבסופכם לא תזכו ללכת על רגלכם.**" הבחורים התייחסו בזלזול לדבריו של יצחק והמשיכו בלימודם. אולם לאחר שעה קלה נקפם ליבם והחליטו לצאת לחפש את העגלון ולסייע בידו. **כשהגיעו למקום, ראו את העגלון יושב ליד נבלת הסוס ובוכה.**

אחד הבחורים באותה תקופה, הרי הוא רבינו, ר' חייקל מילצקי זצ"ל, שסיפר, כי כעבור מספר ימים קרא לו 'יצחק השיכור' וביקש ממנו לבוא בערב לביתו, **היות שהוא עומד למות באותו לילה.** ר' חייקל התייחס בביטול לדבריו של יצחק, מפני שהיה בטוח, כי הוא אומר זאת מתוך שכרותו. אולם יצחק חזר שוב על הדברים עד שר' חייקל הבין, כי יצחק כעת אינו שיכור כלל, והבטיח לו שיבוא. בשעה היעודה הגיע הרב חייקל לביתו העלוב של יצחק, שקיבל אותו במאור פנים. יצחק נשכב על מיטתו וביקש, כי ר' חייקל ידאג, **שיקברוהו בחלקת הרבנים של העיירה.** ר' חייקל ניסה להסביר לו, שזה לא ילך, כי קוברים שם רק רבנים.

יצחק הצביע על ארגז ישן ואמר, כי שם מונחים כתבי היד שלו, ואם הרב יראה את תוכנם ידאג כבר למלא את בקשתו. הרב חייקל הבטיח ליצחק, שיקח את הארגז לרב, ואז אמר יצחק 'שמע ישראל' ונפטר. רבינו לקח את הכתבים לרב, שיעיין בהם. **לאחר שעה קלה קם בבהלה ממקומו כשהבין, כי 'יצחק השיכור' היה מל"ו צדיקים שבדור,** ואכן ציווה לקברו בחלק הרבנים כפי שביקש. "אמנם, אינני יודע, מה עלה בגורלם של ארבעת חבריי", סיפר בזקנותו רבינו לילדיו ונכדיו, "אולם כעת שאתם כבר יודעים, מי היה 'יצחק השיכור', אתם יכולים להבין מדוע כרתו לי את הרגל החולה, וכעת אמרו לי הרופאים, כי לא נותרה ברירה, חייבים לכרות גם את הרגל השניה".

להלן סיפור מופלא המעובד מתוך 'אין עוד מלבדו' המלמד אותנו מהי כוחה של ברכה ועד כמה עלינו להקפיד לברך מלה במלה.

רבות כבר נכתב ונאמר על סגולתה המיוחדת של ברכת 'אשר יצר' לרפואה ולישועה, סגולה שהובאה בשם בעל 'סדר היום' ואף רבים מגדולי עולם המליצו עליה. הסיפור המופלא שלפנינו שסופר מכלי ראשון מפי בעל המעשה, יוכל לשמש דוגמה חיה ליעילותה של סגולה זו:

'קוליטיס', מילה שלרובנו אינה מוכרת, אך בעבור לא מעט אנשים היא מסמלת סיוט איום ונורא. מחלה, שהרופאים נלאו מלמצוא לה תרופה, ואף לא איתרו, נכון לעכשיו, ממצא שיסביר את הגורם להופעתה.

אם כל בעיית מעיים ידועה כגורמת לסבל רב, לאלו המכירים את הסימפטומים של מחלת הקוליטיס ומודעים לכאבים ולייסורים הבאים בעקבותיה, הזכרת שמה בלבד גורמת לצמרמורת.

מחלת הקוליטיס הינה דלקת הנגרמת דווקא ממערכת החיסון האמורה בדרך כלל להגן על גופנו. דלקת זו פוגעת ברקמות המעי הגס וגורמת להתקפי כאב עזים, המלווים בתופעות לוואי קשות ביותר הפוגעות באופן משמעותי בתפקוד היום יומי של החולים. במקרים רבים עלולה התפרצות המחלה להוביל לאשפוז ממושך, ולעתים אף מצריכה ל"ע ניתוח קשה של כריתת המעי הגס.

כאשר התעוררו אצל נשוא סיפורנו, אברך תלמיד חכם ומרביץ תורה לרבים, בעיות קשות במעיים, הוא חשב, כי מדובר בתופעה חולפת. משנקפו הימים ובמצבו לא חל שיפור, פנה האברך לרופא. לאחר סדרת בדיקות מקיפות הכריע הרופא: "חלית בקוליטיס".

"בדרך הטבע", הסביר הרופא, "אין דרך להירפא באופן מוחלט ממחלה זו. מי שחלה בה עליו להתכונן להתמודדות הצפויה לו לאורך כל ימי חייו". אלא שלמידענו שניחן במידה רבה ומופלגת של אמונה ויראת שמים, לא היה בקביעה נחרצת זו כדי לערער את אמונתו. לרגע הוא לא התכונן לקבל את תחזיותיהם השחורות של הרופאים ולהיכנע לתכתובם.

"השם יתברך הוא הרופא הגדול ביותר", הרהר האברך בלבו, "והתרופה לכל מחלה נתונה בידי. עליי מוטל רק לתקן את הטעון תיקון ולהתחזק בדברים הטעונים חיזוק, ובטוח אני, שאם אעשה זאת, ישלח לי הקדוש ברוך הוא את עזרו ממעל וירפאני ברפואה שלמה".

מובן מאליו שהאברך לא נמנע מלקבל את המלצותיהם של הרופאים לאמץ מעתה הרגלי חיים חדשים הכוללים תפריט טבעוני ושינוי מהותי של הרגלי התזונה. אולם יחד עם זאת

הוא הוגיע את מוחו ותר אחר דבר משמעותי רוחני, שבו יוכל להתחזק. לאחר התייעצות עם רבותיו החליט לאמץ את סגולתו של בעל 'סדר היום': **להתחזק בהודיה לה' בברכת 'אשר יצר' - באמצעות אמירתה בכוונה יתרה ומתוך הכתב.**

גם כשנכשל פעם או פעמיים – הוא לא נכנע, אלא המשיך לאחוז בקבלתו ללא רפיון, ומיום ליום חש כיצד הוא מגלה רבדים נוספים בעומקה של ברכה נפלאה זו, וכי רגשות התודה לקדוש ברוך הוא גואים בקרבו יותר ויותר.

תקופת מה חלפה ומיודענו ניגש לרופא לביצוע בדיקות שגרתיות. משהגיעו התוצאות פלט הלה קריאת הפתעה. סוף סוף, לאחר תקופה ארוכה של החמרה התגלו סימנים מעודדים של הטבה במצב.

מיום זה ואילך החל הוא לחוש הקלה. אט אט החלו הכאבים והסימפטומים הקשים להרפות מגופו, וכעבור כמה חודשים פסקו לחלוטין. אמנם, הבדיקות, שערך לאחר מכן הצביעו כי המחלה עדיין מקננת בגופו, אך כיון שתופעותיה פסקו ממנו לחלוטין לא הטרידה אותו עובדה זו יתר על המידה. הוא שב לתפקד כאחד האדם, ואט אט הלך זיכרון המחלה ונשכח ממנו.

שלוש עשרה השנים, שחלפו מעת חוליו, הצליחו להקהות ממנו במעט את אותה קבלה שקיבל בימי מחלתו. שוב מצא עצמו מברך את ברכת 'אשר יצר' בחיפזון, כמו רבים אחרים, והתזכורת על כך – לא איחרה מלבוא. המחלה שבה ותקפה אותו במלוא עצמתה, ויחד עמה שבו הייסורים והכאבים האימיים.

הפעם החליט לפנות למומחה הגדול בארץ, המשמש כמנהל מחלקה באחד מבתי החולים הנחשבים. אלא שהרבה מדי לא היה לו לחדש. אף הוא כקודמו הודיע לאברך כי אין כל תרופה למחלתו ושניתן להקל במידת מה על הכאבים, אך לא למנוע מהם לשוב ולהופיע.

לתזכורת חזקה מזו לא היה הוא זקוק. גם הפעם החליט לא להיכנע לתכתיבי הרופאים, כי **אם לשוב ולהתחזק שנית בברכת 'אשר יצר', ובנוסף גם בברכת 'רפאנו'.**

הוא לא הופתע, כאשר זמן מה לאחר מכן נעלמו הסימפטומים כלא היו. אלא שאם לא די בכך, בבדיקה החוזרת שביצע בעבורו אותו רופא בכיר, הופתעו שניהם לגלות, כי **המעיים התרפאו לחלוטין.**

המחלה פרחה ונעלמה מגופו בדרך בלתי מוסברת, דבר שאף בכירי הרופאים הסכימו כי הוא מוגדר כנס של ממש. "הנה כי כן", סיכם האברך את סיפורו, "נוכחתי לראות, כי הכוח הגדול ביותר לריפוי מכאוביו נתון בידי האדם עצמו. אם רק יקבל על עצמו להתחזק ולתקן את הטעון תיקון, הרי שישועתו מובטחת לו מן השמים, מידי של רופא כל בשר ומפליא לעשות".

<p>הרב שבתי בן אסתיאטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרוחה ז"ל לטיף בן פרוחה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	------------------------	---	---

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת יתרו תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (יח, א) כתב רש"י "מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". יש לדקדק בזה מהו "שמע ובא" יכול היה לכתוב "מה שמע, קריעת ים סוף וכו'", ועוד, הרי מפורש בפסוק ששמע שהקב"ה הוציא את ישראל ממצרים?

ויש לבאר, שיתרו היה לו קצת חטא במה בהיה מיועצי פרעה להרע לישראל. ואף שהוא ברח משם כדאיתא בגמ' (סוטה יא, א), מכל מקום, על עצם היותו מחובר לאנשי רשע ועוברי עבירה, נזקק לכפרה כמו שאומרת הגמ' (מכות ה, א) שהנטפל לעוברי עבירה נענש כמותם. והנה יתרו כבר זנח מזמנו את הע"ז, ועשה תשובה. אבל כעת בקריעת ים סוף נתחדש לו מדתו של הקב"ה, מדה כנגד מדה, בדבר אשר זדו – עליהם. ומזה הבין שגם תשובתו הוא, צריך להיות בדרך של 'מדה כנגד מדה'. וכיוון שחטא בעצה רעה' צריך לתקן את עצמו בעצה טובה'. ואכן החליט בדעתו שבאם ביום מן הימים יתגלגל שיעברו בני ישראל דרך מקום מושבו, ישיאם עצה טובה. אבל לא מצא שום חיוב לטרוח ולהגיע אל בני ישראל כדי להשיאם עצה טובה, ובפרט שכהם נמצאים במדבר רחוק ממקום ישוב.

לאחר זמן מועט, שמע שבאו עמלק להילחם עם ישראל, ועמלק הרי נעקר ארבע מאות פרסה ממקומו בכדי להילחם עם ישראל, ואז נשא קל וחומר בעצמו, אם בשביל להרע כך, להיטיב לא כ"ש. והוא אומר מה שמועה "שמע ובא", ומתרג' "קריעת ים סוף" – שמזה למד את דרך תשובתו כנ"ל במדה כנגד מדה, "ומלחמת עמלק" שמזה הבין שהוא צריך לטרוח ולבוא אל בני ישראל.

ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האלה (יח, ז)

וברש"י "איני יודע מי השתחוה למי כשהוא אומר איש לרעהו מי הקרוי איש זה משה שנאמר והאיש משה". שואל החת"ס הרי גם אצל יתרו מצינו שנקרא איש כדכתיב "ויאל משה לשבת את האיש", ועוד, למה בחר רש"י להביא דוקא את פסוק זה, הרי מצינו לפניו בפרשת כי תשא "והאיש משה"? ומתרג', שאכן ההוכחה שמשה השתחוה הוא לא ממה שכתוב "והאיש" על משה, אלא בתוכן הפסוק: "והאיש משה עניו מאוד", אם כן, במצב כזה שמצד אחד ניצב יתרו שהוא חותן משה ומצד שני נצב משה רבן של ישראל, מי יכנע לפני מי? אומר רש"י "איני יודע מי השתחוה כלפי מי", ומתרג', תדע לך שוודאי שמשה רבינו הוא נכנע, וממלך? שהרי נאמר "והאיש משה עניו מאוד" (תורת משה לחת"ס)

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חקי האלקים ואת תורותיו (יח, טז)

כשהיה הגה"ק רבי אברהם אביש רב בפרנקפורט שעל נהר מיין, פרץ שם סוחר עברייני את חומת השבת והיה פותח חנותו בשבת. ביקש הרב להפגש עם הסוחר העברייני כדי לשדלו בדברים ולהשפיע עליו שיחזור למוטב ולא עלה בידו, ולמה? שכן מבית הכנסת מנע הסוחר רגלו. ולהזמינו לביתו, אי אפשר שכן גבר אלים הוא, וחזקה עליו שיסרב לבוא בידועו במה המדובר. שהרב ילך אליו? הרי יש בזה משום השפלת כבוד התורה וממילא תיפגם השפעת המשיכה.

מה עשה, נטל עצה עם נפשו ושולח וקרא לאחד מנכבדי הקהילה שהיה מן הלקוחות הטובים של אותו סוחר, וצוה עליו לקחת כמות גדולה של כל מיני סחורות אצל סוחר זה בהקפה, וכשיגיע זמן הפרעון יסרב לשלם, אלא ידרוש את התובע שיעמיד אותו לדין תורה לפני הרב, וכשיהיה הלה בביתו יוכל לקחת עמו דברים על דבר החילול שבת.

עשה הסוחר כמצוות הרב, וכשהופיעו שני הצדדים לפני רבי אברהם אבוש לדין, עוד טרם הוציעו את הטענות ומענות, הושיט הנתבע לתובע את כל סכום התביעה במזומנים טבין ותקלין. אותה עשה גילה הרב לסוחר שכל זאת לא היה אלא כדי להפגש עמו בענין בית מסחרו הפתוח בשבת ומיד הוסיף הרב כמה דברי הסבר ומוטר השכל, בדברים היוצאים מן הלב על בעל העבירה.

אמר הסוחר, ניחא, הריני מקבל על עצמי שמירת שבת, אך יורשה לי לשאול את הרב שאלה אחת: מהיכן לקח הרב היתר להשתמש בהמצאות מרמה ודין תורה בדוי למען שמירת השבת?

"דבר זה" השיב לו הרב "למדתי מפסוק מפורש", בפרשת יתרו כתוב "כי יהיה להם דבר בא אלי" אם יש לפעמים לרב דבר שאודותיו הוא צריך להפגש עם משהו ואינו מוצא הזדמנות נאותה לכך, מה יעשה? אומרת התורה: "ושפטתי בין איש ובין רעהו" - תגרם שיבא אליך למשפט, ודרך אגב תהיה לי ההזדמנות לקיים "והודעתני את חקי האלקים ואת תורותיו"...

והודעת להם את הדרך ואלו בה ואת המעשה אשר יעשו (יח, כ) כשהיה פעם הרב החסידי הברון שמעון זאב ראטשילד בעיירת המרפא מארינבאד, היה שם באתו הזמן גם הגה"ק בעל 'הכתב סופר', ומידי יום ויום ביקר אותו השר במעונו. יום אחד, לא חש כ"כ בטוב בעל הכתב סופר, וכשבא השר לבקרו לא התעכב שם הרבה, אלא תיכף פנה ללכת, הצטדק השר לפניו ואמר שהגמרא אומרת (בבא מציעא

אנשים רואים בספרים דברי התעוררות, עד כדי כך? שומעים ממוכחים, מגידים, דרשנים. שומעים רבות, אבל מי שבאמת שומע – זוכה! הבה ונסביר היטב: רש"י אומר "מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

שב הביתה, הביא לאמו אתה תפוחים וספר לה כי לדעתו ה'עסק' אבוד, ואף חייו עומדים על כף המאזניים, אך לפחות תפוחים ישנם...

עוד באותו ערב החליט לאכול את התפוח הראשון, וכשסיים קרא: "אמא, אחד גמרת..." הוא לא הבחין באלמוני שהשתופף מאחורי חלון הבית וניסה לקלוט כל הגה היוצא מפיו. היה זה אחד משודדי הכספת, שנשלח במיוחד כדי לבלוש האם מגיד העתידות מצליח לגלות אותם. כששמע האיש את ההכרזה הנרגשת: "אחד גמרת!", הבין שאחד מן השודדים ידוע כבר.

"מי הוא אם לא אני?", מלמל לעצמו כשהוא רועד מפחד, וחיש נמלט מן המקום וסיפר בבהלה לראש השודדים שבאזניו שמע את מגיד העתידות מצהיר, שיש לו כבר קצה חוט. "נמשך מחר לבדוק את העניין", ראש השודדים התייחס לכך ברצינות גמורה, וכבר למחרת שלח שליח נוסף כדי להמשיך בבילוש.

הערב ירד, ומידעונו היהודי מסיים לאכול את התפוח השנים ומכריז: "שנים כבר יש". לבוש השחורים שמתחת לחלון החל לרעוד בכל גופו. "אם אני כבר נתפסתי...", הרהר בבעתה, ורץ לראש השודדים כדי לבשר על לו כן.

ביום השלישי החליט ראש השודדים לוודא את העניין בעצמו. הוא עמד והאזין מתחת לחלון, והכרות היהודי לא אחרה לבוא: "שלשה כבר גמרת".

בהברקת פתע מהר לנקוש על דלת הבית. "נתן לך את כל הסחורה הגנובה", נשבע בהן צדקו, "רק אל תגלה מי אנחנו...". היהודי הסכים, כמובן, וכך ביום הנקוב הצליח להשיב למלך המאוס את כל הממון כולו.

המלך התפעל מאד מן ההזדמנות הקרובה בה ישב עם חבריו, התפאר בפניהם באיש המיוחד שמתגורר בממלכתו.

"קרא לו לכאן וננסה אותו", אמרו החברים, ומגיד העתידות התבקש לבוא במהירות לארמונו.

עד בואו ניסו החברים ללכוד ציפורים, שתי ציפורים ברחו להן והשלישית נלכדה והושמה בכלוב. כשנכנס מגיד העתידות לחדר הם שאלו אותו: "מה עשוי כאן עד בואך?"

היהודי הרהר לרגע אחד. הוא חשב לספר להם ספורים בעלמא - ולבסוף אמר: "פעמים נמלטה הציפור, אבל בפעם השלישית לא", במלים אלו תאר, למעשה את מאורעות חייו והביע את חששו כי למרות שהצליח להמלט פעם או פעמיים - בפעם השלישית כבר לא יצליח.

הוא, כמובן לא שער את ההתפעלות העצומה שיעוררו דבריו, את האמונה שהוא באמת יודע-כל, ואת המתנות הנכבדות שקבל מכל הקרואים.

לא חלף זמן רב ושוב התרחש אתו מאורע פלאי - באחד הימים הוא הגיע לארמונו ובקש לדבר בדחפויות עם המלך. המשחרים סרבו להרשות לו להכנס ואמרו כי המלך נכנס עתה לחדר הרחצה, אך הוא שטט פנימה ופתח את הדלת, הבחין במלך עומד ומתכוון להתרחץ, הכה אותו וברח.

המלך שהופתע הסתובב במהירות והחל לרוץ אחר המכה, ובאותו רגע שבו יצא מחדר הרחצה התמוטטה התקרה שמעליו והוא נצל בנס ממות בטוח.

"איך ידעת?" - התפעל המלך. "לא אגלה זאת, ויהי מה", השיב האיש, אשר חש כי אלוקי בעורו.

"מדוע הכית אותי ולא אמרת לי לצאת?", התעקש המלך להבין.

"לו הייתי אומר, היית שואל אותי מדוע ולמה. ובין כה וכה היתה התקרה נופלת עליך", תרץ לו האיש, ושוב לא היתה כל טענה בפי המלך כלפיו.

הנה כי כן - מסים ה'בן איש חי' את ספורו - כאשר רוצה הקב"ה להיטיב עם אדם, אין האדם זקוק ליכולת שכלית מפותחת מאוד או לכושר מסחרי, אלא מזמן לו הקב"ה פרנסה ברוח מן הלא כלום... וזה שנאמר "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך" (דברים כח, ב), גם אם ימלט האדם מן הברכה, כאשר נגזר עליו לקבל אותה, לא יוכל להתנער ממנה לעולם.

(ומתוך האור)

"אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אל"י הקב"ה הגביה ואתנו - ואשא אתכם! גבוה מאד - ואביא אתכם אל"י! ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ אלה הדברים אשר תדבר לבני ישראל" אלו הדיבורים, לא פחות ולא יותר - תאמר לבני ישראל כהקדמה למתן תורה.

הכוונה "אם תשמעו בקולי?" שואל רבי שלום - "בקולי", איזה קול?

שמעתי בשם הרבי מקוצב, שהמשיך על כך את משלו:

אדם הלך עם רבו ביער בעבות, והבן הצעיר כמובן, פנה מפעם לפעם לצדדים לקפוץ ולשחק בין העצים. אמר לו אבא: הזהר מאד לא להתרחק ממני, כי במקום זה ביער אפשר בקלות לטעות ללא אפשרות למצוא את הדרך - ואז אתה אבוד. ביקש הילד: אבא, אבל אני מעוניין לטייל מעט.

"יש לי עצה בשבילך ובשבילי", אמר לו אביו: "ככל דקה או שנים אקרא לך בקולי, ואז, כל עוד הצאה שומע את קולי זו הוכחה שלא התרחקת, אך ברגע שקולי לא ישמע באוזןך, תדע שאתה מתרחק בין העצים והולך לאיבוד".

קורה לפעמים, שאדם מישראל הולך לו ברחוב, ולפתע עולה במוחו רעיון נפלא ביראת שמים, ליבו מתרגש, או שהוא סתם מתחיל לשאול את עצמו - האם התפללתי בכוונה היום? ברכתי כראוי? למדתי די חצורך? ואינו יודע מדוע ומהיכן נכנסו למוחו מחשבות אלו? והסיבה האמיתית היא - קולו של הקב"ה... "אם שמעו תשמעו בקולי" כביכול הקול של הקב"ה הוא הדופק בליבו - "שובו בני שובים" "שובו אלי ואשובה אליכם". כאשר שומעים את הקול הזה יודעים ש"עדיין לא התרחקנו הרבה"... כמה עמקות טמונה בדברים אלו! של הקוצקער.

ואז זוכים ל'והייתם לי סגולה מכל העמים' אם תשמעו לקול שלי, תשמרו את המצוות אזי, והייתם לי סגולה. פלאי פלאים

"והייתם לי סגולה"

אני מוכרח לספר לכם סיפור. ואקדים, שהעובדה אמיתית ושמעתי מפי אדם גדול מאד, אינני חושב שהכרת אותו, אתם הצעירים, וגם המבוגרים, רובם אל הכירוהו, הוא התגורר בבתי ברויאד. עובדא נוראה וגם נפלאה.

כבחור בורא היה תושב עיירי סטוצ'ין, בימי מלחמת העולם הראשונה. הרוסים גייסו אותו לצבא במלחמתם נגד הגרמנים. הם שלחו אותו יחד עם קבוצת בחורים לחזית לא הרחק מהעיירה.

בימים ההם החיילים היו מתחפרים בתעלות. ראשי החיילים מציצים מעל הקרקע מכוסים בשקי חול, ומבין השקיים - יורים ברובים או מכוונות יריה, וכדומה.

ואתו בחור עמד בתעלה וליד חייל יהודי נוסף, לא צעיר - יהודי בשנות הארבעים לחייו. כדורי מוות עפו מכל צד. אלפי דורי אויב שרקו ללא הרף ול"ע - שכנו זה, בן הארבעים, נפגע מהאש ונפל. כאשר נפל שדוד, ביקש מהבחור הנ"ל שיביאו לקבר ישראל. הוא הבטיח לו ברגשי קדש.

לאחר כרבע שעה החייל נפטר.

חלפו שעות ארוכות הקרב המשיך, וההפוגה לא נראתה באופק. הבחור החל לחשוש להבטחתו, הוא הרהר לעצמו "אם הייתה שעת הפוגה, עוד היתה לי אפשרות להביא לבית העלמין בסטוצ'ין, הקרוב יחסית, אבל ההפוגה רחוקה, התנחלים יורים, מה אעשה?" הרהר נוגות.

ברגע מסוים, בסערת הקרב וסכנת המוות, אזר עוז בנפשו השבורה, ובא לכלל החלטה נחושה: "הבטחתו היהודי, אקיים את דברי - אביאו לקבר ישראל ויהי מה!".

כיון שהיה בחור גיבור בגופו, גם והתרומם על רגליו נטל את המת ובבת אחת הגביהו על כתפיו, הרים את רגליו ויצא מהתעלה - אל תחת כיפת השמים למול אור השמש - בעיצומו של הקרב: החל לרוץ לכיוון העיירה, והנפטר על כתפיו.

הבחור סיפר לי, כי בדרכו חלף בין מחנות של קוזקים, מי שלא מכיר את המושג, לא יכול לתאר את גדול הסכנה של פגישה איתם. אך משום מה הם לא ראו אותו, וכך צעד עם המת - כרואה ואינו נראה - "עוסק במצווה!".

הוא צעד כך בזרזות וברצף - שלשה קילומטרים, במסירות נפש, עד הכניסה לעיר, שם פגש את אחד מאנשי 'חברא קדישא', ומסר את הנפטר לידי. כשסיים מצווהו תיכף ומיד שב לדרכו רץ בחזרה את כל הדרך, וגם עתה לא ראו אותו עד שב"ה הגיע ונכנס לחפירה, שב למקומו כאילו לא התרחש דבר. (הקצינים הרוסיים שפקדו עליו לא העזו להסתובב בין החיים והמתים, רק בלילה עברו בין החיילים וחילקו מעט מזון, לכן לא הבחינו בהעדרו).

בסופו של דבר, הרוסים השליטים של סטוצ'ין נוצחו, העיר נכבשה ע"י הגרמנים. הבחור הצדיק הנ"ל, קיבל אישור לשוב לעיירה. חלפו ימים מועטים, הגרמנים הכובשים חיפשו אחריו וגייסו אותו לשירותם. לאיזה תפקיד? שומר בהמות.

כיון שהם ידעו, כי בשעת מלחמה בהמות הינן מצרך יקר (לאכילה), הזהירו אותו בשעת קבלת התפקיד: "אם בהמה אחת תחסר, דמך בראשך".

הבחור החל בתפקידו החדש בכל כוחו: "ביום אכלני חרב וקרח בלילה". ויהי היום, בוקר אחד ברעותו ברחבי השדות הענקיים בקרבת העיר, הוא נקלע שנית לעסק עם עיניו מתים:

באופק נשמעה קול יריה, והצליח להבחין מרחוק איך חייל נופל תחתיו. הוא לא ראה אדם נוסף בקרבת מקום, לכן הבין כי החייל יצא לשדה - ואיבד את עצמו לדעת. באותו רגע קם והחל לרוץ לעברו לנסות להציל את חייו, הבהמות לא היו במחשבותיו אלא הצלתו של האיש. במסירות נפש.

כאשר הגיע אליו הבחין לשמחתו, שהוא עדיין נושם וחי. פשט את כותנו, קרע אותה והחל במלאכת חבישה (וסתימת עורקים) כדי להשאירו בחיים. אך לא עלה בידו, לאחר דקות ארוכות החייל מת.

בעודו מתעסק בנסיונות הצלה אחרונים הגיעו חיילים - חיילי הצבא. הם ראו על הקרקע חייל הרוג, ולידו חייל נוסף. מיהרו להקיף אותם כפתו את הבחור (הצדיק, בעל המעשה) בהבנה מחלטת שהוא זה שיירה בו למות... לקחו אותו לכלא צבאי. השמעו, וכעבור שעות בודדות הביאו אותו לבית משפט צבאי ובשיפוט קצר גזרו דינו למות.

לפני גזר הדין, נתנו לו זכות דיבור הגנה. כמובן הוא התחנן על נפשי כי אדרבה "רק ביקשתי להציל! איני מכיר, ומעולם לא היתה לי מריבה עמו וכו', רק ראיתי מישהו נופל וחסתי להצלתו" תחנוניו היו כקול קורא במדבר כי לעומתו, התובע מטעם הצבא הניח על שולחן בית המשפט שמונה עשרה ראיות לכאורה - שהוא כן הורג אותו, (כך נמשך סיפור לי) אתם יודעים כי "עורך דין" יכול לעשות - מיום לילה ומלילה יום... בקיצור, פסקו עליו דין מות.

העונש נועד למחרת בשעה שתיים עשרה - אז יעמידוהו לפני כיתת חיילים להריגה. כך מתנהלים העניינים בשעת מלחמה רח"ל.

לעשרים וארבע השעות שונתרו לו, הטילו אותו כשק עצמות לצינוק, שלא נדע מה זה צינוק, אוי, אוי, אין אפשרות לשבת ולא כל שאר הצרכים - עינויים נוראים, ללא אפשרות מינימלית להרדם. אך גם ללא הצינוק, לא עלה בדעתו לישון, שעות בודדות לפני הוצאתו להורג.

באמצע הלילה, הוא עמד משתומם, כי נראה לו, בהקיץ או בנמנום, היהודי מהסיפור הקודם - אותו חייל שהביאו לקבר ישראל לפני כחודשיים. האיש שאל אותו ואמר: למה אתה נפחד כל כך? אל תפחד, אל תחשוש, כי בזכות שטרחת והבאת אותי לקבר ישראל - תינצל. ואפילו את תעמוד בשערי מוות, לא יהרגוך". הוא נעלם. "האם זה דמיון או לא" לא היה לו זמן רב וכח להשוב. כך ראה ושמע, ודין בכך.

לקראת השעה שתיים עשרה הוציאו אותו, סחבו אותו מהצינוק. סגרו את עיניו, הובילוהו כברת דרך, לעבר שדה פתוח סמוך לסטוצ'ין.

העיניים הוליד קיר, מול כיתת חיילים. כאשר מחוגו השעון הצביעו על שתיים עשרה בדיוק, הקצין צעק: "אחד". שתק שניה וצרח: "שתיים". עוד אל תפסק להכריז: "שלוש", ומרחוק הגיח ובא חייל דוהר על סוס בצעקות רמות כשהוא מנופף במטפחת שבידו: שיעמדו - שימתינו!!

המתניו לבואו חצי דקה וכאשר התקרב נפנף בידו בפיסת נייר, באמרו: "לפני שעה קלה כאשר קברנו את החייל, מצאנו בכיסו מכתב פרידה מבני משפחתו, בו כותב שמאבד את נפשו לדעת. הנה נייר".

כמובן שהסירו את המטפחת מעל פניו, והניחיהו לנפשו. ובאופק, אי שם מול כיתת יורים בפאתי סטוצ'ין, כאילו התחלף קול היירי הרצחני בקול העם היהודי, קולם הנצחי של בחורי ישראל שומרי מצוות במסירות נפש. הנה לכם (מסיים ר' שלום את סיפורו) "והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ". שומר ישראל שמור שארית ישראל האומרים שמע ישראל.

הניצול ה"עשירי"

אספר לכם עוד מעשה על "והייתם לי סגולה מכל העמים". (בחיוך), הזמן שלי הסתיים, אבל 'מעשה' הרי לא נכנס בחשבון של הזמן... נאחר מעט, לא נורא.

מעשה ששמעתי בעצמי מפי של בעל העובדה בליל שבת - לאחר הדרשה ב"זכרון משה". בליל שבת לפני יותר משלושים ארבע שנים, דיברנו אז בדרשה, גיוואלד, על "הפסד מצוה כנגד שבה", דיברנו אז לכאורה אדם חושב שהוא הפסיד על ידי המצוה שעשה, אך בסופו של דבר הוא רואה את השכר "שכר מצוה". ולפעמים עוד זוכה ומקבל מלא חפניים שכר מצוה, עוד בעולם הזה.

לאחר הדרשה בא לקראתי ושאל: "אולי רוסים?" כלומר האם אני רוסים?

"לא, אינני רוסים נולדתי במאה שערים".

"אבל אני מרוסיה, ואספר לרב שבדרון עובדה", אמר.

כריתי אוזן לדבריו:

כאשר הרגו את הצאר ניקולאי י"מ, התגוררתי ברוסיה, ואז היתה ברוסיה חצי שנה של גן עדן כביכול. (הצאר היה אכזר רוצח וכל מה שאתם רוצים, ולאחריו קמו הסוציאליסטים בראשותו של הנשיא קרינסקי, נתנו לסחור ללא הגבלות, פלאי פלאים - אנשים יצאו מכליהם ובאמת הוריוו ממון רב). פרנסתי היתה ממסחר בבורסה. אוהו, סחרתי בהבזבז ובמגורל אחד - מבוקר עד ערב, והרווחתי יפה.

בוקר אחד, יצאתי מביתי בבעה שמונה לאחר תפילת שחרית, בדרכי לבורסה. אני בדרכי עם מזוודה קטנה ביד. היה בה ממון רב. כאשר צעדתי כך ברחוב, לפתע שמעתי מאחורי קול קורא: "עשירי! עשירי!". קול זה לא היה מצוי רבות במחוזותינו, נו, יהודי מבקש "עשירי" הסבית את ראשי, פניתי מדרכי, חזרתי לאחורי והוא הסביר: "יש לי יארצייט של אבא, יום הזכרון שלו, אולי תיכנס לביתי להשתתף מנין?" הסכמתי.

נכנסתי אחורי לחצר. הלכתי עד פתח הבית ונכנסתי, ואז כביכול נהיה לי חושך בעיניים: ארבעה אנשים היו שם.

"עשירי?!" שאלתי בתמיהה: "אתה אמרת שאני עשירי, והנה אני חמישי, אני הולך! (למה רימתני)" הכרזתי.

אתה לא תלך?!" נעמד בפתח הדלת והתחנן: "כאשר יהיה לך יארצייט גם אתה תתנהג כך...". כאשר שמעתי דיבורים כאלו, רחמתי עליו, חשבתי: "טוב, נו, מה אפשר לעשות, אני כבר כאן, אמתני עד שיהיו עשה אנשים, שיאמר קדש על אביו".

ישבתי על קצה הכסא, בקוצר רוח. הוא יצא לחפש. מסתבר שגם לאחרים אמר "עשירי", עד שלאחר כרבע שעה בערך, נאספו עשרה. חשבתי לתומי שהנה בעוד דקה אני הולך לבורסה, האיש יאמר קדיש ומגורנו, אך לא, הוא החל "הודו"...

"שחרית?!" שאלתי.

"כן! שחרית!" השיב. חשבתי שאני מתפקע.

קמתי לצאת. והוא נעמד שוב בפתח הבית: "י! יהודי אתה לא הולך, יש לי יארצייט של אבא!" התיאשתי והרהרתי: "אחחר שעה למסחרי, אפסיד כסף, למען מצוה עם יהודי וגמורנו." התיישבתי על מקומי.

כאשר התפילה הסתיימה בייך אותי בכל הברכות וב"ישיר כח" וכמובן שכעת לאחר המצוה כבר לא התחרטתי על מה שעשיתי. יצאתי שמח וטוב לב (שמעתי כן מהרבי שלי, ר' אהרן קצנלבוין - אומר ר' שלום - כי כלל ידוע הוא, שקודם המצוה יש יצר הרע, אבל לאחר המצוה, גם אם נתנו לאדם חמישים אלף שקל הוא לא ימכור אותה). הייתי שבע רצון. צעדתי עם המזוודה לעבר הבורסה.

כאשר התקרבת, נמאה מטר לפני הכניסה נישא אלי אדם ולחש לי בסערה: "הסתלק מכאן, הורגים בבנין הבורסה! רוצחים! ברח" - היה זה הבוקר שהקומוניסטים עלו לגדולה. הם נכנסו דבר ראשון לבנין הבורסה - "וכבר הספיקו להרוג שבעים סוחרים עשירים" אמר לי האיש ודחק אותי אחורה. הפניתי ראש ונעלמתי על נפשי.

"אז אני אומר לרב" - סיים את סיפורו "הפסד מצוה כנגד שכרה": "אחזתי חצי שעה, הפסדתי - אפסד מצוה" - ומה קבלתי בזה? - את החיים! קיבלתי חיים. ועד היום כאן בזכרון משה אני חי לאורך ימים".

הקב"ה יעזרנו להיות עם סגולה לה', ונקיים את המצוות ברווחה, בבריאות ובחיים ונוכה כולנו לחיים ולשלום, לתשובה שלימה, לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן, חזק וברוך (להגיד)

ואנצלו לברוח לארץ ישראל. הם יודעים שהרוחות תוססות והזעם מתלהט. העסקנים חיוו דעתם שיש כאן חשש לפיקוח נפש, וראוי להענות לבקשת הרב.

קם הראשון לציון ואמר: "לדעתי, המכתב מוזיק!"

דבריו התקבלו באלם הולם. המשין והסביר: "יתכן והרב רבינוביץ' אינו יודע כלל מהמברק, או שנאלץ לחתום עליו. מיהל מקום, נראה לי שהמברק נשלח על ידי משפחות הרוצחים המבקשים להציל את קרוביהם. כל העת טענו שזו עלילה יהודית, ואם אכן יודו בכך יתן אות לפרעות!"

הגישה הפתיעה, והראשון לציון שלח את משרתו האישי, הקאואוס, אל הגאון רבי שמואל סלאנט זצ"ל, רב העדה האשכנזית בירושלים שהיה זקן מופלג. לדעתו זקנותו ותשישותו כבר יש, אך עוררוהו והציגו בפניו את המברק, אך שמוע, הגיב: "לדעתי המברק מוזיק. יש להשיב שעל פי החוק אין החכם באשי מוסמך להתערב בעניינים שמחוץ למדינתו". ואכן, כך ענו.

כעבור שבועות אחדים הגיעו העיתונים העבריים מפולין, ומצאו שם את הידיעה הבאה: "הודות לפקוחתם של רבני ירושלים נכשלו שונאינו בניסיונם ללכדנו ברשתם על ידי מברק מוזיק שנשלח לכפיח על ידי הרב דנובומיסק, שהפציר שהעדים יודו בהעדת שקר. אילו היו משתכנעים מהמברק, אין קץ לסבל שהיינו סובלים כאן!"

כי זאת עלינו לדעת: החכמים רואים יותר מאתנו. רואים - רועים! ולנו, אין אלא לציית לדברים, "וכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל" (שמות רב, ג, ח)!

אם אין כלה, אין חתן

שנינו (מכות כג ע"ב), שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמשה לארין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה מצוות עשה כנגד איבריו של אדם. שנאמר (דברים ל, ד): "תורה צוה לנו משה מורשה", "תורה" בגימטריא שש מאות ואחת עשרה, "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום.

מדוע כל מתן תורה, המעמד הנשגב שלא היה ולא יהיה כמוהו, "השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי" (דברים ד, לג), הכל היה להשמיעם שתי דברות אלו. מדוע -

"משל למלך שנכנס למדינה. אמרו לו עבדיו: גזור עלינו גזרות. אמר להם: לא - כשתקבלו מלכותי, אגזור עליכם גזרות. שאם מלכותי אינכם מקבלים, גזרותי היאך אתם מקיימים!" (מכילתא, הובאה ברמב"ן שמות כ, ב).

מה נאמר כאן? אומר לכם -

בשעתו למדו בישיבה מאות בחורים, וכמה למדו בשאר הישיבות! כל אחד מהם ייחל והשתוקק, נשא תפילה: "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש. שבתי בבית ה' כל ימי חיי" (תהלים כז, ד), אבל איזה סיכוי היה לו? כמה מהם יהיו ראשי ישיבות, מגידי שיעור ומשגיחים? כמה יהיו דיינים ורבנים? ומה קעל לה. לא היו באותם ימים כוללי אברכים. המאושרים זכו בנדוניה הגונה ולכמה שנות "קעסט", אכילת מזונות על שלחן החתן. ומה הלאה?

באחד הימים עלה יהודי כפרי לשיבה, מוגשם הליכותו ומחוספס דיבור. ביקש לשוחח עם ראש הישיבה. מחפש הוא חתן מושלם, אתרוג מהודר, בלשונו. ברוך השם, רכוש רב לו. אחוזה רחבת ידיים, עם רפת בקר ודיר עיזים. חלקת ירק ועצי פרי, לא חסר דבר. הוא יבנה לחתן אגף בביתו, ירהט ברוחבו יד, ויקנה ספרים לפי הרשימה. ומבטיח מזונות בלא הגבלת זמן, עד שהחתן יעלה על כס רבנות נכבדה. אבל אינו קונה 'חתול בשק'. רצונו לראות ולהתרשם, ואחר כך יביא 'מבנינים' שיבחנו בלימוד. ומובן, שעליו להיות נעים הליכות ובעל מידות טובות -

ראש הישיבה העביר לנגד עיניו את תלמידיו המובחרים. מי מהם יזכה בהצעה מושלמת זו. אוכל לשבע ובית מלא ספרים, מה עוד צריך!

שלח לקרוא לבחירי הישיבה, שבחו והדילו בלי סוף. הלה הגיע, ואכן "הכו ממתקים וכלו מחמדים", לחצו ידיים והתפתחה שיחה לבבית. שבה את לב הכפרי מהרע הראשון: "כזה אני צריך! ואם הרב כה ממליץ, נאמנת עלי עדותו. מותר אני על הבחינה. אפשר לקבוע תאריך, מתי הוא מגיע?"

ראש הישיבה נחלץ להרגיע, זה לא הולך כך. חכה, נקבע פגישה, נשמע רשמם" -

"מה פגישה, שבע שביל מה. הכל מוכן, רק את רשימת הספרים" -

להליכות עוררה חשד. מי יודע מה כלול כאן, בעסקת החבילה. ידיעתי דברי הגאון רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל ("עירות דבש" ח"א דרוש ה) באסמ, שבעבר היה כל אחד להוט להשיא את בתו לבן תורה. ידע ש"המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני הארץ" (פסחים מט ע"ב), ושכל הבניאים לא התנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ומזנהו ממכסיו (ברכות לד ע"ב). הגיעו זמנים בהם ירד כבוד התורה והתמעט כבוד לומדיה, והעשירים בקשו חתנים שיעסקו במסחר. זמנה עשה הקדוש ברוך הוא, ונולדו להם בנות כעורות ובעלות מום, ובעל כרחם השיאן לבני תורה, שנאלצו לקחתן תמורת הבטחת מזונותיהם ושקידתם על התורה. כעת, גם אותן בנות אינם משיאים לבני תורה. משחזים הם נערים מנוערים בהון עתק, ובלבד שלא ינשאו לתלמידי חכמים.

הקדוש ברוך הוא מקונן, כביכול: "לשוא הכיית את בניכם" (ירמיה ב, ל)!

מי יודע, הרבה ראש הישיבה, מה טיב ה'סחורה' המוצעת בכו נדיבות -

אולי יש לה רגל מעץ ועין מזוכית, לב אבן וראש קש. אולי כפופה קומתה והלבינו שעורתיה. הוא המציע, האחריות עליו: "בראש ובראשונה, בת כמה היא?"

"מה? לא! אין לי בת..."

"מה? לא!!! תסביר, בבקשה!"

"אה, פשוט מאד, הרב מבין, ה' ברכני בעשירות. כל מה שיש לשכני, יש לי ויותר. יש להם פרות, שלי רבות יותר ומפוסמות יותר. עדרי אווזים שלי גדולים יותר ושוקלים יותר. יבולי רב יותר ודשן יותר, וביתי רחב ומפואר יותר. ולפתע מגיע שכני, ומתהדר בחתן שהביא לביתו, בן תורה חריף ובקי, שקדן ונעים הליכות. והכל סחים בו ובאשרו, מתקנאים בו ומתברכים בלבבם להיות כמותו. אמרתי: חוצפה שכזו, לא יקום ולא יהיה. אני נוסע העירה ומביא חתן לתפארת, שישים אותו בצל, יאפיל עליו כליל, יעלה כמה שיעלה!"

כשהשתק הכפרי מרוב התרגשות, מיהר ראש הישיבה להשחיל שאלה: "הכל טוב ויפה, אבל מה הוא יעשה אצלך?"

הכפרי משך בכתפיו: "אני יודע! יש מקום לרוב! מסתובבות שם פרות, מסתובבים אווזים, יסתובב גם חתן..."

נשמע מופקע, נכון! אין חתן, באין כלה. העיקר, חסר מן הספר -

כך גם בענין התורה והמצוות.

קודם כל וראשית הכל, "קבלו מלכותי", שהקב"ה יהיה במרכו, שנשווהו לנגדנו תמיד. ואז, נשאל במה לעבדו וכיצד שביע רצונו. אבל אם הכל נעשה, עד ליבית מלא ספרים", וכלה אין, אין כאן כלום!

אם אין כלה, אין חתן

שנינו (מכות כג ע"ב), שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמשה לארין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה מצוות עשה כנגד איבריו של אדם. שנאמר (דברים ל, ד): "תורה צוה לנו משה מורשה", "תורה" בגימטריא שש מאות ואחת עשרה, "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום.

מדוע כל מתן תורה, המעמד הנשגב שלא היה ולא יהיה כמוהו, "השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי" (דברים ד, לג), הכל היה להשמיעם שתי דברות אלו. מדוע -

"משל למלך שנכנס למדינה. אמרו לו עבדיו: גזור עלינו גזרות. אמר להם: לא - כשתקבלו מלכותי, אגזור עליכם גזרות. שאם מלכותי אינכם מקבלים, גזרותי היאך אתם מקיימים!" (מכילתא, הובאה ברמב"ן שמות כ, ב).

מה נאמר כאן? אומר לכם -

בשעתו למדו בישיבה מאות בחורים, וכמה למדו בשאר הישיבות! כל אחד מהם ייחל והשתוקק, נשא תפילה: "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש. שבתי בבית ה' כל ימי חיי" (תהלים כז, ד), אבל איזה סיכוי היה לו? כמה מהם יהיו ראשי ישיבות, מגידי שיעור ומשגיחים? כמה יהיו דיינים ורבנים? ומה קעל לה. לא היו באותם ימים כוללי אברכים. המאושרים זכו בנדוניה הגונה ולכמה שנות "קעסט", אכילת מזונות על שלחן החתן. ומה הלאה?

באחד הימים עלה יהודי כפרי לשיבה, מוגשם הליכותו ומחוספס דיבור. ביקש לשוחח עם ראש הישיבה. מחפש הוא חתן מושלם, אתרוג מהודר, בלשונו. ברוך השם, רכוש רב לו. אחוזה רחבת ידיים, עם רפת בקר ודיר עיזים. חלקת ירק ועצי פרי, לא חסר דבר. הוא יבנה לחתן אגף בביתו, ירהט ברוחבו יד, ויקנה ספרים לפי הרשימה. ומבטיח מזונות בלא הגבלת זמן, עד שהחתן יעלה על כס רבנות נכבדה. אבל אינו קונה 'חתול בשק'. רצונו לראות ולהתרשם, ואחר כך יביא 'מבנינים' שיבחנו בלימוד. ומובן, שעליו להיות נעים הליכות ובעל מידות טובות -

ראש הישיבה העביר לנגד עיניו את תלמידיו המובחרים. מי מהם יזכה בהצעה מושלמת זו. אוכל לשבע ובית מלא ספרים, מה עוד צריך!

שלח לקרוא לבחירי הישיבה, שבחו והדילו בלי סוף. הלה הגיע, ואכן "הכו ממתקים וכלו מחמדים", לחצו ידיים והתפתחה שיחה לבבית. שבה את לב הכפרי מהרע הראשון: "כזה אני צריך! ואם הרב כה ממליץ, נאמנת עלי עדותו. מותר אני על הבחינה. אפשר לקבוע תאריך, מתי הוא מגיע?"

ראש הישיבה נחלץ להרגיע, זה לא הולך כך. חכה, נקבע פגישה, נשמע רשמם" -

"מה פגישה, שבע שביל מה. הכל מוכן, רק את רשימת הספרים" -

להליכות עוררה חשד. מי יודע מה כלול כאן, בעסקת החבילה. ידיעתי דברי הגאון רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל ("עירות דבש" ח"א דרוש ה) באסמ, שבעבר היה כל אחד להוט להשיא את בתו לבן תורה. ידע ש"המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני הארץ" (פסחים מט ע"ב), ושכל הבניאים לא התנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ומזנהו ממכסיו (ברכות לד ע"ב). הגיעו זמנים בהם ירד כבוד התורה והתמעט כבוד לומדיה, והעשירים בקשו חתנים שיעסקו במסחר. זמנה עשה הקדוש ברוך הוא, ונולדו להם בנות כעורות ובעלות מום, ובעל כרחם השיאן לבני תורה, שנאלצו לקחתן תמורת הבטחת מזונותיהם ושקידתם על התורה. כעת, גם אותן בנות אינם משיאים לבני תורה. משחזים הם נערים מנוערים בהון עתק, ובלבד שלא ינשאו לתלמידי חכמים.

הקדוש ברוך הוא מקונן, כביכול: "לשוא הכיית את בניכם" (ירמיה ב, ל)!

מי יודע, הרבה ראש הישיבה, מה טיב ה'סחורה' המוצעת בכו נדיבות -

אולי יש לה רגל מעץ ועין מזוכית, לב אבן וראש קש. אולי כפופה קומתה והלבינו שעורתיה. הוא המציע, האחריות עליו: "בראש ובראשונה, בת כמה היא?"

"מה? לא! אין לי בת..."

"מה? לא!!! תסביר, בבקשה!"

"אה, פשוט מאד, הרב מבין, ה' ברכני בעשירות. כל מה שיש לשכני, יש לי ויותר. יש להם פרות, שלי רבות יותר ומפוסמות יותר. עדרי אווזים שלי גדולים יותר ושוקלים יותר. יבולי רב יותר ודשן יותר, וביתי רחב ומפואר יותר. ולפתע מגיע שכני, ומתהדר בחתן שהביא לביתו, בן תורה חריף ובקי, שקדן ונעים הליכות. והכל סחים בו ובאשרו, מתקנאים בו ומתברכים בלבבם להיות כמותו. אמרתי: חוצפה שכזו, לא יקום ולא יהיה. אני נוסע העירה ומביא חתן לתפארת, שישים אותו בצל, יאפיל עליו כליל, יעלה כמה שיעלה!"

כשהשתק הכפרי מרוב התרגשות, מיהר ראש הישיבה להשחיל שאלה: "הכל טוב ויפה, אבל מה הוא יעשה אצלך?"

הכפרי משך בכתפיו: "אני יודע! יש מקום לרוב! מסתובבות שם פרות, מסתובבים אווזים, יסתובב גם חתן..."

נשמע מופקע, נכון! אין חתן, באין כלה. העיקר, חסר מן הספר -

כך גם בענין התורה והמצוות.

קודם כל וראשית הכל, "קבלו מלכותי", שהקב"ה יהיה במרכו, שנשווהו לנגדנו תמיד. ואז, נשאל במה לעבדו וכיצד שביע רצונו. אבל אם הכל נעשה, עד ליבית מלא ספרים", וכלה אין, אין כאן כלום!

צופים אמרום

"הווי נכנים לשלשת ימים" (שמות יט, טו), לסוף ג' ימים, הוא יום רביעי, שהסוף משה יום אחד מדעתו (יש"י, משבת פז ע"א). ויש לזכור, הלא יכולת חכמים לגזור גזרות, מכח התורה שנתנה להם רשות לעשות כל: "ושמרתם את משמרתיי" (ויקרא יח, ל), עשו משמרת למשמרתיי (יבמות כא ע"א). וכאן, גזר משה: גזר לפני מתן תורה, ומכא מה גזר.

את התשובה כמו את התשובות כולן - מצאתי בגמרא.

כידוע, אמרו (ערוכין ג' ע"ב) שהלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרורו של רבי מאיר כמותו. ממי מה לא קבעו כמותו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו. ומצד שני, אמרו (ערוכין פז ע"א) שהלוי כרבי מאיר בגבורותיו, ולשתי ההלכות טעם אחד, וסבביה במשל.

ניח, שיש אדם שראייתו מופלאה. ממש כמיקרוסקופ. בקשו חבריו לשתות כוס מים, ועצר בעדם: "חלילה! אני רואה את החידקים משיטים בגימ! שרץ המים הם. על כל חידק מאה חמישים ותשע מלקות (פסחים כד ע"א, מכות טז ע"ב)!"

אין הלכה כמותו. כי התורה ניתנה לעין האדם, ולא למיקרוסקופ! אפשר לשתות בלי חשש. אבל אם יאמר לחבריו: "אל תשתו, כי אני רואה במים נגיפי מות" -

ולענייננו: רבי מאיר העמיק חקר עד שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. אמרו לו: התורה ניתנה להבנתנו, ואם אינה משגת עומק דעתך נפסוק כהבנתנו. (מעין מה שאמרו (יבמות די ע"א) שבת שמאי היו מחודדים יותר, והלכה כבית הלל שהיו הרוב.) אבל בגזרותיו, מה לנו אם איננו עומדים על סוף דעתו. אם יודעים אנו שרואה הוא יותר וצופה למרחוק וחזוה סכנה, דאי נחשוש לדבריו ונצית לאזהרתו!

זהו שדרש (פסחים פז ע"א) "אני חומה" (שיר השירים ח, י) זו תורה, ותלמידי חכמים "כמגדלות" שמהם מגוננים על החומה, וכמו שנאמר לנביא: "צפה נתתיך לבית ישראל" (יחזקאל ג, יז).

ונזכור את הסיפור הידוע -

בחודש תמוז תרס"ה הגיע מברק לבית הראשון לציון הגאון רבי יעקב מאיר אלישר זצ"ל. הרב רבינוביץ', רב העיר נובומיסק שבפולין מבקש עזרת אנשי ירושלים. שני יהודים מנובומיסק הגיעו שראו חמישה גויים מבצעים מעשה רצח. לאור עדותם, נגזר עליהם גזר דין מות. הרוחות סוערות בעיר, משום שהגויים המוסתים בטוחים שזו עלילת שקר, ואם הרוצחים יומתו יפרעו פורעת ביהודי העיר, ומי יודע אם לא יתפשטו לכל המדינה. שני העדים עלו לירושלים. הרב מנובומיסק מבקש מפואר שהחכם באשי ישכנע את העדים לחזור בהם מעדותם, ויציל בכך את הקהילה. למברק מצורף אישור, ששולם עבור מברק תשובה בן מאה ושלוש עשרה מילים.

הראשון לציון שלח לאתר את שני העדים, וכינס את עסקני העדה. העדים אישור את נכונות הסיפור. כמו עיניהם ראו את הרצח והעידו בבית המשפט. בכך העירו עליהם את זעם הגויים,

צופים אמרום

"הווי נכנים לשלשת ימים" (שמות יט, טו), לסוף ג' ימים, הוא יום רביעי, שהסוף משה יום אחד מדעתו (יש"י, משבת פז ע"א). ויש לזכור, הלא יכולת חכמים לגזור גזרות, מכח התורה שנתנה להם רשות לעשות כל: "ושמרתם את משמרתיי" (ויקרא יח, ל), עשו משמרת למשמרתיי (יבמות כא ע"א). וכאן, גזר משה: גזר לפני מתן תורה, ומכא מה גזר.

את התשובה כמו את התשובות כולן - מצאתי בגמרא.

כידוע, אמרו (ערוכין ג' ע"ב) שהלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרורו של רבי מאיר כמותו. ממי מה לא קבעו כמותו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו. ומצד שני, אמרו (ערוכין פז ע"א) שהלוי כרבי מאיר בגבורותיו, ולשתי ההלכות טעם אחד, וסבביה במשל.

ניח, שיש אדם שראייתו מופלאה. ממש כמיקרוסקופ. בקשו חבריו לשתות כוס מים, ועצר בעדם: "חלילה! אני רואה את החידקים משיטים בגימ! שרץ המים הם. על כל חידק מאה חמישים ותשע מלקות (פסחים כד ע"א, מכות טז ע"ב)!"

אין הלכה כמותו. כי התורה ניתנה לעין האדם, ולא למיקרוסקופ! אפשר לשתות בלי חשש. אבל אם יאמר לחבריו: "אל תשתו, כי אני רואה במים נגיפי מות" -

ולענייננו: רבי מאיר העמיק חקר עד שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. אמרו לו: התורה ניתנה להבנתנו, ואם אינה משגת עומק דעתך נפסוק כהבנתנו. (מעין מה שאמרו (יבמות די ע"א) שבת שמאי היו מחודדים יותר, והלכה כבית הלל שהיו הרוב.) אבל בגזרותיו, מה לנו אם איננו עומדים על סוף דעתו. אם יודעים אנו שרואה הוא יותר וצופה למרחוק וחזוה סכנה, דאי נחשוש לדבריו ונצית לאזהרתו!

צופים אמרום

"הווי נכנים לשלשת ימים" (שמות יט, טו), לסוף ג' ימים, הוא יום רביעי, שהסוף משה יום אחד מדעתו (יש"י, משבת פז ע"א). ויש לזכור, הלא יכולת חכמים לגזור גזרות, מכח התורה שנתנה להם רשות לעשות כל: "ושמרתם את משמרתיי" (ויקרא יח, ל), עשו משמרת למשמרתיי (יבמות כא ע"א). וכאן, גזר משה: גזר לפני מתן תורה, ומכא מה גזר.

את התשובה כמו את התשובות כולן - מצאתי בגמרא.

כידוע, אמרו (ערוכין ג' ע"ב) שהלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרורו של רבי מאיר כמותו. ממי מה לא קבעו כמותו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו. ומצד שני, אמרו (ערוכין פז ע"א) שהלוי כרבי מאיר בגבורותיו, ולשתי ההלכות טעם אחד, וסבביה במשל.

ניח, שיש אדם שראייתו מופלאה. ממש כמיקרוסקופ. בקשו חבריו לשתות כוס מים, ועצר בעדם: "חלילה! אני רואה את החידקים משיטים בגימ! שרץ המים הם. על כל חידק מאה חמישים ותשע מלקות (פסחים כד ע"א, מכות טז ע"ב)!"

אין הלכה כמותו. כי התורה ניתנה לעין האדם, ולא למיקרוסקופ! אפשר לשתות בלי חשש. אבל אם יאמר לחבריו: "אל תשתו, כי אני רואה במים נגיפי מות" -

ולענייננו: רבי מאיר העמיק חקר עד שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. אמרו לו: התורה ניתנה להבנתנו, ואם אינה משגת עומק דעתך נפסוק כהבנתנו. (מעין מה שאמרו (יבמות די ע"א) שבת שמאי היו מחודדים יותר, והלכה כבית הלל שהיו הרוב.) אבל בגזרותיו, מה לנו אם איננו עומדים על סוף דעתו. אם יודעים אנו שרואה הוא יותר וצופה למרחוק וחזוה סכנה, דאי נחשוש לדבריו ונצית לאזהרתו!

צופים אמרום

"הווי נכנים לשלשת ימים" (שמות יט, טו), לסוף ג' ימים, הוא יום רביעי, שהסוף משה יום אחד מדעתו (יש"י, משבת פז ע"א). ויש לזכור, הלא יכולת חכמים לגזור גזרות, מכח התורה שנתנה להם רשות לעשות כל: "ושמרתם את משמרתיי" (ויקרא יח, ל), עשו משמרת למשמרתיי (יבמות כא ע"א). וכאן, גזר משה: גזר לפני מתן תורה, ומכא מה גזר.

את התשובה כמו את התשובות כולן - מצאתי בגמרא.

כידוע, אמרו (ערוכין ג' ע"ב) שהלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרורו של רבי מאיר כמותו. ממי מה לא קבעו כמותו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו. ומצד שני, אמרו (ערוכין פז ע"א) שהלוי כרבי מאיר בגבורותיו, ולשתי ההלכות טעם אחד, וסבביה במשל.

ניח, שיש אדם שראייתו מופלאה. ממש כמיקרוסקופ. בקשו חבריו לשתות כוס מים, ועצר בעדם: "חלילה! אני רואה את החידקים משיטים בגימ! שרץ המים הם. על כל חידק מאה חמישים ותשע מלקות (פסחים כד ע"א, מכות טז ע"ב)!"

אין הלכה כמותו. כי התורה ניתנה לעין האדם, ולא למיקרוסקופ! אפשר לשתות בלי חשש. אבל אם יאמר לחבריו: "אל תשתו, כי אני רואה במים נגיפי מות" -

ולענייננו: רבי מאיר העמיק חקר עד שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. אמרו לו: התורה ניתנה להבנתנו, ואם אינה משגת עומק דעתך נפסוק כהבנתנו. (מעין מה שאמרו (יבמות די ע"א) שבת שמאי היו מחודדים יותר, והלכה כבית הלל שהיו הרוב.) אבל בגזרותיו, מה לנו אם איננו עומדים על סוף דעתו. אם יודעים אנו שרואה הוא יותר וצופה למרחוק וחזוה סכנה, דאי נחשוש לדבריו ונצית לאזהרתו!

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיהם

פרשת יתרו

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

את החולה בשבת וצריך לומר לו: "שבת היא מלועלך ורפואה קרובה לבוא", וכדלהלן:
משה' - ראשי תבות 'שבת היא מלועלך, פאשר 'ידבר' זאת האדם בפני החולה, אזי 'האלקים יענו' בראשי תבות 'קול', שהם: 'ורפואה קרובה לבוא'.
 ש"ח 'ערוגות הבשם' אר"ח סי' כג ובאותו ענין: בסדר **לב שמח** (נדפס תר"ג, עמ' 10) הובא רמז נאה על ברכת: "שבת היא מלועלך ורפואה קרובה לבוא":
"שבת היא מלועלך" - ביום השבת שאין זעקים בברכות הבקשה, דהינו הברכות האמצעיות של שמונה עשרה, אפשר לפעל ישועות כבר ב"רפואה" שהיא "קרובה לבוא" - בברכה השנייה, הקרובה יותר בסדר 'שמונה עשרה', שבה אנו מזכירים את שבתו של הקדוש ברוך הוא: "ורפואה חולים".

ברכה על מצות כבוד הורים
"כבד את אביך ואת אמך" (כ"א)
 רבים תמהו מפני מה לא תקנו חכמים ברכה על מצות כבוד אב ואם כפי שתקנו על שאר מצוות עשה?
 ישוב נפלא לכך אמר רבי יעקב ישראל אלגאזי, רבה של ירושלים לפני מאות בשנים, על פי המספר בירושלמי (פאה א א) על התנא רבי טרפון, שפעם יצאה אמו לטייל בשבת בחצר ביתה ולפתע נקראה רצועת סנדלה באפן שאסור היה לתקנה. משארה זאת רבי טרפון לא הסס, ומיד הניח את שתי ידיו תחת רגלה וכן הוליקה עד שהגיעה למטתה. כלשמונה חכמים על כך אמרו: "אפלו היה הוא עושה כך אלק אלפי פעמים, עדין לא הגיע לחצי משעור הכבוד שמחייבת התורה את האדם כלפי הוריו".

לפי זה נזכר להבין מדוע לא תקנו ברכה למצוה זו, שהרי בדברי חז"ל - קשה עד מאד לקיימה בתקנה, ואם יברך הרי תהיה זו בדרך כלל ברכה לבטלה.
 שפע יעקב פרשת לך לך הוריו".

חובת האדם להתפלל על צער השכינה
"לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" (כ"ט)
 בדרך דרש אמר הרבי בעל 'אמרי חיים' מו"ז נ"א:
 התורה מזכה אותנו כי בעמדתו לפני הבורא יתברך בתפלה, בל נתפלל לפני רק על צער וזהב - שלא תחסר פרנסתנו, אלא עלינו להקפיד תמיד לכלל בתפלתנו אף בקשה על צער השכינה.

ואשם דברי בפיך
"בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיד" (כ"א)
 מפני מה נקטה כאן התורה: "אשר אזכיר את שמי" ולא "אשר תזכיר את שמי"?
 פרש רבי אברהם כעס בספרו 'צירוף המור':
 באה התורה להגיש במלה זאת כי פאשר היה הזכרת השם המפורש יוצאת מפי הכהן הגדול, לא היה מוציאה בשפתיו, אלא ב'ת קול' היא זו שהיתה יוצאת מפי שפתיו. כפי שאנו מזכירים בנפש תפלת מוסף של יום הכפורים: "הכהנים והעם... כשהיו שומעים את השם נתקבד... מפני ש יוצא מפי כהן גדול" - קול הגית השם היה יוצא מפינו, אף לא הכהן היה זה שמוציאו.

בספר 'עמוד אש' (עמ' 17) מעיד תלמיד המהר"ל דייסקין על שראו עיניו לעתים תכופות במהלך למודו עם רבו הגדול:
 פאשר היה המהר"ל נתקל במהלך למודו בסוגיה שלא עלה בידו לישיבה, בקש מתלמידו היושב לפניו להקריא בפניו בקול רם את לשון הגמרא, מלה במלה, ובינתיים היה צועד לאורך החדר ונהג לטוב כשהוא שקוע בשירעפי עיונו, עד שהיה נפתח מעין דמעותיו.
 או אז היה פורש לקרן זווית ומתפלל בלב נשבר לפני ה' שאיר עיניו במאור תורתו, ולאחר שהיה אומר ודיו ומפריש צדקה, מיד היה הקדוש ברוך הוא מאיר את עיניו, והסוגיה היתה מתבארת לפניו באר היטב.

טרם יקראו ואני אענה
"כל אשר דבר ה' נעשה" (ט"ו)
"אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב (שה"ש ב ג א): 'כתפוח בצפי היצר כן דודי בין הבנים', למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לה: מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע" (שבת פח א).
 הקשו התוספות (שם ד"ה פרוי): הרי לא את ישראל ממשיך הכתוב לתפוח, כי אם את הקדוש ברוך הוא, ככתוב: "כן דודי בין הבנים?"

בני ישראל ענו אמן אחר הדברות
"וענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה" (ט"ו)
 ראשי תבות: "ויאמרו כל אשר דבר יי נעשה" הן בגמטריה 'אמן'. מכאן רמז לדברי הקדמונים שאחר כל אחד מעשרת הדברות ענו: ש'ר'א'ל 'אמן'.

ישוב נפלא לקשיה זו אמר הרב הקדוש רבי יהושע מבעלז: בהצרת נעשה ונשמע' ה'לכו בני ישראל נעשו של הקדוש ברוך הוא, שהרי אף הוא עונה לישראל (נעשה) בטרם ישימעו לפניו את תפלתם (נשמע), ככתוב (ישעיה סה כד): "והיה טרם יקראו ואני אענה". לכך כנו חכמים בדבריהם: בדמוי הכתוב את הקדוש ברוך הוא לתפוח שפריו קודם לעליו, נכללו בשבת זה אף ישראל שהלכו בדרך זו, לכו דיק הכתוב ואמר: "כן דודי" - הקדוש ברוך הוא, "בין הבנים" - עם ישראל.
 באותו ענין הוסיף ופרש הרבי זצ"ל את אשר אנו משוררים בגמירות יום השבת: "ובאו כלם בברית יחד נעשה ונשמע ארו כפחד" - בני ישראל אמרו נעשה ונשמע כפי שאמר האחד - יחדו של עולם שאף הוא מקדים נעשה לנשמע.
 ישורון ח"ב עמ' קצ

שבת היא מלועלך ורפואה קרובה לבוא
"משה ידבר והאלקים יענו בקול" (ט"ט)
 מפסוק זה למד הרב הקדוש רבי יעקב יצחק 'החווה מלבין' רמז להלכה המבארת בשלחן ערוך' (א"ח רפ א) כי המבקר

אשרי שא-ל יעקב בעזרו
"שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה; ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרו" (יה ג ט)
 מפני מה לא כתבה התורה לגבי אליעזר: "כי אמר" כפי שכתבה לגבי גרשם?
 פרש רבנו יצחק בן אשר הלוי, מבעלי התוספות:
 את הפסוק: "גר הייתי בארץ נכריה" אמר משה רק באותה שעה אפילו בנ, אף המלים "אלקי אבי בעזרו" שגרות היו בפיו של משה תמיד ולא נאמרו רק לאותה שעה, על כן לא שיר לכתב לגביהו: "כי אמר".
 פרוש הר"ק"א על התורה'

יתרו ברח 'הגומל' על ישועת ישראל
"ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל; ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם" (יה ט-י)
 באור נפלא על פסוק זה אמר הגר"ז מקריסק, על פי ההלכה המבארת בשלחן ערוך' (א"ח ר"ט ד, ע"פ ה"ט"ז שם ג) שיכול אדם לברך 'הגומל' אף על נס שארע לחברו, ובתנאי שלבו שמח עם חברו בנס זה, שאם לא כן הרי זו ברכה לבטלה.
 לפיכך הקדימה התורה: "ויחד יתרו", שרק משום ששמח יתרו על הנסים שנגעשו לישראל, יכול היה לברך: "ברוך ה' אשר הציל אתכם".
 יחדושי רבנו הגר"ז על התורה'

בני ישראל ענו 'אמן' אחר ברכת יתרו
"ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה" (יה י)
"נניא הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו 'ברוך' עד שבא יתרו ואמר 'ברוך ה'" (סנהדרין ד א)
 מלשון הגמרא משמע שלאחר ששמע יתרו 'ברוך' אמרו אף בני ישראל 'ברוך', אימתי היה הדבר?
 באר רבי אברהם חיים שור: יש להניח כי בשעה שברך יתרו את ה' התפנו בני ישראל לצאת ידי חובת הברכה, כנפסק בשלחן ערוך' (א"ח ר"ט ד), שמי שבעשה לו נס יכול לצאת ידי חובת ברכת 'הגומל' בברכה שמברך חברו בעבורו; ולשם כך היה עליהם לענות 'אמן' אחר ברכתו. והרי נאמר: 'גדול העונה אמן יותר מהמברך', נמצא שפאלו אמרו 'ברוך' בעצמם.
 יתרו חיים סנהדרין ד א

תשובה קודמת לתורה
"ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני" (ט"ב)
"להקיש נסיעתו מרפידים לביאתו למדבר סיני; מה ביאתו למדבר סיני בתשובה אף נסיעתו מרפידים בתשובה" (ר"ש).
 מקף שבני ישראל שבו בתשובה לפני מעמד קבלת התורה למד השל"ה הקדוש (דרך חיים - תוכחת מוסר לו) סמך לדברי המקובלים, שהסבה שלעיתים מתקשה האדם להבין ענין מעניני התורה היא מחמת החקאים שעשה, ועל כן ראוי שישבו האדם בתשובה קודם למודו.
 מסבה זו הסכימו מסדרי התפלה את ברכת 'השיבנו' לברכת 'אמה חונן', ללמדך שתלוייה היא ברכת 'אמה חונן' בברכת 'השיבנו'.

ברכה בלא אמן - פלג גופא

בעש"ק יתרו (כ"א בשבט) יחול יומא דהלולא הל"ה דכ"ק הרב הקדוש רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א, אשר הקפיד עד מאד על אמירת ברכות השחר בחברותא, כפי שהובא בסדר הנהגותיו (סדר היום' אות 0):

"...ולומר ברכת השחר בפני איזה אנשים שיענו אמן, כידוע מקדושי עליון שברכה בלא אמן הוא ממש פלג גופא".

בספרו הקדוש 'חילקת יהושע' (פר האזינו) הוסיף ובאר:
 "מלבד שאמירת הברכות בקול רם מעוררת את פונת המברך, אף גורמת שאחרים יפנו לענות אמן אחריה. ובזכות זו מקשיבים מן השמים לתפלת המברך, רמז לדבר: 'האזינו השמים ואדברה' (דברים לב א) - אימתי מקשיבים משמים לתפלתו של האדם, בעת שמברך בקול רם באפן ש: 'ותשמע הארץ אמרי פני'".

אמן. עונים ונענים.

שירת הים (ג)

מי כמכה באלם ה'

את הפסוק: "מי כמכה באלם ה'" דרשו חז"ל (גט"ו טו ב): "מי כמכה באלמים" שהקדוש ברוך הוא שומע את חרופיהם של הרשעים ושונתם.

באר זאת הג'לי יקר' (פרי בשלח) על פי מאמר הכתוב (תהלים טו ב): "השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע": שבחו של הקדוש ברוך הוא אינו מבטא רק פני גני האדם שזכו בכח הדבור, אלא אף חלקי הדומם שבבריאה משבחים את ה', שכן עצם פעילות מערכות הבריאה ללא הפסק ובתאום מה משלם, משמשת עדות להנהגת ה', לתקופה ולגבורתו.

לכאור הדברים מוסיף ומביא הג'לי יקר' את המשל המובא במדרש (כ"ד א) למהלך שבנה ארמון גדול ומפארי. בתחלה הושיב בו אלמים ובכל יום היו הם משכימים ושואלים בשלום המלך כפי יכלתם הדלה. לאחר תקופה החליפם המלך בפסוקים, אף הם כרדו בו. מה עשה המלך? עמד והחזיר את הארמון לקומתו. כך הקדוש ברוך הוא, בתחלת בריאת העולם היה עמו שבתו מן המים, ככתוב (תהלים צג ד): "מקלות מים רבים אדירים משביי: ים אדיר בפרוים ה'", ולאחר מכן התחילו בני אדם לשבחו. כיון שמרדו בו המצריים, שב והשתבח באמצעות גלוי גבורתו על המים.

שלשת עמודי העולם

רבנו בחיי בפרושו על התורה (שמות טו א) הביא כי בזכות שלושה דברים אלו נגאלו ישראל ממצרים: בזכות התורה, בזכות העבודה ובזכות גמילות חסדים. במדרש (במדבר יב ע"ש עוד) הביאו חכמינו זכרונם לברכה: "על שלושה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ושלושתן יכרו משה בפסוק אחד: 'נחית בחסדך עם זו גאלת' - זה החסד, 'נחלת בעצב' - זו תורה (ראה וזכים סטו א), 'אל נוה קדשך' - זו עבודת המושכן והמקדש".

דבר נפלא הובא בפתח דבי אליהו (נ"ב כג): "אף דוד המלך היה משבח יוצאי מצרים... שנתקצבו וישבו עד שהיו כלם באגדה אחת, וכתרו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה..."

הוסיף ואמר הרב הקדוש רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין מאוורוב וצ"ל: בלשון המשנה (אבות א ב) הקדימו חכמים את התורה לגמילות חסדים, ואלו כן האן הקדים הכתוב את החסד (נחית בחסדך) לפני התורה (נחלת בעצב). מקץ נזכר ללמד יסוד גדול במצות גמילות חסדים:

אף כי בסדר תולדות ישראל כרתו הם את ברית החסד עוד בטרם קבלו את התורה, עלינו לדעת כי התורה היא השורש לכל מעשי החסד. מצות גמילות חסדים אינה תולדה של רחמנות או נימוס טבעי, אלא עלינו להנהיג בה כי כך נטינו בתורה. אם נתמיד להתחסד עם רעינו לאור ידיעה זו, הרי שלא נטעה חלילה ברחמנות על אכזרים, או ברחמנות שלא במקומה, אלא כל מעשה חסד יעשה על ידינו אף ורק לפי הנהגות התורה.

ורמז גדול יש בדבר: המלים "גמילות חסדים" הן בגימטריה "תורה", ללמדנו כי אין חסד בלא תורה (באר משה דברים א' עמ' רכ).

דרכו של היצר הרע - אחלק שלל

מספר כי כדי להרחיב את דעת הש"י, נהג חותנו הפסור רבי בנימין וואלף טויב להניח על שלחנו בשעת למדו אקרה גדושה בדיני יי. בהאחד המימים נכנס חותנו אל החדר בעת שישב הש"י וחדש את חדושו. נטל חותנו מעם השלחן שני מטבעות וקב ואמר: "הנה נוכחתי כי הצלחתך באת הדנה הנה הרבה מעבר לרגלי, ורצוני לברך את האם גם במסחר תצלח באתה המדה. כאן נא אפוא אל תשחור ונשה לסחר במצעות מטבעות אלו".

שמע הש"י לקול חותנו ויצא אל השוק. כצפוי, כשרונו הפיחד עמד לו גם במקצוע זה, ותוך זמן קצר מצא סחורה טובה במחיר הדומנות, מכרה ורכש בתמורתה סחורה טובה יותר, עד שכעבר שעות פסורות שב לבית חותנו כשקנין צרור נאה של מטבעות, פרי רוחו מסחרו.

משפנה אליו חותנו גם בימים השני והציע לו לחזור על הצלחת יום האתמול, כבר היתה התשובה בכוונה פסיו: "דומני כי לך התפנה הכתוב באמרו: 'אמר אויב' - השטן המבקש להחטיא את האדם, 'ארף אשיג' - אם רצוני ללכת את האדם ברחבת החסאים, אזי אחלק שלל - אגם לו להרויח מעל ומעבר לרגלי, כדי שמתוך כך יפחח תלמודו, ואני אבא אל ספוקי כאשר תמלאמו נפשי' - מהו יתרוקן מדברי תורה ויתמלא בדברים בטלים.

אף שים נא לך, חותני היקר, לסיים הפסוק: 'אריק חרבי תורישמו יד' - לאחר שפסס השטן את מלאכתו, מיד נוטל הוא את חרבו הרעה ומרושש את האדם גם מפספו, וקב יוצא האדם שרם מלא ומפארי".

אמרו, תשובתו הצנחתי על לב חותנו, ומכחה זכינו אנו לראות את חבוננו הגדולים והנפלאים המאירים את חיינו עד עצם היום הזה (סדר הליכות הים עמ' סד).

כי לה' המלוכה ומישל בגוים

בפרושו למשלי (כ טו) באר הגאון מוילנא חלוק הוא המלך מה'משול'; מלך הוא מי שהמליכהו בני עמו עליהם מרצון, ומוש'ל הוא מי שהשליט עצמו בכח ובגבורה ללא הסכמת העם. שתי בחינות אלו באו לידי פסוי בחלומי של יוסף הצדיק (בראשית לו ז): מחד כתיב: "והנה קמה אלתמי וגם נצבתי" - מאלהי, בבחינת מוש'ל, ומאידך כתיב (שם): "והנה תסבינה אלתמתי ותשתתוני לאלמתי" - מרצוני, בבחינת מלך. לפיכך השתמשו אחיו בתגובתם בשתי הלשונות: "המלך המלך עלינו אם משול תמשל בנו".

על פי יסוד זה תפסיד הגאון באר את הסבה שאנו נוהגים להוסיף בתפלת שחרית, לאחר שירת 'אזי ישר', את פסוקי האלה: "כי לה' המלוכה ומישל בגוים" (תהלים ככ ט), "ועליו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א כא), ללמדנו כי בזמן הזה אנו מקבלים את מלכות ה' מרצוננו, ואלו על הגוים מושל הוא בכח, אף לעתיד לבוא שישקבלו כל יושבי תבל את על מלכותו, אזי: "והיתה לה' המלוכה" - תנשא מלכותו מרצון על כל העולם.

אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה

רבים מקרב מחננו, בפרט כאלו שפרנסתם מחיבת אותם לשהות במחצת אנשים הרחוקים מדרך התורה והמצוות, או כאלו שאין אש התורה והיזאה בוערת בלבבם די הצדק, מוצאים עצמם עומדים מפעם לפעם בפני נסיונות קשים בבוואם לקים את מצוות ה'. לעתים עליהם להאבק טוב ושוב על ענינים שבקדשה, אף בדברים שבשהותם ביז' ראי ה' נראים קלים ביותר.

על מעשה שקזה, שמוסר השכל נפלא טמון בסופו, ספר הגאון רבי בן ציון לופס:

מעשה ביהודי ששמש כמנהל בנק בעיר מגוריו. לדאבון לב גדל במשך שנים רבות הרחק מדרך התורה והמצוות, אולם בהגיעו לימי הבינה התעוררו בלבו רגשות של קדשה, ולאחר תהליך התחזקות שעבר, גמלה בלבו ההחלטה לשוב אל בוראו בלב שלם ולקבל על עצמו על תורה ומצוות.

בכל בקר השכים האיש קום, הגיח תפלין והתפלל. לאחר מכן סעד את ארוחת הבקר, כשהוא מקפיד על כל דיני הסעודה, כנטילת ידים, ברכות ההניין וברכת המזון, ומשפסס מהר לצאת לעבודתו.

אף כי מיום הלק האיש והתחזק בדרכי התורה ומצוותיה, לעת עמה עשה את הכל בין כתיבי ביתו. מחסום הבושה עמד בעונכרו, וגרם לו להמשיך ולהתנהג כלפי חוץ ככמיים עברו. הוא לא עבר, חלילה, על שום מצוה, אף מאידך גם לא קים אף אחת כזו בהיותו בין אנשים.

כך ארע שבעת שיבתו בפגישות עם צנת עובדיו או לקוחותיו, הגשו לפניו שתייה ומזונות, ומידענו נקלע לקשי: מחד הוא לא רצה לאכל בלי ברכה, ומאידך התבייש לברך לעיני עובדיו ולקוחותיו. אלו היה מחליט ביום בהיר להפנע מלאכל באותן פגישות, או אלו היה מתחיל לברך על המאכלים, נודאי היה הופך לחוכא ואטלולא בעיני עובדיו - כך סבר, והוא לא היה מסגל לדמין את עצמו חונה בושה שפכו. הנסיון היה קשה מנשא בעבורו.

כך היה הדבר גם באחד המימים, כאשר נכנס לחדרו עשיר גדול, מהטובים שבלקוחותיו, כשדיו אוחזות בצרוו גדול של שטרות שבקש להפקיד בחשבונו. איש זה דוע היה בגונני הכבוד שבהם נהג בהיותו בין אנשים. דמותו ההדורה וחזונו המפצחצחת שוו לו תדמית של אדם מורם מעם.

אחד העובדים הגיח על השלחן קנמן קפה מהביל ומגש עמוס במיני תרמיא, והנסיון הקבוע עמד להתחיל: האם הפעם יצליח לעמד בו?

בעודו עומד ומנסה להרגיז יצר טוב על יצר רע, והנה נשמע קול הבטחה.

לרע הפגל נשמט הצרוו הכבד מיד העשיר, והמון השטרות שהיו בתוכו התפזרו על פני רצפת החדר ומחוצה לו.

קריאת בקלה נשמעה מפי העשיר. המנהל לחץ על כפתור החרום, הורה לצאת עובדיו לנעל את דלתות הבנק ומיד החל יחד עם עובדיו לאסף את השטרות הפזורים. משפסס לאסף את השטרות שלמרגלותיו, נעמד על רגליו והלא-אמן נגלה לנגד עיניו:

העשיר המכבד והמורם מעם שרוע היה על רצפת החדר, חליפתו מאבקת ונדיו מפשפשות פאחוזות תזוזות מתחת לספה שעמדה בפנה. ככל הנראה חיש העשיר שמא מעט מהשטרות התגלגלו לשם, ומשך לא חס הוא על כבודו ומעמדו הרם, והחל מפשפש אחריהם בקדחתנות. מתברר כי כאשר מדבר היה בהפסד של כסף, לא חס העשיר על בגדיו היקרים שהתאבדו והתקמטו, ואף לא על כבודו ומעמדו הרם שהתבזה.

יתרה מזאת הפקידים שאף הם צפו מן הצד במתנה פאדונם, לא צחקו או לעגו על התנהגותו של העשיר. אדרבה, נראה היה מספר פניהם כי הם מצטערים לא פחות ממנו על המקרה המצער שארע לו.

ולפתע חזרה ההפך בלבו של המנהל: מדוע הפקידים אינם לועגים לעשיר? מדוע אינם בזים לו בלבם? אין זאת אלא משום שאף הם פמוהו רוחשים כבוד וערך עצום לכסף, ומבינים שבמקום חיש של הפסד יש להניח את גונני הכבוד בצד ולנסות להציל ככל הנתן.

מדוע אפוא אני, הרהר העשיר, אחשש לכבודי ולמעמדי כאשר מדבר בהפסד של ברכות, אשר כבר יכתי להפיר בעבדה שכן חשבוות ויקרות יותר מספוקי ורהב? מדוע עלי להתבייש כאשר אני עושה דבר שכה יקר וחסוב בעיני?

בו במקום גמלה ההחלטה בלבו - מיזם זה והלאה לא לותר ולו על אמירת ברכה אחת בפה מלא, פדת וכדיו. יתכן שהמעשה הבלתי שגרתי יעורר תמיהה מקרב סובבי, אף כלום מכבד אני מפלוני העשיר והנכבד?

אמר ועשה. משאף שככה במקצת הסערה שסביבו, מהר לטל מן השלחן חתיכת עוגה, כסה את ראשו וברך, ולאחר שפסס הוסיף ברכה אחרונה.

מזוית עיניו הוא שם לב כי כמה מן הפקידים הרימו גבה ואף גחכו, אף הוא לא ראה אף צדך להתנצל וגו נותר זקוף ששהי.

כצפוי, כעבר יום או ימים כבר התרגלו כל מפיריו להתנהגותו, וחדלו אף מלהרים גבה למראהו. למי שרצה להבין הוא ספק ברחב לב הסבר נאות, ונפר היה כי הדבר אף הוסיף לכבודו בעיניהם. אם לא די בכך, הרי שהתגברות זו נסכה בו כחות חדשים להתקדם בעבודת ה' עוד יותר, ולהתחזק עוד יותר בשמירת המצוות, עד שתוף זמן קצר הפך ליהודי חרד ושלם הפקיד על קלה כבמחירה בין כתיבי הבית כמחוצה לו.

מספור נפלא זה נזכר ללמד עצה נפלאה לכל הרצה לעבד את בוראו באמת ובתמים, אף מתקשה בכך מפני הבושה - עליו להזכיר לעצמו טוב ושוב כי ערךן של המצוות אינו פחות מערכו של זהב או של כסף, ואם בעבורם מוכנים בני אדם להתבחות, על אחת כמה וכמה בעבור התורה והמצוות. ככל שיתמיד האדם להפיר בעבדה זו, כך יגדל ויגבע מקומו בין בני העליה, ומכאן נאלף תהיה דרכו קצרה להתעלות עוד ועוד במעלות התורה והקדשה לארץ מיים.

יקמות האור פ' עקב

לקט אמרות חז"ל
 רעיונות, עובדות
 והנהגות מגדולי
 ישראל,
 על מדות טובות
 שמביאות לאהבת
 הזולת הנלמדות
 מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
 טל: 02-5671812-02 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
 כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
 אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כב שבט תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:52 תל-אביב: 5:06 חיפה: 4:57 מוצאי שבת: ירושלים: 6:05 תל-אביב: 6:07 חיפה: 6:06 ר"ת: 6:45

פרשת יתרו

כיבוד אב ואם

דיקדוק בכיבוד אב

סיפר הגר"צ פלמן זצ"ל: פעם פנה הגאון רבי חיים סולביצ'ניק זצ"ל לבנו הגר"ז זצ"ל, בהיותו ילד, וציוה עליו בלשון זו: "ועלוועל, רוץ לדואר לקנות בול". הגר"ז שמע בקול אביו ומיד רץ אל הדואר כדי לקיים מצות אביו.

באמצע הדרך ראה אחד מבעלי התנויות הסמוכות לביתו של רבי חיים, את הילד רץ מהר, הוא עצרו ושאל אותו להיכן רץ. השיב לו הגר"ז שהוא רץ לדואר כדי לעשות רצון אביו שציוה לקנות לו בול.

באותה שעה בדק היה לאותו בעל חנות בחנותו כמה בולים שקנה לעצמו. אמר לילד: "הנה יש לי כאן בול, אתה יכול לקנות אותו ממני, אינך צריך לרוץ כל כך רחוק עד לדואר".

השיב לו הילד: "אבא אמר לי 'רוץ לדואר לקנות בול'. מצות כיבוד אב שלי היא לרוץ לדואר ושם לקנות את הבול, ולכן אינני מעונין לקנות במקום אחר את הבול, אלא ברצוני לקיים את המצוה כלשונו של אבא לקנות את הבול בדואר ולא במקום אחר".

שלמים מציון

"לא ישנתי כל הלילה"...

בחור שלמד בישיבת גרוזנא מספר שנים, חשקה נפשו ללמוד "סדר קדשים" בישיבת בריסק בירושלים. אך לפני שעבר לשם, עברה אמו האלמנה תאונת דרכים ורותקה למיטתה. אף שהיה בן הזקונים בבית, הביעה אמו את הסכמתה שיעבור לבריסק לצורך התעלותו בתורה.

אך הבחור התלבט שמא אין זה מן הראוי בעת כזו להשאיר את אמו לבד. בצר לו פנה לשאל את הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל מה יעשה. לאחר ליבון הצדדים הוחלט שיעבור לבריסק.

והנה לא עבר אלא יום אחד מאז שנסע לירושלים, כאשר התקשר הבחור לשאל בשלום אמו, אמרה לו כי רבי שמואל מחפש אותו... הוא יצר קשר מהיר עם רבי שמואל שאמר לו: "לא ישנתי כל הלילה! חשבתי שוב איך אפשר להשאיר ככה את האמא לבד? ואם היא תצטרך עזרה באמצע הלילה? שוב לבני ברק ואדאג להכניס אותך לישיבת פוניבז', ובלילות, בבית עם אמך תהיה"...

ראש הישיבה

מצוה חמורה ונשגבה זו של כיבוד אב ואם נלמדת מהפסוק: "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך"..." (פרק כ-יב) !

ואמרו חז"ל (תנחומא קדושים טו): "בא וראה, מצות כיבוד אב ואם כמה חביבה לפני הקב"ה, שאין הקב"ה מקפח שכוונו בין צדיק בין רשע. מנלן? מעשו הרשע, על שכיבד את אביו, נתן לו הקב"ה את כל הכבוד הזה [ברכות יצחק]... ומה אם רשע זה, על שכיבד את אביו, מה פרע לו הקב"ה. המכבד את אבותיו ועושה מצוות אחרות על אחת כמה וכמה".

בדיברות שבפרשתנו לא נאמר "כאשר ציוד ה' אלוקיד", ואולם בדיברות שבפרשת ואתחנן נאמר "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציוד ה' אלוקיד". מדוע שם נאמר וכאן לא?!

תירץ הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל (בספרו קדושת לוי) עפ"י המבואר בגמרא (יבמות ו.) שאם אמר לו אביו לעבור על אחת ממצוות התורה, לא ישמע לו, שנאמר "איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמורו" - כולכם חייבים בכבודי... הוא שמלמדינו הכתוב "כאשר ציוד ה' אלוקיד" שמצות כיבוד אב ואם מותנית רק כשאינה סותרת את אשר ציוד ה' אלוקיד.

מענה מובן מדוע בדברות שבפרשתנו לא מוזכר "כאשר ציוד" שהרי עדיין לא ניתנו לישראל כל מצוות התורה, משא"כ בדברות שבפרשת ואתחנן, היה זה לאחר שידעו בני ישראל את המצוות ושייכת האזהרה "כאשר ציוד"...

"בזכות כיבוד אב ואם זוכים לבנים!" כך השיב הגר"א"ל שטיינמן שליט"א לאחד שביקש ממנו ברכה להפקד בבנים. והביא לו ראיה ממדרש תנחומא (קדושים טו): "אמר הקב"ה מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא, מי הוא זה שהקדים כבוד לאבותיו ולא נתתי לו בנים"...

והוסיף רבי אהרן לייב שיש כיום ירידת הדורות בהרגשת הזכות שיש לאדם כשיכול לכבד אביו ואמו. וכדוגמא, סיפר שבבית הורי זוגתו הרבנית ע"ה, היתה תורנות לסדר את מיטת האבא, וכשהוצרכו להעניש בת שלא התנהגה כראוי, עונשה היה שתפסיד את זכותה לסדר את המיטה, וכהיום התהפך המצב ותפקיד כעין זה נחשב כעונש לילד...

עלון "איש לרעהו" פרשת יתרו הוקדש לעילוי נשמות ר' יואל זאב בן ר' יוסף זרחל הלוי אינטרקט ז"ל

לכבוד היארצייט שחל השבוע, נלב"ע כז שבט תשס"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

להזהר שלא לפגוע בכבודם של תלמידי חכמים!

נלמד מהפסוק: "כל הנוגע בהר מות יומת" (פרק יט-יב)

ודרש החפץ חיים (בספרו עה"ת): ומה אם הר שאין בו דעת ואינו מרגיש כלום, מכל מקום נתקדש על ידי קבלת התורה, עד שהזהירו כל ישראל מלנוגע בקצהו, קל וחומר למי שנוגע ופוגע בכבודו של תלמיד חכם, שלמד את התורה גופה, ושיש בו דעת ומרגיש העלבון, על אחת כמה וכמה שהנוגע בו כנוגע בבבת עינו.

בגמרא (מגילה ג.) אומרים חז"ל כי כבוד התורה של יחיד עדיף וחמור יותר מערך לימוד התורה של יחיד, ונדחה זה מפני זה. את הטעם לכך ביאר הגה"צ **רבי ישראל אליהו וינטרויב** זצ"ל (בספרו **עיני ישראל**) כי כבוד התורה הוא הכרת רוממותה על כל הערכים שבעולם, וכשהיא נמצאת כאן בהודה והדרה, היא נותנת לכל המציאות כאן קיום מרומם מאד. ואילו השפלת כבודה הוא סילוקה מתוך הבריאה, ועם זה עורער כל יסוד קיום המציאות, כי אין סיבת ויכולת קיום לשום דבר בלעדה.

עוד ביאר, כי כבוד ת"ח הוא ביסוס סמכות התורה בדור לצורך כל הנהגת הדור, כפי ערך הכרתו רוממותה של תורה, ושבאמת אין הנהגה אחרת בכל המציאות, כך נקבע ערכו של ת"ח בעיני הציבור, שאחרי שיגע בה כל צרכו הרי נתאחדה בו התורה, ודעתו דעת תורה ממש.

בהתייחס לרוחות הזילזול בגדולי התורה וספריהם, המנשבות כיום לתוך כותלי ביהמ"ד, כותב רבי ישראל אליהו: "ראוי היה לדור עני להכיר עניותו במרחבי התורה ולבקש רחמים מרובים ממקור החיים ית"ש שיפתחו עיניו לראות בהירות דעת תורה, ולהכיר אפסיותו מול גאוני קדמאי אשר קטנם עבה ממותנינו עד אין שיעור... וחכמים הזהירו בדבריכם במסירת דברי תורה לצעירי הצאן שלא יורגש אפילו שמץ של זילזול בכבוד חכמי קדם כי התוצאות והחורבן לא תשורנה מראש בלב צעירים אלו".

בדרשה שנשא הגר"י **זילברשטיין** שליט"א הביא להוכיח עד כמה חמור הוא בזיון וזילזול בכבוד תורתם של תלמידי חכמים, ממה שמוספר בגמרא (בכורות לו.) על ויכוח שהיה בין רבי יהושע לשאר חכמי ישראל, אם גם כהן ת"ח חשוד בנתנית מום בבכורות כדי לזכות בהם. כששמע רבן גמליאל הנשיא את דבריו של רבי יהושע, אמר לו לעמוד על רגליו. וכשהגיעו בעלי התריסין לבית המדרש, אמר כל אחד את דעתו, ועדיין עומד רבי יהושע על רגליו, והיה בכך בזיון.

והנה, רבן גמליאל עמד ודרש את הדעות השונות בענין, ורבי חוצפית המתורגמן תירגם את דבריו, ועדיין רבי יהושע עומד. העם שהיה בבית המדרש, כשראו את הבזיון שנעשה לרבי יהושע, ריננו נגד רבי חוצפית שהמשיך לתרגם, עד שהורו לו להפסיק, והפסיק מלתרגם.

והנה התוספות במקום (בד"ה רבי חוצפית) אמר שלוש מילים: "מעשרה הרוגי מלכות". ולכאורה קשה, וכך שואל **החק נתן**, מה בא התוספות לחדש ולגלות לנו כאן שרבי חוצפית היה מהרוגי מלכות? ומה זה נוגע לעובדה המסופרת בגמרא?

ומתוך ה'חק נתן' שהתוספות באים בזה לגלות לנו שמה שנענש רבי חוצפית להיות מעשרה הרוגי מלכות ולשונו ניטלה ממנו, היה על הבזיון שנעשה לרבי יהושע, שאף שרבן גמליאל המשיך לדרוש, אבל רבי חוצפית היה צריך לראות את הבזיון שנגרם לרבי יהושע, ולמצוא סיבה להפסיק לתרגם דבריו. ומשלא עשה כן נענש בעונש כה חמור, ונמנה על עשרת הרוגי מלכות, ונהרג במיתה משונה.

ידועה אמרת חז"ל (שבת קיט): "כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו". ולכאורה תמוה: וכי רק אם יש לו מכה אין לו רפואה למכתו, והיאך יהיה באופן שאין לו מכה וממילא אינו צריך רפואה האם אז אין לו מה להפסיד באים יבזה תלמיד חכם?!

ומפרש בספר "**ערבי נחל**" עפי" מה שדרשו חז"ל (ב"מ לג.) בפסוק "הגד לעמי פשעם" (ישעיה נח-א) - "אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשו להם כזדונות." ו"לבית יעקב חטאתם" - אלו עמי הארץ שזדונות נעשו להם כשגגות.

ההבדל ביניהם פשוט: התלמיד חכם יש עליו תביעה, אם הוא כזה תלמיד חכם עליו להזהר יותר מלהכשל בחטא, ולכן אף שמצד אחד השגגות שלו נעשות כזדונות, אך מאידך אין לו הרבה שגגות. ואילו עם הארץ שמצד אחד יש לו הרבה חטאים, אך מאידך

לשמור על כבוד התורה...

פעם למד הגאון **רבי מאיר אורבאך** זצ"ל (אב"ד קאליש, בעל **האמרי בינה**) עם נכדו את אחת מסוגיות הש"ס, וכשהגיע לחידוש מסויים, נענה ואמר לנכדו: "כי יפגשך אדם ביום מן הימים וישאלך, היאך נעלמו מזקנך בספרו אמרי בינה דברי ה'משנה למלך" על הרמב"ם, אף אתה אמור לו שנעלמו מה'משנה למלך" דברי התוספות. ולא רציתי לציין זאת בספרי משום כבוד התורה, שחשתי על כבודו הגדול, לכן לא פרסמתי דבריו שסותרים לתוספות".

שנים רבות עברו מאז. בעל האמרי בינה נפטר לבית עולמו. והנכד גדל לתלמיד חכם מופלג ומרביץ תורה, כראש ישיבה חשובה בירושלים. כעבור חמישים שנה מאותו מעשה, נקלעה ישיבתו של הנכד לקשיים כספיים, ונאלץ ליטול את מקל הנדודים ולהפליג לארה"ב להתרים את נדיבי העם למען עמלי התורה בישיבתו.

כשהגיע לאחת הערים באמריקה, פנה ראש הישיבה אל הגבאים בבית הכנסת וביקש רשות לערוך מגבית. אמרו לו שזה עתה הקדימו משולח אחר, ואין שני משולחים משמשים בערבוביה, ולכן קובעים לו מועד אחר למגבית ובנתיים יוכל לפנות למקומות אחרים. ראש הישיבה, נכד האמרי בינה, חזר למלונו ללינת הלילה.

והנה בבוקר פגש ראש הישיבה באורח בעל הדרת פנים שחזרתו מעידה עליו כי גאון מופלא הוא ושקוע עמוק במחשבות של תורה, ופניו לוהטים באש אהבת התורה. הוא חקר מיהו האיש הנעלה הזה, ונתברר לו שהוא הגאון הנודע **הרידב"ז מסולצק, אב"ד צפת**, שנתפרסם בעולם כגאון אדיר וחריף עצום. גם הוא בא לערוך מגבית, והוא זה שהקדימו אצל הגבאים.

כשנתוודעו איש לרעהו ונתברר לרידב"ז שהעומד לפניו הוא נכדו של האמרי בינה, אמר לו: "נעלם מזקנך דברים מפורשים של המשנה למלך"... כששמע זאת, צפו ועלו בזכרונו של הנכד את מה שאמר לו זקנו לפני כיוכל שנים, ומיד השיב לרידב"ז: "מזקני לא נעלמו דברי המשנה למלך, אלא מהמשנה למלך נעלמו דברי התוספות".

כששמע זאת הרידב"ז החל להעביר בזכרונו את כל התוספות ששב"ס כדי לאתר את התוספות שסותר את המשנה למלך, וכך עבר ממסכת למסכת, עד שהגיע לתוספות במסכת ב"ק וקרא בהתפעלות: "פלא פלאים! אכן אמת נכון הדבר שנעלמו דברי התוספות הללו מהמשנה למלך".

הוסיף הרידב"ז בהתרגשות כלפי הנכד: אם כה נשגבו מידותיו של זקנך, שנזהר לשמור על כבוד התורה של המשנה למלך ולכן לא הזכירו בספרו, א"כ מוותר אני על זכותי למגבית שבת זו. הנני נוסע מכאן, ואתה תעמוד כאן במקומי לערוך ראשון את המגבית לישיבתך".

משמר הלוי

הזהירו בגחלתן...

סיפר הגרא"ל שטיינמן שליט"א: קודם המלחמה היה ספר אחד מתלמיד חכם גדול שהיו לומדים בו הרבה מאוד בישיבות, והיו כולם לומדים בו, ובזמננו אינו מצוי כלל וכלל, והיה הדבר לפלא.

עד שנמצא שכותב אותו מחבר במקום אחד בספרו על הרמ"א בזלזול גדול! וא"כ אין פלא שמשמים סיבבו שאין לומדים בספר, אחרי שמלזל ברמ"א שהיה איש קדוש ונורא.

ובספר הצדיק רבי זונדל מובא, שאחד עשה שאלת הלום מדוע נענש הפרי חדש שלא למדו בספרו ארבעים שנה, והשיב לו מפני שקרא לבעל הלבוש-חייט...

ידוע שבעל ספר התשב"ץ היה נזהר מאד בכבוד הספרים והיה מקנה בכל יום האבק שעל גבי הספרים, והובטח לו בשכר זה שספריו לא יבלו לאורך ימים, ומספרים שלחזון איש היה תשב"ץ עתיק בשנים והיה שלם לגמרי.

כאיל תערוג

כבוד גדולי התורה - בעיות להוראתם

באחד הימים שלאחר פורים, כשבועיים לפני סוף זמן החורף בישיבת מיר, ניגש אחד התלמידים מארה"ב, אל ראש הישיבה הגרני"צ פינקל זצ"ל וסיפר לו שסבו המתגורר באמריקה חולה מאד, ומכיון שיש לו קשר הדוק מאד עם הסבא, רוצה לנסוע אליו כבר עתה לפני סוף הזמן, כדי שיוכל לפגשו, אולי בפעם האחרונה.

ואולם ראש הישיבה הודיע לו נחרצות שאינו מרשה לו לנסוע ונימוקו עמו: "אם אתה תיסע, יקומו ויסעו אחריד עוד תלמידים רבים המתגוררים בחו"ל, ורפיון גדול יורגש בהיכל הישיבה".

התלמיד, משום-מה לא ציית לרבו, וקנה כרטיס טיסה. הוא הגיע בשעה היעודה לשדה התעופה, ועלה על המטוס. לאחר ההמראה הוא מבחין שבמכשיר הנייד שלו נקלטה הודעה. הוא מאזין להודעה, ומקבל הלם. הייתה זו אמו שבישרה לו על פטירתו של הסבא!

ואם לא די בכך, הוסיפה אמו בהודעתה, שלפני פטירתו ביקש הסבא שיקברוהו בארץ ישראל... הוא הסביר את בקשתו בכך, שמכיון שיש לו כאן בארץ נכד כה אהוב, השקוע בתורה בצורה מופלגת, לכן מעוניין שנכד זה יהיה אחראי על סדרי החלויה שלו... "רק עליו אני סומך" - הודיע הסבא בצוואתו. ולכן ביקשה האמא בהודעתה מהנכד שיכין כל הנצרך לחלויה כי הם יוצאים עוד מעט מארה"ב...

אין לתאר את חרגשתו האינדיבידואלית של הנכד. "השי"ת הוכיח לי" - אמר לעצמו - "כמה לא מפסידיים כשמצייתים לקול חכמים. אם הייתי שומע לבקשת ראש הישיבה, לא הייתי מגיע לתרחיש הנורא הזה".

בנתיים נאלץ למגינת לבו לטוס עד אמריקה ו... לחזור מיד ארצה. הוא חזר והגיע ממש ברגע האחרון, כשכל בני המשפחה כבר היו מוכנים לקראת החלויה...

אך בזה עדיין לא תם הלקח הגדול שלמד התלמיד מרבו. כשהגיע לחלויה נדהם לפגוש שם את רבו, רבי נתן צבי, שסימן לו לבוא לצידו. הוא היה בטוח שעכשיו יקבל גערה על שלא ציית להוראתו... אבל רבי נתן צבי הלך לצידו בלי להוציא מילה במשך כל כברת הדרך הארוכה עד לבית העלמין...

בסיום החלויה ביקש ראש הישיבה מתלמידו, הנכד, לסור לביתו. עכשיו כבר היה הבחור בטוח שהנה באה הגערה והכין עצמו לשמוע גערות קשות על שלא ציית.

אבל כשנכנס לביתו של רבי נתן צבי, פרס ראש הישיבה מפה וערך לפניו שולחן מלא וגדוש במאכלים טובים וערבים... "מן הסתם הגעת לחלויה היישר מן המטוס, ולא הספקת לטעום כלום, אני מבקש ממך לסעוד את לבך!"

מקילים עליו להחשיב זדונותיו כשגגות.

נמצא שלכל אחד מהם יש חסרון ("מכה") ומעלה ("רפואה"), "מכתו" של התלמיד חכם שזגגותיו נעשים לזדונות. "רפואתו" שיודע להזהר מהשגגות. ואילו "מכתו" של עם הארץ היא שאינו יודע להזהר מהחטא, אך "רפואתו" שזדונותיו נעשים לו כשגגות.

מעתה מובן ש"עם-הארץ" המבזה תלמיד חכם אין לו את ה"רפואה" הזו, שכן, מדוע מבזהו? משום שמחשיב עצמו גם לתלמיד חכם לא פחות מחברו. ונמצא שיש לו את שני החסרונות גם יחד, גם אינו יודע להזהר מהחטא שהרי באמת עם הארץ הוא. וגם אין לו את המעלה של "הרפואה" שהרי מחזיק עצמו לתלמיד חכם ובהתאם לכך גם מתייחסים אליו, וממילא שגגתו עולה וזון.

הוא שאמרו חז"ל "כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו" משום שאם מבזה ת"ח בהכרח שהוא "עם הארץ" כי כך דרכם של עמי הארצות לבזות תלמידי חכמים (=שנאת עמי הארץ לת"ח) ובכ"ז מרגיש עצמו מספיק תלמיד חכם, שלכן יש לו העזות לבזותו. עליו אמרו "אין רפואה למכתו" משום שאין לו את אותה מעלה ורפואה, שיש לעמי הארצות - שזדונות נעשות להם כשגגות. שהרי מחשיב עצמו ל"תלמיד חכם" וממילא מפסיד הן מצד "מכתו" שמרובים חטאיו, והן מצד העדר "רפואתו".

המאירי בפירושו (על גמרא פסחים כב:) כתב: כל המיקל בכבודם של תלמידי חכמים ואינו ירא מעונש גחלתו, הרי הוא בכלל פורקי עול יראת שמים!

ומסופר על הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל שכאשר מסר את שיעוריו על סדר קדשים לפני תלמידיו בירושלים, היה נוהג שכאשר הביא מחלוקת בין הראשונים וציטט את דבריהם בלשונם הטהור, לא הקריא את הלשונות החריפים שכתב מי מהם על שכנגדו, כגון בהשגות **הראב"ד** על הרמב"ם היה מדלג על הלשונות החריפים...

הכנסת אורחים

לקבל אורחים בפנים מאירות. ולטרוח ולשמש אותם באכילה ושתיה!

נלמד מהפסוק: "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה" (פרק יח-יב)

וכתב רש"י: ומשה היכן הלך? והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד? אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם. עכ"ל. וכמו שכתוב אצל אברהם אבינו: "והוא עומד עליהם" (בראשית יח-ג). ואמרו חז"ל: כל מה שעשה אברהם למלאכים בעצמו ["ויקח חמאה וחלב... הולך עמם לשלחם"] עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכל מה שעשה ע"י שליח ["ויקח נא מעט מים"] עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח. (בבא מציעא פו:).

אמרו חז"ל (ב"ב צא:). "מאה ועשרים משתאות עשה בועז לבניו ובכולן לא זימן את מנוח. אמר, כודנא עקרה במאי פרעא לי?" [מכיון שאין למנוח בנים לא יכול להשיב לי ולהזמינני לשמחותי] ומסיימת הגמרא: וכולם מתו בחייו.

וטעון ביאור: ממה כל כך חשש בועז שלא הזמין את מנוח? אלא חששו היה שמכיון שמנוח לא יכול להשיב לו כגמולו נמצא שאכילתו בסעודת בועז היא בבחינת "נהמא דכיסופא" שמקבל חנם בלי שיוכל לפרוע חזרה, ויש בושה בזה.

אלא שא"כ שוב צ"ע, מה היתה התביעה כנגד בועז שעל כן נענש בעונש כה חמור, הרי כוונתו היתה לטובה שמנוח לא יתבייש?

אלא נראה לבאר, כי כבר ידוע שיסוד הכנסת אורחים, כפי שלמדנו מאברהם אבינו, הוא לתת הרגשה לאורח שהוא זה שעושה טובה למארח שמואיל בטובו להתארח ולכבד בזה את בעל הבית, ולא ההפך, וכך היה צריך לנהוג בועז במנוח וממילא לא היה חשש של "נהמא דכיסופא".

ואכן זה מה שתיקן בועז לאחר מכן כשנתן לרות להרגיש שהיא זו שעושה חסד עם בועז כמו שהתבטאה לפני נעמי: "האיש אשר עשיתי איתו היום" והיינו שהרגישה שעשתה חסד לבועז...

"אתה תהיה האורח שלי"...

יהודי מתחזק המתגורר באחת מערי הארץ, חשקה נפשו להתפלל עם הגאון **רבי חיים קנייבסקי שליט"א** את תפלות ראש השנה והשבת הצמודה לו. הוא שכר חדר במלון בבני ברק לשלושת הימים ובזמני התפילות צעד נרגש לבית הכנסת "לדרמן".

אחרי ערבית של ליל שבת ניגש היהודי לרבי חיים כדי לברר שאלה הלכתית: "נותרה ברשותי רק חלה אחת מה עלי לעשות לגבי לחם משנה, האם אביא חלה ממקום אחר, ואיני רוצה לטלטל מרשות לרשות, או שמא יש עצה אחרת?"

לרבי חיים אכן היתה עצה מצויינת בשבילו: "אתה תהיה האורח שלי לסעודות השבת!" הודיע לו.

את שלוש סעודות השבת סעד האורח בבית רבי חיים, כשהוא דואג שבני הבית יקפידו לתת לו מנה מכובדת ולהעניק לו הרגשה נוחה.

רבי חיים

זמי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

'הכסף איננו!'

'הצלה!' זעקה נוסעת בבעתה.

'תגביהו לו את הרגליים!' תרם נוסע אחר עצה ששמע פעם.

'תעצור!' פקד קשיש על נהג האוטובוס.

'אל תעצור! תסתובב ותיסע להדסה!' יעץ נוסע נוסף, מְשׁוֹפֵם בעל מראה של יודע-הכל.

אנדרלמוסיה של ממש השתררה באוטובוס העירוני, שהוביל נוסעים משכונת 'בית וגן' הירושלמית למרכז העיר. אחד הנוסעים איבד את ההכרה, ונפל במרכז האוטובוס. כוחות ההצלה הגיעו עד מהרה. בתום החייאה מוצלחת בסייעתא דשמיא, חזר הדופק והוא פונה לבית החולים.

* * *

כוחות ההצלה השקיעו את עצמם בייצוב מצבו, ורק לאחר מכן התפנו לאתר את בני משפחתו. מספר שעות חלפו מאז האירוע, ועד שאשתו המסורה מצאה את עצמה ניצבת ליד מיטת חוליו - נסערת כולה.

החולה נשלח לבדיקות שונות ומשונות. סוף דבר, גם אם כעת הוא חוזר אל עצמו חובה לברר מה גרם לאירוע - כדי למנוע את הישנותו.

לאט לאט מגיעים הילדים ומצטרפים. בכל זמן שחולף הופכים האשה וילדיה להיות פחות ופחות רגועים. הם כל הזמן מסתובבים, ומסתודדים. מתייעצים ומנהלים שיחות טלפון מסתוריות.

משהו לא טוב קורה - זה ברור.

אך התעלומה הגדולה היא, שככל שניכרת יותר ההתאוששות אצל החולה, כך הם נעשים יותר לחוצים!...

אחות רפואית מבחינה בנעשה ומחליטה לפעול. ניגשת לאימא - אשתו של החולה - ושואלת: מה הלחץ? אולי אני יכולה לעזור משהו? אתם מעוניינים להתייעץ לגבי רופא טוב? אולי ליצור קשר עם הרב פירר? אשמח לעזור בכל דבר!

האישה פותחת את סגור ליבה ומספרת: "באותה נסיעה בה התרחש האירוע עם בעלי, הוא היה בדרך לשלם תשלום עבור דירה לבת שלנו. היו לו בכיס 200,000 ₪ במזומן!..."

הכסף היה מונח במעטפה ללא שם או זהות. תביני, חסכנו את הכסף הזה במשך 20 שנה. כאשר הוא הגיע הנה בדקנו את כל חפציו ובגדיו - אבל הכסף איננו!

אנחנו מתפללים שהוא יחזור לעצמו, אבל רועדים מהרגע שהוא יתעורר וישאל: 'איפה הכסף?' - -

* * *

וואו! איזה נס! - נענתה האחות. תשמעי, לא יאומן כי יסופר. לפני כמה דקות, את שומעת? כמה דקות! הבחנתי שחברה שלי לצוות לחוצה כמו קפיץ דרוך...

שאלתי אותה מה קורה? אז היא סיפרה שהיא מסתובבת עם כוס כסף עתק. מה הסיפור? היה פציינט שנפל באוטובוס, ועבר החייאה. באוטובוס נסע יהודי שעדיין לא זוכה לשמור תורה ומצוות, והוא הבחין שנפל מכיסו של החולה מעטפה גדולה. זה היה עוד לפני הגעת הצוות הרפואי למקום.

האיש בדק את תכולתה, והבחין באוצר. בינתיים הגיע האמבולנס למקום. בלי לחשוב פעמיים מסר האיש את המעטפה לאחד מצוות הנט"ן, והתחנן שיהיה אחראי להעביר זאת למשפחת החולה.

כאשר הגיע האמבולנס לבית החולים, היה החולה מחוסר הכרה וללא קרובי משפחה. איש הצוות שקיבל את המעטפה, העביר אותה לאותה אחות לחוצה... היא כבר בדקה כמה פעמים בחדר, ולא הבחינה בבני משפחה (כאמור, חלפו כמה שעות מאז האירוע ועד לאיתור בני המשפחה והגעתם).

אז אני יוצאת עכשיו לחפש אותה! אגב, סיימה האחות, גם היא עדיין איננה שומרת תורה ומצוות.

אכן, מי כעמדך ישראל! מה נפלא לגלות שגם אנשים שלא חונכו לצערנו על ברכי התורה והמצוות, לא איבדו את הנקודה היהודית. את ה'רחמנים בני רחמנים'. 200,000 השקלים יכלו "לרפד" לכל אחד מהם את החיים, לתת להם לממש שאיפות שונות. אך לא, היה ברור לכל אחד מהם - ומדובר בשרשרת אנושית לא קצרה - שלא נהנים מאסונו של הזולת.

מי יתן ויערה עליהם רוח טהרה ממרום - מצוה גוררת מצוה - ויזכו לקיים את כל מצוות התורה!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 192 | שנה ד' | פרשת יתרו | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

יתרו חיפש את האמת עד לעזוב כבודו-של-עולם, להיותו נתון ל"חסד" ה'.
יתרו יח, יא כי גדול ה' וגו'. פרש"י, היה מכיר בכל הע"ז שבעולם שלא
הניח ע"ז שלא עבדה. ולאורה בכדי להכיר, אי"צ לעבדה?
ואולי זהו הכרה אמיתית.

ומה שאמר יתרו, כי גדול ה' צ"ב, וכי שייך לומר שה' גדול מכל מה שהוא
אפס? ועל כרחק גם לפני שנתגייר ידע שהם כלום, דאל"כ למה אמר מכירו
הייתי לשעבר. אלא הכוונה שאמר שלהם ישנם כוחות-אחרים, אבל כה-עצמי
יש רק לה'.

והנה מש"כ רש"י, שיתרו היה מכיר בכל ע"א שבעולם, שלא הניח ע"ז
שלא עבדה. מצד א' זה גנות. אבל מצד שני, רואים שזה הגיע מנקודת
האמת. שחיפש ורצה לדעת האמת, ולא כמו סתם גוי שעובד ע"ז מסוימת,
אלא חיפש את האמת, **וכיון שחיפש האמת, בסוף השיגה.**

והיה אצלו בקשת-האמת כה גדולה עד לכדי לעזוב כבודו של עולם וללכת
למדבר ולהיות נתון ל"חסד" ה'. אל כזה חסד רצוף נדרשו לעמוד דור המדבר
דאם ח"ו היה מסיר השגחתו לרגע, היו יכולים למות מרעב ומצמא מנחשים
ועקרבים, וכמש"כ (בפר' חקת כא, ו) דבזמן
שחטאו וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים
... פירשו המפרשים שעניי הכבוד לא הגנו
והגיעו השרפים, וימת עם רב מישראל.

בשביל מסירות לרוחניות כדאי להפסיד "הכל"

ויתרו שלא היה חסר לו כלום, ועזב הכל
בגלל ביקוש האמת. **זלהתמסר לרוחניות
כדאי להפסיד הכל.** וראה שכל יתר הדברים,
הם כלום והאמת, היא האמונה בה'. ובזכות
ביקוש האמת, זכה לכתרה של תורה היכן
מצינו זאת? אולי יתור הפרשה.

והנה, אע"פ שנתגייר וזכה לתורה, יש
אומרים דלא זכה להיות במתן תורה, כמש"כ
הדעת זקנים להלן ג' ממדרש תנחומא: יתרו
לאחר מתן תורה בא ודורש עליו מקרא זה:
"לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב
זר". אמר הקדוש ברוך הוא: בני, היו בשעבוד
מצרים, ויתרו היה יושב שוקט ובוסח, אינו
דין שישמח בשמחת תורה".

ולמדים אנו שאף ששיבחו חז"ל בשבחו
של יתרו שהיה יושב בכרתו של עולם' ונדבו
לבו לצאת אל המדבר מקום תורה לשמוע
דברי תורה, שהרי היו נתונים שם לחסדי ה'

שיהיו ניסים בכל רגע ויתרו בטח בה' והלך למדבר, מ"מ לזכות להיות בפועל
ממש במתן תורה, זה דבר בפני עצמו **שהוצרכו לכך זכויות מיוחדות על ידי
זיכוכים של עבודת פרוך וכי'.**

דעצם העמידה לפני מתן תורה, היה דבר גדול. כפי שאומרים בהגדה של
פסח: אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו. הרי דעצם מתן
תורה היה דבר שהוצרך לזכויות מיוחדות.

ירא שמים, בהכרח שהוא חכם.

שם, יראי אלקים. כתב אבן עזרא: וכנגדם אמר משה, חכמים ונבונים, כי לא
יתכן להיות ירא שמים כראוי רק מי שהוא חכם (וכ"כ המסילת ישרים בהקדמה)
והכתוב אומר: ראשית חכמה יראת ה'. בדרך כלל מחשיבים אנשים יראי
שמים לאנשים שאינם חכמים, אבל האמת מי שאינו חכם לא שייך שיהיה
ירא שמים. ועיין באגרת רב האי גאון (נדפסה בהקדמה לס' שער המקח שהוציא
לאור מרן הגרמ"ל זצ"ל) שלא תמצא יראת חטא וזריזות וזהירות וענוה וטהרה
וקדושה, אלא באותן שמתעסקין בתורה במשנה ובתלמוד עכ"ד.

כל יום ויום יש בו בחינה מסוימת של מעמד-הר-סיני

יתרו יט, א ביום הזה באו מדבר סיני. פרש"י ביום הזה, בראש חודש (בשבת

פו: ילפינן זה מגזירה שוה) לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו: ביום הזה
שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו. דהיינו, שצריך תמיד ללמוד
בשמחה ובחשק, כאילו שזה פעם ראשונה אצלו.

והנה אין דרך הכתוב להוציא מפשוטו, ולמה כתב ביום הזה, דמשמע ממש
ביום הזה, ולא כאילו ביום הזה?

אכן, כך הוא ממש, כל יום יש בחינה מסוימת של מעמד הר סיני, וכל
אדם יכול לזכות בכל יום בבחינה מסוימת של קבלת-התורה אם הוא רק
מכין עצמו לזה.

צורת הדבור לבנות ישראל

ומושה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית
יעקב ותגיד לבני ישראל (יתרו יט, א)

ופרש"י 'לבית יעקב. אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה: ותגיד לבני ישראל.
עונשין ודקדוקין פרש לזכרים דברים הקשין כגידין (מכילתא).

יש להבין ולהתבונן מה שייך לומר לנשים בלשון רכה יותר מאשר
להאנשים, למשל אם רוצה להזהירם על
חילול שבת, שעונשו זה סקילה, מה יאמר
לאנשים דעו לכם באם תחללו שבת תקבלו
סקילה, ולנשים יאמר בלשון רכה, באם
תחללו שבת תקבלו סקילה, אז מה ההבדל
הרי לשניהם אמר שעל חילול שבת יש
סקילה? וי"ל.

ובאמת צ"ל דהוי שינוי רק באופן כללי,
אבל בודאי באופן פרטי צ"ל גם לנשים
העונש על כל עבירה ועבירה.

מחילה בכיבוד אב

כבד את אביך ואת אמך למען יארכו ימיך
על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך (יתרו כ, יב)

הנה ביבמות [ה] דרשין מקרא דאם אמר
לו אביו לחלל שבת או כהן שאמר לבנו
שיטמא בבית הקברות דלא ישמע לו דאין
עשה דכיבוד אב דוחה מצות שבת ואיסור
טומאה זכהו.

וצ"ע דבכתובות [מ] אמרין דהעשה דלו
תהיה לאשה האמור באונס לא מתיר לקחת
אשה האסורה לו, דכיון דאי אמרה לא
בעינא ליכא לעשה כלל לכך אין כח בעשה
זה לדחות ל"ת שבתורה' והא בכיבוד אב נמי

אי אמר האב לא בעינא ליכא לעשה, ובתוס' ישנים (כתובות מ) כ' בשם הר"ר
עזרא לישב וי"ל דהתם מ"מ מיד שאמר האב הוי עשה לעשות מצותו. ודבריו
צ"ב דהא יכול כל רגע למחול ותבטל המצוה?

ובאילת השחר שבועות [ג], ביאר רבנו דחלוק מצות כיבוד אב ממצוה
דאונס, דבכיבוד אב המצוה לעשות מה שאביו צריך ואין האמירה יוצרת
החיוב, אלא דרק כשאומר "בשל לי" נדע כי זה צרכו, ובאב חולה ומשותק
שאינו יכול לדבר ולבקש כלום בודאי יש חיוב כיבוד לעשות כל צרכיו,
וכשמחול ואומר לא בעינא הפטור הוא משום דגילה דעתו דאינו צריך לזה,
ואין זה כבודו כעת.

וא"כ דבר שהוא צרכיו אינו תלוי ברצונו אלא דכשאינו רוצה בכך אין
זה בכלל צרכיו וא"כ המצוה לא ניתנת להדחות, אבל באונס המצוה דולו
תהיה לאשה נאמר רק כשהיא רוצה וכשאינה רוצה אין מצוה, וא"כ כל
המצוה תלוי ברצונה וע"ז לא נאמר כח דחיה במצוה כאן שכל המצוה
הוא ע"י רצונה וא"כ הוי מצוה שגופה מתבטלת ע"י הרצון, ובכיבוד אב
אין הרצון מבטל המצוה אלא את הטענה שבא לעשות דאין צריך לעשות
רק מה שהוא צריך לזה וכשאינו רוצה אין זה ביטול המצוה ודו"ק.

כח קידוש בליל שבת

"זכור את יום השבת לקדשו" (יתרו כ, ח)

בליל שב"ק בשנת תשס"ט לאחר תפילת ערבית, כאשר
רבנו כבר היסב על שולחנו כדי לקדש, נשמעו דפיקות
בדלת הבית, וכשפתחו את הדלת ראו בני ישיבה תלמיד
של אחד מן הת"ח הגדולים והמשפיעים בדורינו, שבאו
לומר שמצבו של הת"ח קשה, וצריכים רחמים מרובים
ומבקשים מרבנו להתפלל עלינו.

ואמר רבנו לאשר מיסב עמו: חז"ל אומרים (שבת קיח,
ב) כל האומר ויכלו נעשה שותף להקב"ה, וא"כ שותף
יש לו זכות לבקש בקשה מן השותף. רק שיש בזה תנאי
שלא מעל בעסק השותפות ורק אז יש לו הזכות לבקש
בקשתו, והנני מבקש מהקב"ה לרפאות אותו ולהקימו
מחליו. לאחר מכן ברכו, ושלח את השלוחים בברכה כי
בעזה"י הוא יבריא וימשיך בעבודת הקודש

(זמירות שב"ק אילת השחר)

"כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" (יתרו יט, א) ופרש"י 'לבית יעקב' אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה. 'ותגיד לבני ישראל' עונשין ודקדוקין, פרש לזכרים דברים הקשין כגידין (מכילתא). זה עשרות בשנים שמנהלי הסמינרים מתעצמים בתדירות עם מרן רבנו שליט"א אביהן של ישראל, בעצה והדרכה על קטן כגדול, והוא העומד על המשמר מה להרחיק ומה לקרב. והנה לכתוב כל הפרטים וההוראות עצות והדרכות נצרך חיבור גדול עד למאוד בכמות ובאיכות, אולם נביא כאן מספר ענינים.

להתנהג על פי ההלכה

בס"ד. כ"ח באייר תש"ס לכבוד ראשי ומנהלי הסמינר ע"ש הרב וולף זצ"ל. כידוע שהבית הזה נוסד מלפני כחמשים שנה ע"י הרה"ג הצ' ר' יוסף אברהם וולף זצ"ל אשר שם לו לעיקר להתנהג עפ"י ההלכה, וזה ע"י שכל דבר כקטן כגדול התייעץ עם גדולי החכמים והצדיקים שבדור.

ובס"ד היסוד הזה הוא נר גם לרגלי בנו ממשיך דרכו הרה"ג ר' זאב שליט"א וכל הנלוים אליו לחנך בנות ישראל על טהרת הקודש בהשקפה מיוסדת על אדני ההלכה והיראה, וכתוצאה מזה זכו במשך הזמן שנבנו בתים בישראל לתפארת. ויה"ד שבבית הזה ימשיכו לחנך את בנות ישראל בדרך אשר הלכו עד כה ויקוים בזה מה שנאמר שמור ושמעת וכו' למען ייטב לך ולזרעך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך.

לא להשאיר בת בבית

רבינו אמר לאחת ממנהלות הסמינר שצריך לדאוג שלא תישאר שום בת חלילה ברחוב, זה סכנה גדולה שבנות יסתובבו ברחוב, מרת שרה שנירר הקימה בית יעקב לא בשביל אנגלית ומתמטיקה, אלא בשביל לשמור על בנות ישראל, לכן צריך לראות לסדר את כולם בסמינר ללא יוצא מן הכלל.

שיחה להורי בנות הסמינרים [מוצש"ק ויק"פ תשס"ב, ב"ב]

נתאספנו כאן בענין חיזוק הבנות. והנה לפני הרבה שנים לא היה צריך לעשות חיזוק מיוחד לבנות. רק הבית עצמו היה שומר, כל כבודה בת מלך פנימה. ולא ה' צריך לעשות דבר מבחוץ. אך בשנים האחרונות ראו צורך לעשות גם בתי ספר וסמינרים לבנות.

ואמנם חשבו שבזה יהי כבר הכל, אבל גם זה לא פתרון סופי, היות והרחוב כ"כ חודר לתוכנו, לא מספיק הבית ספר, וגם ההורים לא מספיק ונשאר אפשרות אחת שאולי תועיל, מה שיהיו שותפים ביחד. ועי"ז שיהי' שיתוף פעולה של ההורים עם הבית ספר. אולי אז הקב"ה יעזור שנוכל לצמצם את האוירה שיש ברחוב, מה שזה ידוע לכולם שהאוירה של הרחוב שהיא לא טובה!

כל דבר שיש, יתייעצו ההורים עם הבית ספר, והבית ספר עם ההורים כך שיהי' קשר "הדוק" וגם שההורים יתענינו מה קורה, ולא סתם כמו שיש כאלה ששמים את הילדים במסודות: את הבן שמים בישיבה, ואת הבת בבית יעקב וזהו, ולא מתענינים יותר. כי חושבים שבזה יצא ידי חובתו. אבל זה לא ככה, הרחוב חודר בכל המקומות ומוכרחים לעשות שיתוף פעולה הדוק מאד, וכולי האי ואולי.

ואין צריך להאריך בדברים, רק נזכיר מה שמצינו דבר שהוא קצת דומה לזה, והיא מצות "פריקה" שצריך לפרוק משא מעל הבהמה אך כתוב (עי' ב"מ לב, ב) שאם אומר לו בעל החמור הואיל ועליך מצוה לפרוק, פרוק, והוא עצמו לא עושה כלום, אין מצוה כי זה לא הדרך כך אלא הוא צריך לעשות ביחד, עזוב תעזוב עמו.

ואם בגשמיות הוא כן כ"ש ברוחניות, שאי אפשר לשים את כל העול על בן אדם אחד, כי אדם אחד אין בכחו לעשות ואחרי הכל עדיין צריך מאד מאד שיתעצא דשמיא אפי' אם תהיה' שיתוף פעולה ביחד, אבל בלי שיתוף פעולה! בזמננו שהרחוב כ"כ פרוץ! מה יהי', ולכן אין עצה אחרת רק לעשות שיתוף פעולה על כל דבר שקורה צריך להודיע אחד לשני, ואז יש תקוה שהקב"ה יעזור שיוכלו להמשיך לגדל בנות יותר עם יראת שמים, ושיקימו בתים נאמנים להקב"ה, וכלל ישראל יהי' מלא מהם.

הקב"ה באמת יעזור שכל ההורים שישתפו פעולה עם הבתי ספר. שיהי' להם נחת שכולם ילכו בדרך ה' ויקימו בתים לשם ולתפארת. כמו שעד עכשיו ב"ה יש הרבה שניצולו ע"י הבית יעקב, ועכשיו הקב"ה יעזור שכולם יצללו, ויהי' נחת מהם והקב"ה ישמח, וכלל ישראל עם ההורים ישמחו שיהי' להם נחת ממש. הקב"ה יעזור.

בחודש טבת תשס"ט עלה מנהל סמינר "מעלות בית יעקב", הרב אליעזר רוב ז"ל למעונו של רבנו הגרא"ל שליט"א להזמין למעמד הנחת אבן הפינה למבנה הסמינר, ולהתייעץ עמו בכמה נושאים חשובים הקשורים לחינוך הבנות, והבאנו כאן עיקרי הדברים. באדיבות משפחתו לרגל יום האירצייט הראשון שחל בעש"ק הקרוב - כ"ח שבט

ש. במהלך של בית יעקב היום לומדים למודי חול "עם כל הראש", המהלך שלנו היה בלימודי קודש ש"לא תהא בת מלך כפונדקית", ללמד חומש כמו שצריך, עם רש"י, דברי חז"ל ורמב"ן ועוד. האם זה נכון?
ת. זה היה קבוע שמתירים ללמוד חומש עם רש"י, כיון שראו שאי אפשר אחרת, אבל ללמוד "כמו שצריך"? זה יעשה אותן "תלמידי חכמים"....
ש. אם יוכלו לעשות אותן "עמי הארצות" בלימודי חול זה היה טוב מאד. אבל שיהיו ת"ח בלימודי חול וע"ה בחומש?

ת. זה גם לא טוב...

ש. אז מה עושים, מהפכה בבית יעקב? להפסיק ללמד?

ת. למודי החול זה לימוד אחר לגמרי. כל הלימודי חול אין בזה שום עמקות, רק ידיעות. כך וכך. הסטוריה - היה פלוני והיה פלוני, הוא עשה כך, הוא הרג אותו וכו' - שום דבר עמוק,

ש. במתמטיקה הן מרגישות שהן משקיעות את הראש וחושבים...

ת. מתמטיקה זה חשבון אבל זה לא עמוק, עמקות זה רק תורה (גם בלי הכל) . בפילוסופיה יש קצת עמקות, אבל את זה ממילא לא לומדים בבית יעקב... וגם הם לא מבינים את זה... זה הכל ידיעות, אבל תורה זה דבר עמוק ועמקות זה לא בשביל נשים.

ש. אז עד איפה להגיע?

ת. רש"י מספיק.

ש. רמב"ן ועוד שנוגע לאמונה?

ת. אולי כן.

ש. אנחנו חשבנו ללמד שיהא רש"י שגור על פיהן.

ת. לא ככה לומדים, יותר מדי. המלמד תורה לנשים כאילו מלמדה תפלות.

ש. איפה הגבול?

ת. בשעת הדחק הקילו ללמוד קצת כי היום אי אפשר אחרת ומוכרחים, אבל יותר מדי לא. מה למדו בקרקא? לא למדו "לומדות".

ש. שם למדו כך כי היו מוכרחים למשוך אותם מהגימנסיה, היו צריכים דוקא את הלימודי חול, אבל היום אפשר דרא, אנחנו יכולים ללמד מה שאנחנו רוצים. הייתי יכול להוריד חצי מהלימודי חול...

ת. צריך לדעת אנגלית כדי להיות כתבנית, וזה טוב, כל איכר אנגלי יודע את זה, זה לא "חכמה". ר' ישראל סלנטר אמר שיש הרבה שפות... של איכר אנגלי, איכר צרפתי, זה שום דבר, אין שום חכמה בזה.

ש. וספרי יראה? מסילת ישרים? וכדו'

ת. זה באמת משהו אחר. אבל אי אפשר ללמוד כל היום חובת הלבבות.

ש. הן לומדות קצת משער הביטחון, יש להן שאלות בשידוכים. מסילת ישרים גם לומדים, שערי תשובה, באלול לומדים גם הלכות תשובה לרמב"ם, עד כמה שהן מבינות את זה.

ת. היום מלמדים דינים וזה דבר טוב, צריך לדעת מה לעשות.

ש. ועד כמה לתת את ההבנה שמאחורי ה"למעשה"? שיבינו מה זה גדר של בורר?

ת. מה פתאום... האמהות והסבתות למדו?

ש. במהלך של התקופה אז למדו מהאמא הכל, אבל היום שהן לומדות וקוראות, בת מלך תהא כפונדקית?

ת. אין ברירה, מוכרחים לתת קצת, אבל רק כי אין ברירה. אבל לא צריך "לומדים" גדולים. אם יהיו לומדים גדולים ילכו בסוף לאוניברסיטה.

ש. זה לא בהשגות בכלל, ההשקפה כ"כ חזקה,

ת. הלואי...

ש. שאלה נוספת. יש לנו בנות בסמינר מצוינות ממש ובנות מעלה גדולות, ולפום דרגא דילהו נראה שהיו צריכות לקבל את המצוינים שבבני הישיבות, אבל לא תמיד זה מסתדר עם הכסף. מה אומרים להן? שיתפקו בבינוני?

ת. אחרי הכל, אין חכמה לאשה אלא בפלך. הבחור יכול לעלות אפילו אחרי החתונה. ככל שהוא לומד יותר הוא עולה, אבל באשה זה אחרת. זה מוכרח להיות ככה. הגר"א אומר שהקב"ה ברא את האשה כדי לעזור לבעל לעלות ברוחניות, כדי שהוא יעלה. עבדים צריכים להיות עבדים, אנשים צריכים להיות אנשים, ונשים צריכות להיות נשים. אי אפשר שאשה תהיה גבר. היא צריכה לעזור לו לעלות ברוחניות, ולהיות אשה...

ש. אבל ככל שהוא מצוין יותר השאיפה שלו ב"שטייגן" יותר גדולה. היא רוצה להיות עזר למי שיעשה את ה"שטייגן" הכי גדול,

ת. אם יש אפשרות אז יש... גם אחד שלא נקרא כ"כ מצויין הוא סו"ס יותר ממנה. הוא יודע רמב"ם, עכ"פ קצת רמב"ם, היא לא. הקב"ה ברא אותה כדי לעזור לו ללמוד.

ה' יעזור שיהיה לכם טוב ושתצלחו לחנך בנות שיהיו באמת אשת חיל, אשת חבר שיעזרו לתורה ויראת שמים. רעק"א כתב על אשתו הראשונה - לילות שלמים היו מדברים על עניני יראת שמים. היום מפטפטים שטויות...

ש. אומרים שהבנות שלנו הן בנות מעלה גדולות ביראה.

ת. הלואי... כך כתוב במכתב של הרע"א... - לילות שלמים היו מדברים ביר"ש! ש. מסתמא לזה צריך לחנך את הבנות גם היום,

ת. נשים של רעק"א? אין רעק"א היום...

ש. ...מה יותר קל לחנך, את הבני תורה להיות רעק"א, או את הנשים להיות אשת רעק"א?

ת. א שוורע שאלה... להתנהג על פי ההלכה.

עצה לברכת התורה

רגיל רבנו שליט"א להביא עצה ממשמיה דהגר"ח גריינמן זצ"ל שמי שמתעורר באמצע הלילה ורוצה ללמוד ובדעתו ללכת לישן עוד פעם במשך הלילה, דלכתחילה כשקם יברך ברכה אחת מברכות התורה, וכשיקום בפעם שניה יברך את הברכה השניה, דהא בעצם מספיק ברכה אחת לברכות התורה כדאינתא בברכות י"ב, ב, וע"י עצה זו נמצא דלמעשה במשך הלילה הוא יברך את ב' הברכות [וכן נהג רבנו שליט"א].
ולאחרונה שמע רבנו ממשפחת הגר"ח ג ז"ל דמקור העצה הוא ממון רבנו החזון איש, ואי"ז רעיון שלו.

שינה ביום

הגרש"ז ריגר לא היה ישן כלל ביום אף בזקנותו, ואפשר דחשש לשי' הגר"א סי' מ"ו דיצטרך לברך שוב ברכת התורה, ולכן היה הולך לישון בכל לילה כבר בשעה 10. (צדיק כתמר יפרח עמ' שמו).

לסדר את המיטה

הגר"צ במברגר זצ"ל אמר בשם החזון איש שמתר לבחור לסדר את המיטה שלו לפני התפילה, לפי שאינו דרך ארץ שהמיטה שלו מפוזרת, ואין ראוי להשאיר כך את המיטה שלו, ואין זה בכלל האיטור של להתעסק קודם התפילה.

ורבנו שליט"א מורה למעשה שמוותר לאברך לסדר ולהכין את ילדיו להוציאם לת"ת לפני התפילה כיון דהוי בכלל צרכי מצוה.

לישון לפני התפילה

החזון איש הורה (דינים והנהגות פ"ד או' י"ד) שמי שהתעורר אחר העלות השחר ואפי' הגיע זמן ק"ש וחפץ לישון עוד, דשרי.

והסביר רבנו שליט"א: דכונתו שהכל הוא המשך של השינה הראשונה ואי"ז שינה חדשה. (הל' תפילה להרה"ג ר"כ שליט"א עמ' מו)

שתיה לפני התפילה

שח רבנו בשיעור במס' ברכות: "הנה במשנ"ב (סי' פ"ט סקכ"ב) כ' דמותר לשתות תה וקפה בלא סוכר וחלב כדי שתתישב דעתו, ואם אינו יכול לכוין דעתו בלא סוכר מותר ליטול מעט סוכר בפיו, ומרן הגרש"ז אורבאך זצ"ל (ראה הליכ"ש תפילה פ"ב סעי' ב) אמר שבזה"ז השתנה הענין ואינו דרך גאווה כשנותן סוכר בשתיה, והרי זה דרך שתיה רגילה ושרי לשתות עם סוכר לפני התפילה. וכן מטיין ממשמיה דהקהילות יעקב.

וזכרנו שזהר מפונובי"ז היה שותה רק מים צלולים ללא תוספת לפני התפילה, אך אפשר שנהג כך ע"ע מפני שהיה חולה בסכרת".

קריאת התורה בפסוקי דזמרה

מי שקראו לו לעלות לתורה באמצע פסוקי דזמרה, ומבואר במשנ"ב (סי' א' סק"ה) דמותר לו לעלות ולקרוא עם הש"ץ,

הורה רבנו שמואל לו לקרוא יחד עם הש"ץ גם יותר מג' פסוקים. ולא צריך לדקדק לקרוא רק ג' פסוקים בלבד. (חיי בנימין ח"ב עמ' ק"ה)

צירוף למנין

אומרים בשם החזון איש שאמר שיש מקומות שלא מקיימים תפילה בציבור שכן מתפללים שם בני אדם שאין מקנחים עצמם כראוי ואין גופם נקי ולא

מצטרפים, וגם אמר דיש מהם שאינם מכוונים באבות ולא חשיב שהתפללו.

אתרא קדישא

אמר רבנו: שהחזון איש לא נהג לומר בארץ ישראל בקדיש דרבנן אתרא 'קדישא'. מנם נוסח רבינו שליט"א לומר כפי ששגור 'אתרא קדישא הדין' ואמר שאינו רוצה לשנות מכפי שכולם אומרים, דהא אינו מגרע מהקדיש, וכן נוהג מרן הגר"ח ק שליט"א לומר 'אתרא קדישא הדין' ואינו משנה מכפי מה שנדפס בסידור. (אעלה בתמר ט"ו)

מנהג אמירת הקדיש

בישיבות בחו"ל היה המנהג שחזנים התעטפו לתפילה בטלית, והיו שנהגו שגם האומר קדיש מתעטף בטלית, וכן נהגו שהאומר קדיש עמד ליד החזן, ולא נהגו בבריסק שיאמרו ב' אנשים ביחד קדיש, אלא היו עושים גורל מי יזכה באמירת הקדיש.

ואומרים בשם החזון איש זצ"ל שהאומר קדיש הוא כחזן, ולא מעמידים ב' חזנים יחד. ובספר מנוחה וקדושה שער התפלה (סימן כ"ב) כתב 'ומלומר קדיש בשנים ביחד מוטב ההעד'. [הביא רבנו שליט"א שהרע"א בעת שהיה מגיפת חולירע ומתו הרבה מבני ישראל, תיקן שאפשר לומר ב' יתומים יחד קדיש מחמת ריבוי היתומים].

ורבנו שליט"א רגיל במנין שמתקיים בביתו לומר קדיש אחרי התפילה, עבור אלו שלא הניחו זש"ק, ואם מגיע אורח שאינו יודע מנהג זה ומתחיל גם באמירת הקדיש, משתתף רבנו שליט"א, ומסמן לאורח שהוא יאמר את הקדיש. [ציין רבנו ששמע מחנתו הגר"ז ברלין שליט"א שבבריסק נהגו שאם כל היתומים אומרים קדיש על מת אחד שיכולים לומר ביחד קדיש, דכל החסרון הוא שאומרים על ב' אנשים שונים].

העובר ברחוב יקפיד לענות כ"ח תיבות באיש"ר

עוד השיב רבנו שליט"א: מי שעובר ברחוב, ועונה היא שמייה רבא מחמת שוומע צבור עונים, רצוי שיענה כל כ"ח התיבות בעצמו, והיינו מתיבתת היא וכו' עד דאמירן בעלמא, שהרי מבואר בבי"י סימן נ"ו שצורת ענייתת היא שמייה רבא היא באמירת כ"ח תיבות, ולכן יש הנוהגין לומר בעצמם כל כ"ח תיבות, ואנו שיעונים רק ז' תיבות יוצאין ידי חובה בשאר התיבות על ידי שומע כעונה מהשליח צבור כמבואר במ"ב סימן נ"ו ס"ק ט"ו, וממילא כשעובר ברחוב ואינו שומע את אומר הקדיש, שאז אין לו ענייה בת כ"ח תיבות, רצוי שיאמר בעצמו "יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך, וישתבח, ויתפאה, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמייה דקודשא בריך הוא, לעילא מן כל ברכתא, ושירתא, תושבחתא, ונחמתא דאמירן בעלמא".

ולחזק זאת הוסיף רבנו את דברי הגירסא במעשה רב, הל' תפילה [אות נ"ה] שאם הש"ץ המשיך יתברך וכו' בשעה שעדיין השומע ענה היא שמייה רבא וכו', יאמר השומע המשך התיבות יתברך וכו' עד שיגיע לתיבה שעומד בה הש"ץ ומשם ישמע ויצא י"ח כדין שומע כעונה.

שתתפרש ענייני על אופן היותר טוב

בענין הכוונה בענייתת אמן, תמה רבנו שליט"א, כיצד שייך לכוין בכל אמן הכונה הראויה, הלא זו עבודה קשה מאוד, בפרט שהכוונה משתנית, פעמים אמת, ופעמים אמת והלוואי, פעמים הלוואי בלבד, וביותר שהרי ישנם עוד כוונות, כמו א-ל מלך נאמן, ושילוב שמות ה' יתברך, ואיך שייך כל זה לכוין באופן תמידי. ואמר שאם מכוין בדעתו שרוצה שיתפרש ענייתו כמו הכונה הראויה, שפיר דמי. (שם)

מכתבים הערות והוספות

בגליון 190 בענין תפילין | נשלח לנו ע"י ח"א שליט"א, בחודש תמוז תשמ"ז נכנס אל רבנו תלמידו הותיק והחביב להבחל"ח הרה"ג ר"מ גרוסברד זל"ה עם בנו חתן בר מצוה להתברך ולשאל אודות איזה יד יניח הנער תפילין, כיון שהוא כותב ביד שמאל אבל את כל שאר מעשיו הוא עושה בעיקר ביד ימין, וא"כ איזה יד נחשב ליד כהה. והחל רבנו שליט"א לחקרו איזה יד אתה עוזר בבית לאמא שלך וסוחב את הסלים, ובאיזה יד אתה תופס פטיש, והוסיף להתענין באיזה מלאכת בית אתה מורגל יותר מצד טבעך, האם במלאכות הכנסת שצריך לזה כלים כבדים כמו פטיש וכדו' או מלאכות עדינות שצריך לזה מברג וכדו' והשיב לו שיש לו חוש חשמל וזוהו מסייע לרבים.

הניח רבנו את העט שלו על השולחן, ואמר לו תתאך לך שזה מברג ותושיט יד ותקח את זה, ועקב רבנו היטב לראות איזה יד הוא מושיט בצורה טבעית לקחת את המברג, והוא הושיט יד שמאל, לאחר כמאן צוה עליו רבנו שליט"א לפרוש את שתי ידיו ולהניפם כמין קשת ולחזור לחברם זה עם זה כשהוא מניח כף יד אחת על השניה, והביט בו רבנו בריכוז שהוא מניח בצורה ספונטית את כף שמאל על כף ימין. ומכאן כל זה שהוא כותב ביד שמאל ואת המלאכה העיקרית החשובה אצלו הוא עושה ביד שמאל והוא מניח את כף יד השמאל ע"ג כף היד הימין. והוסיף רבנו ששם לב שיד שמאל קצת יותר ארוכה במשהו דק מאוד מיד ימין, לכן אף שאת המלאכות הכבדות הוא עושה ביד ימין דינו כאיטר יד, ויד ימין שלו היד כהה ועליה יניח תפילין.

בגליון 190 במה שהובא שבד"כ היה הולך רבנו בלי טלית ותפילין לשיבה | ונכתב בטעות סופר ההיפך: בד"כ היה יוצא מביתו מעוטר בטו"ת לשיבה, מלבד מקרים בודדים ממש שהיה מניח בישיבה.

בגליון 189 אודות תפילין דר"ת | כאשר סיפר רבנו על הח"ח שהניח תפילין דר"ת עם הנימוק מה יענה לר"ת שיפגוש אותו הבחין רבנו באחד השומעים שגם רוצה להניח תפילין דר"ת מחמת זה. ואמר לו רבנו "לא כל אחד זוכה לפגוש את ר"ת במתיבתא דרקיעא הח"ח היה מובטח לו שיפגוש את ר"ת במתיבתא דרקיעא ולכן פעם הניח תפילין דר"ת, אבל שאר האנשים אין להם מה לחשוש!

אודות תפילין במנחה | רבנו שליט"א שיבח מאוד את מתפללי בית הכנסת שונה הלכות בפתח תקוה שהיו מיחידי סגולה ושלמים "ליטוושע אידן" מיקרי העיר פ"ת ואת רבם הגה"צ ר' משה אילובצקי זצ"ל שהיה חברותא של מרן החזון איש זיע"א. וסיפר שהיו מניחים תפילין במנחה. ולשאלת תלמיד האם ראוי לנהוג להניח תפילין במנחה? ציין רבנו לדברי המשנ"ב בביה"ל ס' ס' ובמשנ"ב ס' קל"א סק"ז, שאנחנו נוהגים שלא להניח תפילין במנחה והוסיף שהרמ"ע מפאנו תיקן דבר זה להניח תפילין במנחה כמש"כ הביאור הלכה בס' ל"ז סעי' ב' והוא תיקנו ליחידי סגולה אך סיים רבנו שבתענית ציבור ישנו שמניחים תפילין במנחה. [וכמש"ב הבי' בס' מ"ו להשלים מאה ברכות]

בגליון 190 פר בא | הבאנו מעשה על פדיון פטר חמור, שהורה רבנו שליט"א להגר"י זילברשטיין שאפשר לאחר את הפדיון כדי לחזק את הענין, ובטעות נכתב שהמעשה היה לאחר שלוששים יום והוא ט"ס כי המעשה היה בתוך ל' יום מלידת החמור, והנדיון היה עם לפדותו מיד או להמתין כמה ימים ולפדותו בתוך ל'.

עולם הישיבות

ישיבת ברכת יצחק

ישיבת 'ברכת יצחק' הוקמה בשנת תשמ"ז בעיר יהוד על ידי הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א, ראש ישיבת 'תושיה' בתפרח, ומונהגת מיום היווסדה על ידי ראש הישיבה הגאון רבי אבינועם פוסטבסקי שליט"א. בחורף תשמ"ח עברה לעיר הסמוכה 'אור יהודה' עד היום.

על פיו ישק כל דבר

כבר משנותיה הראשונות נקשרה הישיבה בעצתו רוחו וברכתו של מרן שליט"א, [לאחר שפנו למרן הגראמ"מ שך זצ"ל והוא אמר להם שבוקנתו כבר קשה לו לקבל אחריות על ישיבת חדשות ושיכלו לרבנו שליט"א] והוא מצידו העניק מלוא חופניים, והיה ניכר בלבבו פינה חמה מיוחדת לישיבה.

רבני הישיבה הביאו את כל דבר הקשה על שולחנו ועל פיו נהגו קטן כגדול. מרבית רבני הישיבה בשנות קיומה נמנו על תלמידיו של מרן שליט"א, הרבנים הגאונים: רבי ישראל סוקל, רבי מרדכי בונים זילברברג ורבי מאיר בן שלמה ועוד. כמה וכמה פעמים נעתר לבקשת ראשי הישיבה למסור שיעורים כלליים בישיבה. במשך השנים הגיע מרן שליט"א לפאר בנוכחותו את מסיבת החנוכה בישיבה 'אור יהודה' מדי שנה בשנה [תשס"ה - תשע"ג] ולשאת מדברי קודשו במעמד. כאשר נפתחה ישיבתו של מרן שליט"א ישיבת 'אורחות תורה', והוצרך להשתתף במעמדי מסיבת חנוכה של הישיבה, היה רגיל לברר מראש באיזה יום הוא אמור לבוא למסור את השיחה הקבועה בישיבת 'אור יהודה', ולפי זאת תיאם את מועד מסיבת החנוכה בישיבתו.

המנגינה הזאת אסור שתפסק

במהלך השנים כאשר עברו על הישיבה תקופות כלכליות קשות אשר הקשו על קיומה, עלו הרמזים למעונו כדי ליטול עצה, מרן שליט"א הורה נחרצות: 'המנגינה הזו אסור שתפסק... ישיבת 'אור יהודה' מוכרחת להמשיך להאיר...'

רבי יצחק לוינשטיין זצ"ל

נאמנו של מרן שליט"א, הרב יצחק לוינשטיין זצ"ל, נמנה על צוות רבני הישיבה, דבר שהוסיף וקשר רבות בין מרן שליט"א לישיבה. רבי יצחק היה מוסר בישיבה חבורות אחת לשבוע, וכן שימש כחזן בימים נוראים במשך רבות בשנים.

תמיד שהיה מגיע לישיבה היה שואל למרן שליט"א מה לדבר בישיבה? ורבינו היה אומר לו את עיקר הדברים מה לומר.

ויכולני להעיד דכמעט תמיד היה רבינו שליט"א מעורר או על ענין בן אדם לחבירו שאמר שבוה צריך חיזוק גדול. או על ענין החזרה לחזור על הלימוד והיה אומר רבינו שזה עיקר ההצלחה ללימוד.

והעיד הר"ר יצחק זצ"ל ששכמעט תמיד כשהיו מגיעים בחורים לרבינו שליט"א להתלונן ע"כ שאין להם הצלחה בלימוד היה אומר להם: שזה עיקר הסיבה שלא מצליחים כיון שלא חזרתי על הלימוד. וכן בעשיית תש"ע הגיע רבינו שליט"א לעצרת מספד והתעוררות בהיכל הישיבה עם הסתלקותו של ר' יצחק, ונשא את דברי חיזוק והתעוררות. בחנוכה תשע"ג, כאשר כבר מיעט מרן שליט"א לצאת להשתתף במעמדים, הגיע לפאר את המעמד הגדול במלאות חצי יובל לישיבה שהתקיימה באולם בעיר אור יהודה, ונשא שם דברים.

'העלו הרבה בחורים למדרגות נעלות'

במכתבו של מרן שליט"א אודות הישיבה, מתאריך מסיון תשס"ג, כותב: "זה כבר חמש עשרה שנה קיימת ישיבה באור יהודה בשם 'ברכת יצחק', וכעת אמרו לי שיש שם כמאתיים בחורים, וכל הרמזים והמנהלים הרוחניים שמים מאד לב לכל הבחורים, ובמשך הזמן העלו הרבה למדרגות נעלות. וממשיכים בדרך להרבות תורה ויראה בישראל". ובתאריך ו' טבת תשע"ב, הוסיף על ברכתו: "ובעז"ה הישיבה ממשיכה להפיץ תורה, ויהי רצון שיהיה תועלת גדולה לרבים".

מתוך שיחת רבנו בחנוכה שנת תשס"ו

ובאמת הקב"ה מאד אוהב את כלל ישראל, מאוד אוהב את כלל ישראל אי אפשר לתאר. וקורה הרבה פעמים אצל כל אדם שהוא חושב על עצמו, הוא לא כל כך מרגיש טוב, חושב מה יהיה ממנו, ובפרט בחורים, יש לפעמים שמתיאשים כאילו מה יהיה ממני, לא!!! אתה צריך לדעת שהקב"ה אוהב שלך, יש לך תמיד מי שאוהב אותך! אפילו בכל המצבים, וצריך רק לפנות "אליו" כי כשפונים אליו, עולים ומרגשים עליה, מתרוממים. ומה שיותר יתרומם יכול גם לרומם את אחרים, ממילא אחד גורר את השני והשני את השלישי, עד שיכול להיות מצבים שייגיעו לזיכוי הרבים במדה גדולה מאוד.

לכנס בוגרים

בס"ד. כבוד הנהלת ישיבת ברכת יצחק באור יהודה שלוכטו"ס כפי מה ששמעתי מתכנסים תלמידי הישיבה לשעבר, וחושבים שזה יוסיף חיזוק להתלמידים לשעבר. ובדאי יש כאלה שכעת ממשיכים בלימוד ותורתן ואומנותן, ויש אולי גם כאלה שמצבם גרם להם שהם לא יכולים להיות כל

ימיהם בלימוד התורה, ואלו ואלו צריכים חיזוק. ויש לקוות שע"י הכינוס יתחזק הקשר בינם לראשי הישיבה וממילא יהי תוצאות חיוביות ללימוד התורה ולהיות ממקיימי מצות כדת. וברכתי אמורה לכולם שיזכו לבתים טובים להקב"ה ולתורתו, ויקויים בהם הברכות הנאמרות ומובטחות לעושי רצונו ית"ש.

מתוך שיחה בישיבה אור לכ"ו שבט תשס"א

וכל אדם כשהוא בזמן שנות הנעורים הוא צריך להרגיש איזה זמן יקר שיש לו, הזמן הזה, כל זמן שהוא צעיר, שיש לו את כל הכוחות וכל האפשרויות לעלות, הרי בשר והרי לחם. מה חסר? יש הכל!

בימינו מצד אחד יש היום אפשרות ללימוד תורה מה שלא היה בדורות הקודמים, בדורות הקודמים היה הרבה יותר קשה, לא היה מצב כמו היום, היום ב"ה אפשר בקלות, פעם לא היה כ"כ הרבה רבנים שהיו, ולא היה כ"כ הרבה ישיבות שדאגו לבחור, היום ב"ה מתמסרים לבחורים. לומדים בכל המרץ בכל הכוחות, להקנות לתלמיד יראת שמים. להקנות לו תורה, ממש בכל הכוחות, וזה לא היה פעם כ"כ הרבה כמו שיש היום, אמנם מצד שני היו עובדים לעצמם, אבל היום יש אפשרות כ"כ לעלות בתורה ויראת שמים, רק צריך להרגיש שכל הראש שלו יהיה נתון בתורה, שכל הראש שלו יהיה עם יראת שמים ותורה ומצוות, ואז כל אחד יכול לעלות.

ישיבת בעלזא

בישיבת בעלז

רבנו שליט"א מסר שיחה בישיבת בעלזא בראשון לציון (כיום באשדוד) ב"ז תמוז תשס"ח, וחיזק ללימוד התורה. כמו"כ הגיע עם מרן הגרמ"ל זצ"ל לישיבת בעלזא בבני ברק בעת שנכנס לבנין שרנסקי שע"י ישיבת פונבז' ומסר שיחה בפניהם.

"יום ישכר וזבולון"

ביום כ"ב שבט תשס"ט בשעות הצהריות היה כינוס חיזוק מיוחד בישיבת בעלזא ברח' אגריפס בירושלים. ובהתרגשות נוראה קיבלו אלפי המשתתפים את פני ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א שנכנס להיכל הישיבה ביחד עם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שבא לכבד את המעמד בעת המשא הקודש של ראה"י.

המשא של ראה"י נסובה בנושא של מעלת התורה ואיך שרואים בתורה שזה המצווה היחידה שיש בתורה שזה רק רוחניות, בכל מצווה בתורה כגון ארבעה מינים מצות וכו' יש בו גם גשמיות, ורבנו האריך בנושא של החשיבות בלימוד התורה אפילו לבעה"ב.

לאחר השיחה נכנס האדמו"ר שליט"א לחדר ביחד עם ראש הישיבה שליט"א והאדמו"ר הודה לו נרגשות על הטירחא שטרח לעלות ירושלימה ולשאת דברים במעמד. [רשימות נכדו הרה"ג ר"ה שליט"א: שמעתי מרבינו שכ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א רוצה לעשות בשבוע הבא ביום ב' יום שכולו תורה ורוצה שאני אדבר גם, הוסיף רבינו: שהוא אדמו"ר שפועל ועושה].

מכתב למען מוסדות בעלזא

בס"ד י"א טבת תשס"ה לפ"ק, לל' אוהבי תורה ותומכיה ה' עליהם יחי' הנה כידוע בזמן האחרון תקציבי כל מוסדות התורה קוצצו וצריכים סיעתא דשמיא להחזיק מעמד. והנה גם מוסדות התורה שתחת חסידו בעלזא סובלים מאד, ואם כי הם מאד עוזרים למוסדותיהם מ"מ לא מספיק וצריכים עזרה מכלל הציבור, אי לזאת נא לעזור ולתמוך במקומות התורה שעל ידם בעין יפה כי ההוצאות רבות מאד, בפרט שעושים דבר טוב לעזור לאלה שקשה להם וצריכים עזר ללימוד וזה עולה ג"כ הרבה. וכל התומכים יתברכו בכל טוב סלה כמובטח לנו שכל תומכיה מאושר.

אצל האדמו"ר מבעלזא זצ"ל.

כתבנו באריכות בגליון ואתחנן תשע"ד אודות ביקורי רבנו שליט"א אצל האדמו"ר מבעלזא, ועוד ממה שאמר האדמו"ר ז"ע על רבנו שליט"א. ופה נוסף עוד עובדא, ועוד חזון למועד א"ה להרחיב היריעה.

העיד מרן שליט"א שפ"א נסע יחד עם הרב זיס מכפר סבא לבית האדמו"ר בתל אביב, והגיע מאוחר בלילה במוצ"ש ועדיין אחז האדמו"ר בסעודה שלישית, וראהו באותו הזדמנות בולע את מזונו מבלי ללעוס, כדי שלא ליהנות מהאוכל.

והרב זיס רצה לסדר לרבנו שישב סמוך לאדמו"ר, אך רבנו לא רצה, כי רצה לשבת למול האדמו"ר ולחזות בפניו ולשמוע מפיו את הדברי תורה כשאומר את הד"ת.

וכשנפטר כ"ק האדמו"ר זצ"ל לקח רבנו את בניו שליט"א ונסע עמם לירושלים להלויה.

ליקוטים נפלאים פרשת יתרו

"ויחד יתרו" (יה, ט)

פירוש שמח, ויש מפרשים לשון חידודין (רש"י) ויש מפרשים שיתרו חשב שבא למדבר לחיות חיי צער וייסורים כדי להקריב את עצמו לקבלת התורה, ועכשיו כשבא במדבר וראה שיש להם כל טוב, זהו ויחד שהצטער שלא מקבל את התורה ביסורים, כי חז"ל אומרים אחד בצער ממאה בריוח, פירוש שנותנים שכר למצוה אחת בצער יותר ממאה מצוות שעושה בריוח.

"ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד

מצרים" (יה, י)

גנאי הוא למשה ולשישים ריבוא שלא אמרו ברוך, עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' (סנהדרין צד). וכלום שירת משה ובני ישראל על הים היו דברי שבח והודיה פחותים מדברי יתרו? אלא יתרו חידש דבר בהבעת הכרת טובה לה'. בני ישראל אמרו שירה והודו לה' על הטוב והחסד שעשה עמהם, אבל יתרו בירך את ה' "אשר הציל אתכם", על החסדים אשר גמל ה' עם אחרים. ובזה היה יתרו ראשון. (הרה"ק ר' שלמה מרדומסק)

"עתה ידעתי" (יה, יא)

"מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר". רש"י. ישנם אנשים אשר שונאים את הצדיק כשחי ומוכיח אתם במעשיהם הרעים, ורק לאחר שמת לובשים אדרת שער ובוכים עליו באהבה ובכיה לומר כמה צדיק היה זה... וז"ש יתרו "מכירו הייתי לשעבר" שעד עכשיו לא הייתי מכיר בצדיקים רק הייתי אוהבם כשהמה היו בבחינת "לשעבר", שמתו כבר, "ועכשיו ביותר" שעכשיו כבר יהי מבין עליהם לשמוע מהם גם כשהם עדיין בחיים. (נחלי דבש דף יט)

"כי בדבר אשר זדו עליהם" (יה, יא)

הבעל שם טוב הקדוש אמר כי כל אדם נידון בשמים לפי פסק דינו שלו! שבשעה שהוא רואה לפעמים את חברו עושה מעשה רע, הריהו חורץ את משפטו, וחושב שראוי חברו לעונש זה וזה, בעוד הוא שוכח כי הוא עצמו הרי עשה פעם כמעשה זה ובדבריו חרץ את משפטו גם הוא. זהו שאמר הכתוב "כי בדבר אשר זדו עליהם" - העונש ניתן תמיד כפי שחרץ אדם על עצמו. (פרדס יוסף)

"וכל העם ניצב עליך מן הבוקר עד הערב"

(יה, יד)

לכאורה מה היה חסר לבני ישראל במדבר, מזון היה להם ברווח, בגדים לא חסרו להם, שהרי שמתם לא בלטה, אם כן, על מה היו מריבים זה עם זה, אלא כך דרכה של מחלוקת, בעלי ריב מוצאים מקום למחלוקות אפילו במדבר. (לקט אמרים)

"וישמע יתרו" (יה, א)

"מקודם הי' שמו "יתר", ולכשנתגייר הוסיפו לו אות אחת על שמו". (רש"י). ויש לרמז, כי יתרו קרא עצמו בשם "יתר", דהיינו שהי' חושב עצמו שהוא כמיותר לגמרי, ואינו שוה כלום, ולכשנתגייר הוסיפו לו היות ו', כי שזה "יתרו", היינו היתר הוא שלו, שרק הוא עצמו חושב עצמו כמיותר מחמת ענותנותו, אבל באמת אינו מיותר כלל... (חידושי הרי"ם)

"וישמע יתרו" (יה, א)

מה שמוענה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (רש"י) קשה איפוא, לשם מה צריך היה לבא, והלא יכול היה להשאיר מאמין בביתו הוא? אלא מששמע כי אחרי התגלות נבואה כזו שהייתה בקריעת ים סוף, עדיין עוד היה מקום להסתר כזה, כך שיבוא עמלק וילחם מישראל - למד לקח מזה, כי מן ההכרח לקבל את התורה מפי רבי ולשקוד בלי הרף על עצמו, כדי שיוכל להתגבר על כוחות הרע המסנוורים את העינים. (בשם הר"ר בונם מפשיסחא)

"וישמע יתרו" (יה, א)

ברש"י בתחילת הפרשה, 'מה שמוענה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו צדיקים (רמתיים צופים) שהכוונה - איזו שמוענה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחון, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

"ושם האחד אליעזר" (יה, ד)

יש להביא יסוד גדול בדרכי החינוך הנלמד מפרשתן שהנה נאמר 'שם האחד גרשם וגו' ושם האחד אליעזר', ולכאורה היה צריך לומר 'ושם השני אליעזר', וכמו שאמרה תורה 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים', אלא, ש'כבש' אכן יש אחד ושני, אבל ה'בנים' צריכים להיות בעיני האב כל אחד ואחד כבן יחיד ומיוחד, דלכל אחד יש שליחות וערך בפני עצמו. (באר הפרשה)

"אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלוקים"

(יה, ה)

משה הוא מדור (בית) לשכינה, במקום שם משה חונה נעשה להר אלוקים. ונתקדש ונתעלה להשראת השכינה. "האדם מכבד את מקומו" (תענית כא), והאדם מקדש את מקומו. (חתם סופר)

ליקוטים נפלאים פרשת יתרו

"אנכי ה' אלהיך" (ב, ב)

אמר הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיצ'וב - הנני אלהיך שלך ועשה עמי כחפצך, כי צדיק גוזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גוזר והצדיק מבטל.

"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (ב, ז)

אל תשא את שם ה' על דברים שהם שוא ושקר. אל תשים את תו הקודש על דברים שהם פסולים בהחלט, נראים כמצוות ואינם אלא עבירות חמורות. כי מעשה היצר להטעות את הבריות, לצייר לפניהם עבירות קשות כאילו הן מצוות נעלות. ולכן אמרו חז"ל (שבועות לט), שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. שכן כל הפשעים החמורים וכל הרציחות והאכזריות הנוראות נעשו במסוה של אמת, צדק ויושר. (דודאי ראובן)

"זכור את יום השבת לקדשו" (ב, ח)

כתב הספורנו (כ-ח): היה תמיד זוכר את יום השבת בעסק בימי המעשה... לקדשו וכו', הזהיר שיסדר אדם עסקיו בימי המעשה באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת.

באור נפלא מאיר לנו הספורנו במצות "זכור את יום השבת לקדשו", שבכל עסק ועסק שהנך עוסק בו בימי החול, ראה והתבונן במהות המעשה ובעתידו שלא יהא מטרידך ביום השבת, ואם תראה שעסק זה יטרידך ואם תתעסק בו תהיה מוכרח להיות מוטרד ממנו ביום השבת - חדל ממנו ולך לעסק אחר.

כלומר, יום השבת הוא יהא הקובע לך באיזה עסק לעסוק, ולפי מנוחת או טרדת השבת תקבע אם תקבל את עסקך. ובדוק והתבונן: אם זה עסק שאינו גורם טרדה ליום השבת - עסוק בו, ואם גורם טרדה - חדל ממנו. ובה הנך מקיים "זכור את יום השבת לקדשו", שכבר בימי השבוע, השבת היא המובילה שלך בכל עסקיך, ורק לפי שמירת השבת הנך קובע את עסקיך. הרי שבזה שאתה זוכר את יום השבת לקדשו בכל ששת ימי המעשה. (אות ישראל)

"ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים" (ב, יח)

מה נעים לחיך פירוש הגאון מהר"ם שפירא זצ"ל (בהקדמתו לשו"ת אור המאיר) על הפסוק דכשהתבונן העם בעתידו וראה עצמו שה אחת בין שבעים זאבים, נרתע לאחוריו, וזהו ויעמוד העם מרחוק, ר"ל העם נעמד משתומם מחמת העתיד הרחוק אך ומשה נגש אל הערפל, הוא נגש אל העננים המתעתדים להקדיר שמשם של ישראל, וראה שגם שם יש התגלות אלקית. (דרשות מנחת יצחק עמ' לד)

"מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך... ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלקים" (יח, יד-טו)

ויש להבין מה שאל יתרו וכי לא ראה שבאים למשה לדין, ואם שאלתו היתה מדוע יושב לבד, לא מובן תשובת משה "כי יבא" וגוי הרי לא ענה על השאלה. עוד יש להקשות איך דן משה לבדו הרי שנינו 'אל תהי דן יחידי'. ויש לומר על פי מה שכתב הש"ך דאם שני בעלי הדין באים יחד אל הדיין, הרי הם מקבלים עליהם מה שיפסוק דיין זה ומותר לדון יחידי. ובזה יש לבאר שזה אכן היתה שאילת יתרו, "מדוע אתה יושב לבדך" הרי אסור לדון יחידי, ועל זה השיב משה "כי יבא אלי העם לדרוש" וכיון שהם באים אלי יחד מותר לי לדון אותם. (כתנות אור)

"והיו נכונים ליום השלישי" (יט, יא)

לכאורה, לפי דקדוק הלשון היה צריך לכתוב "והיו נכונים", אלא, שאין זה רק ציווי, כי גם הבטחה. כי איך אפשר להיות מוכן לצאת לקבלת התורה, מי יאמר נכון אני, זך לבי? לכן נאמר "והיו נכונים", כלומר: הריני מבטיחך כי משיעשו מצידם מה שנצטוו יהיו מוכנים. (אדמו"ר ר' צבי מורגנשטרן מלומז)

"ויתיצבו בתחתית ההר" (יט, יז)

איתא בשבת פח. מלמד שכפה עליהם הר כגיגית ואמר אם תקבלו התורה מוטב ואם לאו, שם תהא קבורתכם. ויש לדייק למה אמר שם ולא פה? וי"ל כי אילולי התורה הקדושה אין זכות קיום לעולם כמו שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" ואם ח"ו בני ישראל לא יסכימו לקבל את התורה העולם חרב לכך נכתב "שם" הכוונה בכל מקום שהוא. (החפץ חיים)

"לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדותה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו ויאמר אליו ה' לך רד" (יט, כג-כד)

לפי רום מדרגתו היה משה רבנו סבור, כי מצוות השם-יתברך שלא לגשת אל ההר כבר עשתה את הגישה הזאת לבלתי אפשרית מן הטבע, ש לא יוכל העם לעלות, לפי שציווי ה' מהווה כעין מחיצת ברזל למנוע כל גישה אל ההר. לפיכך אמר השם-יתברך: "לך רד" - רד קימעה ממדרגתך הרמה אל מצבו של העם, או אז תווכח להבין שעדיין אין זה בבחינת "לא יוכל" ויש להזהירם שוב על כך. (קדושת לוי)

סיפורים נפלאים פרשת יתרו

שנאי בצע (יה, כא)

פעם אחת פגש הצדיק רבי צבי אריה מאליק משכיל אחד ששימש כמרצה ידוע באחת האוניברסיטאות. שאל המשכיל את הרבי: אמור נא לי, חסידים רבים יש לך והם מפוזרים ומעניקים לך ממון רב, ואף אני יש לי תלמידים רבים שומעי לקחי, אולם איש מהם לא מעלה בדעתו לתת לי מאומה, מדוע? ההבדל הוא גדול השייב הרבי, אני מואס בכסף ושונא בצע, משום כך אני משריש בלב חסידי את שנאת הבצע ואת המיאוס שבתאוות הכסף, לכן קל להם לחלק את כל כספם. ואכן, את כל מה שהם מעניקים לי אני מחלק לצדקה לעניים ונצרכים. ואילו אתה... אוהב כסף לא ישבע כסף... משום כך ערך זה נטבע היטב גם בלבות שומעי לקחך, משום כך קשה להם לתת לך אף פרוטה אחת.

"וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר"

(כ, א)

פעם שהה "השרף מברסק", הגאון הקדוש מהרי"ל דיסקין זצ"ל, בבית המדרש. לפתע נכנס שוטר ופנה אל השמש. אמר לו דבר מה, והשניים עלו במדרגות ארון הקודש. השמש הסיט את הפרוכת וכל הקהל קם על רגליו. הוציא השמש ספר תורה, נשק לו ומסרו לשוטר.

הייתה זו הפעם הראשונה שהרב שעלה על כס רבנותה של בריסק לא מכבר נתקל במחזה זה. פנה לשמש ושאל: "מה העניין?"

השמש היה מורגל בכך: "יהודי התחייב שבועה בבית המשפט", ענה. כזה היה הנוהג, יהודי שהתחייב שבועה השביעוהו בנקיטת ספר תורה. מיהר הרב, נטל את ספר התורה מיד השוטר ההמום, נשק לו בדמעות והחזירו לארון הקודש. ביקש מהשמש את המפתחות, נעל את הארון, וטמן את המפתחות בחיקו. השיב את הפרוכת למקומה ונשק את שוליה. בפנותו אל השוטר אמר לו: "אמור לשופט שהרב אסר על טלטול ספר התורה".

לא עברה שעה, והשוטר שב והופיע: "השופט מבקש מהרב שיבוא לפניו", אמר. הייתה זו פקודה, גם אם נעטפה בניסוח מנומס. הרב התלווה אל השוטר והם הלכו לבית המשפט. הרב נכנס לאולם, והתייצב לפני דוכן השופט.

"הוד קדושתו הוא רבה של העיר", שאל השופט כך פנו ברוסיה הצארית לכוהני הדת. "אני הוא", ענה השרף.

"השוטר סיפר שהוד קדושתו נטל ממנו את הספר הקדוש שנצטווה להביא לבית המשפט". "נכון הדבר", ענה השרף. "הוד קדושתו יודע לבטח מה חמור הוא בזיון בית המשפט. יורשה לנו לשאול מדוע עשה זאת".

"בתור רב היהודים", ענה השרף, "ממונה אני על שמירת כבוד הספרים הקדושים לנו. מבקש אני לשאול את הוד רוממותו שאלה. בגזי הוד מלכותו הצאר הרוסי מצוי כתרו של פטר הגדול, מיקשה זהב. אילו היה כבודו ממונה על אוצר המלוכה, על גזי הצאר, והנאשם היה מביע רצונו להישבע לא פחות ולא יותר

"וישמע יתרו" (יה, א)

מורה ותיק ספר על מקרה שהיה בכתתו: בקר אחד, בשעה שמונה, נכנסתי לכתה כהרגלי מדי בקר, ואמרתי לילדים לפתוח את הסדורים. אבל ראיתי שאין הם חשק להתפלל. כיון שכך, הוריתי להם לסגור את הסידורים ומיד התחלתי בלמוד חשבון... בכך חשבתי לעורר אותם לתפלה, שהרי גם הם ירגישו שלא בנוח אם לא יתפללו. ואכן, לפתע עולה באזני קול בכי של אחד הילדים. "מה לך בוכה", שאלתי את הילד. והוא משיב בתם יהודי: "המורה, אינני מבין כיצד אפשר ללמוד חשבון בלי להתפלל קודם לבורא עולם". ואז אמרתי לתלמידי הכתה: "הילד הזה הציל וכיפר על כל חבריו. בכך שהוא מגלה ענין בתפלה ורוצה לשפוך את שיחו לפני ה', הוא גורם שהקדוש ברוך הוא ימחל גם לכם על הקרירות שגיליתם כלפי התפילה". המורה, שהיה בן תורה, הסביר שלדעתו, הסיבה לכך שילדים אינם מוצאים טעם בתפלה היא שלא למדו אותם מעולם את פירוש התפלה ובאור המלים. לכן הם מוציאים את הדברים מפיהם בלי 'לשמוע', הם פשוט אינם שומעים את קטעי התפלה ולכן הדברים לא נכנסים ללבם. וידע המורה מה שאמר. צריכים ללמד 'לשמוע'. אל יהי דבר זה קל בעינינו.

מרון הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל סיפר, שליד תחנת המשטרה הסמוכה לתלמוד התורה "עץ חיים" בירושלים, היו עמודים עם שני אריות מעליהם. ופעם, בתקופת ילדותו של הגר"ש, בלמדו ב"עץ חיים", אמר המלמד שלהם שאם האריות מעל עמודי המשטרה ישמעו מוסיקה הם יתחילו לרקוד... (המלמד אמר את הדברים, מן הסתם, כדי להכניס שמחה בלבות הילדים) הילדים ב"עץ חיים" לא יודעים חכמות. הם רצו הביתה הביאו כלי זמר ונגנו לפני האריות. אבל שלא כמו שאמר המלמד, האריות לא החלו לרקוד... חזרו הילדים אל המלמד בטענה: כיצד, השיבם המלמד: "הלא דברתי אמורה לכם שאם האריות 'ישמעו' מוסיקה, הם יפצחו בריקוד. הבעיה שלהם היא שהם אינם 'שומעים'..."

"אנשי חיל" (יה, כא)

סיפר הגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א: פעם היה עם הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בחתונה של רמי מעלה, בנו של אחד האנשים הידועים במדינה. הגאון רבי עובדיה יוסף הוזמן לערוך את הקידושין. הרב הכין עדים כשרים, כידוע שהקפיד מאד לברור לו עדים כשרים ויראי שמים. המנחה הזמינו לסדר קידושין, ומיד אמר 'ואני מזמין בשם המשפחה את השר הנכבד מר פלוני להיות עד'... מיד הגיע אותו שר מפורסם, שלפי ההלכה אינו יכול לשמש עד בקידושין... מה עושים, הכל בפומבי, לעיני כל צמרת המדינה? הרב עובדיה קיבלו בחמימות, ותיכף לקח את הרמקול ואמר שכבוד השר לא ישמש עד סתם, אלא יהיה עד של כבוד, כראוי למעלתו. וכתב מתחת למקום חתימת העדים בכתובה כותרת 'עד של כבוד', והחתיים את השר, ויצא הדבר בכבוד ובהיתר.

סיפורים נפלאים פרשת יתרו

לאחר כמה פעמים שהאיש הופיע, פנה אליו הרב: "האם אתה זקוק לעשות אזכרה? אני פה הרב, תוכל להגיד לי."
"לא. אני חוזר בתשובה". הרב נדהם: "מה קרה?". "האם שמעת על הסיפור של הרב רביץ ז"ל?" הרב נזכר במקרה שאירע עם הרב רביץ שעשה קידוש השם. הוא היה זקוק להשתלת כליה וכל ילדיו נלחמו ביניהם מי יתן את כלייתו לאביו. לבסוף ניגשו לדין תורה אצל הרב אלישיב זצ"ל, שפסק כי לבכור זכות הבכורה. ואכן הבכור תרם לאביו כליה. הדבר התפרסם ועשה קידוש השם גדול. "כן, שמעת. באמת קידוש שם שמיים." - הפטיר הרב. "אז תדע, כבוד הרב, שלי קרה אותו סיפור בדיוק! הייתי זקוק להשתלת כליה והרופאים פנו אל ילדיי. בני אמר שהוא נוסע עוד מעט למסע בחו"ל והוא זקוק לכוחות ותרומת הכליה תחליש אותו. פנו לבתי, והיא טענה שעוד מעט היא מתחילה סמסטר חדש באוניברסיטה והיא זקוקה לכוחות ללמוד, ולכן אף היא אינה יכולה."

כאן פרץ הזקן בבכי והמשיך: "הנה, אתה רואה? נתתי לילדי את החיים, השקעתי בהם הכל, הזרמתי כספים בלי סוף, שלחתי אותם ללמוד, נתתי להם חוגים ומה לא - והם השאירו אותי ככה! הייתי מאוד מודוך. בדיוק אז ראיתי את הכתבה בעיתון על דין התורה בין ילדי הרב רביץ וראיתי מה זה הכוח של התורה. באותו רגע החלטתי לחזור בתשובה..." (ברכת דוד)

"כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" (כ, יב)

שאלת עגונה סבוכה הובאה לפני כ"ק משינאווא - רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זצ"ל ביקש להיוועץ באביו הגאון רבי חיים מצאנז זצ"ל (בעל הדברי חיים). קבע לו אביו שעה לדון בעניין. ביקש רבי יחזקאל להכין עצמו לדון כדבעי, וביקש מהגבאי שיביאו לו שולחן ערוך "יורה דעה". תמה הגבאי: "הרי הלכות עגונות נידונות בשולחן ערוך "אבן העזר" אולי טעות היא...". השיב לו רבי יחזקאל: "לא טעיתי! ביקשתי חלק "יורה דעה" משום שעלי לשנן הלכות כיבוד אב קודם בואי לדון ולהתווכח עם אבי בדבר הלכה!" (באהלי צדיקים)

"לא תחמוד" (כ, יד)

שלושה זוגות תפילין השאיר אחריו בכתב ידו הקדוש בעל האור פני משה, מתלמידי המגיד הגדול ממעזריטש. השתוקק הרה"ק ר' מנדל מקוצק ז"ע לרכוש מאלמנתו זוג תפילין אחד לעצמו, אך היא דרשה בעד כל זוג הון רב, שלושה שקלי זהב. מסר, הרה"ק מקוצק את כל חסכונו לחסיד אחד וביקש להביא לו משם זוג התפילין. חזר אותו חסיד והתפילין בידו, מסרם להרה"ק מקוצק, והוסיף כלאחר יד, בגלל התפילין האלו נכשלתו ב'לא תחמוד', לא יכולתי להתאפק והנחתי אותם. כהרף עין החזיר הרה"ק מקוצק את התפילין לידי של החסיד, באמרו, קח אותם. שוב אין לי צורך בהם. תפילין שהכשילו אדם ב'לא תחמוד', ובשאלה שלא ברשות, אינם עבוי. (ממעיינות הנצח)

אלא בנקיטת כתר זה דווקא, והיה מופיע שוטר לקחתו ההיה כבודו מוסרו בידו?"
"ודאי שלא!" ענה השופט. "כתר זה מוציאים אך ורק ביום ההכתרה, וגם אז תחת משמר מיוחד!"
"ואם היה נשלח משמר מיוחד, ואם היו מפקידים תמורתו ערבון, משקלו בזהב?"

השופט התרעם על השאלה: "שווי של הנזר אינו במשקל זהב, הוא האוצר היקר ביותר של האומה הרוסית הגדולה, בבית עינה של הממלכה! מי יעז לשלוח בו יד ולטלטלו בשביל גחמתו של איזה נאשם!"

עתה הגיע תור השרף להתרגש: "אם כן, ודאי יבין הוד רוממותו שעבורנו ספר התורה הוא בבת עינינו! יבין כי הוא אוצרנו היקר ביותר! ידע כי אלפי רבבות חיים לאורו, ויהודים לאין מספר מסרו עליו את נפשם! למענו עונו, נשרפו ונרצחו ואיך נטלטלו מהיכלו, הלוך ושוב, לצרכו של איזה נאשם!"

דממה מתוחה השתררה, ובדממה נשמע קולו של השופט: "מהיום והלאה אין היהודים חייבים להישבע עוד בנקיטת הספר הקדוש!"

השופט הגוי הבין זאת! הבין שספר קדוש, שהמוני יהודים חיים לאורו, והמונים מסרו עליו את נפשם, ראוי לכבוד מיוחד, ויש להתחשב בו!

אלא שחייבים לזכור נקודה עיקרית אחת: כבודו של ספר התורה נובע מתוכנו, מהצווים האלווקיים שבו. ואם כך יש להיזהר בכבודו של הספר הקדוש כמה יש להיזהר בכבודם של חוקי התורה, שלאורם חיים היהודים עשרות דורות ועליהם מסרו נפשם! באיזה כבוד יש להתייחס לציווי התורה, אותם קיבלנו במעמד המרומם, מפי הגבורה, באש ובקול שופר!

"זכור את יום השבת לקדשו" (כ, ה)

סיפרה הרבנית ריבה לפידות תח' כי באחת השבתות בתה הקטנה בכתה ללא הרף, כנראה מתוך רעב שהציק לה. מיד הכינה לה הרבנית חלב בבקבוק שהכינה אך למרות זאת בתה המשיכה לצרות. כידוע בדר"כ תינוק כאשר הוא מתחיל לשתות את החלב הוא מפסיק לבכות. לבסוף התברר שהתינוקת רצתה לשתות את החלב ואף הייתה מוכנה בשביל זה להפסיק לצרוח, אך דבר אחד שכחה הרבנית: לעשות חור בפטמת הבקבוק... זאת עלינו ללמוד: לתת לשבת לזרום! יש בה בשבת אוצר מלא שפע אדיר בל יתואר אך אם הוא סגור ונצור אי אפשר לינוק את הקדושה...

"כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" (כ, יב)

בצפון תל-אביב היה בית-כנסת שבקושי "גירד" מניין מתפללים. יום אחד החל להגיע למקום מבוגר כבן שבעים. הוא לא נראה דתי מבית. הוא נהג להתפלל ומיד לצאת. רב בית- הכנסת התפלל. בדרך כלל אדם כזה מגיע לאזכרה וכו' ומעולם לא ראה שבגיל כה מבוגר אדם כזה חוזר בתשובה.

גיליון מס' 216 | פרשת יתרו
תשע"ז שנה ד'

גליון זה יו"ל לע"נ
ר' משה ב"ר יחזקאל שרגא ז"ל
נלב"ע כ"א טבת תשע"ז
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

היה פעם שהוכרז על שבת חיזוק לכשרות, והיו דרשות בבתי כנסיות [ת"ח אחד דרש בביהמ"ד לדרמן בליל שבת, לאחר שסיים הדרשה אמר לו רבינו "ישר כח" שאל הדרשן בבדיחותא על מה ישר כח שכבר סיימתי, אמר לו רבינו לא, אלא ישר כח ע"ז שדברת רק דברי חיזוק על הכשרות, ולא דברת על הכשרות השניה שכנגד.

למחרת בשבת בבוקר ראיתי אחד שבא לרבינו ואמר לו שהולך לדבר עכשיו באיזה בית הכנסת, ובא לשאול לצורך הדרשה אם זה נכון שרבינו אמר כך וכך על הכשרות השניה. השיב לו רבינו ראשית שזה לא נכון, שנית, למה לך כלל לדבר על הכשרות השניה, העיקר שתדבר דברי חיזוק על הכשרות שלנו, וא"צ כלל להזכיר את הכשרות השניה. א"ה שמעתי פעם ממרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל שכל דיבור בענינים אלו, אף את"ל דליכא בהו לשה"ר מ"מ משחית בכך את הנפש העדינה.

כשרצו לעשות כנס התעוררות על צרות שאירעו נכנסו לרבינו לשאול על מה לעורר. פתח הגמ' בשבת לג א' בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים יתומים ואלמנות צועקין ואינן נענין וכו' רואים מזה שיש לזהר מאד מניבול פה. (מסכת תנודא)

בכרת סבת סוס
3 חק 316 316 (2"2)

פשט על הפרשה

"כה תאמר לבית יעקב" (י"ג)

אלו הנשים ותגיד לבניי אלו האנשים. ובשמור כאן ולמה לנשים תחלה שהן מזדרזות במצות והקשה המפרש דבירו' ריש פסחים אמר שהנשים עצלניות הן. וי"ל דלענין לזרז את בעליהן ואת בניהן ללכת ללמוד הן זרזות אבל לעשות בעצמן הן עצלניות.

"לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך" (כ). צ"ע למה התורה האריכה כ"כ ופירטה כל אלה ועוד וכי גר פטור מהמצות. וי"ל דבנך ובתך היינו הקטנים וקמ"ל דבעושה ע"ד אביו חייב מדאורייתא למונעם [דלא כבשל אחרים דאינו אלא מדרבנן] כמש"כ בשה"צ סי' של"ד סקנ"ד שהוא מדאורייתא, ובהמתך אשמעי' דין שביתת בהמתו שהוא דאורייתא כמש"כ במ"ב ריש סי' ש"ה, ועבדך ואמתך וגרך אשר בשעריך דהיינו גר צדק כמש"כ ביבמות מ"ח ב' איצטריך לאשמעי' דהנה הרמב"ם כתב בפ"ה מממרים ה"א הגר אסור לקלל אביו הגוי ולהכותו ולא יבזהו כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה שהרי זה מבזה אביו אלא נוהג בו מקצת כבוד, והנה גוי ששבת חייב מיתה שנא' יום ולילה לא ישבותו ואם העבד והגוי יהיו חייבים לשבות הכל יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה משום שבטל לא ישבותו והו"א שאיזה מלאכה חייב לעשות קמ"ל דחייב לשבות מהכל.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

"מצוות התלויות בארץ"

בימים אחרונים קיים ארגון 'איילת השחר' כינוס מיוחד להלקאים. את הכינוס יזמו אנשים יקרים במטרה לקרב את החקלאים יותר ויותר לשמירת תורה ומצוות, ולהביא לתודעתם את הלכות הנוגעות אליהם, תוך דקדוק הדין, ונתינת פתרונות מעשיים.

ימים בודדים לפני הכינוס, נכנסו כמה מהאחראים אל מרן שליט"א, והציגו שאלה מענינת: הם סיפרו כי כיום המצב הוא שחלק גדול מאוד מהשתלילים באדמה ובאילנות הם באיסור כלאים ממש, ואמנם מה שגדל באיסור מותר באכילה אבל הגידול, וכמו כן ההשקיה והדישון וכו' נעשה באיסור גמור. מצד הדין חייבים לעקור כל נטיע שכזה, אבל ברור לכאורה כי אם יכריזו בכנס את ההלכה שכל כלאים שכזה חייבים לעקור מיד, לא רק שהם לא ישמעו אלא זה ירחיק אותם במדה מסוימת מקיום הלכות, שכן לא יוכלו לעמוד בזה. הן מצד ההפסד הכספי העצום והן מצד שהם לא יבינו דבר כזה, לכן השאלה האם להתעלם מנושא זה ולא להזכיר אותו בכלל, או להזכיר וכל הרוצה לקיים דברי חז"ל - יקיים, ומי שלא ישמע, אין זה ענין שלנו.

מרן שליט"א שמע את כל הצדדים והשיב כי אין להעלים מהם את ההלכות, חובה עלינו לומר להם בנועם את דיני התורה, ואת איסורי כלאים, ואם לא ישמעו לנו - זה ענין שלהם. והוסיף כי אפילו אם רק חקלאי אחד, יתעורר לקיים את ההלכות בתקנו, כבר שווה כל הטירחא.

"לקיים בנו חכמי ישראל"

בימים האחרונים מרבים כלל ישראל בתחינה לפני שומע תפילה, שירחם עלינו וישמע כל שזועתנו וירפא את רבינו מרן רבי אהרן יהודה לייב בן גיטל פיגא, שישוב לאיתנו בבריות גופא ונהורא מעליא, ורבינו שליט"א עצמו מזכיר אותו בכל תפילה ותפילה.

ואמרו לפני רבינו כי הרבה מהציבור מרגישים כבר תחושה של רפיון, כי קשה מאוד להתפלל ושוב ושוב באותו חוזק, והתפלא רבינו ואמר: הרי בגמרא ברכות דף ל"ב נאמר על זה ממש, כי אם רואה אדם שלא נענה בתפילה, יחזור ויתפלל. והוא היפך האנשים, כי אדם עלול לחשוב שאם לא נענה זה סימן שלא מרוצים ממנו ויבוא לידי ייאוש, אך חז"ל מראים לנו ממש הפוך: אדרבה, יחזור ויתפלל, וא"ה יתקבלו כל התפילות. וראה עוד לרבינו באורחות יושר שמאריך בזה עוד.

מעניני הפרשה "זכור את יום השבת"

השימוש בחשמל כשר בשבת

הנה ידוע כמה הקפיד מרן החזון איש ז"ע על השימוש בחשמל כשר בשבת וב"ה אכשר דרא ובני התורה מקפידים להשתמש בחשמל המיוצר ע"י גנרטור ורבינו שליט"א משקיע בזה רבות ואף חרג ממנהגו ונסע לערים ברחבי הארץ לחזק המצווה, נסע לעיר פתח תקווה לכנוס גדול לחיזוק השימוש בחשמל כשר וכן בשנת תשע"ו נסע רבינו לביקור היסטורי בעיר ביתר למעמד חנוכת הגנרטור העירוני ונביא כמה מדברי רבינו בזה.

בעזה"י ר"ח סיון תשס"ה כתב המ"ב בס' רנ"ו סק"ב שהמזכים את הרבים בשמירת שבת ובהשגחה שלא יחללו יזכו לבנים גדולי ישראל ובכלל זה המסייעים לגנרטור שהוא בכלל שמירת שבת והרשעים שמפריעים לזה השבת יפרע מהם ע"י שבת ק"ט א'.

חיים קניבסקי

כתב רבינו שליט"א

... "אותן העוסקים לסדר גנרטור לשבת שלא יצטרכו להשתמש במה שמחללין בו שבת בודאי הוא בכלל הוצאות שבת וי"ט והקב"ה יחזיר להם" ...

ובמכתב משנת תשס"ה כתבו מרנן ורבנן מכתב לחזק הענין:

"מי שעוסק ימים ושנים שיהי אור שבת כשר בעיר מישאל שיזכה לבנים ונכדים תלמידי חכמים גדולים".

וחתמו עליו מרנן הגרמ"י ליפקוביץ והגר"י שפירא זצוק"ל ויבלחט"א מרן הגרא"ל שטיינמן הגר"נ קרליץ ורבינו שליט"א.

(אגרות וכתבים)

רבינו מקפיד שלא להשתמש בחשמל שיוצר ע"י חילול שבת וכמו שהזהיר מרן החזון איש ובביתו לא משתמשים לתאורה גם בחשמל המיוצר ע"י גנרטור. (חוץ מהמקרר)

טעמו של מרן שלא משתמש אפילו בחשמל כשר כי אביו מרן הקה"י אמר שאם בכל המקומות ידלק חשמל כשר ישכחו את הענין שאין להשתמש בחשמל מחללי שבת ולכן בביתו ובבית המדרש אמר שלא להשתמש בחשמל כלל כדי שיהא בית אחד בעולם שמזכיר ענין זה ולכן גם הוא נוהג כך בביתו ובבהכ"ס שמתפלל. כל זה שמעתי ממרן, והוא עובדא בשבת אחת שנשאר דולק אור מהחשמל שמופעל בלי חילול שבת (גנרטור) ודלק בחדר שאכלו בו והורה מרן שאם יש גוי מוכן בסביבה יקראו לו לכבות אבל לא יאמרו לו אפי' ברמז רק שיבין מעצמו אמנם לאחרונה (אלול תשע"א) נחלש אחד המתפללים בבהמ"ד והתעלף מכוח החום וכיון שאמרו למרן שהגיעו הדברים לסכנה ממש התיר לעשות מיזוג אויר ע"י חשמל כשר אמנם התנה שיתלו שלט במקום בולט - שהחשמל הוא כשר ושאלתיו למה בביתו שיש חשמל כשר במקרה לא תולה מודעה והשיב שדבר שבתוך הבית יודעים ועוד שבבהכ"ס כיון שעד היום לא היה שם דבר המופעל ע"י חשמל יותר אתי למיחשד ויבאו לידי תקלה.

(אל"ד אמות)

כשהשתתף רבינו בכנוס בעיר פתח תקווה אמרו בשם רבינו שליט"א:

"שימוש בחשמל לא כשר זה גם חילול שבת וגם חילול השם וזה איסור דאורייתא ומי שמשתמש בחשמל כשר זה מכפר על כל החילול השם שעשה וכל ההוצאות של הגנרטור יחזרו ולכן אין פחד, אפשר להיכנס לחובות, השבת נותנת ברכה, גם אני מצטרף לברכת השבת וכל אחד שיתחבר לגנרטור יזכה שהבית שלו יאיר ברוחניות ובגשמיות".

כח השבת וסגולתה

המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל.

לזש"ק, אמר לאחד, ללמוד עם אשתו הלכות שבת.

אבא שאל לרבינו האם ראוי להלחץ ילדים קטנים לשבת בשלחן שבת ולזמר זמירות, השיב רבינו לא להכריח שום דבר, להרגילם לאט לאט.

קטע זה נעתק ממכתב שרבינו כתב בענין הוצאות שבת מתוך ספר 'ויאמר שמואל' "אין להוציא אלא במידה לפי רמתו ולא יותר מדאי, וחכמים קבעו כמה צריך להוציא וזה יכול לקנות בעין יפה אבל לא יותר מדאי מכפי יכלתו".

(מנחת תודה)

משפחה שצריכים ישועות, להפקד בזש"ק וכן בשידוכים. שאלו במה להתחזק, אמר רבינו לקבל שבת יותר מוקדם.

רבינו רצה לחזק אלו שדואגים לחשמל כשר לשבת, [שאינו מיוצר ח"ו ע"י חילול שבת], ולאלו שמצטרפים, הראה להם דברי המשנה ברורה סי' רס"ו ס"ק ב' וז"ל ובקהלות גדולות מאד שא"א להכריז נכון מאד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולזרז בכל רחובות קריה ע"ד סגירת החנויות והדלקת הנרות וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חבורות קדושות המיוסדות על השגחת השבת ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים ויזכו עבור זה

שאלו לרבינו בדבר אחד שהדליק האור בשוגג בשבת, ושואל מה לתקן? אמר רבינו לחזור על הל' שבת.

אחד בא לרבינו בש"ק וביקש ברכה עבור זרע של קיימא אמר רבינו שיבוא לאחר שבת, שאלתי בשליחותו מה כוונת רבינו, והשיב שהתכוין לשאול אותו האם כותב חידושי תורה, ולדבר עמו שיכתוב ויוציא קונטרס וכיון שאין מדברים בשבת על כתיבה לא דיבר עמו על כך בשבת.

אחד בא לשאול לרבינו שכבר פעם שלישית פרצה שריפה באותו איזור מה להתחזק, בתחלה הגיב רבינו לא נראה שזה איזה דבר, ולבסוף אמר שילמדו הלכות שבת על פי דברי הגמ' בשבת ק"ט ב' שריפה בא על חילול שבת.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק